

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ**

**İLKÖĞRETİM 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKUL SAATLERİ
DIŞINDA KALAN ZAMANLARINI DEĞERLENDİRME
ŞEKİLLERİ VE BU ŞEKİLLERİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER
(KOCAELİ İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

PINAR ARISOY

HAZİRAN 2012

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM**

**İLKÖĞRETİM 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKUL SAATLERİ
DIŞINDA KALAN ZAMANLARINI DEĞERLENDİRME
ŞEKİLLERİ VE BU ŞEKİLLERİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER
(KOCAELİ İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

PINAR ARISOY

DANIŞMAN:

DOÇ. DR. ÖMER FARUK TUTKUN

HAZİRAN 2012

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

İmza

Pınar ARISOY

"İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirme Sebilleri ve Bu Sebilleri Etkileyen Faktörler"

Bu yüksek lisans tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim/bilim Dalında jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan ..... (imza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı Yrd. Doç. Dr. M. İsmail Hamedoğlu

Üye ..... (imza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı Doç. Dr. Ömer F. Tutkun

Üye ..... (imza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı Yrd. Doç. Dr. M. B. Horzum

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

26/04/2012

(imza)

Yrd. Doç. Dr. Mustafa BAYRAKCI

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Enstitü Müdürü V.

ÖNSÖZ

Okul çağında ve özellikle ilköğretim döneminde en hareketli zamanını yaşayan öğrencilerin enerjilerini doğru yönde kullanarak boş zamanlarını olumlu ve üretken faaliyetlerle değerlendirmeleri, kötü alışkanlıklardan korunup, bilgi, beceri ve yeteneklerini arttırmada okullarda verilen eğitimin olduğu kadar okul saatleri dışında yapılan etkinliklerin de oldukça önemli bir yeri vardır. Ancak ülkemizde henüz boş zamanları doğru değerlendirme bilinci oluşmamıştır. Okulların ve ailelerin öğrencilerin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirmeleri için gerekli ve yeterli yönlendirmeyi yapamadıkları önemli bir gerçektir. Bu nedenle bu çalışmada İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirme şekilleri ve bu değerlendirme şekillerinde etkili faktörler ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bu çalışma birçok insanın desteği ve yol göstermesi ile şekillenmiştir. Tezin planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi aşamalarında, çalışmamı sahiplenerek titizlikle takip eden ve desteğini esirgemeyen danışman hocam Sayın Doç. Dr. Ömer Faruk TUTKUN'a; araştırmada değerli katkılarını ve yardımlarını esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Mustafa KOÇ ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Ali Haydar ŞAR'a, veri toplama aracının geliştirilmesi sürecinde zaman ayıran ve yardımlarını esirgemeyen Arş. Gör. Duygu GÜR ERDOĞAN'a, Arş. Gör. Serhat ARSLAN'a ve Arş. Gör. Zeynep DEMİRTAŞ'a; çalışma süresince anlayış, destek ve hoşgörüsünü esirgemeyen Hereke Kışladüzü İlköğretim Okul Müdürü Sayın Muhammet ÇİFÇİ'ye,

Hayatımın her alanında üzerimden desteklerini, ilgilerini ve anlayışlarını eksik etmeyen; çalışmam boyunca benimle birlikte bu sürecin sıkıntılarını yaşayan ve yalnız bırakmayan annem Diba LÖK ve babam Elahittin LÖK'e,

Sabrı, emeği ve anlayışı ile yanımda olan, çalışma boyunca yardımlarını esirgemeyen sevgili eşim Erdal ARISOY'a,

Destek ve emekleri için yürekten teşekkürü borç bilirim.

ÖZET

İLKÖĞRETİM 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKUL SAATLERİ DIŞINDA KALAN ZAMANLARINI DEĞERLENDİRME ŞEKİLLERİ VE BU ŞEKİLLERİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

ARISOY, Pınar

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim
Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Ömer Faruk TUTKUN

Haziran, 2012. 232 Sayfa.

Bu araştırma İlköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirme şekillerini ve bu şekillerde etkili faktörleri tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

Bu çalışmada, araştırma yöntemi olarak, çeşitleme yöntemi (triangulation technique) kullanılmıştır. Araştırmada, nicel veri toplama yöntemi olarak, genel tarama modelinden kesitsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada, nitel veri toplama yöntemi olarak “standartlaştırılmış açık uçlu görüşme” yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın evreni, Kocaeli ili merkez ve ilçelerinde bulunan toplam 344 ilköğretim okulu ve bu okulların 5. sınıflarında öğrenim gören toplam 26.622 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini, okulun bulunduğu bölgenin ekonomik düzeyi temel alınarak, tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilmiş düşük, orta ve yüksek olanaklara sahip 42 okul ve bu okullardan da oranlı örnekleme yolu ile seçilmiş 1512 öğrenci oluşturmuştur.

Veri toplama aracı olarak, Tutkun, Arısoy (araştırmacı) ve Okay tarafından geliştirilen “Öğrencilerin Okul Dışı Zamanlarını Değerlendirme Şekilleri ve Bunları Etkileyen Faktörler Anketi” kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler bir İstatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır. Nicelik verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı t-testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Tek yönlü (One way) Anova testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Scheffe, Tukey testi kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı ve

bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkiyi Pearson korelasyon ile test edilmiştir. Nitel veriler ise “betimsel analiz yöntemi” ile analiz edilmiştir.

Çalışma sonucunda aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

1. İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını herhangi bir etkinlikle değerlendirme sıklıkları ortalama düzeydedir. Öğrenciler tarafından en çok tercih edilen etkinlik ödev yapma etkinliğidir. Bu sonuçta; cinsiyet değişkeni hariç kardeş sayısı, ailenin yaşadığı yerleşim yeri, ailenin ekonomik durumu, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, annenin meslek durumu ve babanın meslek durumu değişkenlerinin etkisi bulunmuştur.
2. Öğrencilerin katıldıkları etkinlikler, en çok kendi başlarına, yönlendirme olmadan yapılan etkinliklerdir. Etkinliklere en az yönlendirmenin ise okul tarafından olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
3. Öğrencilerin okul saatleri dışında okulun imkânlarından faydalanma sıklıkları ortalama düzeyde bulunmuştur. Öğrenciler çoğunlukla bahçe, sahalar ve kantinden faydalanmaktadır. Bu imkânlardan faydalanma sıklıkları ile cinsiyet, kardeş sayısı, ailenin yaşadığı yerleşim yeri, ailenin ekonomik durumu, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, annenin meslek durumu ve babanın meslek durumu değişkenleri arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur.
4. Öğrencilerin okul saatleri dışında kalan zamanlarını herhangi bir etkinlikle değerlendirememeye nedenleri çoğunlukla yeterli vakit bulamayışları ve derslerdeki başarılarını düşürdüğü olarak tespit edilmiştir.
5. Öğrencilerin; etkinlik seçimleri, okuldan faydalanma sıklıkları ve herhangi bir etkinlikle değerlendirememeye nedenleri yüksek ve orta düzey okullara göre anlamlı bir değişim göstermezken düşük düzey okullarda anlamlı değişiklik görülmektedir.
6. Öğrencilerin beklentileri çoğunlukla okullarda gezi faaliyetleri düzenlenmesi, mahallelerde parkların çoğaltılması yönündedir. Öğrenciler aileleriyle en çok sinemaya gitmeyi istemektedir

Anahtar Kelimeler: Okul Dışı Zaman, Serbest Zaman, Boş Zaman, Okul, İlköğretim, Öğrenci.

ABSTRACT

HOW FIFTH GRADE STUDENTS IN PRIMARY SCHOOL SPEND THEIR OUT-OF-SCHOOL TIME AND FACTORS WHICH AFFECT IT

ARISOY, Pinar

Master Thesis, Department of Educational Sciences, Field of Curriculum and Instructional Programs

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Ömer Faruk TUTKUN

June, 2012. 232 Pages.

The aim of this study is to determine how fifth grade students spend their out-of-school time and the factors which affect it.

At this study, triangulation technique is used as a research method. Cross-sectional survey model from general survey model is used as a quantitative data collection method and standardized open-ended interview method is used as a qualitative data collection method at this research.

Population of research consists of 26.622 fifth grade students of 344 primary schools in Kocaeli city center and its districts. Research sample consist of 42 school and 1512 students of these schools. 42 schools, which have low, medium and high level of resources, are determined by using stratified sampling method according to the economic level of schools' regions. 1512 students are selected by using proportional sampling method.

“How Fifth Grade Students in Primary School Spend Their Out-of-School Time and Factors Which Affect It Questionnaire”, which is designed by Tutkun, Arısoy and Okay, is used as a data collection tool.

Data, which are gathered through questionnaire, is analyzed through a statistical package program. While evaluating data, descriptive statistics methods (number, percentage, mean, standard deviation) are used. While comparing quantitative data, different methods are used. Difference between two groups is analyzed by t-test. Parameters are compared between groups by using one way Anova test when there are more than two groups. The group which causes difference is assigned by Scheffe, Tukey test. The relation between dependent and independent variables of research

are tested by Pearson Correlation. Qualitative data are analyzed by descriptive analysis method.

As a result of the research, following findings are acquired.

1. Within fifth grade students in primary school, spending their out-of-school time by doing an activity is medium-level. Most preferred activities of students are doing homework. While selecting these activities, except gender variable, variables like numbers of siblings, residential area of family, economic condition of family, educational status of mother, educational status of father, profession of mother and profession of father have an impact.
2. Students are self-help and non-oriented activities. It is found out that the least orientation is made by school.
3. Out-of-school time, utilizing school facilities of students is medium-level. Students are generally utilizing garden, grounds and canteen. Relation between utilizing these facilities and gender, numbers of siblings, residential area of family, economic condition of family, educational status of mother, educational status of father, profession of mother and profession of father is found significant.
4. Main causes of students, who do not spend their out-of-school time by doing an activity, are not having enough time and decreasing success at lessons.
5. Causes of students in activity selection, utilizing school facilities and not spending out-of-school time do not show significant difference at high and middle level schools but there is a significant difference at low level schools.
6. Expectations of students are mainly organization of tours at schools and increasing the number of playpen at neighborhood. Students mostly want to go to cinema with their families.

Key Words: Out-of-School Time, Leisure Time, Spare Time, School Type, Primary School, Student.

İÇİNDEKİLER

Bildirim	ii
Jüri Üyelerinin İmza Sayfası	iii
Önsöz	iv
Türkçe Özet	v
İngilizce Özet	vii
İçindekiler	ix
Tablolar Listesi	xvi
Şekiller Listesi	xx
Bölüm 1. Giriş	1
1.1 Problem Cümlesi	3
1.2 Alt Problemler	3
1.3 Araştırmanın Amacı	4
1.4 Araştırmanın Önemi	5
1.5 Varsayımlar	5
1.6 Sınırlılıklar	5
1.7 Tanımlar	6
Bölüm 2. Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar	7
I. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	7
1. Giriş	7
2. Eğitim Kavramı	10
2.1 İnfomal ve Formal Eğitim Nedir?	13
2.2 Planlı Eğitimin Önemi	14
2.3 Eğitimde Ailenin Rolü	15
2.4 Eğitimde Okulun Rolü	16
2.5 Eğitimde Okul Aile Etkileşimi	17
2.6 Eğitimde Çevrenin Rolü	19
3. Eğitim ve Öğretim Programları	21
3.1 Eğitimde Program Geliştirme	22
3.2 Ülkemizde Eğitim Programlarındaki Gelişmeler	24
4. Okul Kavramı ve Gelişimi	27
4.1 Tarihte Okulun Gelişimi	29
4.2 Türk Eğitim Tarihinde Okulun Gelişimi	30

4.3	İlköğretim Okullarının Eğitimdeki Yeri ve Önemi	32
4.3.1	Türk Milli Eğitimi'nde İlköğretim Okulları	33
4.3.2	Farklı Ülkelerde İlköğretim Okulları	34
5.	Zaman Kavramı	37
6.	Serbest Zaman ve Boş Zaman Kavramı	40
6.1	Boş Zamanların Değerlendirilmesi ve Önemi	43
6.2	Boş Zaman Değerlendirme Eğitimi ve Amacı	50
6.2.1	Çocukluk Döneminde Boş Zaman Eğitimi	52
6.2.2	Boş Zaman Eğitiminde Devletin Rolü	54
6.2.3	Boş Zaman Eğitiminde Ailenin Rolü	54
6.2.4	Boş Zaman Eğitiminde Çevrenin Rolü	56
6.2.5	Boş Zaman Eğitiminde Okulun Rolü	58
7.	Okul Dışı Zamanları Değerlendirme Faaliyetleri	62
8.	Ülkemizde Okul Dışı Zamanları Değerlendirme	64
8.1	Okullar Hayat Olsun Projesi	67
9.	Diğer Ülkelerde Okul Dışı Zamanları Değerlendirme	69
II.	İlgili Araştırmalar	71
1.	Doktora Tezleri	71
2.	Yüksek Lisans Tezleri	74
3.	Yurt Dışında Yapılmış Çalışmalar	86
4.	Alan Yazın Taramasının Sonucu	88
	Bölüm 3. Yöntem	90
1.	Araştırmanın Modeli	90
2.	Evren ve Örneklem	91
3.	Veri Toplama Araçları	91
4.	Verilerin Toplanması	93
5.	Verilerin Analizi	93
	Bölüm 4. Bulgular ve Yorum	95
1.	Araştırma Örneklemine İlişkin Bulgular	95
2.	Araştırma Problemine İlişkin Bulgular	100
2.1	İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Hangi Etkinlikler İle Değerlendirmektedirler?	100
2.2	İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirme Sıklıkları Cinsiyet, Kardeş Sayısı,	

Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi, Ailenin Ekonomik Durumu, Annenin Eğitim Durumu, Babanın Eğitim Durumu, Annenin Meslek Durumu, Babanın Meslek Durumu Değişkenlerine Göre Nasıldır?	102
2.2.1 Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşması	102
2.2.2 Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşması	102
2.2.3 Ailenin Yaşadığı Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Farklılaşması	103
2.2.4 Ailenin Ekonomik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması”	104
2.2.5 Annesinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	105
2.2.6 Babasının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	106
2.2.7 Annesinin Meslek Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	108
2.2.8 Babasının Meslek Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	109
2.3 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirme Etkinliklerine En Çok Kim Tarafından Yönlendirilmektedirler?	110
2.4 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirme Etkinliklerine Yönlendirilmeleri Cinsiyet, Kardeş Sayısı, Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi, Ailenin Ekonomik Durumu, Annenin Eğitim Durumu, Babanın Eğitim Durumu, Annenin Meslek Durumu, Babanın Meslek Durumu Değişkenlerine Göre Nasıldır?	119
2.4.1 Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşması	119
2.4.2 Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşması	120
2.4.3 Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi Değişkenine Göre Farklılaşması	122
2.4.4 Ailesinin Ekonomik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	123
2.4.5 Annesinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	125
2.4.6 Babasının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	127
2.4.7 Annesinin Meslek Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	129
2.4.8 Babanın Meslek Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	131
2.5 İlköğretim 5.Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarının Değerlendirmede Okullarının İmkânlarından Ne Düzeyde Yararlanmaktadırlar?	133
2.6 İlköğretim 5.Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarının Değerlendirmede Okullarının İmkânlarından	

Yararlanma Düzeyleri Cinsiyet, Kardeş Sayısı, Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi, Ailenin Ekonomik Durumu, Annenin Eğitim Durumu, Babanın Eğitim Durumu, Annenin Meslek Durumu, Babanın Meslek Durum Değişkenlerine Göre Nasıldır?	136
2.6.1 Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşması	136
2.6.2 Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşması	136
2.6.3 Ailenin Yaşadığı Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Farklılaşması	137
2.6.4 Ailenin Ekonomik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	138
2.6.5 Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	139
2.6.6 Babasının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	140
2.6.7 Annesinin Meslek Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	141
2.6.8 Babasının Meslek durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	142
2.7 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Herhangi Bir Etkinlikle Değerlendirememeye Nedenleri Nelerdir?	144
2.8 İlköğretim 5.Sınıf Öğrencilerinin Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Herhangi Bir Etkinlikle Değerlendirememeye Nedenleri Cinsiyet, Kardeş Sayısı, Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi, Ailenin Ekonomik Durumu, Annenin Eğitim Durumu, Babanın Eğitim Durumu, Annenin Meslek Durumu, Babanın Meslek Durumu Değişkenlerine Göre Nasıldır?	145
2.8.1 “Yeterli Vaktim Yok” Nedeninin Değişkenlere Göre Dağılımı	145
2.8.2 “Ailem İzin Vermiyor” Nedeninin Değişkenlere Göre Dağılımı	147
2.8.3 “Ailemin Parası Yeterli Değil” Nedeninin Değişkenlere Göre Dağılımı	150
2.8.4 Okulumda Etkinlik Düzenlenmiyor Nedeninin Değişkenlere Göre Dağılımı	152
2.8.5 “Derslerimdeki Başarım Düşüyor” Nedeninin Değişkenlere Göre Dağılımı	154
2.8.6 “Öğretmenlerim Tarafından Bilgi Verilmiyor” Nedeninin Değişkenlere Göre Dağılımı	156
2.8.7 “Okulum Tarafından Bilgi Verilmiyor” Nedeninin Değişkenlere Göre Dağılımı	158

2.9	Okul Türlerine -Düşük, Orta, Yüksek- Göre, İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Hangi Etkinlikler İle Değerlendirmektedirler?	160
2.10	Okul Türlerine -Düşük, Orta, Yüksek- Göre, İlköğretim 5.Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarının Değerlendirmede Okullarının İmkânlarından Ne Düzeyde Yararlanmaktadırlar?	173
2.11	Okul Türlerine -Düşük, Orta, Yüksek- Göre, İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Herhangi Bir Etkinlikle Değerlendirememeye Nedenleri Nelerdir?	185
2.11.1	“Yeterli Vaktim Yok” Nedeninin Okul Türlerine Göre Dağılımı	185
2.11.2	“Ailem İzin Vermiyor” Nedeninin Okul Türlerine Göre Dağılımı	185
2.11.3	“Ailemin Parası Yeterli Değil” Nedeninin Okul Türlerine Göre Dağılımı	186
2.11.4	“Okulumda Etkinlik Düzenlenmiyor” Nedeninin Okul Türlerine Göre Dağılımı	186
2.11.5	“Derslerimdeki Başarım Düşüyor” Nedeninin Okul Türlerine Göre Dağılımı	187
2.11.6	“Öğretmenlerim Tarafından Bilgi Verilmiyor” Nedeninin Okul Türlerine Göre Dağılımı	188
2.11.7	“Okul Tarafından Bilgi Verilmiyor” Nedeninin Okul Türlerine Göre Dağılımı	188
2.12	İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirmede Okullarının Ne Tür Etkinlikler Düzenlemesini Beklemektedirler?	189
2.13	İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirmede Mahallelerinde Ne Tür Etkinlikler Olmasını Beklemektedirler?	190
2.14	İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirmede Ailelerinden Ne Yapmasını Beklemektedirler?	191
	Bölüm 5. Sonuç, Tartışma ve Öneriler	192
1	Araştırma Örneklem İle İlgili Sonuçlar	192

- 1.1 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Hangi Etkinlikler İle Değerlendirmektedirler? 192
- 1.2 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirme Sıklıkları Cinsiyet, Kardeş Sayısı, Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi, Ailenin Ekonomik Durumu, Annenin Eğitim Durumu, Babanın Eğitim Durumu, Annenin Meslek Durumu, Babanın Meslek Durumu Değişkenlerine Göre Nasıldır? 193
- 1.3 İlköğretim 5.Sınıf Öğrencilerinin Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirme Etkinliklerine En Çok Kim Tarafından Yönlendirilmektedirler? 196
- 1.4 İlköğretim 5.Sınıf Öğrencilerinin Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirme Etkinliklerine Yönlendirilmeleri Cinsiyet, Kardeş Sayısı, Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi, Ailenin Ekonomik Durumu, Annenin Eğitim Durumu, Babanın Eğitim Durumu, Annenin Meslek Durumu, Babanın Meslek Durumu Değişkenlerine Göre Nasıldır? 197
- 1.5 İlköğretim 5.Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarının Değerlendirmede Okullarının İmkânlarından Ne Düzeyde Yararlanmaktadırlar? 200
- 1.6 İlköğretim 5.Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarının Değerlendirmede Okullarının İmkânlarından Yararlanma Düzeyleri Cinsiyet, Kardeş Sayısı, Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi, Ailenin Ekonomik Durumu, Annenin Eğitim Durumu, Babanın Eğitim Durumu, Annenin Meslek Durumu, Babanın Meslek Durum Değişkenlerine Göre Nasıldır? 202
- 1.7 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Herhangi Bir Etkinlikle Değerlendirememe Nedenleri Nelerdir? 204
- 1.8 İlköğretim 5.Sınıf Öğrencilerinin Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Herhangi Bir Etkinlikle Değerlendirememe Nedenleri Cinsiyet, Kardeş Sayısı, Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi, Ailenin Ekonomik Durumu, Annenin Eğitim Durumu, Babanın Eğitim

Durumu, Annenin Meslek Durumu, Babanın Meslek Durumu Değişkenlerine Göre Nasıldır?	205
1.9 Okul Türlerine -Düşük, Orta, Yüksek- Göre, İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Hangi Etkinlikler İle Değerlendirmektedirler?	206
1.10 Okul Türlerine -Düşük, Orta, Yüksek- Göre, İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarının Değerlendirmede Okullarının İmkânlarından Ne Düzeyde Yararlanmaktadırlar?	206
1.11 Okul Türlerine -Düşük, Orta, Yüksek- Göre, İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Herhangi Bir Etkinlikle Değerlendirememeye Nedenleri Nelerdir?	207
1.12 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirmede Okullarının Ne Tür Etkinlikler Düzenlemesini Beklemektedirler?	208
1.13 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirmede Mahallelerinde Ne Tür Etkinlikler Olmasını Beklemektedirler?	208
1.14 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirmede Ailelerinden Ne Yapmasını Beklemektedirler?	208
2. Öneriler	210
2.1 Bulgulara Dönük Öneriler	210
2.2 Uygulamalara İlişkin Öneriler	211
2.3 Gelecek Araştırmalara İlişkin Öneriler	211
3. Kaynakça	212
4. Ekler	226
4.1 EK 1	226
4.2 EK 2	231
4.3 EK 3	232

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Meyer'in Zaman Kullanım Dilimleri	39
Tablo 2. Örneklem Grubunun Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	100
Tablo 3. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Maddelerine Verdiği Cevapların Ortalamaları	100
Tablo 4. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşması	102
Tablo 5. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Düzeylerinin Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşması	102
Tablo 6. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Düzeylerinin Ailesinin Yaşadığı Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Farklılaşması	103
Tablo 7. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Düzeylerinin Ailesinin Ekonomik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	104
Tablo 8. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Düzeylerinin Annesinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	105
Tablo 9. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Düzeylerinin Babasının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	106
Tablo 10. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Düzeylerinin Annesinin Mesleği Değişkenine Göre Farklılaşması	108
Tablo 11. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Düzeylerinin Babasının Mesleği Değişkenine Göre Farklılaşması	109
Tablo 12. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Ortalamaları	111
Tablo 13. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Etkinlik Yapmasına Yönlendirenler Göre Dağılımı	111

Tablo 13. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Etkinlik Yapmasına Yönlendirenlere Göre Dağılımı Devamı	112
Tablo 13. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Etkinlik Yapmasına Yönlendirenlere Göre Dağılımı Devamı	113
Tablo 14. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşması	119
Tablo 15. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşması	120
Tablo 16. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Ailesinin Yaşadığı Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Farklılaşması	122
Tablo 17. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Ailesinin Ekonomik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	123
Tablo 18. Örneklem Grubunun Etkinlik Yapma Sıklık Düzeylerinin Annesinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	125
Tablo 19. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Babasının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	127
Tablo 19. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Babasının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması Devamı	128
Tablo 20. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Annesinin Mesleği Değişkenine Göre Farklılaşması	130
Tablo 21. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Babasının Mesleği Değişkenine Göre Farklılaşması	132
Tablo 22. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Düzeylerinin Ortalamaları	134
Tablo 23. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Maddelerine Verdiği Cevapların Ortalamaları	134

Tablo 24. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşması	136
Tablo 25. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Düzeylerinin Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşması	136
Tablo 26. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Düzeylerinin Ailesinin Yaşadığı Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Farklılaşması	137
Tablo 27. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Düzeylerinin Ailesinin Ekonomik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	138
Tablo 28. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Düzeylerinin Annesinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	139
Tablo 29. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Düzeylerinin Babasının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	140
Tablo 30. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Düzeylerinin Annesinin Mesleği Değişkenine Göre Farklılaşması	141
Tablo 31. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Düzeylerinin Babasının Mesleği Değişkenine Göre Farklılaşması	143
Tablo 32. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Zamanlarını Değerlendirememeye Nedenleri Sıklığı Maddelerine Verdiği Cevapların Ortalamaları	144
Tablo 33. “ <i>Yeterli vaktim yok</i> ” Nedeninin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı	146
Tablo 34. “ <i>Ailem izin vermiyor</i> ” Nedeninin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı	148

Tablo 35. “ <i>Ailemin parası yeterli değil</i> ” Nedeninin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı	150
Tablo 36. “ <i>Okulumda etkinlik düzenlenmiyor</i> ” Nedeninin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı	152
Tablo 37. “ <i>Derslerimdeki başarımlar düşüyor</i> ” Nedeninin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı	154
Tablo 38. “ <i>Öğretmenlerim tarafından bilgi verilmiyor</i> ” Nedeninin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı	156
Tablo 39. “ <i>Okul tarafından bilgi verilmiyor</i> ” Nedeninin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı	158
Tablo 39. “ <i>Okul tarafından bilgi verilmiyor</i> ” Nedeninin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı Devamı	159
Tablo 40. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Maddelerinin Öğrenim Gördüğü Okulun Ekonomik Seviyesine Göre Dağılımı	160
Tablo 40. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Maddelerinin Öğrenim Gördüğü Okulun Ekonomik Seviyesine Göre Dağılımı Devamı	161
Tablo 41. Örneklem Grubunun Okul Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Maddelerinin Öğrenim Gördüğü Okulun Ekonomik Seviyesine Göre Dağılımı	173
Tablo 41. Örneklem Grubunun Okul Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Maddelerinin Öğrenim Gördüğü Okulun Ekonomik Seviyesine Göre Dağılımı Devamı	174
Tablo 42. “ <i>Yeterli vaktim yok</i> ” Nedeninin Okul türlerine Göre Dağılımı	185
Tablo 43. “ <i>Ailem izin vermiyor</i> ” Nedeninin Okul Türlerine Göre Dağılımı	185
Tablo 44. “ <i>Ailemin parası yeterli değil</i> ” Nedeninin Okul Türlerine Göre Dağılımı	186
Tablo 45. “ <i>Okulumda etkinlik düzenlenmiyor</i> ” Nedeninin Okul Türlerine Göre Dağılımı	187

Tablo 46. “ <i>Derslerimdeki başarıml düşüyor</i> ” Nedeninin Okul Türlerine Göre Dağılıml	187
Tablo 47. “ <i>Öğretmenlerim tarafından bilgi verilmiyor</i> ” Nedeninin Okul Türlerine Göre Dağılıml	188
Tablo 48. “ <i>Okul tarafından bilgi verilmiyor</i> ” Nedeninin Okul Türlerine Göre Dağılıml	189
Tablo 49. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinliklerin Düzenlenmesinde Okuldan Beklentileri Cevaplarının Dağılıml	190
Tablo 50. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinliklerin Düzenlenesinde Mahallelerinden Beklentileri Cevaplarının Dağılıml	190
Tablo 51. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Zamanlarını Değerlendirmelerinde Ailelerinden Beklentileri Cevaplarının Dağılıml	191

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Zamanın Bölümleri	40
Şekil 2. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi	47
Şekil 3. Örneklem Grubunun Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	95
Şekil 4. Örneklem Grubunun Kardeş Sayısına Göre Dağılımı	96
Şekil 5. Örneklem Grubunun Ailesinin Yaşadığı Yerleşim Birimine Göre Dağılımı	96
Şekil 6. Örneklem Grubunun Ailesinin Ekonomik Durumuna Göre Dağılımı	97
Şekil 7. Örneklem Grubunun Annesinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	97
Şekil 8. Örneklem Grubunun Babasının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	98
Şekil 9. Örneklem Grubunun Annesinin Meslek Durumuna Göre Dağılımı	98
Şekil 10. Örneklem Grubunun Babasının Meslek Durumu Göre Dağılımı	99
Şekil 11. Örneklem Grubunun Öğrenim Gördüğü Okulun Ekonomik Seviyesine Göre Dağılımı	99
Şekil 12. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Ortalamaları	111

BÖLÜM I

Bu bölümde araştırmanın temel problemi ve alt problemlerine, amacı ve önemine, varsayımlar ve sınırlılıklarına, araştırmaya temel oluşturan tanımlara yer verilmiştir.

GİRİŞ

Eğitim, bireyleri ve toplumları seviyeli bir yaşam biçimine ulaştırma ve sahip olunan bilgi, beceri ve değerleri planlı bir şekilde sonraki kuşağa aktarma ve bu arada insan davranışlarını yaşantılar yoluyla değiştirme sürecidir. Bir ülkenin eğitim sistemi ülkenin geleceğini temsil eden nesiller üzerinde olumlu veya olumsuz etkilere sahiptir. Her toplum geleceğe yönelik nitelikli insan yetiştirmeyi amaçlar (Yetiş, 2008).

Toplumun hangi kesiminden olursa olsun bireylerin boş zamanlarını değerlendirme bilincine ulaşmaları ve kendi özgür iradeleri ile katılacakları etkinlikleri seçmeleri sağlıklı, bilinçli ve mutlu bir toplumun oluşması açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle bireylerin daha sağlıklı bir yaşama ulaşması ve çalışma verimlerinin artması için boş zamanlarını iyi bir şekilde değerlendirmelerine yardımcı olmak gerekmektedir (Gülbahçe, 1996). Bu konuda bireylere yardım sağlayacak ve gerekli eğitimi verecek olan kurumlar ise okullardır. Ülkemizde okullarda, bilinçli ve ayrı bir boş zaman eğitime önem verildiğinden söz edilemez. Oysaki eğitimin genel amaçları arasında, çocuğun boş zamanını iyi bir şekilde değerlendirmesi için okula sorumluluklar yüklenmiştir. Amaçlar arasında öğrencinin “boş zamanlarını temiz ve yararlı işlerle geçirme”, “güzel sanatları sevmeye” gibi kazanımlar yer almaktadır (Tezcan, 1985: 318). Fakat bu kazanımların sağlanması için öğrencinin okul saatleri dışında da çeşitli faaliyetlere doğru şekilde yönlendirilmesi ve katılımı gerekmektedir. Ancak Özkaptan (2007)'nin araştırmasında görülmüştür ki, okullarda

öğrencilerin serbest zaman faaliyetlerine yönlendirmeyi amaçlayan eğitsel kol faaliyetleri dahi okul saatleri dışında etkinlik göstermemektedir.

Çağdaş eğitimde okul başarısını arttırmak için sürekli ders yoktur. Öğrencinin ders dışındaki etkinliklere katılarak rahatlaması, dinlenmesi, kendini, geliştirerek bireysel ve akademik başarıya yönlendirilmesi gerekmektedir. Okul dışında etkinliklere katılan öğrencilerin kötü alışkanlıklardan uzak, sorumluluk sahibi bireyler olması, sosyal hareketlilik içinde akademik çalışmalara ilgilerinin artarak başarıya yönelmeleri beklenir (Yavaş Karataş, 2006). Saföz (2008) yaptığı araştırmada, okul saatleri dışında kalan boş zamanlarını doğru şekilde değerlendiremeyen öğrencilerin saldırganlık davranışının diğerlerine göre yüksek oranda olduğunu tespit etmiştir.

Okul çağında ve özellikle ilköğretim döneminde en hareketli zamanını yaşayan öğrencilerin, enerjilerini doğru yönde kullanarak boş zamanlarını olumlu ve üretken faaliyetlerle değerlendirmeleri ve kötü alışkanlıklardan korunup, bilgi, beceri, yeteneklerini arttırmaları için okullarda verilen eğitimin olduğu kadar okul saatleri dışında yapılan etkinliklerin de oldukça önemli bir yeri vardır. Öğrencilerin boş zamanlarının değerlendirilmesi ve planlanmasında okul, aile ve sosyal çevre etkileşim içinde olmalıdır. Ülkemizde okulların, öğrencilerin sadece okul saatleri içinde faydalandıkları bir yer olduğu ve okul saati bitiminde öğrencilerin hayatlarında yer almadığı, eğitimin genel amaçlarında boş zaman değerlendirme hususu yer almasına rağmen eğitim programının öğrencilerin okul saatleri dışını doldurmada yetersiz olduğu, ailelerin bu konuda bilgisiz kaldığı ve öğrencilerin yaşadıkları çevrelerin boş zamanlarını etkin değerlendirmelerine imkân vermediği daha önceden yapılan çalışmalarda tespit edilmiştir. Bu bağlamda çalışma, öğrencilerin okul dışı zamanlarını hangi etkinlikleri yaparak değerlendirdiklerini, bu etkinlikleri yapmaya kim tarafından yönlendirildiklerini, okulların imkânlarından ne düzeyde faydalandıklarını, herhangi bir etkinliğe katılamıyorsa bunun nedenlerini ve okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirmek için okul, mahalle ve ailelerinden ne tür beklentilerinin olduğunu belirlemeyi amaçlamaktadır.

1. PROBLEM CÜMLESİ

Araştırmanın temel problemi, ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında ne yaptıkları, kim tarafından yönlendirildikleri, okullarının olanaklarından ne düzeyde yararlandıkları ve herhangi bir etkinlikle değerlendirememen nedenlerinin, belirlenmesidir. Bu çerçevede, araştırmanın problem cümleleri aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

1. İlköğretim 5. sınıf öğrencileri, okul saatleri dışında kalan zamanlarını hangi etkinlikler ile değerlendirmektedirler?
2. İlköğretim 5. sınıf öğrencileri, okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirme etkinliklerine en çok kim tarafından yönlendirilmektedirler?
3. İlköğretim 5. sınıf öğrencileri, okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirmede okullarının imkânlarından ne düzeyde yararlanmaktadırlar?
4. İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını herhangi bir etkinlikle değerlendirememen nedenleri nelerdir?
5. İlköğretim 5. sınıf öğrencileri, okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirmelerinde, okullarında, mahallerinde ve ailelerinde ne tür etkinlikler düzenlenmesini beklemektedirler?

2. ALT PROBLEMLER

1- İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirme sıklıkları cinsiyet, kardeş sayısı, ailenin yaşadığı yerleşim birimi, ailenin ekonomik durumu, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, annenin meslek durumu, babanın meslek durumu değişkenlerine göre nasıldır?

2- İlköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirme etkinliklerine yönlendirilme sıklıkları cinsiyet, kardeş sayısı, ailenin yaşadığı yerleşim birimi, ailenin ekonomik durumu, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, annenin meslek durumu, babanın meslek durumu değişkenlerine göre nasıldır?

- 3- İlköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirmede, okullarının imkânlarından yararlanma sıklıkları cinsiyet, kardeş sayısı, ailenin yaşadığı yerleşim birimi, ailenin ekonomik durumu, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, annenin meslek durumu, babanın meslek durum değişkenlerine göre nasıldır?
- 4- İlköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını herhangi bir etkinlikle değerlendirememeye nedenleri cinsiyet, kardeş sayısı, ailenin yaşadığı yerleşim birimi, ailenin ekonomik durumu, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, annenin meslek durumu, babanın meslek durumu değişkenlerine göre nasıldır?
- 5- Okul türlerine -düşük, orta, yüksek- göre, İlköğretim 5. sınıf öğrencileri okul saatleri dışında kalan zamanlarını hangi etkinlikler ile değerlendirmektedirler?
- 6- Okul türlerine -düşük, orta, yüksek- göre, İlköğretim 5.sınıf öğrencileri okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirmelerinde, okullarının imkânlarından ne düzeyde yararlanmaktadırlar?
- 7- Okul türlerine -düşük, orta, yüksek- göre, İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını herhangi bir etkinlikle değerlendirememeye nedenleri nelerdir?

3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Ülkemizde okulların, öğrencilerin sadece okul saatleri içinde faydalandıkları bir yer olduğu ve okul saati bitiminde öğrencilerin hayatlarında yer almadığı, eğitim programlarının öğrencilerin okul saatleri dışında kalan zamanını doldurmada yetersiz olduğu, ailelerin bu konuda bilgisiz kaldığı ve öğrencilerin yaşadıkları çevrelerin boş zamanlarını etkin değerlendirmelerine imkân vermediği daha önceden yapılan çalışmalarda tespit edilmiştir. Bu bağlamda çalışma, öğrencilerin okul dışı zamanlarını hangi etkinlikleri yaparak değerlendirdiklerini, bu etkinlikleri yapmaya kim tarafından yönlendirildiklerini, okulların imkânlarından ne düzeyde faydalandıklarını, herhangi bir etkinliğe katılamıyorlarsa bunun nedenlerini ve okul

saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirmek için okul, mahalle ve ailelerinden beklentilerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

İlköğretim dönemi bireylerin gelişiminde oldukça önemli bir dönemdir. Bu dönemde kazanılan birçok davranış alışkanlık haline getirilerek gelecek yıllarda da devam eder. Bu nedenle bireylerin gelecekte zamanlarını etkili ve verimli kullanabilen insanlar olabilmeleri için boş zamanlarını faydalı etkinliklerle verimli değerlendirme davranışının, okul dışı etkinliklerle alışkanlık haline getirilmesi ve tutuma dönüştürülmesinin temelleri ilköğretim düzeyinde sağlanabilmektedir. Literatür incelemesinin ön sonuçlarına göre program dışı etkinliklerin çoğunlukla özel okullarda yapıldığı tespit edilmiştir.

Ülkemizde okul dışı etkinliklerle ilgili ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde pek çok araştırma literatürde yer almasına rağmen ilköğretim düzeyinde bu konuyla ilgili çalışmalara pek az rastlanmıştır. Çalışma ile elde edilecek verilerin ilköğretimde okuyan öğrencilerin okul sonrası zamanlarının etkili değerlendirilmesi konusunda yönetici, araştırmacı ve planlamacılar için yararlı bilgiler sağlaması umulmaktadır.

5. VARSAYIMLAR

1. Öğrenciler anket çalışmalarına gönüllü olarak katılacaktır.
2. Öğrencilerin soruları cevaplarırken rahat ve samimi oldukları varsayılacaktır.
3. Uygulanan anket bu araştırma için uygun veri toplama aracıdır.

6. SINIRLILIKLAR

Araştırma;

1. Cinsiyet, kardeş sayısı, ailenin yaşadığı yerleşim birimi, kendisine ailenin ekonomik durumu, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, annenin meslek durumu, babanın meslek durumu değişkenleri,

2. Kocaeli ilindeki devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerle sınırlıdır.

7. TANIMLAR

Okul Dışı Zaman Etkinlikleri: Okul saatleri dışında veya bu amaçla düzenlenen belirli zamanlarda okul yönetiminin gözetiminde öğrencilerin kendi istekleriyle katıldıkları çalışmalardır (Binbaşoğlu, 1983: 208).

Boş Zaman: Bireyin hem kendisi hem de başkaları için bütün zorunluluklardan kurtulduğu ve kendi isteğiyle seçebileceği bir etkinlikle uğraşacağı bireyin kesin olarak bağımsız ve özgür olduğu zamandır (Tezcan, 1994: 310).

Serbest Zaman: Araştırmacılar tarafından serbest zaman dilimi çalışma dışı zaman dilimi olarak değerlendirilmiştir. Boş zaman dilimini ve fiziksel ihtiyaçların tamamını kapsar (Hacıoğlu ve diğerleri, 2003: 18).

Boş Zaman Değerlendirme Faaliyeti: Kişinin ailesel, mesleki ve toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra, bireysel olarak girişebileceği dinlenme, eğlenme, bilgisini zenginleştirme, becerilerini artırma ve giderek toplum hayatına gönüllü katılma gibi bir dizi uğraşları içeren etkinliklerdir. (Gökçe, 1976: 18).

BÖLÜM II

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesine ve alan yazında yapılmış ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

I. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Bu bölümde araştırma ile ilgili literatür taranmış; serbest zaman ve boş zaman kavramı ve önemi, boş zamanların ve okul dışı zamanların değerlendirilmesi ve önemi, ülkemizde okul dışı zamanların değerlendirilmesi için yapılan çalışmalar, yurt dışında okul dışı zamanların değerlendirilmesiyle ilgili yapılan çalışmalar ve bu konuyla ilgili araştırmalara yer verilmiş olup detaylı olarak açıklanmaya çalışılmıştır.

1. GİRİŞ

Bireyin gelişen ve değişen dünyaya uyum sağlayabilmesi, içinde bulunduğu topluma üretken ve yaratıcı bir birey olarak katılabilmesi için eğitime ihtiyacı vardır. Eğitim süreci, bireyin yaşadığı çevreye ve topluma uyum sağlamasına aynı zamanda kişiliğın gelişmesine ve yetişkin yaşamına hazırlanmasına yardımcı olur (Tezcan, 1976; Gökçe, 2000). Eğitimin sağladığı yararları ve amaçlarına baktığımızda boş zaman değerlendirmenin eğitimin tamamlayıcı bir parçası olduğunu görürüz. Bireyin gelişen dünyaya, yaşadığı topluma uyum sağlayabilmesinde gerekli olan kültür aktarımının sağlanabilmesi ve geliştirilmesi için tıpkı eğitim gibi boş zaman değerlendirmenin de rolü büyüktür. Ülkemizde çeşitli kuşakların, boş zamanlarını değerlendirme yönünden bir eğitimden geçmedikleri için edilgen ve yararsız bir biçimde değerlendirdikleri bir gerçektir. Eğitim politikamızda eksikliği görülen,

çocuk, genç, yetişkin gibi çeşitli yaş gruplarının bir gereksinimi olmakta devam eden bu konu gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için bir sorun haline gelmiştir (Tezcan, 1976:403). Ülkemizde okullarda ve ailelerde boş zaman eğitime gereken önem verilmemektedir. Bunun sonucu olarak da internet ve televizyon bağımlısı bir nesil oluşmaktadır. Boş zaman yerinde ve değerinde kullanıldığı zaman insana dinlenmeyi, eğlenmeyi, kendini yetiştirmeyi ve geliştirmeyi, toplumsallaşmayı, görüş ve düşünce alanını, bilgisini genişletmeyi, kendi sorumluluğunu üstlenmeyi, özgürlüğünü yaşamayı, vaktini kullanmada, çalışmada kendine göre seçim yapmayı sağlar. Böylece insanın kendi kendini bulmasına yardımcı olur. Kötü kullanıldığında ise; gençlerde ve yetişkinlerde alkol ve sigara gibi zararlı alışkanlıklar yerleşmesine, durgunluk, gevşeklik, tembellik, dikkatsizlik, başıbozukluk, serserilik ve benzeri gibi davranışlar oluşmasına, ruhsal bozukluklara ve çeşitli suçlara yönelimlerin artmasına neden olur (İnan, 1973: 325; Köknel,1979). Gelişmekte olan bir ülkede yaşayan insanların, özellikle gençlerin ve okul çağındaki öğrencilerin, zamanlarını boşa harcamaları, toplumsal gelişme ve kalkınma yönünden büyük kayıptır.

Toplumsal refah düzeyinin yükselmesi, yaşam kalitesinin artması için ülkenin geleceği olan çocukların ve gençlerin zararlı alışkanlıklar edinmesini önlemek ve onlara zamanı etkili ve verimli faaliyetlerle değerlendirme alışkanlığını kazandırmak gerekir. Bunun sağlanabilmesinde öğrencilerin okul dışı zamanlarını değerlendirme şekilleri eğitim programları, okullar ve ailelerin desteği ile planlanmalıdır. Öğrencilerin okul dışında kalan zamanlarını faydalı etkinlikler ile değerlendirmesinin alışkanlık haline getirilmesi veya bunun tutuma dönüştürülmesinin temelleri ancak ilköğretim düzeyinde sağlanabilmektedir. Öğrencilerin okul dışı faydalı etkinliklere katılarak rahatlaması, dinlenmesi ve kendini geliştirerek bireysel ve akademik başarıya yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu etkinliklere katılan öğrencilerin sorumluluk sahibi bireyler olması, akademik çalışmalara ilgilerinin artarak başarıya yönelmeleri beklenmektedir. Gençliğe doğru adımlarını atan ilköğretim okulu öğrencilerinin eğitimlerinde, kişiliklerinin oluşması için zararlı alışkanlıklara yönelmemeleri, ruh ve beden sağlıklarının korunmasında ve daha iyi bir geleceğe hazırlanmalarında okul dışında kalan zamanlarını değerlendirme durumları oldukça önem taşımaktadır (Karataş, 2006).

Öğrencilerin okul dışında kalan saatlerinin programlanmasında okullar ve aileler en önemli faktörlerdir. Aile, bireylerin boş zaman değerlendirme rolünü sergilemeyi

öğrendiği ve paylaştığı ilk ortamdır. Ailelerin boş zamanlarını değerlendirme konusunda sahip olduğu tutum ve davranışlar, ailenin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklerinin yanı sıra, kırsal ve kentsel aile oluşuna göre farklılıklar gösterir (Aslan, 1994). Ülkemizde çocuğun hangi eylemi seçeceği, genellikle aileyi oluşturan kişilerin isteklerine bağlı olmakla birlikte, kısmen de anne ve babanın otoriter müdahalesi biçiminde oluşmaktadır (Tezcan, 1976).

Aileler sosyal etkinliklerin çocukların yararına olduğunu ve okul çalışmalarının tek başına bu etkinliklerin yerini alamayacağını bilmelidir. Aileler çocuğuyla günlük olaylar, okunan kitaplar, gazeteler ve izlenen televizyon programları hakkında konuşmalı; kütüphane, müze ve hayvanat bahçesi gibi yerleri ziyaret etmeli; kültürel etkinliklere katılmalı ve onu sözel iletişim becerilerini artırma konusunda desteklemelidir. Çocuğa çalışması için yeterli zaman tanınmışsa, eğlenmesi için de yeterli zaman ayırmasına izin vererek, kendi haftalık programını oluşturma alışkanlığı kazandırılmalıdır. Bireylerin bir arada bulunduğu ve grupların olduğu okul önemli bir toplumsallaşma aracıdır. Okul, bireye boş zaman değerlendirme olanağı sağladığı ölçüde, toplumsallaşmasına katkıda bulunur (Yetiş, 2008). Okullar öğrencilerin okul dışında kalan zamanlarında da vakit geçirebileceği yerler olmalıdır. Öğrencilerin okul sonrasında yapılan boş zaman etkinliklerine katılımı yoluyla etkileşim sağlayabilmeleri, okul başarısını üst seviyeye ulaştırmasını, toplumsallaşmasını, kültürel yönden gelişmesini, okulların boş zamana verdikleri önemle, ortaya çıkmasını sağlar (Seçgin, 1996).

Okul saatleri bitiminde okulun fiziki imkânlarından faydalanarak sosyal etkinlikler ve eğlenme aktiviteleri ile öğrenciler boş kalan zamanlarını verimli değerlendirmeye özendirilmeli, bunun alışkanlık haline getirilerek gençlik ve yetişkinlik dönemlerine yansımaları sağlanmalıdır (Tezcan, 1985). Ayrıca okul ve ailenin yanında, okulun içinde bulunduğu çevre ve toplum da, bu tür sosyal etkinliklerin içine çekilmelidir. Bu organizasyonu da, okulun sağlaması gerekir. Toplumun bir parçası olan okul, insanlarla geniş ve yararlı ilişkiler geliştirme yönünden önemli sorumluluklar yüklenmiştir (Kıncal, 2000: 131)

Öğrencilerin ileride kişiliklerini tamamlayabilmiş, sosyal sorumluluk alabilen, zamanı doğru kullanabilen, zararlı alışkanlıklardan uzak bireyler olabilmesi için ilköğretim düzeyinde okul saatleri dışında kalan zamanlarını doğru biçimde kullanmayı öğrenmeleri gerekmektedir. Okullar ve aileler bu amacı gerçekleştirmeye

yönelik programları düzenlemeli ve planlı olarak uygulamalıdır. Bu çerçevede, çalışma okul yöneticilerine, öğretmenlere, ailelere, sivil toplum kuruluşlarına, yerel yöneticilere ve diğer ilgililere kaynak oluşturacak bilgileri sağlaması açısından önemli görülmektedir (Tutkun, 2005).

Bu bilgiler ışığında bu çalışmada ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışı saatlerini değerlendirme şekilleri ve bu değerlendirme şekillerinde okulun, ailenin ve sosyal çevrenin etkisi anlaşılmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin okul saatleri dışında kalan boş zamanlarında ne tür etkinlikleri tercih ettikleri ve katılacakları etkinlikleri seçme sürecinde okulun ve ailenin ne kadar etkisinin olduğu bu araştırma adına önemli bir sorudur.

2. EĞİTİM KAVRAMI

Bireylerin yaşamlarını dengeli bir biçimde sürdürülebilmesi ve içinde yaşadığı topluma yapıcı bir üye olarak katkıda bulunabilmesi için gerekli davranış örüntüleri ile donanmış olması gerekmektedir. Bunu sağlayacak araç ise eğitimidir. Bir ülkenin içinde bulunduğu çağa ayak uydurabilmesi, refah seviyesini yükseltebilmesi ve küreselleşen dünyada önemli bir yere sahip olabilmesi için eğitim, olmazsa olmaz koşullardan biridir. Eğitimin kalitesinin yüksek olması nitelikli iş gücü ve dinamik bir toplum anlamına gelir. Böyle bir toplumun içinde yer alan bireyler de uygun koşullar sağlandığında o ülkenin gelişimine katkıda bulunacaklardır. Eğer bir ülkede sorunlu bir eğitim sistemi varsa, bu sorunların diğer alanlara da yansımaları kaçınılmazdır (Kalfa, 2006).

Eğitimin temel amacı bireyleri yetiştirmek ve onları topluma faydalı bireyler haline getirmektir. Eğitim sayesinde insan yaşadığı sosyal çevreyi tanıyarak, bu çevreye faydalı bir birey olarak yaşamayı ve temel ihtiyaçlarını da bu yolla karşılamayı kendisine hedef edinir. Bireyi sosyal hayata uyması ve bu hayat içinde mutlu olması ancak eğitim ile mümkündür. Eğitim toplumsal bir kurumdur ve değişimin hem aracı hem önkoşulu hem de etkileyicisi konumundadır (Uslu, 2007).

Eğitim alanında çalışan her bilim adamının, eğitimle uğraşan her eğitimcinin, her öğretmenin kendine özgü geliştirdiği bir eğitim tarihi vardır. Eğitim alanında yazılmış her kitapta her yazıda eğitimin değişik biçimde yapılmış tanımına rastlanır.

Eğitimin geniş bir alan olması nedeniyle değişik yönlerden görülmesi, bu görüşe göre de değişik tanımlar yapılması doğaldır (Başaran, 1994: 172).

Eğitim öncelikle, insanoğlunun bugünkü ve yarınki yaşamına bir müdahaledir. Eğitimin bu tür bir müdahale olmasından dolayı, çok çeşitli eğitim anlayışları geliştirilmiştir. Bu eğitim anlayışları, zaman ve ülkelere göre son derece değişiklik göstermektedir. E.Durkheim ve diğer sosyologlar eğitim anlayışları ile onlara uygun düşen toplum biçimleri arasında ilişkiler bulunduğunu ileri sürerler. Diğer yandan büyük pedagoji yazarları ise yaşanan devrin özelliklerinin, eğitim görüşlerini etkilediğini ileri sürerler. İnsan ve onun özüne ilişkin yapılan felsefi, antropolojik ve bilimsel araştırmalar, eğitim konusunda oluşan anlayış farklılıklarının temelini oluşturmuşlardır.(Hesapçıoğlu, 1998: 33).

Eğitim kelimesi genel olarak şu anlamları ifade edecek şekilde kullanılmıştır: “disiplin, sosyal hizmet, kazantı, öğrenim, sosyal kurum ve kasıtlama süreci” (Ertürk, 1998: 9). Eğitim kelimesinin anlamına yönelik farklı kaynaklarda şu tanımlar ile karşılaşmaktayız.

Varış (1978)’a göre “eğitim, kişinin toplumsal yeteneklerinin ve optimum kişisel gelişmesinin sağlanması için, seçkin ve kontrollü bir çevreyi ve okul etkinliklerini içine alan sosyal bir süreçtir.” (Hesapçıoğlu, 1998: 33).

Tezcan (1976: 3)’a göre “eğitim, kişiliğin gelişmesine yardım eden ve onu esas alan, onu yetişkin yaşamına hazırlayan, gerekli bilgi, beceri ve davranışlar elde etmesine yarayan bir süreçtir.”

Senemoğlu (2004: xxiii)’na göre “eğitim, toplumun süzgeçten geçirilmiş değerlerinin, ahlak standartlarının bilgi ve beceri, birikimlerinin yeni nesillere aktarılması ile ilgilidir bu anlamda eğitim bireyi istendik nitelikte kültürlenme sürecidir.”

Sönmez (1994: 2)’e göre “fiziksel uyarımlar sonucu beyinde istendik biyokimya değişiklikler oluşturma sürecidir.”

Yetiş (2008: viii)’e göre “eğitim, bireyleri ve toplumları seviyeli bir yaşam biçimine ulaştırmada sahip olunan bilgi, beceri ve değerleri planlı bir şekilde bir sonraki kuşağa aktarmada ve bu arada insan davranışlarını yaşantılar yoluyla değiştirme sürecidir.”

Miller ve Robinson (Demirel, 2005)'a göre “eğitim, gencin yetişkinliğe doğru temel gelişmesinde topluma ekonomik ve siyasi bakımdan verimli ve yararlı birey olmasını teşvik ve rehberlikle görevlidir.”

Büyükkaragöz ve çivi (1997: 33)'ye göre “insanların diğer insanları belli bir maksatla kltrlemelerine ya da kasıtlı kültürlenme sürecine denir.”

Fidan (2012) ise “eğitim insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir. Bu süreçten geçen insanların kişiliği farklılaşır. Bu farklılaşma eğitim sürecinde kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerler yoluyla gerçekleşir.”

En çok kabul gören tanım ise Ertürk (1998: 2)'n “bireyin kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değerme meydana getirme sürecidir.”

Tanımlar esas alındığında, içeriklerinin birbirlerinden farklı olmasına rağmen genel olarak eğitimin bir “süreç” olarak ifade edildiğini görmekteyiz. Bu süreçte “bilgi, beceri, kültür birikimleri ile topluma ait değer yargılarının ve ahlaksal bakış açısının” bireye kazandırılması amaçlanır. Ancak bu amaçlar gerçekleştirilirken eğitimin önemli bir özelliği olan “kasıtlı kültürleme” yani “planlı” olmasından söz edilmektedir.

Eğitim insan ile birlikte başlar. İnsanoğlu tarihin eski devirlerinden bu yana devamlılığını sürdürmek için bir takım duygu ve düşüncelerini gelecek kuşaklara aktarma ihtiyacı hissetmiştir. Bu da insanın oluşturduğu maddi ve manevi kültürüdür (nal, 2001). Eğitim, insanın oluşturduğu bu kültürü aktarma aracı olarak toplumdaki kültürleme sürecinin bir parçasıdır. İnsanın ocuk, genç ve yetişkin olarak kendi toplumuyla bütünleşmesi, toplum içinde yeterlilik kazanması ve yetişmesi sırasında karşılaştığı bilinçli ve bilinç dışı öğrenmeler bu süreç sonunda elde edilir (Fidan, 2012). Eğitimin nemi ve gerekliliği şu üç noktada toplanabilir:

- a) Bireyler olarak daha yüksek bir gelir elde etmenin daha gnenli yaşama koşullarına ulaşmanın, sağlıklı olmanın hastalıklardan uzak kalmanın, güvenlik içinde yaşamanın ve daha birçok olumlu gelişmenin yolu eğitimden geçmektedir.
- b) Toplum ve ülke olarak ilerlemenin, kalkınmanın, ağdaş uygarlık düzeyine ulaşmanın en güvenilir yöntemi yeterli, kaliteli bir eğitimin gelişmesinden yaygınlaşmasından geçmektedir. İleri düzeyde bir eğitim

gerçekleştirilemeden bir toplumun değişmesi ve ilerleyerek çağdaşlaşması mümkün olamaz.

- c) Gerçek demokratik bir yaşam, başka deyimle halkın kendi kendini yönetebilmesi, egemenliğin gerçek sahibi olması, toplumun gidişine yine toplumun ihtiyaç, istek ve özlemleri doğrultusunda yön verebilecek bağımsız ve özgür bir düzeni gerçekleştirebilmenin yolu kesinlikle nitelikli bir eğitime bağlıdır (Ertürk, 1998: 3; Ünal, 2001)

Bütün bu bilgiler ışığında eğitimin tüm ülkeler ve toplumlar için önemli bir ihtiyaç olduğunu görüyoruz.

2.1 İnfomal ve Formal Eğitim Nedir?

İstendik davranış kazandırma ve kültürleme süreci olan eğitim ailede, sinemada, sokakta, okulda, ders aralarında her an, her yerde bir plana bağlı olmaksızın yapılabilir. Eğitimin bu türüne infomal eğitim adı verilir (Senemoğlu, 2004: xxiii). İnfomal eğitim, yaşam içinde kendiliğinden oluşan bir süreçtir. Amaçlı ve planlı değil, gelişigüzelettir. Kişi karşılaştığı durumlardan ve içinde yaşadığı toplum ya da grubun üyelerinden farkında olmadan yeni şeyler öğrenir. Çocuklar arkadaşlarıyla oynarken, gençler akranlarıyla oluşturdukları grup içinde birbirleriyle etkileşirken yardımlaşmayı, dayanışmayı, işbirliğini, kurallara uymayı, grubun değerlerini benimsemeyi öğrenirler ve toplumsallaşırlar. İnfomal eğitimin iki önemli öğrenme yolu, gözlem ve taklittir. Formal olmayan öğrenmelerde insanlar istenmeyen zararlı alışkanlıklar da edinebilir. Sigara içmek buna bir örnektir (Fidan, 2012).

İnsanın yaşam süresi, bireyin tüm istendik davranışları tesadüfen, gelişigüzel yani, infomal eğitim yoluyla kazanmasını sağlayacak kadar uzun değildir. Bazı istendik davranışların planlı olarak bireye kazandırılması gerekmektedir. Bünyesinde plan unsuru taşıyan, istendik öğrenmeleri kasıtlı olarak meydana getirme sürecine formal eğitim denir. Formal eğitim amaçlıdır. Önceden hazırlanmış bir program çerçevesinde planlı öğretim yoluyla gerçekleştirilir. Eğitim süreci öğretmen tarafından planlanır ve uygulanır. Okullardaki eğitim formal eğitimidir. Bu gün ülkemizde formal eğitim, örgün ve yaygın olmak üzere iki şekilde görülür (Fidan, 2012; Senemoğlu, 2004).

Örgün eğitim, belli yaş gruplarındaki bireylere, Milli Eğitimin amaçlarına göre hazırlanmış eğitim programlarıyla okul da düzenli olarak yapılan eğitimidir. Okul öncesi öğretim, ilköğretim ve orta öğretim okulları örgün öğretim sisteminde yer alan okullardır (Taymaz, 1978).

Yaygın eğitim ise, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş, bu sistemin herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerden ayrılmış kişilere ilgi ve gereksinme duydukları alanda yapılan eğitimidir. Halk eğitim merkezlerinde açılan kurslar, hizmet içi eğitim faaliyetleri bunlara örnektir (Taymaz, 1978).

2.2 Planlı Eğitimin Önemi

Eğitim sistemli, planlı bir çalışmadır. Her sistem; hangi toplum ve ulus için kuruluyorsa, o toplumun gerçeğinden hareket etmek zorundadır; çünkü o gerçeğe dayanmayan ve ondan hareket etmeyen sistem kısa zamanda bozulup yıkılmak zorunda kalabilir. Eğitim ve öğretim planlı, programlı ve geliştirici bir çalışmadır. Amaçlarına en kısa yoldan ve planlı ulaşan eğitimciler çalışmalarını daima gelişmeyi öngörerek planlayanlardır. Bu nedenle eğitim ve öğretimin verimli olabilmesi için planlamaya gereken önem verilmelidir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1997; Sönmez, 1994: 16).

Ertürk (1998: 12-13)'e göre eğitimin tanımı: bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir. Bu tanımdaki istendik kelimesi söz konusu değişimin önceden tasarlanmış bir değişikliği sadece bir tesadüfi eser olarak yaratan ve belki farkında bile olunmayan durumları dışarıda tutmak; böylece de kültürleme ve eğitim arasındaki ayrımı göz önünde bulundurmak için kullanılmıştır. Bu vesile ile bir kere daha ortaya çıkıyor ki kültürlemenin belli çeşidi olduğu söylenen eğitim, yani kasıtlı kültürleme ile kasıtsız kültürleme bir arada ve birbirini etkileyerek meydana gelir. Planlı eğitim de plansız eğitim ve kasıtsız kültürleme ile etkileşim halinde bulunduğu diğer kültürleme çeşitlerinden bağımsız değildir. Öyleyse, bireyin etkileşimde bulunduğu çevre şartları daha geniş ve büyük ölçüde kontrol altına alınabildiği oranda istenilen insanı yaratma şansı artacak demektir. Bu demektir ki eğitimin daha etkili ve verimli bir hale gelmesi isteniyorsa eğitimde plan fikrine ağırlık verilmeli ve planlı eğitimin sınırlarını genişletmeye olanca güç ile çalışılmalıdır (Ertürk, 1998: 12-13).

2.3 Eğitimde Ailenin Rolü

Aile kavramı tanım olarak ele alındığında; nüfusu yenileme, milli kültürü taşıma, çocukları sosyalleştirme fonksiyonlarının yanında bireylerin biyolojik, psikolojik ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı kurumdur (Erkal, 1987). Aile, ilkel toplumlardan günümüz endüstri toplumlarına kadar geçen süre içerisinde tüm toplumlarda, toplumsal yapının temel ögesi olarak varlığını sürdürmüştür. Bir kurum, bir grup ve sosyal bir yapı olarak aile içinde bulunduğu toplumsal, kültürel ve ekonomik yapıda farklı değişkenlere göre şekillenmiştir (Köksal, 2008).

Tarihsel süreçleri içerisinde aile, sosyal bir kurum olarak içinde bulunduğu toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklere göre farklı yapılara bürünmesine karşın işlevleriyle tüm toplumlar içerisinde evrensel nitelik taşımıştır (Can, 2003: 21). Toplumsal yapının devamı ile ilgili ailenin üstlendiği görevlerden biri yeni nesillerin aile yapıları içinde yetiştirilmesidir. Toplumun değer yargıları, hayat anlayışı, gelenek ve görenekler, ancak aile aracılığı ile bireye yansımakta, toplumdaki “doğru” ve “yanlış”, “iyi” ve “kötü” gibi değerler ailenin süzgecinden geçerek çocuğun dünyasında yer bulmaktadır. Eğitim ailede başlar. Çocuk okula başlamadan önce çok büyük oranda kişiliği oluşmuştur. Bunda ailenin payı çok yüksektir. Aile çocuğun doğuştan üyesi olduğu en küçük toplumsal kurumdur. Çocuk ilk davranışları aile üyeleri ile etkileşim kurarak ve onları taklit ederek öğrenir (Erden, 2002: 62). Bireyler içinde buldukları topluma ait sosyal ve kültürel kuralları ve yapıları aile içinde öğrenir. Aile sosyal bir grup olarak bireyi topluma hazırlar. Bu çerçevede örfler, adetler, ahlaki ve dini kurallar, toplumsal yasaklar, sosyal beğeniler ve sosyal düzenlemelere ait kurallar bireyi toplumsal yaşama hazırlama sürecinde aile tarafından öğretilecek konulardır (Köksal, 2008).

İnsanlar kişiliklerinin temelini oluşturan davranışların büyük çoğunluğunu aile ortamında kazanır. Çocuklar daha küçük yaşlarda anne ve babalarını, ailedeki büyüklerini model alarak ve onları taklit ederek öğrenme sürecine başlar. Ortak aile yaşamı içinde ailenin temel davranış şekillerini ve kültürel değerlerini öğrenirler. İnfomal eğitim süreci aile ortamında etkili bir öğrenme yoludur. Genelde ailede eğitim, amaçlı olarak yürütülür. Ailede yazılı olamayan yasalar vardır. Hangi davranışların onaylanacağı, çocukların hangi davranışları hangi ortamda nasıl göstermeleri gerektiği maksatlı olarak gösterilir. Ödül ve cezaya dayalı bir koşullandırma mekanizması sürekli olarak aile yaşamında yer alır ve çocuklar

istendik davranışlara yönlendirilir. Koşullandırma sürecinin kontrolü, ödül ve cezaların dağılımı, okullardaki kadar planlı ve programlı değildir. Çocuğun davranışlarını değerlendirme süreci çoğu zaman tesadüfe bağlıdır. Bu yönden aileler arasında oldukça geniş farklar vardır. Ailede formal ve informal eğitim süreçleri bir arada ve iç içe yürür; eğitim yarı formal bir özellik gösterir (Fidan, 2012: 6).

Günümüzde aile, eğitim fonksiyonlarını gerçekleştirirken, görev ve sorumluluğunu kendi dışındaki kurumlarla paylaşmak durumundadır. Bu nedenle ebeveynler, çocuklarına aktarılan bilgi ve becerilerin tek kaynağı durumunda değildir. Bu durum, bilimsel, teknolojik ve sosyal alanlarda meydana gelen gelişimlerin kaçınılmaz bir sonucudur. Ailenin eğitimle ilgili yerine getirmesi gereken görevleri beş başlık altında ele alabiliriz (Kıranşal, 2007):

1. Çocukların yönlendirilmesi
2. Boş zamanların değerlendirilmesi
3. Çocuğun okula hazırlanması
4. Okul başarısına katkıda bulunulması
5. Okul aile işbirliği (Kıranşal, 2007)

Çelenk (2003)'e göre; çocuklarını doğrudan ve dolaylı yollardan eğittikleri için, anne ve babayı çocuğun evdeki öğretmenleri olarak ele almakta ve okulda öğretmen tarafından kazandırılacak olumlu bir davranışın evde anne baba tarafından kolaylıkla bozulabileceğini belirtmektedir. Anne ve babalar çocukların okul dışındaki öğretmenleridir. Okulda yapılan, evde anne ve babalar tarafından desteklenmediği sürece okul eğitiminde başarıya ulaşmak mümkün değildir.

2.4 Eğitimde Okulun Rolü

Toplumlar kendilerine uygun insanı, kendilerine özgü eğitim süreci içerisinde yetiştirirler. Bu nedenle, onu tesadüflere ve kültürlemenin gelişigüzel etkilerine açık bırakmamışlardır. Toplumlar insanlara birlikte yaşamanın gerekliliğini, toplum bilincini vermek için eğitim sürecinin amaçlarını ve içeriğini belirlemiş ve onu kontrol altına almışlardır. Bu bağlamda eğitim, bir kamu hizmeti olarak kurumlaşmıştır. Toplumların gelişmişlik düzeyi yükseldikçe, iş bölümü çeşitlilik kazanır. Artık, birçok bilgi ve becerinin uzmanlarca verilmesi zorunluluk haline gelir. Aile, sokak ve iş yerleri, gittikçe gelişen ve çeşitlenen teknolojilerin

öğretilmesine yeterli olmaz. Vatandaşlık görevinin gerektirdiği bilgi, beceri ve değerlerin herkese aynı şekilde verilmesi, ancak herkesin ortak bir eğitim sürecinden geçirilmesi ile mümkün olmaktadır. Belirtilen bu durumlar, eğitimin okul olarak kurumsallaşmasını ortaya çıkarmıştır (Fidan, 2012).

Okullar, planlı bir biçimde istendik öğrenmelerin gerçekleşmesine yardım eden kurumlardır (Senemoğlu, 2004). Okul, istenilen yönde davranış değişikliğini oluşturacak öğrenmelerin gerçekleştirilmeye çalışıldığı özel bir kurumdur. Okul öğrenmeyi planlı ve kontrollü bir ortam içinde oluşturmaya çalışır. Okulda öğrenme, öğretme yoluyla gerçekleşir (Fidan, 1986).

Çocuğu sosyalleştiren ilk toplumsal kurum olan aileden sonra, onu yaşadığı toplumun kültürüne ve hayata hazırlayan ikinci önemli kurum okuldur. Okul hizmet ettiği toplumun tarihi, ekonomik ve sosyal değerlerinin etkisi altında kalmakta ve sosyal çevrenin bütün unsurlarıyla karşılıklı iletişime girmektedir. Okulun içinde yer aldığı toplumdan ve toplumun değerlerinden soyutlanması düşünülemez (Kıncal, 2001). Bütün dünyada, gençlerin eğitiminin büyük kısmını okullar üstlenmiştir. Hem uluslararası hem de belli bir ulusun içinde, okulun amacı bakımından bazı farklar görülmekle birlikte, okulda yer alan öğretme-öğrenme süreci bunların hepsinde hemen hemen aynı kalmaktadır. Okullardaki öğretimin büyük bir kısmı planlı etkinliklerden oluşmaktadır; nitekim belli bir okul döneminde ya da yılında gerçekleştirilen öğrenmeler, daha sonraki bir dönem ya da yılda gerçekleştirilecek olanların ön koşullarını, yani temelini, oluşturan öğrenmelerdir (Bloom, 1979; akt. Ünal, 2001).

Okullarda yapılacak nitelikli eğitim, toplumun gelişmesine ve yaşam süresinin uzamasına önemli katkılar sağlar. Bu nedenle okulu bulunduğu çevreden, çevreyi de okuldan soyutlamak mümkün değildir. Okuldaki eğitimi rastlantıya bırakmamak ve çocuklara olumlu davranışlar kazandırmak için ailenin ve çevrenin etkin olarak desteğini almak gereklidir (Yiğit ve Bayraktar, 2006).

2.5 Eğitimde Okul ve Aile Etkileşimi

Eğitim yapıları olan okullar, beklentileri, değerleri ve ihtiyaçları birbirlerinden farklı olan birçok toplumsal grup tarafından kuşatılmıştır. Okullar, yapıları ve işleyişleri bakımından çevrelerini etkiledikleri kadar, aynı zamanda çevrelerinden de

etkilenirler. Okullar, eğitimdeki ve sosyal yaşamdaki gelişmeler doğrultusunda, değişen ihtiyaç ve taleplere cevap vermek zorundadır. Okulun, toplumun beklentilerini karşılayabilmesi ve beklentiler doğrultusunda gelişimini sağlayabilmesi ancak okul aile etkileşiminin sağlıklı olması ile mümkündür. Aileler toplumsal çevrenin gereksinmelerini okul ortamına taşıyan en etkili araçlardır (Balkar, 2009).

Okul aile ilişkileri, gelişmekte olan ülkelerde insanların devlet yapılanmasına karşı bakışı hakkında önemli ipuçları sunar. Bir anlamda kurulu düzeni temsil eden ve misyonu gereği devleti temsil etme konumunda olan okullar ile ülke sınırları içerisinde yaşayan ve demokratik ülkelerde karar verme sürecinin en önemli belirleyeni olduğu iddia edilen vatandaş arasında ilişkilerin biçimi ve niteliği, okul aile iletişimine de yansımaktadır. Martin ve Vincet'e göre okul aile ilişkileri vatandaş devlet ilişkilerinin yansıması niteliğindedir (Aslanargun, 2007).

Okulların işlevlerini, amaçlanan yönde geliştirebilmeleri için çevresiyle etkili ilişkiler kurmaları gerekir. İlköğretim düzeyinde aileler, yasal ve yönetsel açıdan okulların etkili ilişkiler kurmak zorunda oldukları en yakın sosyal çevreyi oluşturmaktadır (MEB, 2004). Okullar, buldukları sosyal çevreyle ilişkilerine aileden başlamalıdır. Okul aile ilişkilerinin temel amaçları: Etkili ve verimli öğrenme süreçlerinin gerçekleştirilmesi, ailenin eğitime ilişkin bakış açısının olumlu yönde değiştirilmesi, öğrencinin öğrenme etkinliklerine güdülenmesi, benlik saygılarının geliştirilmesi, öğrencinin çevreyi tanıması, ilgilenmesi, çevreyle etkin bir bütünleşmeyi gerçekleştirmesi ve çevrenin olumsuz etkilerinden korunmasında aileyle anlamlı işbirliği şeklinde sıralanabilir (Badavan ve Özbaş, 2009: 71).

Okulların ailelere ilişkin işlevlerini beklentiler doğrultusunda karşılayabilmesi, öncelikle ailelerin çocuklarına yönelik eğitim ihtiyaçlarının saptanmasına bağlıdır. Bu nedenle aile eğitilmeden, ailenin eğitime ilişkin bakış açısı değiştirilip olumlu bir düzeye getirilmeden, çocukların eğitilemeyeceği anlayışının benimsenmesi zorunludur (Badavan ve Özbaş, 2009: 72). Ailelerin çocuklarının eğitiminde daha fazla söz sahibi olması ve sorumluluk üstlenmesi, eğitim konusunda yeterli ve sağlıklı bilgilenmeleri ile mümkündür. Öğretme-öğrenme süreçlerinde benimsenen yeni yöntemlerin ve öğrenciler için geçerli olan yeni koşulların aileler tarafından bilinmesi, ailelerin çocuklarıyla okul dışında da destekleyici bir iletişim kurabilmesini sağlar. Aslanargun ve diğerlerinin (2004) yaptığı, okula yönelik ilgi

yetersizliklerinin araştırıldığı çalışmada, aileler ilgisizlik sebebi olarak eğitim düzeylerinden kaynaklanan yetersizliği ve bilgi gereksinimlerini ilk sırada belirtmişlerdir(Aslanargun, 2007). Eğitim merkezleri olan okullar çeşitli etkinlikler ile gün boyu açık olarak ailelere de eğitim sunmalıdır (Dickinson, 2001).

Martin, Tett ve Kay (1999) etkili okul aile etkileşiminde toplumlarda ulaşılabilecek hedefleri şöyle sıralar:

- Okul toplum ve öğelerinin birbirlerini tamamladığı ve birbirleri için vazgeçilmez oldukları anlaşılır.
- Okulların, yeni bilgiler öğrenmeyi sağladığı gibi insanların hayata hazırlanmasında ve sosyalleşmesinde oldukça önemli olduğu inancı yerleşir.
- Okulda gerçekleştirilen başarılar sonucu öğrencilerin hayattan beklentileri yükselir ve yeni fırsatlar için çabaları artar.
- Eğitim yoluyla yerel bölge insanların ülkedeki karar sürecine katılmalarının ve kendi yaşamlarını şekillendirmelerinin önü açılır.
- Bilgi ve beceri düzeyi ne olursa olsun, eğitim aracıyla öğrencilerde ve ailelerde demokratik katılım ve etkin vatandaşlık bilinci gelişir.

2.6 Eğitimde Çevrenin Rolü

Çevre; insanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamdır. Çevre, insana etki yapan her şeydir. Bunun içinde insanın kendisi de vardır. Toplumsal bir varlık olan insan; içinde yaşadığı toplumsal çevrede toplumun bütünleyici bir üyesi olarak çeşitli ilişkiler ve etkileşimler içerisinde bulunur. Çevre, insanı etkileyen toplumsal, fiziksel, kimyasal ve biyolojik tüm sistemleri kapsamaktadır (Yiğit ve Bayraktar, 2006). Okul bulunduğu çevreden bağımsız düşünülmemeyeceği gibi bulunduğu çevrenin özelliklerini yansıtan en önemli kurumdur. Okul çevresinde bulunan bütün diğer bütün kurumlardan etkilenir ve onlara yön verir. Sosyal ve açık bir sistem olan eğitim; içinde bulunduğu bütün sistemlerden etkilendiği gibi çıktıları ile de bu sistemleri etkiler. Okul, birey boyutunun kurum boyutundan daha duyarlı, informal yanının formal yanından daha ağır, etki alanının yetki alanından daha geniş olması nedeniyle açık sosyal bir sistem

özelliği gösterir. Eğitim sisteminin odağını, sistemin tüm özelliklerini taşıyan okul oluşturur (Sönmez, 1999; Bursalıoğlu, 2000).

Okulun temel görevi eğitim hizmeti vermektir. Ancak üretilen bu hizmetin bir değer taşıyabilmesi için, eğitimin yani okulun hizmet özelliğinin, öngörülen amaçları gerçekleştirici yönde olması gerekir. Bu noktada okulun içinde doğup geliştiiği çevresiyle ilişki içinde bulunması onun amaçlarını, daha etkin bir biçimde gerçekleştirmesini sağlayacak belirleyici koşullar arasında yer almaktadır. Okul sistemi üzerinde etkide bulunan birçok değişken vardır. Bunlardan birisi çevre bir diğeri ailedir. Okulun çevresiyle olabildiğince yakın ve sağlam ilişkiler kurması, çevrenin türlü olanaklarından yararlanması, çevredeki iş yeri ve öteki toplumsal kurumlarla işbirliği yapması; çevrenin de okulun olanaklarından yararlanması, okulu benimsemesi ve ona destek olması okul çevre ilişkilerinin temelini oluşturur. Çevresiyle bağlantısı olmayan, çevreden kopuk ve kendisini soyutlamış olan okul, çağdaşı ve müzelik bir yer olmaktan kurtulamaz (Öztürk, 1974: 261; Uluğ, 1995, 1987: 4).

Okulların sunacakları kaliteli eğitim toplumun yaşam süresinin uzamasına ve refah düzeyinin yükselmesine de önemli katkılar sağlar. Bu nedenle okulu çevresinden, çevreyi de okuldan ayrı tutmak mümkün değildir.

Okul ve çevre ile ilişkilerinin temel amacı, okulun amacını gerçekleştirici bir yapıyı kurma ve işleyiş olanağı sağlama olmalıdır. Çevre tanınırsa, okuldaki uygulamaların önünde duran engeller ve okulun amaçları doğrultusunda kullanılabilir olanaklar, kaynaklar görülür ve bu doğrultuda harekete geçilebilir. (Aydın, 2002).

Özetle, açık bir sistem olan eğitimin odağı okulları, bulunduğu toplumdan ve toplumun en küçük birimi olan aileden ayrı düşünmek mümkün değildir. Okul içinde bulunduğu çevreyi geliştirir ve yönlendirirken aynı zamanda bulunduğu çevrenin sosyal kültürel özelliklerini de yansıtan bir ayna gibidir. Bu nedenle okullar buldukları yerde sadece öğrencilere bilgi veren değil, öğrencilerin ailelerini de eğiten, ailelerin ve öğrencilerin okul sonrası zamanlarını birlikte eğitici faaliyetlere katılabilecekleri kuruluşlar olmalıdır. Bunları sağlarken çevre kuruluşlarla da etkileşim halinde olmalı ve planlı faaliyetler yürütmelidir.

3. EĞİTİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Eğitim programları üzerine eğitim bilimcilerin tanımlarına bakıldığında eğitim ve öğretim programı kavramlarının çoğunlukla birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Demirel (2005: 06) bu konuyu “eğitim programı ile öğretim programı kavramları birlikte, çoğu kez de biri diğerinin yerine kullanılmaktadır” şeklinde dile getirmektedir. Eğitim programı Türk Dil Kurumu (TDK) Güncel Türkçe Sözlüğünde “Bir okulu bitirmek veya bir alanda uzmanlaşmak için okunması gereken ders ve konuları kapsayan plan, müfredat, ders programı, müfredat programı” olarak tanımlanmaktadır. Ancak bu tanımda yer alan müfredat ve müfredat programı dışında kalan plan ve ders programı kavramları eğitimde farklı anlamlara sahiptir. Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü’nde bu karışıklık giderilmiş olup tanımlamalar şu şekilde yapılmıştır. Müfredat programı “bir okulu bitirmek ya da bir alanda uzmanlaşmak için okunması gereken ders ve konular kapsayan program” olarak; plan “öğretilmesi istenilen ders ya da konuları amaçlar, yönergeler ve ders gereçleri ile birlikte sıralı olarak düzenlenmesi sonucu ortaya çıkan kılavuz” olarak; ders programı ise “öğrencilere bir plana göre kazandırılması istenilen yaşantıların tümünü içine alan program” olarak tanımlanır.

Varış (1994) eğitim programı ve öğretim programı arasındaki farkı şöyle ele almıştır. Eğitim programının, bir okul ya da eğitim kurumunda yer alan bütün eğitim faaliyetlerini kurum içi ve kurum dışı eğitim etkinliklerini içine alırken; öğretim programının ise eğitim programı içinde yer aldığını ve öğretme öğrenme süreçleriyle ilgili tüm etkinlikleri kapsadığını ifade eder. Ders programını ise öğretim programının içinde yer alan ve dersle ilgili olan eğitim faaliyetlerinin sistematik bir şekilde düzenlendiği bir plan olarak ifade eder (Demirel, 2005: 6).

Demirel (2005: 6) eğitim programını “öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeyidir.” Öğretim programını “okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir.” Ders programını ise “bir ders süresi içinde planlanan hedeflerin bireye nasıl kazandırılacağını gösteren tüm etkinliklerin yer aldığı plandır” şeklinde tanımlamıştır.

Ertürk (1984: 95), eğitim programını “yetişek” olarak nitelemekte ve “geçerli öğrenme yaşantıları düzeni” olarak tanımlamaktadır.

Başaran (1994), eğitim programını “bir eğitim kurumunun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, milli eğitim ve kurumun amaçlarının gerçekleştirilmesine dönük faaliyetleri kapsar” diye tanımlar.

Doğan (1975: 36), eğitim programını “öğrencilerden beklenen öğrenmeyi meydana getirebilmek için planlanmış faaliyetlerin tamamı” olarak tanımlamaktadır. Tanımlara genel olarak baktığımızda eğitim programındaki şu özellikler dikkati çeker. Okul içi ve okul dışı etkinlikleri kapsar ve önceden planlanır.

Eğitimde planlanmış etkinliklerin önemi büyüktür. Eğitim bir bakıma kasıtlı kültürlenme olarak da görüldüğünden eğitim programlarının planlı olması gereği bu deyişle kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Öğrenenlere öğrenme yaşantılarını sağlamak eğitim programları aracılığı ile olmaktadır (Demirel, 2005: 5).

Eğitim süreci bireyler için öğrenme ortamlarının oluşturulduğu bir süreçtir. Bireylere öğrenme olanağının sağlandığı, var olan davranış kalıplarını değiştirmeleri ya da bunlara yenilerini eklemelerini, bakış açılarını, tutumlarını, özelliklerini ve yeteneklerini geliştirmeleri için gerekli koşulların sağlandığı, bireylerin başlangıçtan farklı niteliklere, yeni davranış kalıplarına, değerlere, tutumlara ve diğer özelliklere sahip bireylere dönüşerek çıktıkları bir süreçtir (Özcan, 2002). Bir davranışında istenmedik gelişmeleri önlemek istendik davranışları kısa sürede gerçekleştirmek için planlamaya gerek vardır (Bilen, 1999).

Toplumların ideal olarak benimsedikleri eğitim hedeflerine ulaşabilmeleri düzenli ve belli programlara uygun olarak sürdürmelerine bağlıdır. Eğitimde planlama ve örgütlenme işine kısaca program hazırlama diyebiliriz. Program hazırlama, program değerlendirme sonuçları gereklerine göre sürekli sınamaya geliştirme ve yenileştirme sürecine tabi tutulmaktadır (Bilen, 1999).

3.1 Eğitimde Program Geliştirme

Program geliştirme, programın kapsadığı amaçların sağlıklı ve etkin şekilde saptanması ve gerçekleşmesi için faydalanılan esasları, prensipleri, faaliyetleri operasyonel anlamda ele alan bir çalışmadır (Varış, 1994). Program geliştirme,

araştırma ve uygulama sürecidir. Programların geliştirilmesi için amaçların, öğrencilerin, içeriğin, öğretim stratejilerinin, materyallerin, zamanlamanın, maliyetin, değerlendirmenin birbirleriyle olan ilişkili olarak topluca gerçekleştirilmesi ve geliştirilmesi önem taşır (Canerik, 2005).

Program geliştirme okul ve okul çevresindeki yaşamın ve öğrenme koşullarının geliştirilmesini amaçlar. Bunun için toplumsal koşullar, problemler ve bireyin gelişimsel ihtiyaçları göz önünde bulundurulur.

Demirel (2005: 5) ise program geliştirmeyi “eğitim programının hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünü” olarak tanımlar. Yine Demirel (2005)’e göre bu tanımda eğitim programının dört temel ögesi olduğu görülmektedir. Bu öğeler hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ile ölçme değerlendirmedir. Hedef kavramı içinde öğrenciye kazandırılacak istendik davranışlar yer almaktadır. İçerik ögesi ile eğitim programında hedeflere uygun düşecek konular bütünü düşünülmektedir. Öğrenme öğretme sürecinde ise, hedeflere ulaşmak için hangi öğrenme öğretme modelleri, stratejileri, yöntemleri ve tekniklerin seçileceği belirtilmektedir. Ölçme değerlendirme ögesinde hedef davranışların ayrı ayrı test edilip, istendik davranışların ne kadarının kazandırıldığı ve yapılan eğitimin kalite kontrolü vurgulanmaktadır. Bütün bu öğeler arasındaki ilişkilerin dinamik olması ve bu yolla öğelerin birbirini etkilediği, bu etkileşimin de sistem yaklaşımında olduğu gibi sistemin bir ögesindeki değişme, sistemin tümünü etkiler noktasından hareketle eğitim programının bir ögesinde yapılacak değişimin programın tümünü etkileyeceği varsayımı temele alınmıştır.

Programı yetişek olarak ifade eden Ertürk öğrencide geliştirilecek davranışların önceden kararlaştırılıp bir sıraya konması, bu davranışları geliştirici öğrenme yaşantılarını gerçekleştirecek eğitim durumlarının düzenlenmesi; eğitim durumlarının, istendik ve beklendik davranışları geliştirmedeki etkinlik derecelerinin araştırılması ve bu işlerin yapılmasındaki gereğine uygunluk derecesinin sürekli olarak kontrol edilmesi program geliştirme sürecini ana çerçevesini oluşturur (Bilen, 1999: 24-25).

Bir öğretim programının başarısı, belirlenen istendik davranışların kazandırılabilme derecesine bağlıdır. İstendik davranışların kazandırılmasındaki yetersizlik ise, ilgili öge ya da öğelerde geliştirme çalışmalarının gereğine işaret etmektedir. Bu durum da

program geliştirme, öğretim programının tüm öğelerinin daha etkili ve yeterli hale getirme sürecidir. Diğer bir deyişle, program geliştirme, ulaşılmaması beklenen hedefleri ve kapsadığı davranışların saptanmasını, öğrenme yaşantılarının seçilip düzenlenme ve kazandırılmasını öğrenme yaşantılarının etkililiği yani hedeflere ne derece ulaşıldığını ortaya koyabilecek ölçme ve değerlendirme etkinliklerini ve programın tüm öğelerine dönüt verme ve düzeltme çalışmalarını bünyesinde bulunduran bir süreçtir. Kısaca program geliştirme öğretim programının öğeleri arasında gelişmeye dönük karşılıklı ve çembersel etkileşim sağlayan bir süreçtir (Senemoğlu, 2005: xxiv).

Program geliştirilmesinin gerekliliğini Talim Terbiye Kurulu (TTK) Müfredat Geliştirme Süreci'nde şu başlıklar altında belirtmiştir:

- Eğitimin tüm dünyada hızlı ve sürekli bir değişim içinde olması; “bilgi” kavramının ve “bilim” anlayışının da hızla değişmesi;
- Herkes için hayat boyu öğrenme mecburiyeti,
- Eğitilmiş insan gücü ihtiyacı,
- Siyasi, toplumsal ve kültürel bütünleşmenin ve değişimlerin yönetilmesindeki etkin araçlardan olması,
- Bilgi toplumuna geçişte ve nitelikli iş gücünde bilginin ana unsur olması,
- Eğitime olan talebin hızla artması,
- Nüfus yapısında, ailenin niteliğinde, toplumsal dokuda, tüketim anlayışında, insan haklarında, siyasal alanda, bilim ve teknolojiye gözlenen hareketlilikler.
- Bu başlıklardan hareketle; “Doğal olarak, bu hareketliliklerin eğitim sistemine yansıtılması ve geleceğin dünyasının gerekliliklerinin algılanabilmesi gerekmektedir” diyerek program geliştirmenin gerekliliğini ifade etmiştir (TTK)

3.2 Ülkemizde Eğitim Programlarındaki Gelişmeler

Ülkemizde Cumhuriyet öncesi ilköğretim kademesinde öğretim programları çevre şartlarına ve eğitimin temel ilkelerine uymamaktaydı. Bunun yanında, köy ilkokulları köyün eğitim ve kültür merkezi olma niteliğinden oldukça uzaklaşmıştı. İlköğretim seviyesinde yetiştirme yurtlar, bedensel ve psikolojik yönden özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere eğitim vermemekteydi. Öğretmen sayısının yetersizliği meslekten

olmayan elemanlarla, giderilmeye çalışılmış, bunun neticesinde eğitimin niteliği gittikçe bozulmuştur. Okullarda muhakeme ve gözlem yöntemler, ezbercilik yerine tecrübe ve düşünmeye dayanan bir eğitim geleneğine yer verilmesine rağmen, eğitim yolu ile vatandaşlara toplum içinde ve çalışma alanlarında gerekli bilgi, alışkanlık ve kabiliyetler kazandırma çabası güdülmemiştir (Bulut, 2006).

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte Türk toplumunun ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi yapısına yön verenler, bu yeni yapıyı işletecek nesilleri yetiştirecek olan eğitim sistemi ve bu kapsamda eğitim programları üzerine çalışmıştır (Ekinci, 2006).

Cumhuriyet'in ilanı ile beraber 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği Yasası) ile tüm öğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde toplanmış ve okulların programları üzerinde kapsamlı değişiklikler yapılmıştır. Varış'a göre, eğitim programlarındaki değişikliklerin özünü laiklik, batıya dönüş, müspet ilimler ve ulusal bütünlük oluşturmuştur (Demirel, 2005: 15). Programlar üzerindeki ilk çalışmalar 1924 ile 1930 yılları arasında olmuştur. Bu dönemde programların temel felsefesi, yeni yetiştirilecek nesillere Cumhuriyet rejiminin fazilet ve nimetlerini benimsetmeyi gerçekleştirmek olmuştur. Bu programların öncelikle milli bir nitelik taşımaları dikkat çekmiştir. 1930 ve 1950 yıllarında yapılan programlarda ise daha çok dünyaya ve gelişmiş ülkelere açılmak eğilimi ağırlık kazanmıştır. Öğrencilere eskiye göre daha çok bilgi yükleme ve entelektüel insan yetiştirme düşüncesi ön plana çıkmıştır (URL1).

1950'li yıllardan sonra, "Müfredat Programı" anlayışı yerini "Eğitim Programı" anlayışına bırakmıştır. 1950 yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı'nda ağırlık kazanan program geliştirme çalışmaları, ülkemizdeki program geliştirme çalışmalarının öncüsü sayılmaktadır (Demirel, 2005: 15).

1960 yıllarında Türkiye'de program geliştirme çalışmalarında ilköğretim programları üzerine yoğunlaşmaya başlandığı görülmektedir. 1980'li yıllarda program geliştirme çalışmalarında yeni arayışlarına girilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı 1982 yılında program geliştirme sürecinde devamlılığı sağlamak ve bundan sonra hazırlanacak ve geliştirilecek tüm programların bu modele uygun olmasını sağlamak amacıyla, üniversitelerdeki bilim adamları ile işbirliği içerisinde yeni bir program modeli oluşturmuştur. Bu model 26.05.1983 günü 86 sayılı kurul kararı ile kabul edilmiş ve 2142 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir

(Demirel, 2005: 16). Bu modelde programların hazırlanması ve geliştirilmesi konusunda görev alacak kişiler ile program geliştirme grubunun çalışma esasları belirlenmiştir. Her programda genel, ünite ve konu amaçları belirlenmesi gerektiği ve her ünitenin ayrı ayrı davranışlarının tespit edilmesi gerekli olduğunun altı çizilmiştir. Programların bir yıllık uygulamasından sonra değerlendirilmesinin yapılarak, değerlendirme sonuçlarına bakılarak program geliştirilmesi kararına bağlanmıştır (Bulut, 2006).

1993 yılında MEB EARGED tarafından yeni bir program modeli geliştirilmiştir. Yıldırım'a göre, TTK'ce hazırlanacak genel hedeflerin belirlenmesinde, bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar, konu alanındaki değişme ve gelişmeler, sosyal, kültürel, ekonomik, teknolojik ve politik etkenler, yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası boyutlar göz önüne alınmıştır. Programı hazırlayan kurul önce ders alanıyla ilgili olarak bireyin ve toplumun ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla alan yazın taramaları yoluyla ihtiyaç analizi yapar. Bu analiz birlikte konu alanı ile ilgili alan yazın, diğer ülkelerde kullanılan programı kılavuzları, ders kitapları ve mevcut program kılavuzları göz önüne alınarak ana konu başlıkları belirlenir. Komisyon daha sonra ana konu başlıklarına ve genel hedeflere uygun bir biçimde, ders ve sınıf düzeylerine göre hedefleri ve bu hedeflere yönelik davranışları belirler. Ders ve sınıf düzeyindeki hedeflerle konu başlıklarının ilişkisi bir belirtke tablosunda belirtilir. Bu hedeflere göre davranışı gerçekleştirmek amacıyla öğrenme stratejileri, öğrenme etkinlikleri, öğretim materyalleri ve değerlendirmenin nasıl yapılacağı belirlenir. Aynı zamanda dersin ünite planları geliştirilmiş olur. Hazırlanan program ile ilgili öğretim materyalleri belirli sayıda okullarda öğrenci ve öğretmene uygulanarak gerekli düzeltmeler yapılır. Bundan sonraki aşama program okullarda uygulanır (Bulut, 2006).

Milli Eğitim Bakanlığı'na yapılan ilköğretim programlarındaki son değişiklik 2004 yılında yapılandırıcı yaklaşım emel alınarak hazırlanan ilköğretim programı olmuştur. Bu program ile öğrencinin aktifleştirilmesi, merkeze alınması, bilginin durağan değil gelişim içinde olduğunun benimsenmesi, çağımızın gerekli olan bilgiyi üreten, öğrenmeyi öğrenen bireyler yetiştirmeyi hedefler. Hazırlanan 1-5 sınıf programları 2004-2005 öğretim yılında dokuz ilde ve yüz yirmi okulda denenmiş ve çeşitli düzenlemelerin ardından uygulamaya konulmuştur (Vural, 2005).

4. OKUL KAVRAMI VE GELİŞİMİ

Bireyin eğitimi ilk yıllarda ailesi ve çevresinden alır. İleriki yıllardaki eğitimini ise sistemli eğitim kurumları olan okullarda sürdürür. Bir kişinin eğitim süresinin ortalama yirmi beş yıl olduğu kabul edilmektedir. Bireyin eğitim hayatında bu denli uzun bir zaman kaplayan okulun önemi göz ardı edilemez. Literatürde okul kavramına ilişkin birçok tanım yapılmıştır.

Okul, ortak bir öğretimin planlı, programlı ve belli bir yaş kümesindeki kişilere sunulacak onlarda bilgi, beceri ve tutum kazandırmaya çalışan kurum ya da bu işin yapıldığı yer, bina olarak tanımlanmaktadır. Örgün öğretimin yapıldığı ilköğretimden yükseköğretime kadar olan tüm örgütler okul olarak alınabilir (Karaküttük ve Tunç, 2004).

Başka bir tanıma göre okul, özgün bir toplumsal sistem, formal bir örgüttür. İnsanların birlikte yaşamalarının doğal bir sonucu olarak kendiliğinden oluşan sosyal örgütlere karşılık, belli bir amaç için kasıtlı olarak kurulan formal bir örgüttür. Kasıtlı olarak planlanan formal örgütlerde, bireylerin etkinlikleri, örgütün amaçları, kuralları, formal statüsü ve yapısı iş bölümü tarafından yönlendirilir (Aydın, 2000: 198).

Bir diğer tanıma göre ise okul, her türlü öğretim ve eğitimin, düzenli, sistemli bir şekilde uzman kişiler olan öğretmenler tarafından belirlenen yöntemlerle istenilen hedefler doğrultusunda gerçekleştirildiği kurumdur. Okul, yaş basamaklarına, yetenek durumuna ve kazanılacak becerilere göre değişik işlevler üstlenmiştir (Ünal, 2001).

Türk Milli Eğitim sistemi içerisinde okul, bireyi kabiliyetleri doğrultusunda toplumun ihtiyaç ve beklentilerine göre istenilen insan yetiştiren, devletin denetiminde bulunan kurumdur. Bu boyutuyla okul incelendiği zaman; çevrenin ve bireyin okul üzerine etkisi göze çarpmaktadır. Burada çevrenin etkisini oluşturan okulun sosyal içeriği incelenecek olursa; toplumun beklentileri ve ihtiyaçlarına cevap vermesi dolayısıyla kasıtlı kültürlenme süreci olan eğitimi gerçekleştirmesi sebebiyle büyük öneme sahiptir.

“Okul” denilen kurum farklı bakış açılarına, farklı teorilere göre kavramlaşmaktadır. Her bir farklı bakış açısına göre farklı okul anlayışı çıkar ve her bir okul anlayışı da o

okulda yapılan eğitim öğretimi tanımlar. Okula ilişkin bu farklı bakış açılarına okul teorileri denir (Hesapçıoğlu, 2004: 7).

Eğitim tarihi bize farklı okul anlayışları olduğunu gösteriyor (Hesapçıoğlu, 2004: 8):

- Manevi bilimler pedagojisi okulu, bir sakınma alanı olarak algılar. Okul toplumun yıkıcı etkilerinden çocukları korur ve geçici karaktere sahiptir.
- Deneysel pedagoji okulu üç şekilde algılar: Bunlardan ilki sistem kuramına göre okuldur. Sistem kuramına göre okul eğitim öğretim süreçlerinin düzenlendiği yerdir. Diğer tanıma göre okul, bir öğretim alanı ve yaşam yeridir. Diğer algıya göre ise okul bir kurumdur.
- Devlet ve siyasi açıdan bakıldığında okul, ulus devlet ve vatandaş olmanın bir aracıdır.
- Okula sosyolojik açıdan bakıldığında, okul toplumun yeniden üretiminin bir aracıdır.
- Son yıllarda okula ekolojik açıdan da bakılmaktadır. Bu bakış açısı okulun iç ve dış ekolojisinin, orada gerçekleştirilen eğitim öğretim sürecini etkilemektedir. Böylece okul, iç ve dış ekoloji bağlamında öğrencilerin ait olma, kimlik ve kendilerini geliştirme gereksinmelerinin doyurulduğu yerdir (Hesapçıoğlu, 2004: 7).

John Dewey (Ünal, 2001:6)'e göre okulun işlevleri şunlardır:

- Basitleştirme: Bugünkü sosyal yaşam oldukça karmaşık, çok yönlü ve çeşitli öğeler içeren bileşimdir. Genç insanın bunca karmaşık ilişkileri anlayıp analiz edebilmesi çok güçtür. Okul burada karmaşık bilgileri basitleştirme, soyuttan somuta indirgeyerek verebilme uğraşı veren, algılanabilir bir çevre oluşturan eğitimsel bir kurumdur.
- Temizleme: Okul öğrencilerin çevreden getirdikleri yararsız bazen zararlı olabilecek etkileri, önyargıları, boş inançları, yanlış tutumları gideren, düşünceyi temizleyen ve netleştiren bir işleyiş içindedir. Okul kötülüklerden ve yanlışlardan temizlenmiş bir ruh, düşünce ve duygu sahibi bir zihin yapısı amaçlar.
- Dengeleştirme: Okul birey ve toplum çıkarları arasında denge kurmaya çalışır ve bireyi topluluktan topluma yönelmesini mümkün kılar.

Bireyin gelişiminde ve toplumsal uyumunda okulun etkisi büyüktür. Okul devlet tarafından açılabilirdiği gibi özel şahıslar ve ya derneklerce de açılabilir. Ancak her iki durumda da okul, devletin gözetimi ve denetimi altındadır. Çünkü okul çağdaş bir toplumda yeni kuşakların eğitiminde çok önemli bir yeri olan vazgeçilmez temel sosyal bir kurumdur. Doğrudan doğruya ulusun geleceğinin şekillendirilmesinden sorumludur (Ünal, 2001). Bu nedenle, bir ülkenin değişim ve gelişimi okullarından başlar. Okullar, toplumun sosyal, kültürel ve toplumsal olarak merkezini oluşturmalı. 21. yy' da eğitimde yapılacak en önemli reformlardan biri okulların öğrenme birlikleri olarak düzenlenmesidir. Öğrenme birlikleri olan okullar, mesleki profesyonel gelişim yerleri, güçlü ve etkili kültürel yapılardır (Tutkun, 2012: 12).

4.1 Tarihte Okulun Gelişimi

İlkel kültürlerde örgün (formal) eğitim, okul ve öğretmenlik gibi uzmanlaşmış kurum ve işlevler hemen hiç yoktur; genellikle bütün toplumsal çevre ve etkinlikler okul işlevi görür, yetişkinlerin tümü öğretmen konumundadır (Ana Britannica, 1989). Eğitimin ve okulun tarihsel sürecine baktığımızda eğitim insanoğlunun varlığıyla birlikte başlar. İlk zamanlar sistemsiz ve düzensiz olarak babadan oğula aktarılan eğitim daha sonraları nüfusun düzensiz artışı ve aile bireylerinin kültürü bir sonraki nesillere aktaramayışı günümüz formal eğitim sisteminin ilk yapıtaşlarını oluşturmuş ve eğitimi sistemli düzenli veren kuruluşlara ihtiyaç olmuştur (Ana Britannica, 1989).

Tarihsel sürece baktığımızda okul denilen sistemin bilinen en eski örneklerinden biri Sümerler döneminde görülmektedir. Çivi yazısının icadı ve geliştirilmesi sürecinin Sümer okullarında başladığı, bulunan ilk yazılı belgelerden bazılarının alıştırma ve inceleme amacı ile hazırlanmış kil tabletler olduğu ve bunun da İ.Ö. 3000 yıllarında yazı öğreticilerinin hazırladığı kitaplar olduğu ileri sürülmüştür (Pehlivan, 2002). Beşinci yüzyıldan itibaren Avrupa'nın ilk manastır okulları kurulmaya başlanır. Bunlar etrafı kalın duvarlarla çevrilmiş, dışarıyla pek az ilişkisi bulunan mekânlardır. 1789'da başlayan Aydınlanma Devrimi, okulun toplumdan olan ayrışmasını, toplumun farklılaşması bağlamında devam ettirir (Hesapçioğlu, 2004: 7).

4.2 Türk Eğitim Tarihinde Okulun Gelişimi

Türklerin 10. Yüzyılda Müslüman olmalarından önce tarih sahnesine çıkmış en önemli devletleri, Hun, Göktürk ve Uygur devletleridir. Bu devletlerin eğitim görüş ve uygulamaları benzerlik gösterse de her birinin temel özellikleri vardır (Akyüz, 2004: 5).

Büyük Hun Devleti'nin eğitimini yaşayış biçimleri şekillendirmiştir. Hunlar sürü besleyen atlı göçebe kabilelerden meydana gelmişti. Özellikle Çin'e karşı korunmalarını kolaylaştırdığı için, yerleşik değil göçebe hayatı benimsemişlerdi. Bunun doğal sonucu olarak da savaşçılık, yöneticilik, bazı el zanaatları ile dini inanışlar ve çocuk yetiştirmeye ilişkin değerler, eğitime damgasını vurmuştur (Akyüz, 2004: 6).

Göktürklerde eğitim Hunlarınkine çok benzemektedir. Eğitim töre içinde töre kanalıyla veriliyor, benzer özellikler taşıyordu. Çünkü Göktürklerin yaşam biçimi de Hunlarınkinden farklı değildi. Ancak Göktürklerin 38 harfli gelişmiş bir alfabe ile işlenmiş bir dile sahip olmaları, yazılı eser bırakmış olmaları, yazı ve dil konusunda örgün, planlı bir eğitim yapmış olduklarını düşündürüyor. Bu nedenle Göktürklerde sözlü töre bilgisi yazı ile de genişlemiş, bilgiler artmış ve yaygınlaşmıştı (Akyüz, 2004: 11).

Uygurlar kuruldukları yer itibarıyla doğu batı arasındaki ticaretin taşıyıcısı olmuşlar, doğu batı mallarını taşıırken doğu batı kültürünün birbirini etkilemesine yardımcı olmuşlardır. Bu arada kendileri de doğu ve batı medeniyetlerinin sentezinden yüksek vasıflı bir medeni seviye yakalamışlardır. Kendi asırlarının en medeni devleti ve milleti konumuna gelmişlerdir (Özkan, 1997: 15).

Türklerin İslamiyet'i benimsemeleri onların eğitimine yeni özellikler kazandırmıştır ve eğitim tarihi bakımından bunun bir takım önemli ve sürekli sonuçları olmuştur ( ). İslamiyet'i ilk benimseyen Türk toplumlarından olan Karahanlılar döneminde Türk toplumunda ilk kez, medrese denen planlı, düzenli, güçlü bir örgün öğretim kurumu olan okul ortaya çıkmıştır. Selçuklularda ise daha kuruluşundan itibaren ilmi müesseseler ortaya çıkmıştır. İlköğretim düzeyindeki okullara "kütta" denirdi. Bu okullarda Kur'an okuma ve din eğitiminin yanında, okuma yazma ve matematik de öğretilmekteydi (Akyüz, 2004: 44).

Selçuklularda medreselerde öğretim metodu genelde ezbere dayanmaktaydı. Ancak meşhur alimler arasında tartışmalar yapmak suretiyle de öğretim yapılırdı. Medrese eğitiminin belli bir süresi yoktu. Yıl bitirme esasında belli kitaplar okuma ve öğrenme amaçlanıyordu. Dolayısıyla süre öğrencinin gayretiyle alakalıydı. Ancak öğretim yılının en az beş yıl olduğu tahmin ediliyor. Her isteyen öğrenci olabiliyordu. Öğrenciler burslu olarak medreselerde barınırlardı. Medrese odalarına alınacak öğrencileri seçmekte müderrisin yetkili olduğu anlaşılmaktadır (Akyüz, 2004; Özkan, 1997).

Osmanlı Devletinde eğitim 16. ve 17. yüzyıllarda din ağırlıklıydı. Bu dönemde eğitim başlıca üç kurumda gerçekleşmekteydi; Mekteb-i Sıbyan (İlköğretim), Medrese (ortaöğretim ve yükseköğretim okulu) ve Enderun (Saray Mektebi). Tekke ve Zaviyeler ise diğer öğretim kuruluşlarıdır. Mekteb-i Sıbyan 6-12 yaşlarındaki kız ve erkek çocukları birlikte eğitim gördükleri, karma öğretim gördükleri temel okullardı. Bu okulların amacı, genel olarak çocuğa tevcid kurallarına uygun olarak Kur'an okumayı öğretmektir. Darül'hüffaz'larda yine bir ilköğretim okulu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu okulların amacı da hafız yetiştirmektir (Özkan, 1997).

Medreseler Osmanlı zamanında çok yaygın ve güçlü örgün eğitim kurumları haline gelmiş ve toplumu derinden etkilemiştir. Öyle ki eğitim açısından tüm Osmanlı dönemine medrese dönemi denilebilir. Saray mektebi olarak geçen Enderunlar ise azınlık çocuklarının üst düzey yönetici yetiştirildikleri eğitim kurumlarıydı. Osmanlı Devletinde devlete bağlı okulların kurulması ilk defa 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren sadece Askeri okullar alanında olmuştur. Sivil okulların kurulması ise 19. yüzyılın ortalarına doğru olmuştur (Özkan, 1997; Akyüz, 2004).

Cumhuriyetin ilanından sonra 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu kabul edilmiş ve tüm okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na (Maarif Vekâletine) bağlanmıştır. Medreseler kaldırılmıştır. Eğitim laikleşmiş, demokratikleşmiş ve milli bir amaca yönelmiştir. Kadın eğitime önem verilmiş ve karma eğitime geçilmiştir. Ayrıca Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabulü ile tek tip ilkokul düzenine geçilmiş ve ilkokul düzeni beş yıl olarak benimsenmiştir (Akyüz, 2004).

1973 tarihli Milli Eğitim Temel Kanunu ilköğretimi 8 yıl halinde düzenlemiş ve bu uygulamaya 1981-1982'de deneme halinde başlanmıştır. Buna göre temel eğitim 7-14 yaşlarındaki çocukların eğitimini kapsar ve zorunludur (Akyüz, 2004).

4.3 İlköğretim Okullarının Eğitimdeki Yeri ve Önemi

Bireyin toplumsallaşmasında ve ulusun güçlenmesinde ilköğretim oldukça önemlidir. İlköğretim demokratik bir devlet anlayışının ve halk egemenliğinin oluşumunun temel faktörüdür. Bir toplumda eğitim, belli eğitim basamaklarından oluşmakta ve örgün eğitimin ilk basamağını ilköğretim oluşturmaktadır. İlköğretim basamağında bireyler, toplum içerisinde toplumun diğer üyesi olan bireylerle uyum içinde yaşamayı ve yaşamlarını daha iyi bir biçimde sürdürebilmek için gerekli olan temel bilgi ve becerileri kazanır. İlköğretim bireyin eğitiminde ve gelişiminde bir takım görevler üstlenmektedir. Bunlar okuma yazma bilen, temel matematik işlemlerini yapabilen, evde ve işte karşılaştıkları problemleri çözebilen ve sonraki eğitim basamağı için yeterli düzeye gelebilen bireyler yetiştirmektir. Kısacası ilköğretim, bireylerin ve toplumun ekonomik ve sosyal yönden gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Cırılı, 1983: 261; Fidan ve Erden, 1998: 235; Gültekin, 1999: 84).

İlköğretim, bireyleri yetişkin oldukları zaman alacağı toplumsal, sosyal ve kültürel görevleri için hazırlayan, bu görevler için en temel bilgi ve becerileri sağlayan eğitim ve öğretim kurumudur (Yaşar ve diğerleri, 1999: 453). Bir ülkede ilköğretim kurumları şu işlevleri gerçekleştirir:

- Ulusal çevrede sosyo-kültürel ve politik bütünleşmeyi sağlamak,
- Öğrencilere, anadili, gelenek ve görenekleri, genel fikir ve ideolojileri öğretmek,
- Bireylerin bedensel, zihinsel, sosyal ve kültürel yönleri ile bütün olarak gelişimlerini desteklemek,
- Bilimsel ve teknolojik değişim ve gelişime uyum sağlamayı kolaylaştırmak,
- Bireyin iş ve çalışma yaşamına uyum sağlamasına yardımcı olacak beceriler kazandırmak,
- Ortaöğretim düzeyindeki genel ve mesleki programlara ve yaşama hazırlayıcı bilgi ve beceriler kazandırmak (Özgüven, 2001: 63; Lockheed, 1991: 2).

İlköğretim sadece genel öğretimin değil, yaşam boyu eğitimin de ilk basamağıdır. Bu dönem çocukların beyin ve sinir sistemlerinin en etkin olduğu yaşlardır. Çocuklar ilk kez resmi bir öğretim kurumuna gelmekte ve ilk defa programlı, amaçlı, güdümlü, destekli ve zorunlu öğretim süreci içine girmektedirler. Öğrenciler meraklılık,

demokratiklik, laiklik, duyarlılık ve hoşgörü gibi özellikleri burada kazanmaktadır (Turgut, 1992: 59-60).

İlköğretimin temel amacı, okumayı, yazmayı, temel matematik işlemlerini öğretmek olmasına karşın zamanla ilköğretim programları günün koşullarına uygun olarak zenginleştirilmiştir. İlköğretim sürecinden geçmiş bir kişi çağdaş ve bilimsel düşünme ve davranma yetisi kazanmakta, demokrasinin, insan haklarının, temel özgürlüklerin farkında olmaktadır. İlköğretim öğrencinin toplum içindeki kuralları kazanmasına da yardımcı olur. Okuma isteği kazanma, eleştirel düşünme, bilgiyi kendi kendine edinme gibi davranışlarında öğrenciler ilköğretim kurumlarında kazanır (Fidan ve Erdem, 1998: 235; Gazalcı, 1997: 16).

Tezcan(1993)'a göre zorunlu temel eğitimin amaçları şu şekildedir:

Bireysel Gelişme: Sorumluluk bilinci, eleştirel düşünme, sağlıklı kişi, günlük yaşam bilgisi, disiplin, bağımsız öğrenme, düşünme yeteneğini geliştirme, çalışkanlık, anadilini kullanma, beden ve kafaca uyumlu gelişim, bilim eğitim.

Ekonomik Gelişme: Kazanç, harcama, tasarruf etme bilgisi, anlama, barış, milliyetçilik, uluslararası dayanışma.

Yurttaşlık Bilgisi: Demokrasi, insan hakları, gelenekler, devleti anlama, barış, milliyetçilik, uluslararası dayanışma.

Toplumsal İlişkiler: Katılım, işbirliği, insan ilişkilerinde anlayış (Kavak,1997: 13)

4.3.1 Türk Milli Eğitimi'nde ilköğretim okulları

Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre, Türk Milli Eğitim Sistemi'ne, 18 Ağustos 1997 tarih ve 23084 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren ve 4306 sayılı yasa gereğince uygulamaya konulan sekiz yıllık kesintisiz eğitimin kazandırdığı bir kavramdır. 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsayan eğitim basamağı olarak tanımlanabilir (1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu).

İlköğretim kız ve erkekler için zorunlu ve devlet okullarında parasız olan temel eğitimidir (MEB, a). Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere Türkiye'de ilköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve 6 ile 14 yaş arasındaki bütün öğrencileri kapsamaktadır. Öğrencilerin karşılaştıkları ilk ve aynı zamanda zorunlu bir öğrenim basamağı olan ilköğretim, eğitim sistemi içerisinde temel konumdadır (Sözer, 2000).

Türkiye’de ise ilk kez II. Mahmut döneminde 1842 yılında çıkarılan “İlköğretim Fermanı” ile ilköğretimin zorunluluğu ortaya konmuştur. Bu fermana göre çocukların ergenlik çağına kadar okula gönderilmeleri istenmiş, gönderilmeyenlerin cezalandırılacağı belirtilmiştir (Akyüz, 2001: 140).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasınının 42. maddesinde de ilköğretimin zorunluluğu yer almış ve çocuğun ilköğretim hakkı garanti altına alınmıştır. Bu anayasa maddesine göre, kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla belirlenerek düzenlenir. Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, devletin gözetim ve denetimi altında yapılır (Altunkaya, 2003: 49).

Türkiye’de ilköğretim okulları Milli Eğitim Temel Kanunu’na göre eğitim-öğretim yapmaktadır. Bu kanuna göre ilköğretimin amaç ve görevleri, Milli eğitimin amaç ve görevlerine uygun olarak şöyledir:

- Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek
- Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayat ve üst öğrenime hazırlamaktır (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973: 2).

4.3.2 Farklı ülkelerde ilköğretim okulları

İlköğretim hemen hemen tüm ülkelerde eğitim sisteminin temelini oluşturmaktadır. Bu önemi dolayısıyla ilköğretim kurumlarında yetiştirmek ve tüm nüfusu ilköğretim kurumlarında eğitmek, devletin temel görevleri arasında sayılmıştır. Tüm yurttaşların ilköğretimden yararlanması gerektiği ve devletin ilköğretimden sorumlu olması nedeniyle ilköğretim kurumları, zorunlu bir öğrenim basamağı haline gelmiştir. Bu nedenle birçok devlet anayasa ve kanunlarında ilköğretime yer vermiştir (Başaran, 1996: 75; Oktay ve Ramazan, 1992: 50).

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesininin 26. Maddesinde de ilköğretimin önemine değinilerek “herkes eğitim hakkına sahiptir ve en azından ilk ve temel aşaması parasızdır. İlköğretim zorunludur” ifadesine yer verilmektedir. Türkiye bu bildirgeyi 1949’da kabul etmiştir (Aktay, 2005: 3).

UNESCO 1960 yılında kabul ettiği Öğretim Alanında Ayrımcılığa Karşı Mücadele Sözleşmesinin 4.maddesinde ilköğretim üzerinde durmuştur. Bu sözleşmeye göre taraf olan devletler, ilköğretimin, fırsat ve olanak eşitliği olacak biçimde zorunlu ve parasız olarak gerçekleştirilmesini kabul etmiştir (Öztürk, 2001: 3-4).

Birleşmiş Milletlerin 1959' da kabul ettiği çocuk hakları bildirgesinin 7. Maddesinde de, çocuğun en azından ilköğretim düzeyinde parasız ve zorunlu olarak alması gereken bir eğitim hakkı olduğu belirtilmiştir. Bu maddeyle çocuğun bireysel düşünme yetisinin, yeteneklerinin, manevi ve toplumsal sorumluluklarının geliştirilmesinin ve topluma yararlı bir birey haline getirilmesinin zorunluluğu üzerinde durulmuştur (Aktay, 2005: 3).

Avrupa Konseyi tarafından 1966'da kabul edilerek 1976'da yürürlüğe giren Ekonomik, toplumsal ve Kültürel Haklar Uluslar Arası Sözleşmesinin 13. maddesinde de taraf olan devletlerin, herkesin eğitim hakkını tanıyacağı üzerinde durulmuştur. Ayrıca bu maddeye göre taraf olan devletler, ilköğretimin herkes için parasız ve zorunlu olması gerektiğini kabul etmişlerdir (Öztürk, 2001: 4).

Almanya'da eğitim politikası “ her bireye kendi yetenek ve ilgi alanına göre en uygun eğitim imkânını sağlamak” üzerine kuruludur (Yıldız ve diğerleri, 1990). Resmi okulların hepsi ücretsizdir. Öğretim malzemesi olan kitaplar kısmen ücretsiz olarak verilir. Almanya'da zorunlu eğitim süresi 12 yıldır. Zorunlu eğitim çocuk altı yaşını doldurduğunda başlar. İlk dört yıl ilköğretimin birinci kademesini oluşturur. Bu okullarda okuma-yazma ve temel beceri dersleri verilir. Okul sonrası aktiviteler olan yüzme, bisiklet sürme, okul kampları bu kademedede başlar. Okullar eleyici bir özelliğe sahiptir. Öğrenciler 4.sınıfa geldiğinde öğretmenlerin tavsiyesi ve velilerin kararı doğrultusunda yönlendirilirler. 5 ve 6 sınıflar yönlendirme sınıflarıdır. Bu dönemde çocuklar devam edecekleri okul modelini, anne- babalarıyla, öğretmenleriyle bu okuldaki başarı durumlarına uygun okul modelini seçerler (URL2).

Finlandiya'da eğitim, Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğu altındadır. Ek olarak altı Finlandiya eyaletinin her biri bu konularda ilgilenen bir Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na sahiptir. İlk ve orta öğretimlerin çoğu belediyeler tarafından idare edilir. Ana ulusal öğretim programı Ulusal Eğitim Kurulu tarafından hazırlanmıştır. Bu çerçevede okullar ve yerel yönetim kendi yerel kapsamlarına uygun kendi öğretim

programlarını ve yönetmeliklerini oluştururlar. Öğretmenler kendi öğretim metotlarını belirlemede ve materyallerini seçmede özgürdürler. Temel eğitimin tamamı ücretsizdir. Zorunlu temel eğitimde ana konular; ana dil, edebiyat, ikinci ulusal dil, yabancı diller, çevre çalışmaları, sağlık eğitimi, din ya da ahlak bilimi, tarih, sosyal bilgiler, matematik, kimya, fizik, biyoloji, beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar, el sanatları, ev ekonomisi ve rehberlik dersleridir. Okullar, kanunun gerektirdiği temel işlevleri yerine getirdikten sürece kendi idari düzenlemelerine göre eğitim hizmeti sunma hakkına sahiptir. Zorunlu eğitim süresi 7-16 yaşları arasında kapsar. 9 yıllık eğitimin ilk altı yıl derslere sınıf öğretmenleri son üç yılın derslerine branş öğretmenleri girmektedir (URL3).

Hollanda'da ise her çocuk dört yaşına kadar anaokuluna başlamak zorundadır. Zorunlu eğitim yaşı 4-16 yaşları arasındadır. Her veli çocuğunu okula vermekte zorunludur. Anaokulu, ilkokul ve özel eğitim yapan okullar ücretsizdir (Yıldızlar, 1996: 379). İlk ve orta öğretim yerel ve bölgesel düzeyde idare edilmektedir. Belediye yetkilileri bölgedeki tüm okullar için idari yetkililerdir. Hollanda'da zorunlu eğitim 5-17 yaşları arasında kapsar ve 12 yıldır. İlköğretim sekiz yıl sürer. Bunun ilk yılı okul öncesi eğitim niteliğindedir. Öğrenciler üçüncü sınıfta okuma yazma öğrenmeye başlar. Daha sonraki beş yıl sınıf öğretmenleriyle der görür ve yedinci sınıfta orta öğretime geçerler. Temel eğitimi ilk kademesini bitiren öğrenciler, zekâ ve yetenekleri doğrultusunda kendilerine uygulanan testler sonucu üç ortaöğretimden birine kayıt yaptırırlar. Bu okul türünün belirlenmesinde sınıf öğretmeni etkin rol oynar (URL4).

Fransa'da 1959 yılında yürürlüğe giren Eğitim Yasası ile zorunlu eğitimin süresi 10 yıla çıkartılmıştır. 1982-1985 yıllarında çıkarılan yerinden yönetim yasaları ile devlet, elindeki yetkilerin birçoğunu bölge okullara devretmiştir. 6-16 yaşlarını kapsayan zorunlu eğitimin beş yılı ilköğretimde, dört yılı orta öğretimin birinci evresinde verilir. Ortaöğretimin birinci kademelerini bitiren öğrencilerin zorunlu eğitimlerini tamamlayabilmeleri için, ortaöğretim ikinci devrede, genel eğitim, teknik eğitim veya mesleki eğitim liselerinden en az birine bir yıl tam zamanlı eğitim görmeleri zorunludur (Kavak, 1997).

Bugünkü Japon Eğitim Sistemi'nin temel yapısı ve prensipleri 1947'de kabul edilen Temel Eğitim Kanunu ve Okul Eğitim Kanunu ile belirlenmiştir. Japonya'da zorunlu eğitim dokuz yıldır. Temel eğitim 6-15 yaşları arasındaki çocukları kapsar. Temel

eğitimin 1. Kademesini altı yıl olan ilkokul, 2.kademesini üç yıl olan ortaokul oluşturur. Öğrencilerin hangi ortaokula gideceği Yerel Eğitim Komisyonu tarafından coğrafi koşullara göre belirlenmektedir. Zorunlu eğitim ücretsizdir. Japonya’da eğitimin en temel hedefi çocukların gönlünü zenginleştirmektir. Bilgi ve beceri vermek daha az önemlidir. Japon eğitim sistemi yaratıcılığı, zihinsel güçleri ve muhakeme yeteneğini arttırmaktan ziyade, görevini güvenilir şekilde yerine getirecek toplumsallaştırılmış, teknik başarısı olan disiplinli işçi kuşakları yetiştirmeye yöneliktir. Japonya’da ilkokulun amacı; işbirliği ruhunu, bölgesel ve ulusal gelenek bilgisini, uluslararası anlayış ruhunu, matematik, dil, bilim yeteneğini, müzik, sanat ve edebiyata olan ilgiyi kazandırmak ve geliştirmektir (Ada, 2009).

Amerika Birleşik Devletleri’nde ilkokul genellikle orta dereceli okular için kabul edilen organizasyona bağlı olarak genel okulun ilk altı veya sekiz sınıfını içine alan bir okul şeklinde düşünülür. Bu okula okuma yazma ile dilbilgisi temel derslerin okutulduğu bir okul olarak gramer okulu denmiştir. Bu okular parasız ve zorunludur. İlkokulların programlarında temel amaç, Amerika vatandaşlığı eğitimidir. Resmi okulun amacı, her ferdi toplum ve ulus hayatına entegre etmek, onu kendini denetler ve kendi kendini yönetir hale getirmektir (Oğuzkan, 1997).

5. ZAMAN KAVRAMI

Zaman kavramı insanın yaradılışından bu yana üzerinde önemle durulan bir konu olmuştur. İnsanın gelişmesinde ve hangi alanda olursa olsun mesleki başarısında zaman anlayışının payı büyüktür. Bu fertler kadar toplumlar için de böyle gelişmiştir. İş hayatını, sosyal ilişkilerini, eğlenme ve dinlenme alışkanlıklarını bu anlayış içerisinde düzenleyen toplumlar, diğerlerine nazaran daha fazla gelişmişlerdir. Öyle ki zaman kavramının günümüz gelişmiş ülkelerle gelişmemiş ülkeleri birbirinden ayıran önemli farklardan biri olduğunu söylemek mümkündür. Descartes toplumların ileri veya geri zekâlı diye ayrılamayacağını, ülkenin gelişme ve zenginlik farklarının, yalnızca zamanı iyi kullanarak planlı, programlı bir şekilde çalışmalarından ve dinlenmelerinden kaynaklandığını ileri sürmektedir. Gelişmiş ülke insanı kazanmanın ve başarının insanın gayretlerinin ve çalışmasının bir ürünü olduğunu düşünür. Bu yüzden varlığının gereği olarak hak ettiklerini tanzim ederek,

işlerini, sosyal hayatını, eğlenmesini ve dinlenmesini programlamak için zamana ihtiyaç duyar. Gelişmemiş ülke insanında, bu gayretler yerine iş yapmak için değil yapmamak için, kahvehanelerde sadece zamanı doldurmak için zamana ihtiyaç duyar (Canan, 1997; Tezcan, 1993; Yetiş; 2008).

Ülkelerin ve bireylerin yaşamlarında bu denli önemli olan zaman kavramı farklı şekillerde tanımlanmıştır. Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre zaman; olayların ardışıklarını görerek aklımızla yarattığımız ve olayların bundan sonra da içinde olup gideceklerini düşündüğümüz başı ve sonu olmayan soyut bir kavramdır.

Addington (1994); zamanın sonsuzluk ölçüsü olduğunu ve şimdiye kadar doğal kabul edilen her şeyin insan düşüncesinin ürünü ve göreceli olduğunu belirtir. Walter Williams'a göre zaman, tüm insanların eşit olarak sahip olduğu tek şeydir (Mackenzie, 1989). Weber zaman kavramını, bireyin yaşamının yerine göre uzun ya da kısa süreli yinelenmesi imkânsız, başlangıcı ve sonu belli, saatle ölçülebilen bir bölümü olarak tanımlamaktadır. Tezcan (1994)'e göre ise zaman insanın sonsuzluk ölçüsüdür; bir yerden başka bir yere, bir deneyimden başka bir deneyime ne kadar sürdüğüne dair geçen süredir (Tezcan, 1994).

Tanımlara bakıldığında zaman kavramının insan ve toplumlarla birlikte var olduğunu görmekteyiz. Z. Baltaş ve A. Baltaş (2008)'a göre, zaman, her meslekten bireyler üzerinde baskı yapan evrensel bir kaynaktır. Herkes zamanı akıllıca kullanmak zorundadır. Çünkü zaman tasarruf edilemeyen ödünç alınamayan kiralanamayan sadece kullanılan ve kaybedilen bir varlıktır. Gelişmiş ülkelere bakıldığında insanlar, çağı yakalamak, daha iyi yaşamak ve kendini daha iyi geliştirmek için zamanı çok iyi kullanmaktadır (Karaküçük, 1995). Bu durum gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler arasındaki en önemli farklılıklardan birisini ortaya koymaktadır. Zamanın iyi kullanılması, insanın kendisine, çalışma yaşamına, toplumsal yaşamına, dinlenme ve eğlenmesine ayırdığı zaman arasındaki dengeyi iyi kurabilmesine bağlıdır. Zamanın yanlış ve verimsiz kullanımından çıkan rahatsızlıklar kişiyi ve bütün toplumu etkilemektedir (Kılbaş, 2001). Zamanını iyi kullanabilen insan;

1. Her an ne yapacağını ve zamanını en faydalı şekilde nasıl kullanacağını bilir.
2. Hatasını, eksikliklerini, karakterinin hangi kötü yola sapmaya elverişli olduğunu çok iyi öğrenmiştir.

3. Hayatında yaşadığı her olaydan gereken dersi alarak tecrübelerini zenginleştirir.
4. Kişi, kendi hayatını ve şahsiyetini yaşar.
5. Birçok şeyi unutmayacak şekilde ek hafıza sistemine sahip olduğundan, hafızasındaki tüm anlamsız nedenlerin yerini anlamlı sorular alır.
6. Ulaşmak istediği hedeflere göre her gün zamanını nerelerde kullanması gerektiği hakkında yeterince kendini hazırlar ve böylece daha verimli olur. Daha mutlu olmak için boş zaman ilgilerine ve hobilerine zaman ayırır (Karaküçük, 1995).

Meyer ve diğerleri zamanı kullanım dilimleri açısından şu şekilde sınıflamıştır (Tunçel, 1999):

Tablo 1. Meyer'in Zaman Kullanım Dilimleri

Çalışma Zamanı	Çalışma Dışı Zaman (Serbest Zaman)
İşe bağımlı zaman	Var oluşla ilgili zaman
Çalışma saati dışında kalan ancak çalışma için hazırlık sürecini ve işe gidiş geliş sürelerini içeren zaman	Yemek Uyku Vücut bakımı Boş zaman
Uğraşılan işle veya ikinci işle ilgili normal mesai dışı yapılması gereken mesleki uğraşlar Uğraşılan işle veya ikinci işle ilgili normal mesai dışı yapılması gereken mesleki uğraşlar	Dinlenme Rekreasyon

(Tunçel, 1999)

Garzia ise zamanı; çalışma zamanı, çalışmaya bağlı etkinliklere ayrılan zaman, yaşamı sürdürmeye yönelik etkinlikler, serbest zaman olarak bölümlere ayırır. Meygeri ise zamanı; temel ihtiyaçların giderilmesine ayrılan zaman (uyku, temizlik, giyinme ve yemek gibi), serbest etkinliklere ayrılan zaman (dinlenme, oyun, eğlence gibi) ve diğer etkinliklere ayrılan zaman olarak gruplamıştır (Karaküçük, 1994: 14).

Zamanın kullanımı ile ilgili bilim adamlarının yaptığı çeşitli sınıflamalara baktığımızda zamanın genel olarak iki basamakta incelendiğini görmekteyiz. Bunlar, çalışma zamanı ve çalışma dışı zamanı oluşturan serbest zamandır. Çalışma dışı zamanı oluşturan serbest zaman da kendi içinde bölümlere ayrılır. Bu bölümleri Hacıoğlu ve diğerleri (2003) şu şekilde ifade etmiştir:

Şekil 1. Zamanın Bölümleri (Hacıoğlu ve diğerleri, 2003)

İnsanların çalışma zamanlarını verimli geçirebilmeleri ve daha üretken bireyler haline gelebilmeleri için sınıflamalarda çalışma dışı zamanın bölümleri arasında kalan boş zamanların değerlendirilme şekilleri oldukça önemlidir. Boş zaman kavramı günümüzde gittikçe önem kazanan bir olgudur. Teknolojik gelişmelerin artması ve sanayileŐme sonucu insanların iş haricinde artan zamanları gittikçe artmaktadır ve bu zamanların planlı, üretken biçimde değerlendirilmesi, birey için olduğu kadar toplumların kalkınması açısından da önem kazanmaktadır.

6. SERBEST ZAMAN VE BOŞ ZAMAN KAVRAMI

Çalışma dışı zamanın bölümlerinden olan boş zaman kavramı için çeşitli tanımlar yapılmıştır. Ancak tanımlarda kavram kargaŐası göze çarpmakta olup bazı bilim adamları “serbest zaman” ve “boş zaman” kavramını aynı anlamda kullanırken bazı bilim adamları ise bu ikisini farklı ve biri diğerinin alt bölümü olacak şekilde tanımlamıştır.

Birçok araştırmacı boş zaman ve serbest zaman arasında çeşitli farklar olduğunu belirtmiştir. Garzia'ya göre her insanın serbest zamanı olabilir, ancak boş zamanı olmayabilir (Karaküçük, 1999: 30). Hacıoğlu'nun çalışma dışı zaman sınıflamasına (Şekil 1) baktığımız zaman serbest zaman dilimini çalışma dışı zaman olarak değerlendirmiş olduğunu ve boş zaman olgusunu serbest zaman diliminin alt bölümü olarak incelediğini görmekteyiz. Meyer ve arkadaşlarının yapmış olduğu zaman sınıflaması tablosunda (tablo 1) da serbest zaman kavramının çalışma dışı zaman olarak kullanıldığını ve boş zaman kavramının fiziksel ihtiyaçlar ve dinlenme ihtiyaçları karşılandıktan sonra kalan zaman olduğunu görmekteyiz. Bu

sınıflamalarda görülüyor ki boş zaman, çalışma zamanı ve temel ihtiyaçlar karşılandıktan sonra arta kalan ve serbest zaman içerisinde yer alan bir zaman dilimidir. Başka bir deyişle boş zaman serbest zaman dilimi içinde yer alan kişinin tamamen kendi isteğiyle ve özgürce kullandığı, bireylerin ve içinde yaşadıkları toplumların gelişimi için önemli ve özel bir zaman aralığıdır.

Boş zaman büyük ölçüde toplumların dönüşümü sonucunda ortaya çıkmıştır. Önce toplumda özel mülkiyetin ve buna bağlı olarak egemenliğin, bunun sonucu olarak da sosyal sınıfların doğuşu ve daha sonraları çalışma koşullarındaki değişiklikler, teknolojik yenilikler, eğlence endüstrisinin ortaya çıkışı boş zamanın insanlık tarihi içindeki evrimine yön vermiştir. Boş zamanların değerlendirilmesi ekonomik ve kültürel kalkınmayı desteklediği, çalışma verimini arttırdığı için önemli, yetişen nesillerin her açıdan geliştirilmesi ve sahip olunan boş zamanlarda birey ve toplum açısından zararlı davranışların yerleşmemesi için gerekli bir olgudur (Akesen, 1984; Atalay, 2004).

Boş zaman hümanist felsefenin ileri sürdüğü ve insanların gerçek ihtiyacı olan yeniden yaratılış fikrinin benimsenmesiyle ortaya çıkmıştır. Bireyin düzenli ve dengeli bir hayat sürmesi öncelikle boş zamanının bilincine varmasına, uygulama safhası içerisinde planlı ve organize olmuş bir eğitime ihtiyaç vardır (Parker, 1971 akt. Gülbahçe, 1996).

Toplumların ve bireylerin gelişimi açısından bu denli öneme sahip olan boş zaman kavramı birçok araştırmacı tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır.

Aristo boş zamanı, bir kimsenin kendi iradesi ile yaptığı aktivite içinde olmanın bir ifadesi olarak kabul eder. Atinalılar için boş zaman yaşamın en kıymetli yönünü, iş ise düşük yönünü oluşturur (Bakır, 1993: 3). Meyer'e göre ise boş zaman, zorlama duygusunun en az olduğu, kişinin kendi yargı ve seçimine göre kullandığı isteğe bağlı bir zaman parçasıdır (Karaküçük, 1999). Dumazedier boş zaman kavramıyla ilgili üç temel fonksiyondan söz etmektedir. Bunlardan biri dinlenme veya kendini bırakma, diğeri eğlenme ve sonuncu da kendini geliştirme fonksiyonlarıdır (Köktaş, 2004). Hicter ise boş zamanı "bireyin bir şey yapmak ya da yapmamak arasında serbest bir seçim yapabildiği fakat yapılan işin sorumluluğunu da yüklenilecek davranışları gösterebilmesi gereken zaman" olarak tarif etmiştir (Hicter, 1966). Tezcan ise boş zaman kavramını, bireyin hem kendisi hem de başkaları için bütün

zorunluluklardan kurtulduğu ve kendi isteğiyle seşebileceği bir etkinlikle uğraşacağı bireyin kesin olarak bağımsız ve özgür olduğu zaman olarak tanımlamıştır (Tezcan, 1994).

Bir diğer tanıma göre ise boş zaman, bireylerin çalışma ve diğer görevlerinden arta kalan zaman içinde, serbestçe dinlenmesi, eğlenmesi, toplumsal başarı ya da kişisel gelişim için kullandığı, diğer kişilerle kültürel, sosyal, psikolojik ve mesleki açılardan kaynaşmasına, etkileşim ve işbirliği içine girmesine yardımcı olan bir zamandır (Milli Eğitim Bakanlığı, 1989).

Boş zamanın değerlendirilmesini Milletlerarası Boş Zaman İnceleme Grubu şöyle tanımlar; bireyin mesleki, ailevi ve toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra, bağımsız iradesi ile girişebileceği bir seri dinlenme, eğlenme ve bilgisini zenginleştirme uğraşısıdır (Ergin, 1973).

Boş zaman dar anlamda, iş ile ilgili sorumluluklardan, hayatı idame ettirme veya diğer görevlerden serbest olunan, mecbur olunmayan zamandır. Geniş anlamda ise, birçok kültürel ve kamu hizmetleri kapsamındaki hobiler ve meşguliyetler dizisine katılım suretiyle benlik geliştirme için serbestçe kullanım hakkı ve fırsatları ifade etmektedir (Bakır, 1990).

Yapılan tanımlara bakıldığında boş zaman kavramının, üretken toplumlarda sosyal ve kültürel bir boyut kazandığını görmekteyiz. Oysa sağlıklı bir toplum yapısına sahip olmayan gelişmemiş toplumlarda bu tanımlar açık olarak ifade edilmemiştir. Gelişmiş ülkeler zamanı iyi kullanmaktadırlar; çünkü bilinçli zaman kullanımı boş zaman değerlendirmesinde olumlu sonuç vermektedir. Bir toplumda boş zamanın değerini anlayabilmek için çalışma hayatının çok yoğun olması gerekmektedir. Boş zaman ile çalışma hayatı arasında doğru bir orantı vardır. Zamanın büyük kısmını boş gezerek geçiren birinin boş zaman kavramı ile bir ilişkisi yoktur. Bu tip insanların toplumda değer ifade etmesi mümkün değildir. Bunun tersi olarak çalışan insana ödül olarak boş zamanı çok iyi bir şekilde değerlendirmesi için birden fazla seçenek sunulmalı, alternatifleri olan seçenekler verilmeli ve tercih bireyin kendisine bırakılmalıdır. Bu anlayışla çalışma ve çalışma dışı zaman aktiviteleri birbirlerini dengelemek zorunluluğunda olduğundan çalışma ve serbest zaman ilişkisi, toplumun sosyal ve kültürel yapısıyla yakından ilgilidir (Karaküçük, 1995).

6.1 Boş Zamanların Değerlendirilmesi ve Önemi

Boş zamanların doğru aktivitelerle değerlendirilmesi düşüncesinin doğuşu antik çağlara dayanmaktadır. İnsanı ve onun dünyasını anlayabilmek için, insana ait çeşitli etkinlikleri de inceleyen Antik Yunan düşünürlerinden Aristo'ya göre "özgür yaratıcı zaman kullanımı" temelinde köle emeği bulunan bir toplumsal yaşamda, özgür insanlar için hem bir erdem, hem de bir yücelmeydi. Ayrıca özgür insanlardan biri olmanın yükümlülüğü idi. Aristo boş zamanların değerlendirilmesinin gerekliliğini vurgulamak için "Bir kimse çalışabilmeli ve savaşılabilmeli, ama daha önemlisi zorunlu ve faydalı şeyleri yapmak için barış içinde yaşayabilmeli incelikle bezenmiş, boş zamanı olan bir yaşam sürdürmelidir." demektedir (Oskay, 1982; Tuncay, 1975).

İlk çağlarda insanlar köle tacirleri elinde mal gibi alınıp satılıyordu. Makinalaşma olmadığı için insan gücünden faydalanılmaktaydı. Kölelerin fazlalaşması sonucu köle sahiplerinin boş zamanları fazlalaştı ve buna bağlı olarak spora, müziğe, resme, taşları oyarak boş zaman uğraşlarına yönelmeye başladılar. Bu şekilde boş zaman değerlendirme kavramı ilk çağlarda kendini göstermiştir. Ayrıca hala günümüzde devam etmekte olan ve kökeni antik çağlara dayanan olimpiyat oyunlarını da bir boş zaman değerlendirme anlayışı olarak düşünmek mümkündür (Ekici,1997; Lanquar, 1991).

Sanayi devriminden günümüze kadar olan teknolojik gelişmeler ve makineleşme sonucu çalışma saatleri azalmış, tatil günleri artmıştır. Bu durum boş zaman kavramının günümüz şekliyle öne çıkmasına neden olmuştur. Günümüzde boş zaman anlayışındaki gelişim süreci içerisinde boş zamanın gelişmiş sanayi ülkelerinde, kısmen de geliştirmekte olan ülkelerde, uygarlık ve gelişmişliğin bir hizmeti olarak değerlendirmesi şeklinde devam ettiğini görmekteyiz. Günümüzde boş zaman değerlendirme evrensel bir hak haline gelmiştir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 24. maddesine bu hak şu şekilde ifade edilmiştir: "Her şahsın, dinlenmeye, eğlenmeye ve bilhassa çalışma müddetinin makul surette tahdidine ve muayyen devrelerde ücretli tatillere hakkı vardır." Sanayileşmeye paralel olarak ortaya çıkan boş zamanlar, bireyin bir şeyler yapması gereken zamandır. Tamamen boş olacağı düşünülen bir zaman değildir. Boş zaman deyince sanki hiçbir şey yapılmayan zaman anlaşılmaktadır. Oysaki boş zamanların değerlendirilmesi denilince dopdolu geçen bir zaman kastedilmektedir (Gülbahçe, 1996; Karaküçük, 1995; Tezcan, 1985, 1994).

Butler, boş zamanların değerlendirilmesinin önemini şu şekilde sıralamaktadır:

1. İnsanların dinlenme ve eğlenme ihtiyaçları boş zamanların değerlendirilmesi ile karşılanarak, onların hayatla bağları güçlenmiş ve mutlu kılınmış olurlar.
2. Boş zamanlarını iyi değerlendiren kişi, sağlıklı bir kişilik geliştirmiş olur.
3. Bireylerde çeşitli doyumlara yol açmaktadır (Gülbahçe, 1996).

Bunların yanı sıra boş zaman değerlendirme, bireyin hayattan zevk almasını, iş dışında daha değişik uğraşlar bulmasını, yeni arkadaşlıklar, dostluklar kurmasını, başarı duygusunu hissetmesini, yaratıcılık duygusunu tatmasını, fiziksel açıdan kendisini sağlıklı hissetmesini, yeni tecrübeler edinmesini ve dinlenmesini sağlar (Gülbahçe, 1996).

Boş zamanı gereği gibi değerlendirme, bireyin boş zamanını şahsiyeti ve tüm gelişimi için kullanmasıdır. Boş zaman değerlendirme faaliyetleri deyince ister birey, ister grup için olsun, yapıcı, istendik davranışları geliştirici olmalı, zamanın gelişmiş değil gerektiği gibi kullanılması anlaşılmalıdır. Boş zaman yerinde ve değerinde kullanılabilirse insana sorumluluğunu ve özgürlüğünü yaşama, zamanını kullanma, iş ve çalışmada kendi isteğine göre seçim yapma böylece kendini gerçekleştirme imkânı verir (Sayiner, 1973; Ekici ve Arkadaşları, 2000).

Tanım olarak boş zamanları değerlendirme faaliyeti kişinin ailesel, mesleki ve toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra, bireysel olarak girişebileceği dinlenme, eğlenme, bilgisini zenginleştirme, becerilerini artırma ve giderek toplum hayatına gönüllü katılma gibi bir dizi uğraşları içeren etkinliklerdir (Gökçe, 1976: 18).

Her birey boş zamanını çeşitli şekillerde değerlendirebilmektedir. Ancak boş zamanlarda yapılan her etkinlik bu zamanların doğru değerlendirildiği anlamını taşımaz. Tezcan (1982) boş zaman değerlendirmenin özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

1. Birey bu etkinliklere kendi arzusuyla katılır ve bunu kendisi seçer. Başkasının zorlaması söz konusu değildir, gönüllülük esastır.
2. Bu etkinliklere katılmak, bireye ani ve doğrudan doyum sağlar.
3. Esnektir, sayısız durumlarda bulanabilir. Bireysel, grupsal örgütlü, örgütsüz olabilir.

4. Evrensel olarak uygulanır. İnsan mekanizmasının fizyolojik ve psikolojik ifadesidir.
5. Kişiyeye göre bir değeri vardır ve kendisi için bir amaçtır.
6. Boş zamanı değerlendirme genellikle bir çeşit etkinliği gerektirir. Etkinlik zihinsel, toplumsal ya da duygusal olabilir.
7. Boş zamanı değerlendirme bir tek biçimde değildir. İnsanların boş zamanlarında hoşlanarak yaptıkları etkinlikler sonsuzdur. Seçilen etkinlikler geniş bir çeşitlilik gösterir.
8. Boş zaman değerlendirme ikincil ürünlere sahiptir. Yani herhangi bir etkinliğe katılana entelektüel, fiziksel, toplumsal, sağlıklılık, iyi vatandaşlık vs. gibi kişilik özellikleri kazandırır.
9. Tamamen özgür zaman içinde başvuru olan bir etkinliktir. Bugün boş zamanların değerlendirilmesi kavramı, daha çok toplumsal bakımdan kabullenilmekte ve bu kavrama kişiyeye yararlı etkinlikler olması gözüyle bakılmaktadır.

Boş zaman değerlendirme kavramının tanımından ve sayılan özelliklerden yola çıkılarak, boş zamanlarda yapılan her etkinliğin boş zaman değerlendirme olmadığı söylenebilir. Yapılan etkinliklerin boş zaman değerlendirme olabilmesi için öncelikle yararlılık ilkesine uygun olarak kişiyeye, zihinsel ve ahlaki açıdan fayda sağlamalı, bireyin kendini gerçekleştirmesine ve kişiliğini geliştirmesine öncülük etmelidir. Boş zaman değerlendirmesinin bireye sağladığı yararlar araştırmacılar (Gedik, 1985; Gökmen ve diğeri, 1985; Süzer, 1997) tarafından şu şekilde sıralanmıştır:

1. Bireye mutluluk ve kendini ifade etme olanağı verir.
2. Başarı duygusunu ve yaratıcılığını artırır.
3. Yeni deneyimler kazandırır.
4. Zihinsel güçlerin kullanımını ve duygusal deneyimleri artırır.
5. Arkadaşlık ilişkilerinin kurulmasını sağlar ve bireyin toplumsal çevresini genişletir.
6. Mutlu, sağlıklı bireylerin topluma kazandırılmasına yardımcı olur.
7. Bireyin üretkenliğini artırır.

Ayrıca boş zamanların olumlu şekilde değerlendirilmesi bireyin zihinsel, fiziksel ve toplumsal yönlerinin bütünleşmesinden doğan bir kişilik kazanmasına, bireyde dürüst, anlayışlı, hoşgörülü bir karakter oluşumuna katkıda bulunur (Gedik, 1985).

Tezcan (1994) boş zamanların doğru değerlendirilmesinin sağlıklı bir kişilik oluşumuna katkısı olduğu kadar fiziksel anlamda da bireylerin sağlıklı olmasına ve hastalıkların önlenmesine katkıda bulunduğunu ifade etmiştir.

Boş zamanları değerlendirmenin bireylere olduğu kadar ülkelere olan yararları yadsınamaz. Kendini gerçekleştirmiş, psikolojik yönden sağlam ve mutlu bireylerin oluşturduğu bir toplum üretken bir toplumdur. Ayrıca boş zamanların değerlendirilmesinin hem iş yatırımlarına yol açması, hem de harcamalara neden olması açısından ekonomik bir işlevi de olduğu görülmektedir (Tezcan, 1994).

Bakır (1990) boş zaman değerlendirmeyi, toplum için önemli bir ekonomik güç, hükümet sorumluluğunun önemli bir alanı ve milyonlarca kişinin istihdam kaynağı olan sosyal bir kurum, kültürel yönü olan bir aktivite olarak ifade etmektedir. Ancak bir toplumda benimsenmiş, normlarca desteklenen bir aktivite, başka bir toplum ve kültürde tabu ve bir suç olarak algılanabilir (Himmetoğlu, 1989). Bu nedenle boş zaman değerlendirme etkinlikleri toplumdan topluma farklılık göstermektedir.

Boş zaman değerlendirme şekilleri ülkelerin ve bireylerin yaşam özelliklerine göre değişiklik gösterir. Ülkelerin iklimi ekonomik durumu ve toplum kültürü boş zaman değerlendirme yaklaşımlarında belirleyici etkenlerdir. Bu etkenlere ülkelerin sanayileşmiş yapısını ve politikasını eklemek de mümkündür. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi, boş zaman ile ilgili uygulamalarında değişiklik yaratır. Ülkeler gelişmişlikleri ve zenginlikleri ile orantılı olarak boş zaman değerlendirme imkânlarına sahip olmaktadır (Zorlu, 1973).

Kişilerin faaliyet seçimlerinde ise yaşanan çevre, bu çevrede var olan imkânlar, ailenin sosyoekonomik düzeyi, yörenin gelenek ve görenekleri yaş, cinsiyet gibi kişilik özellikleri ile arkadaş seçimi etkili olmaktadır (Gökmen ve diğerleri, 1985). Kişilerin ve ülkelerin faaliyet seçimini etkileyen faktörleri Bulca (1975) üç grupta toplamıştır:

1. Toplumun üretim ilişkileri, örgütlenme biçimi ve teknolojik gelişmelerine yansıyan sosyoekonomik yapısı, kültürü, değer yargıları, örf ve adetlerini içeren genel faktörler,
2. Sosyo-ekonomik faktörlerin mekânsal şekillenmesi, insanların kırsal, kentsel ayırım, yaşama, çalışma alanları ve diğer kullanışları, mekânsal kullanımları,

ulaşım Şekilleri, yakın uzak fiziki evre, doğal değerler ve iklimi içeren fiziksel faktörler,

3. Cins, yaş, sosyal sınıf, eğitim düzeyi, çalışma alanı, aile yapısı gibi değerleri içeren kişiye dönük faktörlerdir.

Boş zaman değerlendirme aktiviteleri genel olarak, bireyin boş zamanlarında uğraştığı ve bireyi kişisel yönden geliştiren, bireye kendini ifade edebilme ve yaratma imkânı sağlayan, çalışma hayatındaki başarisına katkıda bulunan, dinlendirici, düzenleyici aktivitelerdir. Boş zaman değerlendirme aktivitelerinin özelliklerini Zorlu (1973: 89) şu Şekilde sıralamaktadır:

1. İş, ders ve görev dışında kalan zamanda yapılan bir etkinliktir.
2. Bireye tercih etme hakkı tanınmalıdır.
3. Devam ve katılma zorunluluğu olmalıdır.
4. Toplumun ahlak anlayışı ve kurallarına uygun olmalıdır.
5. Bireye neşe ve haz sağlamalıdır.
6. Bireye başarı sağlamalı ve başarisına yardımcı olmalıdır.
7. Organizmayı dinlendirici, düzenleyici, sağlık ve g kazandırıcı olmalıdır.
8. Öğretici maharetler kazandırıcı ve bunları alışkanlık haline getirici olmalıdır.

Boş zaman değerlendirme etkinliklerin seçiminde bireyin ihtiyaçları n plandadır. Maslow'un "İhtiyaçlar Hiyerarşisi" ne baktığımızda (şekil 2) tepe noktasında kendini gerçekleştirme ihtiyaını görmekteyiz. Buna bağlı olarak boş zaman değerlendirme aktiviteleri bireyin kendini gerçekleştirme ihtiyaına yönelik amaçları kazandırır.

Şekil 2. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi (Cüceloğlu, 1991)

Boş zaman değerlendirme etkinliklerinin sınıflamasında değişik yaklaşımlar mevcuttur. Amaçlarına göre, mekâna göre, sosyolojik içeriğine göre, aktif veya pasif olmasına göre ve değişik kriterlere göre sınıflamalar yapılmıştır. Dumazedier bu etkinlikleri beş grupta incelemiştir (Karaküçük, 1995: 83):

- Sanatsal etkinlikler (sinema, edebiyat, müzik, resim vb.)
- Entelektüel etkinlikler(kitap, konferans, radyo, TV vb.)
- Sosyal etkinlikler (aile, partiler, toplantılar vb.)
- Pratik etkinlikler (bahçecilik, el sanatları, el işleri vb.)
- Fiziki etkinlikler (spor, yürüyüş, avcılık balıkçılık vb.)

Farklı bir bakış açısıyla aktiviteler kentsel ve kırsal aktiviteler olarak da sınıflandırılmıştır. Kentsel aktiviteler, şehirlerde yapılan, kısa süreli, insanların kendi çevrelerinde yapabilecekleri faaliyetler olmaktadır. Bunlar sinemalar, tiyatrolar, eğlence yerleri, kapalı ve açık spor tesisleri, müzeler, hayvanat bahçeleri, sanat galerileri gibi yerlerde yapılan etkinliklerdir. Kırsal aktiviteler ise aslında kırsal kökenden değil tersine şehirden çıkmış, ancak geniş arazi kullanımı ve bazı doğal özellikler gerektirdiğinden kırsal alanda yapılabilen faaliyetlerdir (Özgüç, 1994: 5).

Boş zaman değerlendirme aktivitelerini aktif faaliyetler ve pasif faaliyetler olarak da sınıflandırmak mümkündür. Aktif faaliyetleri katılım ve bizzat uğraş gerektiren, spor yapmak, araştırma yapmak, dil öğrenmek, müzik aleti çalmak, resim yapmak, seyahat etmek vb. aktiviteler oluşturur. Pasif etkinlikleri ise katılımdan ziyade izleyici olarak katılınan etkinliklerdir. Bunlar televizyon izlemek, radyo dinlemek, sinemaya ve tiyatroya gitmek, arkadaşlarla amaçsız dolaşmak, kahvehaneye gitmek ve gazete okumak gibi etkinliklerdir (Gülbahçe, 1996; Köknel, 1993).

Ülkemizde yapılan birçok araştırmada her yaştan ve cinsiyetten bireylerin boş zaman değerlendirme etkinlikleri konusunda bilgisiz olduğu görülmektedir. Boş zaman değerlendirme etkinliklerine katılım ise daha çok pasif etkinliklerde yoğunlaşmıştır. Süzer (1997)'in "Üniversite Öğrencilerinin Sosyal ve Ekonomik Özelliklerine Göre Boş Zaman Faaliyetlerini Değerlendirme Biçimleri" ni araştırdığı tez çalışmasında üniversite gençliğinin boş zamanlarını daha çok pasif etkinlikleri ile değerlendirdiği, bu etkinliklerin başında kitle iletişim araçlarının geldiğini vurgulamaktadır.

Kısaca boş zamanların olumlu değerlendirilmesi bireyi toplumsal ve psikolojik açılardan geliştirip, çalışma başarısını ve iş verimini arttırırken bilgi, beceri ve

yeteneklerin gelişmesine de yardımcı olmaktadır. Yanlış değerlendirilen bu zamanlar bir ülkenin en dinamik kesimini oluşturan gençlerin olumsuz arkadaş grubu içine girmelerine, alkol ve uyuşturucu madde kullanmalarına, ruhsal bozukluklara ve çeşitli suçlara yönelmelerine neden olur. Saföz (2008) “Boş Zamanların Değerlendirilmesine Yönelik Grup Rehberliği Programının Öğrencilerin Saldırgan Davranışları Üzerindeki Etkisi” ni incelediği tez çalışmasında boş zamanlarını planlı ve değerli aktivitelerle değerlendiremeyen öğrencilerin saldırgan davranışlara eğiliminin daha fazla olduğunu tespit etmiştir.

Boş zamanların olumsuz kullanımından ortaya çıkan problemler sadece bireysel olmakla kalmamakta ve toplum açısından büyük kayıplara yol açmaktadır. Tembelliğe yönelen bireyler toplumda üretken olamamakta, yanlış ve zararlı alışkanlıklar edinen bireyler ise suça eğilim göstermektedir. Ortaya çıkan bu problemleri en başından engellemek, bireysel ve toplumsal açılardan gelişimi sağlamak için bir ülke sorunu olarak görülüp kanun ve yasalarda yer almalıdır (Gülbahçe, 1996; Köksel, 1976).

Günümüzde, toplumların gelişmişlik düzeyininin göstergesi olan boş zamanların değerlendirilmesi konusu, bireylerin yaşlarına, cinsiyetlerine, ilgi alanlarına yeteneklerine, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik durumlarına, buldukları bölgenin imkânlarına, gelenek ve göreneklerine, iklimine, coğrafi şartlarına, sahip olunan araç, gereç ve tesislerine göre çeşitlilik gösterir. Toplumun hangi kesiminden olursa olsun bireylerin boş zamanlarını doğru değerlendirme bilincine ulaşmaları ve kendi özgür iradeleri ile katılacakları etkinlikleri seçmeleri sağlıklı, bilinçli, mutlu bir toplumun oluşmasını sağlaması açısından oldukça önemlidir. Boş zamanların yararlı ve etkin değerlendirilmesi gençler, yetişkinler ve özellikle çocuklar için oldukça önem arz etmektedir (Gülbahçe, 1996).

İnsanların, etkin ve olumlu yönleriyle değerlendirilebileceği boş zamanlarını, bomboş ve olumsuzluğa neden olabilecek şekilde değerlendirmelerini engelleyecek imkânı kuşkusuz eğitim sağlayacaktır. Zamanın etkili ve verimli kullanılabilmesi bir eğitim sorunu olarak okul ve ailenin sorumluluğundadır. Boş zamanların doğru değerlendirilmesi alışkanlığının toplumda yerleşik bir şekil alması ve hayat biçimine dönüştürülebilmesi için toplumun henüz yetişmekte olan, genç ve dinamik kısmını oluşturan çocuklara bunun eğitiminin hem aile hem okul içerisinde verilmesini gerekmektedir (Tezcan, 1982).

6.2 Boş Zaman Değerlendirme Eğitimi ve Amacı

Boş zaman değerlendirme, insanların mutlu, sağlıklı ve hayattan zevk alarak yaşamalarını sağlayan, modern teknolojinin ve şehirleşmenin ortaya çıkarttığı; kalabalık, kirlilik ve diğer sorunların yarattığı, bedensel ve moral çöküntülerini ortadan kaldıracak önemli bir eğitim konusudur. Boş zamanları değerlendirme eğitiminin tamamlayıcı bir parçasıdır (Karaküçük, 1995: 104; Tezcan, 1994: 75). Boş zaman değerlendirme eğitimi; bireyin boş zamanlarını etkin ve yararlı bir şekilde değerlendirebilmesi için yapılan eğitimidir. Boş zaman değerlendirme eğitimi için yapılan diğer bir tanımda ise boş zamanın akıllı bir biçimde değerlendirilmesi eğitimi olarak ifade edilmiştir. Birey, boş zaman eylemini seçeceği zaman kullanacağı bazı estetik ve ahlaksal değerlerin kendisine mal edilmesinde yardımcı bir eğitimidir (Miller and Robinson, 1963; akt. Tezcan, 1993). Tezcan (1976)'ın tanımına göre boş zaman değerlendirme eğitimi, bireyin kendisini yaratıcı olarak ifade edeceği etken ve kişiliğini geliştirici boş zaman değerlendirme eylemi için fikir edinmesine yardımcı eğitimidir.

Boş zaman değerlendirme eğitiminin amaçlarını araştırmacılar şu şekilde ifade etmiştir (Bayazıt ve diğerleri, 2007; Mangır ve Aktaş, 1992: 60; Tezcan, 1976):

1. Toplumsal ve kişisel refah bakımından boş zaman saatlerinin kişisel gelişme ve toplumsal düzeni geliştirme olarak kullanılmasıdır.
2. Farklılaşmış değerleri ve becerileri olan bir toplum yetiştirmek için kişiyi kapsamlı deneyimlerden geçirmesidir.
3. İnsanların boş zamanlarını nasıl değerlendirmeleri gerektiği özel bir öğrenimi gerektirmez, bu kendiliğinden oluşur, özgür bir zamandır, birey istediğini yapar, diyenler de olmuştur. Böyle bir düşünüş boş zamanın yanlış olarak değerlendirilmesini, kullanılmasını ifade eder. Hâlbuki yapıcı ve akıllı olarak boş zamandan yararlanılması boş zaman eğitiminin temel amacıdır.
4. Bireyin kendi yaratıcılığını ve kişiliğini geliştirebileceği bir boş zaman faaliyetini seçebilme yeteneği kazandırmasıdır.

Eğitim ile boş zaman eğitimi amaç ve program açısından birbirine benzemektedir. Ancak eğitim daha geniş kapsamlıdır. Eğitimin genel amaçları üç noktada özetlenebilir (Arslan, 1996; Gökmen ve diğerleri, 1985):

1. Bireylere temel bilgi edindirmek,

2. Kişiliğin geliştirilmesi
3. Özellikle meslek, boş zaman ve toplumsal yaşam gibi hayat durumlarına hazırlama.

Bu amaçların gerçekleştirilmesi için boş zaman eğitiminin gerekliliği bir gerçektir. Bu bakımdan eğitimin amaçları ile boş zaman eğitiminin amaçları örtüşmektedir. Ancak boş zaman eğitiminin bu amaçlara ulaşma yöntemleri farklıdır. Boş zaman değerlendirme eğitimi, eğitimin daha etkili ve verimli olmasını sağlar. Eğitimin bugünkü şartlarda yetersiz kaldığı durumlarda, boş zaman değerlendirme eğitimi etkili bir eğitim aracı haline gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında boş zaman eğitimi, genel eğitimin bir parçası ve hedefe ulaşmak için kullanılan yöntemlerden biridir. Boş zaman eğitimi eğitimin bir safhasıdır (Arslan, 1996; Gökmen ve diğerleri, 1985). Eğitim ve boş zaman eğitiminin amaçlar ve hedefler yönünden birbirini desteklediği noktalar şu şekilde sıralanabilir:

- Eğitim, bireyin toplumun bir parçası olmasını ve toplumsallaşmasını sağlar. Boş zaman eğitimine de toplumsal dayanışmayı ve bütünleşmeyi sağlaması açısından ihtiyaç vardır (Tezcan, 1985; 1994).
- Eğitim ulusal kültürün aktarılması ve geliştirilmesini içerir. Bir toplumun kültürünün genç kuşaklarına aktarılma yollarından biri de boş zaman eğitimidir. Çünkü boş zaman etkinliklerinin her biri kültürel içeriğe sahiptir (Tezcan, 1993; Karaküçük, 1995).
- Eğitim, ekonomik kalkınmayı hedefler. Boş zaman eğitimi de ekonomik hareketi geliştirir (Tezcan, 1993; Karaküçük, 1995).
- Eğitim bireylerin kişilik gelişimlerini hedefler. Boş zaman eğitimi kişilik gelişimine katkıda bulunur (Tezcan, 1994).
- Eğitim bireye bilgi verir. Boş zaman eğitimi bu bilgiyi yaşamda kullanma imkânı sunar (Arslan, 1996).
- Boş zaman eğitimi öğrencilere başarılarını arttırmada da yardımcı olmaktadır. Yapılan araştırmalarda görülmüştür ki boş zamanlarını değerlendiren öğrencilerin derslerdeki başarıları daha yüksektir (Tezcan, 1993).

Kişinin boş zamanlarında doğru tercihler yapmasını ve kendini geliştirmesini sağlayacak olan boş zaman değerlendirme, eğitimin doğru verilmesi ile mümkündür. Kültürün hem aktarılmasında hem geliştirilmesinde eğitim kadar boş zaman

değerlendirme eğitiminin de büyük rolü vardır. Boş zaman değerlendirme eğitimi almamış, sosyal hayatın içinde bu konuda yeterli kültürü edinememiş insanların oluşturduğu toplumlarda, tercih edilen aktiviteler genelde pasif bir görünüm sergilemektedir. Türkiye bunun belirgin bir örneğidir. Orta öğretim ve üniversite gençliğinin serbest zamanları üzerine yapılan araştırmalar da bu durumu destekler niteliktedir (Tezcan, 1976; Karaküçük, 1995).

Amerika eğitimcilerin 1970'li yıllarda yapılan eğitim reformları ile boş zaman eğitiminin ve aktivitelerinin eğitimdeki rolü artmıştır. Boş zaman değerlendirme faaliyetleri okulların içine girmeyi başarmıştır (Wuest and Bucher, 1995).

Ülkemizde sayısız kuşakların, boş zamanlarını değerlendirme açısından bir eğitimden geçemedikleri için edilgen ve yararsız bir biçimde değerlendirdikleri bir gerçektir. Ülkemizde boş zaman faaliyetlerine katılımın çoğunlukla pasif etkinlikler çevresinde gerçekleştiği görülmektedir. Boş zamanların pasif etkinliklerle veya olumsuz şekilde değerlendirilmesi, birçok sorun oluşturmaktadır. Bu sorunlar bireyin kendisini ve bütün toplumu etkilemektedir (Tezcan, 1994: 74-76).

Ülkemiz ve diğer kalkınmakta olan ülkelerin dinamik ve üretken kesimini oluşturan gençlerin ve çocukların zamanlarını boşa harcamaları, toplumsal gelişme ve kalkınma bakımından önemli bir kayıptır. Gelişme çağında olan gençlerin ve çocukların boş zamanlarını gerektiği gibi değerlendirememeleri onların yanlış alışkanlık ve arkadaşlıklara yönelmelerine, beden ve ruh sağlığını bozarak, yanlış alışkanlıkların bağımlılık haline dönüştürülmesine neden olur. Ülkeler ekonomik ve sosyal yönden kalkınmak ve refah düzeyine ulaşabilmek için, amaçsız ve yanlış alışkanlıklarla çürüyen değil, dinamik ve üretken bir gençliğe ihtiyaç duyar (Köknel, 1979; 1987). Bu nedenle boş zaman eğitimine gereken önem verilmeli ve genel eğitim ile birlikte sürdürülmelidir. Ancak boş zaman eğitiminin sorumluluğu tek bir kuruma yüklenmemelidir. Etkili bir boş zaman eğitiminde ailenin, okulun ve gencin sosyal çevresinin rolü büyüktür.

6.2.1 Çocukluk döneminde boş zaman eğitimi

Çocukluk dönemi, boş zamanların fazla olduğu bir dönemdir. Çocukluk dönemi açısından boş zaman, çocuğun günlük yaşantısında okulda ve dışarıda dersler, ev ödevleri, uyku, yemek, kişisel bakım ve ailedeki sorumlulukları için geçirdiği

zamanın dışında kalan zaman olarak tanımlanabilir. Ülkemiz, çocukların boş zamanlarını doldurmakta yetersiz kalmaktadır. Çocukların boş zamanlarının çoğunluğunu oyunla geçirdikleri düşünülse de ülkemizdeki oyun imkânları bu konuda yeterli olamamaktadır. Oyun çağındaki çocuklar için oyun bir öğrenme aracıdır ve çocuğa her şey oyunla öğretilir. Ayrıca oyunla çocuğa hayatının gelecek dönemlerinde etkili olacak alışkanlıklar kazandırılabilir. Bu nedenle oyunun boş zaman eğitimi açısından rolü büyüktür (Tezcan, 1994; Bacanlı, 2000: 242; Saföz, 2008).

Çocukların boş zamanlarını değerlendirebileceği sağlıklı ortamlar sağlanmadığında; çocukların içinde bulunduğu oyun gruplarının çocuk çetelerine dönüşmesi, çocuğun arkadaşlarının da etkisiyle suça yönelmesi, saldırgan davranışlar göstermeleri, zamanlarını değerlendirdikleri pasif etkinlikler, kitle iletişim araçları ve medya nedeniyle şiddete eğilimi göstermeleri söz konusu olmaktadır. Yapılan araştırmalarda suçlu çocukların büyük bir çoğunluğunda uyum sorunu olduğu ve bu çocukların boş zamanlarını doğru şekilde değerlendirmedikleri görülmüştür. Bu nedenle suçlu çocuklarda bulunan uyum sorunlarının aşılabilmesi için çeşitli uğraşlar ve spor faaliyetlerine yönlendirilmesi sağlanmalıdır (Dönmezler, 1964).

Çocukluk döneminde kazanılan tüm alışkanlıklar yetişkinlik döneminde bireyin kişiliğinin bir parçası olarak devam ederler. Boş zamanlarını olumlu etkinliklerle değerlendiren bireylerin oluşturduğu bir toplum için öncelikle çocukların boş zaman değerlendirme aktivitelerine yönlendirilerek, bunu alışkanlık olarak kazanmaları sağlanmalıdır. Patrick (Varış, 1994: 13-15) kazanılan alışkanlıkların gelecek yaşama aktarılması konusunda şunları ifade etmektedir:

- Bir çocuğun aktiflik düzeyi onun ileriki yaşlarındaki aktiflik düzeyini direkt olarak etkiler.
- Çocukluğunda dış mekân aktivitelerinde aktif olarak rol alanlar, genelde bunu sürdürürler.
- Çocukluktaki toplumsallaşma düzeyi ileriki yaşlardaki boş zaman etkinliklerine katılım biçimini etkiler.

Boş zaman değerlendirme etkinlikleriyle, çocuk yeteneklerini keşfetme olanağı bulur ve kişiliğini daha iyi tanıma fırsatı elde eder. Bu durum ileride meslek seçimini de etkiler (Tezcan, 1994: 138).

Çocukların boş zamanlarının doğru değerlendirilebilmesi ve sağlıklı kişilikler geliştirebilmeleri için toplumun çeşitli kurumlarına sorumluluklar düşmektedir. Bu sorumlulukları taşıyan, toplumun en temel kurumları ise devlet, aile ve okuldur.

6.2.2 Boş zaman eğitiminde devletin rolü

Zamanımızda tüm ülkelerde devlet, artık “Hizmet devleti” konumuna gelmiştir. Sosyal devlet kavramı da bunu ifade etmektedir. Genel refahı sağlamak ve geliştirmek devletin görevidir. Boş zamanları değerlendirme hizmetleri de genel refahın bir bölümünü oluşturduğu için devletler, bu hizmetleri yurttaşlarına sağlama sorumluluğunu üstlenmişlerdir. Devletler bu konuda mali olanaklar ve araç gereç sağlayan yegâne kuruluşlardır. Hem merkezi hem de yerel yönetimlerin bu konuda ayrı ayrı görevleri vardır. Özellikle belediyelerin bu konudaki önemi gittikçe artmaktadır. Devletler aldıkları vergilerden bu konu için bütçelerine ödenek ayırmaktadır. Devletlerin bu konudaki görevlerinden bazılarını, boş zaman değerlendirme aktivitelerine yer ayrılması, kapalı salonlar, boş zaman eğitimi yaptıracak liderler yetiştirilmesi, okulların bu konudaki yeterliliğini arttırmak örnek olarak verilebilir (Tezcan, 1978).

6.2.3 Boş zaman eğitiminde ailenin rolü

En küçük toplumsal kurum olarak tanımlanan aile anne, baba ve çocuklardan oluşmaktadır. Toplumun değer yargılarını çocuk, aile içerisinde kazanmaya başlar. Bireyin toplumsallaşma süreci ailede başlar. Bu nedenle aile en önemli eğitim kurumudur. Tarihin ilk dönemlerinden bu yana varlığını sürdüren ve gelecekte de sürdürecektir en önemli sosyal kurum olan ailede, ana-babalar çocuklarının beslenme, barınma, korunma, eğitim ve sevgi gibi ihtiyaçlarını karşılar, sevgi ve güven ortamı içinde çocuklarına her bakımdan destek ve örnek olmaya çalışırlar. Aile, çocuklarına kazandırdığı davranışlarla eğitimi etkiler. Bu davranışların eğitimin amaçlarına uygun olanları eğitime yardımcı olur ama aksi olduğunda eğitimi engeller. (Gülbahçe, 1996: 37; Kıncal, 1991: 7; Gençlik ve Spor Bakanlığı; 1989: 250).

Aile kişinin her an karşı karşıya olduğu en önemli sosyal kurumdur. Ailenin her durumu kişiyi her konuda etkilemektedir. İlk eğitim ve ilk etkilenme ailede başlar. Bu etkilenme ve eğitim sistemi içinde ailenin boş zaman değerlendirme alışkanlıkları

çocuğu etkiler ve çocuk yetişkin yaşamında da bu alışkanlıklarını devam ettirir. Bu açıdan bakıldığında ailenin bir görevi de çocuğa boş zaman eğitimi konusunda rehberlik etmektir. Fakat aile, boş zaman değerlendirme eylemlerini sistematik olarak öğretmez. Rastlantısal ve dağınık olarak, bireylerine öğretmeye çalışır. Ailenin çocuğa sağladığı boş zaman eğitimi genellikle oyuncakların, araç gereç ve eylemlerin seçimi yönünde olmaktadır. Ülkemizde çocukların boş zamanlarını değerlendirmede hangi eylemleri seçeceği, genellikle aileyi oluşturan kişilerin ortak dileklerine bağlı olmakla birlikte kısmen de anne ya da babanın karışması biçiminde olmaktadır (Gökmen ve diğerleri, 1985; Aksu, 1988; Tezcan, 1985: 160).

Ailelerin boş zaman değerlendirme etkinliklerine katılımlarını ve bu etkinliklerin seçimini etkileyen bazı faktörler vardır. Bu faktörler: ailenin yapısı, nitelikleri, anne-babanın eğitim seviyesi ve çalışma durumu, anne- baba-çocuk ilişkileri ve çocuk yetiştirme anlayışı şeklinde sıralanabilir (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 1989: 5). Ailelerin boş zaman etkinliklerine katılımı kentsel, kırsal veya gecekondu ailesi olma durumlarına göre de değişmektedir. Kırsal ve gecekondu aile tipinde çocuk sayısı kentsel aile tipine göre daha fazla olduğundan ailenin çocuklara ayırdığı zaman azalmaktadır ve bu nedenle boş zaman eğitimi bu tip ailelerde geri planda kalmaktadır. Kentsel ailelerde boş zaman değerlendirme imkânları daha fazla olmasına rağmen özellikle anne ve babanın çalıştığı durumlarda boş zaman eğitimine gereken önem verilmemektedir.

Dumazedier'e göre; teknolojik gelişmenin getirdiği kitle iletişim araçlarının gelişmesi sonucu ailelerin boş zaman etkinlikleri televizyon karşısında ya da bilgisayar karşısında geçen pasif ve hareketsiz etkinliklere dönüşmüştür. Pasif etkinliklerle boş zaman değerlendirmede etkili unsurlardan biri de oyuna ve serbest hareket etmeye imkân tanımayan ev içi ve kentsel yapılanma biçimleri olduğu kabul edilmektedir (Dumazedier, 1991: 105).

Boş zaman değerlendirme eğitiminde aileye düşen sorumluluklara rağmen aileler tarafından boş zaman değerlendirme etkinlikleri aylıklık olarak algılanmaktadır. Bunun en önemli nedeni aile bireylerinin boş zaman değerlendirme eğitiminden yoksun olmasıdır. Anne babaların bu konudaki bilgisizliği ve eğitimsizliği çocukların boş zamanlarını değerlendirmelerinde yanlış yönlendirilmelerine neden olmaktadır. Boş zaman eğitimi konusunda bilinçsiz aileler, çocuklarını boş zamanlarında ders çalışmaya ya da bir işte çalışmaya yönlendirmektedir. Bunun dışındaki spor yapmak,

arkadaşlarıyla birlikte zaman geçirmek gibi aktiviteler aileler tarafından zaman öldürme şeklinde algılanmakta ve çocukların derslerinden alıkoyduğu ve başarısını düşürdüğü düşüncesiyle, ailelerin aktivitelere çocukları yönlendirme yerine engelleme yaklaşımına girmelerine neden olmaktadır. Ancak yapılan araştırmalarda görülmüştür ki bu durum ailenin eğitim seviyesi ile ilgili olarak değişmektedir. Ailenin eğitim seviyesi yükseldikçe, boş zaman değerlendirme konusundaki bilinç artmaktadır. Boş zaman değerlendirme konusunda bilinçli aileler çocuklarının yaşlarına, cinsiyetlerine ve yeteneklerine göre uygun faaliyetlere yönlendirirler. Bilinçli bir şekilde doğru aktiviteye yönlendirilen çocuklar derslerinde daha başarılı, bedeni olarak daha sağlıklı, psikolojik yönden de daha mutlu bireyler olurlar (Gülbahçe, 1996).

Boş zamanlarını doğru şekilde değerlendiren çocuklar, katıldıkları aktivitenin verdiği enerji ile derslerinde daha başarılı, aktif yaşama alışkanlığı kazanmış ve toplumu özümsemiş sosyal bireyler olarak topluma katılmaktadırlar. Bu konuda bilinçli davranmayan ve çocuklarını boş zamanları değerlendirme aktivitelerine yönlendirmeyen ailelerin çocukları ise kahvehanelerde, meyhanelerde, oyun salonlarında zaman öldürmeye çalışan, zaman fazlalığı nedeniyle yanlış alışkanlıklar edinmiş mutsuz bireyler olarak toplumda yer alırlar (Gülbahçe,1996).

Varış (1994)'ün ifade ettiği üzere “Eğitimde reform her şeyden önce ailede gerçekleşmelidir.” Ülkenin kalkınması toplumun sosyokültürel ve eğitim açısından gelişmiş bireylerden oluşması için öncelikler bireylerin eğitiminin başladığı ilk sosyal kurum olan aileler eğitilmeli ve bilinçlendirilmelidir. Ülkemizde boş zaman eğitimi konusunda ne yazık ki ailelerin bilgisizliği aşikârdır. Bu nedenle çocukların boş zamanlarını doğru değerlendirmeyi öğrenmeleri için önce aileler boş zaman değerlendirme eğitimine alınmalıdır.

6.2.4 Boş zaman eğitiminde sosyal çevrenin rolü

Çevre, her zaman içinde yaşayan kişileri etkileyen önemli bir unsurdur. Ancak herkes çevrenin etkisini aynı şekilde hissetmez. Genel olarak kişilerin davranışlarını içinde yaşadıkları çevre etkiler. Bu nedenle bireyin davranışlarının toplumun istekleri doğrultusunda gerçekleşmesi önemli bir sosyalleşme göstergesi olarak görülmektedir (Yetiş, 2008).

Bireyin çocukluktan yetişkinliğe kadar geçirdiği toplumsallaşma sürecinde ailenin etkisi kadar içinde yaşadığı sosyal çevre ve arkadaşlarının da etkisi olmaktadır. Özellikle bireyin boş zaman aktivitelerini tercih etme nedenleri göz önüne alındığında yapılan araştırmalarda öncelikli nedenin sosyal çevre oluşturma ve arkadaşlık kurma isteği olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle grupla gerçekleştirilen aktivitelerde arkadaş çevresiyle etkileşiminin ve informal eğitimin yüksek oranda gerçekleştiğini görmekteyiz. Arkadaş grupları özellikle çocukluk çağında boş zamanların değerlendirilmesi açısından oldukça önemlidir. Çocuk önce mahalle arkadaşlığı, okul arkadaşlığı ve sonra duygu, düşünce ve görüşlerin paylaşıldığı arkadaşlıklar geliştirir (Seçgin, 1996).

Çocuk boş zaman eğitimine, aileden sonra okul öncesi çağlarda mahalle arkadaşları ile okul çağlarında okul arkadaşları ile oyun oynayarak başlar. Bu nedenle oynanan oyunlar, boş zaman eğitimi açısından oldukça önemlidir. Ancak çocuğun oynadığı oyunların şekli veya ailesi tarafından yönlendirildiği boş zaman değerlendirme aktivitelerinin türü, çocuğun ve ailesinin yaşadığı yere göre değişmektedir. Örneğin; nüfus artışına bağlı olarak oluşan konut sayısı artışı apartmanları ortaya çıkarmıştır. Apartmanlar çocuklar için oyun alanlarını azaltmış ve çocukları ev içi pasif etkinliklere yöneltmiştir. Ancak bu konuda bilinçli olan aileler çocuklarını ev içi hareketsiz etkinliklerden kurtarıp çocuk kulüpleri, dans salonları ve çeşitli spor kursları gibi aktif katılımın sağlandığı aktivitelere yönlendirebilmektedir (Tezcan, 1979; Gülbahçe, 1996).

Aile bireylerinin ve çocukların yaşadıkları çevrede, boş zamanlarını doğru değerlendirebilmeleri için o bölgenin belediyesine ve bölgede bulunan okula büyük sorumluluklar düşmektedir. Belediyeler, ailelerin ve çocukların boş zamanlarını değerlendirebileceği çevre düzenlemeleri yapmalı, okullar ise çocukların okul saatleri dışında da gidebileceği ve boş zamanlarını faydalı aktiviteler ve kurslarla değerlendirebileceği yerler olmalıdır. Aynı zamanda okullar, çocukların eğitiminde önemli faktör olan aileleri de boş zaman eğitimi konusunda bilinçlendirecek yegâne merkezlerdir.

6.2.5 Boş zaman eğitiminde okulun rolü

Eğitim sürecinin en yoğun olarak kendini gösterdiği sosyal kurum, okuldur. Okul sadece fiziki yapısıyla bir taş yığını değil, içindeki canlı unsurlarıyla bir kültür atmosferi, sosyal hayatın küçültülmüş bir modelidir. Aile gibi okul da toplumun temel eğitim, ahlak ve yetiştirme fonksiyonunu üstlenmiş bir kurumdur. Toplumsallaşmanın yaşam boyu sürdüğü düşünüldüğünde, çocukluk ve gençlik dönemini içine alan yıllarda birey zamanının büyük çoğunluğunu örgün eğitim kurumu olan okullarda geliştirmektedir. Öğrenme ve gelişme çağındaki bireylerin her türlü bilgi donanımı ile yetişkin yıllarına hazırlandığı okullar, aynı zamanda bireyde boş zaman değerlendirme tutum ve davranışlarını geliştirme işlevini de üstlenmiştir. Boş zaman davranışlarının birçoğunun ortaya çıkarıldığı ve yönlendirildiği okullar bireyin sanat ve kültür içerikli birçok boş zaman aktivitelerini öğrendiği yerlerdir. (Celkan, 1993: 149; Keenan, 1996: 29-30).

Okul öncesi çağlarda gönlünce oyun oynayan ve vaktini istediği gibi geçiren çocuk okul ile birlikte zamanını da buna göre ayarlama zorunluğundadır. Okul, çocuğun ailesinden sonra boş zaman eğitimini alabileceği en önemli kurumdur. Her çocuğun ailesi eğitilmiş olmayabilir ancak eğitim yuvası okulda olan her öğretmen eğitilidir. Hayatının önemli bölümlerini okulda geçiren çocuk için okulda kazandığı alışkanlıklar ve öğrendiği davranışlar kalıcı olacak ve tüm hayatını etkileyecektir. Eğitimin amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için okullarda eğitimin yanı sıra boş zaman değerlendirme faaliyetlerinin de uygulanması gerekmektedir (Seçgin, 1996).

Okul, boş zaman eğitimi ile bireyi yaşama hazırlar. Okul, boş zamanı kullanmak için ihtiyaç duyulan tüm becerilerin verilebileceği en uygun yerdir. Öğrenciler, okullardaki boş zaman faaliyetlerine katılarak kendi boş zaman faaliyetlerini geliştirebilmelerini sağlayacak bilgi ve becerileri kazanmaktadırlar. Okullarda yapılan boş zaman değerlendirme eğitimi toplumdaki kopmuş bireylerin topluma yeniden kazandırılması ve toplumdaki bireylerin kaybedilmemeye çalışılmasını amaçlayarak milli eğitimin de amaçlarını gerçekleştirmeye hizmet etmektedir (Tezcan, 1994: 78; Özçalıkuşu, 1999: 23).

Okul ve iş ortamları, genellikle boş zaman bırakmayan, kişinin kendisine zaman ayırmasını engelleyen yerler olarak görülürler. Ülkemizde okulun fonksiyonu daha çok öğrenime dayalıdır. Oysaki genç için okul, verdiği öğrenimle bir tutulamaz.

Öğrencinin okulda başarılı olması, yeteneği dışında başka özelliklere de bağlıdır. Öğretmenin tutumu, arkadaşları ile ilişkileri, okulun genel yapısı ve boş zaman faaliyetleri bunlar içinde sayılabilir.

Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirirken planlı çalışma alışkanlığı kazanabilmeleri, kendilerini anlayabilmeleri, yeteneklerini geliştirebilmeleri, yeni durum ve ortamlara uyum sağlayabilmeleri, bireysel gelişimde bulunabilmeleri ve sosyal yaşamda yerlerini alabilmeleri okullarda verilecek eğitsel çalışmaların boş zaman değerlendirme eğitimine yönelik faaliyetlerin etkin bir biçimde uygulanmasıyla gerçekleşir. Ancak okullar eğitim faaliyetinden çok öğretim faaliyeti üzerinde durmaktadır. Ülkemizde okullarda bilinçli ve ayrı bir boş zaman eğitiminden söz edilemez. Boş zaman konularını içeren ders saatleri de çok az ya da hiç yoktur. Okullarda yapılan eğitsel kol etkinlikleri de yetersiz kalmaktadır. Öğrencileri okul saatleri dışında yönetecek ve eğitecek boş zaman çalıştırıcıları ya da mesleksi liderler yoktur (Tezcan, 1976: 410; Seçgin, 1996: 72).

Tezcan (1994) okulların günümüzde, boş zaman değerlendirme eğitimi açısından tüm kaynaklarını harekete geçirmeli, çeşitli kurumlarla işbirliği içine girmeli ve bu konuda araştırma yapmaları gerektiği üzerinde durmuştur. Okulun boş zaman eğitimi bakımından çeşitli işlevleri şu şekilde özetlenebilir:

- Bireyin değerinin artırılması ve yaşamında mutluluğu elde etmesi yönünden ona yardımcı olmak işlevi olan okullar, gence, boş zamanlarını iyi ve değerli bir biçimde kullanmalarını öğretmekle sorumlu esas kurumlardır. Okul bireyi sadece hayatını kazanması için eğitmez, aynı zamanda onu hayatta yaşamaya da hazırlar. Bireye yaşamasını öğretme yollarından biri de boş zaman eğitimidir.
- Bireyin boş zaman ilgilerini uyandırmak ve onu motive etmek, bu konuda tutum ve değer geliştirmek,
- Boş zaman becerilerinin öğretilmesi işlevi açısından okul boş zaman kullanmakta gereksinim duyulan tüm becerileri ve doyum sağlayıcı becerileri vermek için ideal olarak en uygun yerdir. Okulların kazandırdığı boş zaman becerileri vücut geliştirici beceriler olan spor becerileri, güvenliğine ve hayatta kalmasına katkıda bulunan beceriler, ellerini yaratıcı olarak kullanmasını sağlayan sanatsal beceriler ve etkin haberleşmeyi sağlayan edebi becerilerdir.

- Boş zaman değerlendirme olanak ve hizmetleri sağlamak,
- Fiziksel kaynaklarını boş zaman değerlendirilmesi için geliştirmek ve yararlanmak
- Bireyleri boş zaman önderliği için hazırlamak,
- Diğer toplulukların kurumları ile sorumluluklar, ilgiler ve kaynaklar yönünden işbirliğine gitmek (Tezcan, 1976: 406).

Okullarda boş zaman değerlendirme alışkanlıkları edinip, yaşam boyu uygulanabilecek beceri ve etkinlikleri öğrenebilecek zaman ve sistem bulunmaktadır. Okullar öğrencilere boş zamanlarını değerlendirme fırsatları yaratabilme imkânlarına sahipken eğitimi sadece bilgi edinme olarak görmüşlerdir. Bucher (Karaküçük, 1995: 84), boş zaman değerlendirme etkinlikleri ile ilgili okullara beş temel sorumluluk yüklemiştir:

1. Okullar genç öğrencilerin eğitiminden zevk alabilecekleri resim, müzik, beden eğitimi, sanat gibi boş zaman etkinliklerini eğitimin hizmetine sokarak zevkli bir eğitim verir.
2. Okullar eğitim ve boş zaman eğitimi arasındaki ilişkiyi en üst düzeyde tutar.
3. Okullar eğitim programlarıyla, boş zaman eğitimi programlarını birlikte geliştirirler.
4. Okullar, çevre insanlarında imkânlarını boş zaman değerlendirme alanına davet ederler.
5. Okullar boş zaman değerlendirmenin yararlarını çevre insanlara anlatabilirler (Karaküçük, 1995: 84).

Günümüzde okullarda boş zaman eğitimini gerektiren nedenleri Tezcan (1985: 320) şu noktalarda toplamıştır:

1. Eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesi için
2. Toplumsallaşma süreci için (okul bir toplumsallaşma aracıdır.)
3. Kültür aktarma yönünden (Bir toplumun kültürünün gelecek kuşaklara aktarılması boş zaman eğitimidir.)
4. Eğitimcilerin eğitimi için
5. Okul içi okul dışı etkileşimin gerçekleşmesi
6. Okul başarısının tayini yönünden
7. Oyunun eğitsel bir araç olarak ele alınışı yönünden

8. Sosyokültürel bütünleşmeyi sağlamak için
9. Toplumsal statü elde etmek için

Okullardan boş zamanları değerlendirme amacıyla faydalanılması konusunda olumlu ve olumsuz görüşler mevcuttur. Bu konudaki olumlu görüşlere göre eğitimle, boş zaman değerlendirilmesinin amaçları birbirine benzer ve birbirini tamamlar. Bu nedenle okul öğretmenlerini eğiterek iki alana da hizmet sağlayabilir. Ayrıca okul belirli bir nüfusun toplandığı bölgelerde eğitimin merkezidir. Çocuklar ve gençler boş zamanlarını değerlendirmek için buraya kolayca ulaşabilmektedir. Bunun yanında okullar boş zamanların değerlendirilebilmesi için yeterli kaynaklara ve araç gereçlere sahip olduğu gibi bu alanları ve olanakları denetleme gücündedir. Bu konudaki olumsuz görüşler ise; okulun esas görevinin eğitim olduğu, öğretmenlerin boş zaman değerlendirme önderliği için uygun olmadığı ve okulların bu konuda mali kaynak sağlamasının zorluğu noktalarında birleşmektedir (Tezcan, 1976: 407).

Okullar boş zaman değerlendirme eğitimini vermek için çeşitli yöntemlere başvurmaktadır. Boş zaman eğitiminin örgün eğitimde müfredat programı yoluyla mı, yoksa müfredat dışı yöntemle mi yapılması gerektiği konusunda görüşler mevcuttur. Çeşitli ülkelerin bu konuda geliştirdiği yöntemler şunlardır (Tezcan, 1976: 408):

- a) Resmi müfredat programlarına bazı dalları almak: Bu yöntemde müfredat programında boş zaman eğitimi için sanat dalları esas yeri alırlar. Boş zaman değerlendirme konularına başka derslerin programlarında yer verilir.
- b) İnfomal eğitim biçiminde: Burada, yöntem ve içerik bakımından infomal boş zaman değerlendirme eğitimi yapılır. Okul saatleri dışında, yani sınıf dışı çalışmalar biçiminde gerçekleştirilir. Oyun, spor gibi. Bu yöntemde deneysel programlarda takip edilebilir. Uçuş, kayak öğretimi, dalgıçlık gibi.
- c) Okul merkezli topluluk boş zaman değerlendirme programları: Özellikle ABD'de geliştirilmiş bir yöntemdir. Bu yöntemde okul sadece öğrencilerin değil, tüm topluluğun boş zaman değerlendirebilmesi için merkez konumundadır. Programlar her yaşa ve çeşitli ilgilere olanak verecek şekilde hazırlanır. Günün her saatinde hizmet sağlanır.

Topluluk merkezli okul tipi akademik tip okula özellikle boş zaman değerlendirme eğitimi bakımından karşıdır. Geleneksel akademik okul kitaba yönelmiştir. Disiplin

esastır ve hatırlama yoluyla çeşitli disiplinler konular halinde verilir. Çocuğun kişilik gelişmesi ihmal edilir. Topluluk merkezli okul tipiye çocuğa yönelmiştir. Onun kendini ifade etmesine yardımcı olur. Ona minimum olarak standartlaştırılmış bir eylem özgürlüğü tanır. İlgilerden yararlanılması program, planlama esasına dayanır (Tezcan, 1985: 316).

7. OKUL DIŞI ZAMANLARI DEĞERLENDİRME FAALİYETLERİ

Okul dışı etkinlikler, okul saatleri dışında veya bu amaçla düzenlenen belirli zamanlarda okul yönetiminin gözetiminde öğrencilerin kendi istekleriyle katıldıkları çalışmalardır. Okul dışı etkinlikler bu tanımda da görüldüğü üzere boş zaman eğitiminin amaçlarını karşılamaktadır (Binbaşoğlu, 1983: 208)

Kamu kurum ve kaynaklarının daha verimli ve etkili bir şekilde kullanılabilmesi için gelişmiş birçok ülkede okullardan, okul saatleri dışında da faydalanılmasına yönelik eğilimler artmaktadır. Okullar okul saatleri dışında, hafta sonlarında ve yaz aylarında hizmet sunan kurumlar haline dönüşmüşlerdir. Okulların boş zamanlarında sadece öğrencilere değil aynı zamanda okul çevresindeki mekânlarda yaşayan mahalleli yetişkinlere de hizmet vermelidir. Bu kapsamda faaliyet gösteren okullar, çevresindeki toplumla bütünleşen öğrenme merkezi haline gelmektedir (Okullar Hayat Olsun Protokolü, 2012).

Okul dışında kalan zamanların değerlendirilmesine yönelik eğitim iki şekilde gerçekleştirilebilir. Birincisi informal eğitim yolu, ikincisi ise ABD’de geliştirilmiş bir yöntem olan okul merkezli topluluk boş zaman değerlendirme yoludur. İnfomal eğitim yoluyla okullar, oyun, spor etkinlikleri veya okulun imkânları dâhilinde deneysel etkinliklere yer vermektedirler. Okul merkezli topluluk boş zaman değerlendirme yolunda ise okul sadece öğrencilere değil, bulunduğu bölgedeki topluluğa hizmet etmekte, boş zaman eğitimi ve değerlendirme merkezi olarak görev yapmaktadır (Tezcan, 1976: 408). Bu yöntemlerden esas olan okul merkezli topluluk boş zaman değerlendirme programıdır. Topluluk merkezli okul tipi sadece öğrencilere boş zaman değerlendirme hizmeti vermekle kalmaz, öğrencilerin eğitiminde en etkili faktör olan aileleri de bu konuda bilinçlendirir. Topluluk

merkezli okul içinde bulunduğu sosyal çevreyi geliştirir, bilinçlendirir ve ileri seviyeler taşır.

Öğrencilerin okul saatleri dışında gerçekleştirdikleri aktiviteleri meşguliyet ile ilişkili olarak ele alırsak yapısal ve yapısal olmayan aktiviteler olarak inceleyebiliriz. Yapısal olmayan aktiviteler; çocuğun kendi başına gerçekleştirdiği oyun oynama, televizyon seyretme gibi yetişkin desteği ve birlikteliği olmayan aktivitelerdir. Yapısal olmayan aktivitelerde harcanan zaman, bireylerin anti sosyal kişilik davranış oluşturma, okuldan kaçma ve madde kullanımı gibi negatif sonuçlar doğurmaktadır. Yapısal aktiviteler; deneyimli yetişkin rehberliğinde ve birlikteliğinde yapılan ders dışı aktivitelerdir. Yapıcı okul dışı aktiviteleri, akademik performansı ve bireysel gelişimi destekleyici, bireyin kimliğini ya da ilgilerini; spor, sanat ve liderlik aktiviteleri gibi ifade etmesini sağlayan aktiviteleridir. Yapıcı aktiviteler, yapısal olmayan ve çaba gerektirmeyen rahatlama zamanlarından farklıdır (Gilman ve diğerleri, 2004: 75-93; Morrissey ve diğerleri, 2005).

Okuldaki eğitim öğretim öğrencinin tüm yönüyle geliştirilmesi için çalışır. Ancak dersler bu kısmen gerçekleşir. Öğrencinin yaşantı ve yaşantılar yoluyla kişilik kazanması eğitimin tamamlayıcısı olan okul dışı etkinlikler ile sağlanabilmektedir. Okullarda uygulanan boş zaman değerlendirme amaçlı okul dışı aktiviteler uygulama zamanları bakımından üç grupta incelenir (Binbaşıoğlu, 1983: 209- 210):

1. Dersler dışında, dersle ilgili okul dışı aktiviteleri
2. Dersler dışında dersle ilgili olmayan okul dışı aktiviteler
3. Okul dışındaki boş zaman etkinlikleri

Okul dışında yapılması gereken ve boş zaman eğitiminin amaçlarını karşılamaya hizmet eden bu aktivitelerin yararlarını Binbaşıoğlu (1983) şu şekilde özetlemiştir:

- Derslerin yetersiz kaldığı kişiliğin bir bütün halinde gelişmesi için tamamlayıcı olmak
- Yurttaşlık eğitimi sağlamak, toplum bilinci, sorumluluk duygusu ve önderlik yeteneğini geliştirmek
- Boş zamanları iyi kullanma alışkanlığı kazandırmak

Zamanlarının büyük çoğunluğunu okulda öğrenme eylemiyle geçiren öğrencilerin okul saatleri bitiminde zamanlarını nasıl değerlendirdikleri boş zaman değerlendirme eğitimi açısından önemli bir durumdur. Ülkemizde okullar sadece okul saatleri içinde

daha çok öğretime ve bilgiye dayalı bir eğitim sürdürmektedir. Öğrencilerin okul bitiminde görev sorumluluklarını yerine getirdikten sonra kalan zamanlarında planlı bir boş zaman eğitimine yer vermemektedir.

Geleneksel okul müfredatından boş zamanların değerlendirilmesi programına geçiş, aşağıda verilen düzenlemeleri gerektirir (Tezcan, 1985: 320).

1. Düzenli ve sabit zaman çizelgesinden, esnek zaman çizelgesi hazırlama,
2. Çok sayıda öğretmenle iletişim kurulan çalışma saatlerinden, birkaç öğretmenin çalışma saatlerine geçiş,
3. Emredilen zorunlu müfredat programlarından, çocukların ve gençlerin gereksinim ve ilgilerini ifade eden programa geçiş,
4. Gönülsüz programdan, gönüllü programa geçiş,
5. Asosyal durumdan sosyal duruma geçiş
6. Resmen örgütlenilmiş durumdan, informal olarak örgütlenilmiş duruma geçiş,
7. Başarının ölçülmesinde suni araçların yaratıldığı durumdan, deneyimlerin kendisi üzerindeki etkisi bakımından katılanın değerlendirildiği duruma geçiş.

8. ÜLKEMİZDE OKUL DIŞI ZAMANLARI DEĞERLENDİRME

Türk eğitim sisteminin temel amacı, Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu arttırmak, milli birlik ve bütünlük içinde, iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek, hızlandırmak ve Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı ve yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (Demirel, 1996: 15).

Ülkemizde okullarda bilinçli ve ayrı bir boş zaman eğitiminden söz etmek mümkün değildir. Bununla birlikte eğitimin genel amaçları arasında çocuğun boş zamanını iyi bir biçimde değerlendirmesi için okula sorumluluklar yüklenmiştir. Fakat gerekli müfredat, yani içerik verilmediği için uygulamada bu amaç gerçekleşmemiştir. Ayrıca okullarda yapılan eğitsel kol faaliyetleri de okul dışına taşımamakta ve okul dışı zamanlarda etkin bir boş zaman değerlendirme görülmemektedir (Tezcan, 1976: 410). Türkiye’de direk olarak boş zaman eğitimi adı altında ve bu amaçlara yönelik bir eğitime rastlanmasa da bazı uygulamalara rastlanmaktadır. Bunlar, resmi müfredata alınan boş zaman değerlendirme etkinlikleriyle ilgili dersler: Resim,

müzik, beden eğitimi gibi dersleri içerir ve okul saatlerinde müfredat dâhilinde verilir. Eğitsel kol uygulamaları ise okullarda bulunan öğrenci kulüplerini ifade etmektedir. Ancak yapılan araştırmalar normalde okul saatleri dışında dahi aktif olması gereken bu kulüplerin resmi müfredatla ders saatlerinde bile yeteri kadar uygulanmadığını göstermektedir. Boş zaman değerlendirme etkinliklerine yönelik diğer bir uygulama ise der dışı etkinliklerdir. Ders dışı etkinliklerin geliştirilmesi ve öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmeleriyle ilgi etkinliklerin yaygınlaştırılıp benimsetilmesi için ülkemizin Hükümet programlarında kanun ve yasalarda yer aldığını görmekteyiz. Bunlardan bazıları şöyledir:

- Bedenen ve ruhen sağlıklı bir toplum yetiştirilmesinin temel unsurlarından biri olan sporun geniş kitlelerce yapılması teşvik edilecek
- Serbest zamanların değerlendirilmesi yaşamın bir parçası haline getirilecek
- Kullanılacak alan ve tesisler çocuk, genç, ev hanımları vb. gruplar tarafından değişik zamanlarda istifade edilebilecek şekilde geliştirilecektir.
- Toplumun her kesiminin boş zamanlarını değerlendirebilmeleri için tesislerin mahalli idarelerin yardımı ile semtlere ve kırsal kesimlere kadar yaygınlaştırma çabaları sürdürülecek (Yetiş, 2008; Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, 1995: 25-26).

Ülkemizde boş zaman değerlendirme etkinlikleri; Gençlik ve Spor Genel Müdürlükleri, Gençlik kampları, Halk evleri ve gönüllü kuruluşlar ile üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları bünyesinde kurulan Öğretmenlik ve Rekreasyon bölümleri tarafından yürütülmektedir. Gençlik ve Spor Genel Müdürlükleri, her yıl uluslararası alanda ve ülke içinde birçok sportif etkinlikler içeren turnuvalar ve düzenlemektedir. Ayrıca Müdürlüğün bünyesinde faaliyet gösteren spor federasyonları da yıl içerisinde benzer boş zaman etkinlikleri organize etmektedir. Ülkemizde boş zaman değerlendirmede etkili kurumlardan olan Gençlik Kampları ile ülkemizin değişik bölümlerinde düzenli olarak yapılmakta olan kamplar, dört bir yandan gelen gençleri bir araya getirerek gençlerin sosyalleşmesini ve dostluk bağları kurmalarını sağlamakta, aynı zamanda Anadolu'nun kültürel zenginliklerini bizzat görerek öğrenmektedirler (Zorba, 2008: 52-53).

Ülkemizde sık rastlanan diğer boş zaman etkinlikleri ise ailecek yapılan; yakın komşu ziyaretleri, kahvehanede oyun ve sohbetler, piknik gezileri, kitle iletişim

araçları, sinema tiyatro ve diğer sanatsal etkinlikler olarak sıralanabilir (Zorba, 2008: 52-53).

Boş zaman değerlendirmeye verilen önem hem Milli Eğitimimizin amaçlarında hem de Hükümet Programlarının hazırladığı yasa ve kanunlarda yer almasına rağmen ailelerin ve öğrencilerin katıldıkları boş zaman etkinlikleri pasif, plansız ve bilinçsiz yapılan etkinlikler olmaktadır. Ülkemizde öğrencilerin ve diğer bireylerin boş zamanlarını değerlendirememeleri nedenleri yapılan araştırmalarda şu şekilde ifade edilmiştir (Tezcan, 1994):

- Ülkemizde boş zaman değerlendirme eğitiminin eksikliği,
- Ekonomik yetersizlikler: ailelerin ekonomik düzeyinin düşük oluşu, ülke ekonomisinin bozukluğu etkinliklere aktif katılımı düşürmektedir.
- Organizasyon eksikliği: Kamu kuruluşları ve özel kuruluşlar bu konuyla ilgili organize olamamakta ve rehberlik yapamamaktadır.
- Geleneksel baskılar: bazı yörelerde gelenekler nedeniyle boş zaman etkinlikleri hoş karşılanmamaktadır.

Tüm bu bilgiler ışığında, boş zaman değerlendirme etkinliklerinin ve öğrencilerin okul dışı aktivitelere katılımı incelendiğinde, ülkemizde yasalar ve yazılı kaynaklarda boş zaman eğitiminin önemine değinilmekte ancak uygulamada bu eğitim yetersiz kalmaktadır. Öğrencilerin okul dışı aktivitelere katılımının sağlanması için öncelikle aileler boş zaman eğitimine tabi tutulmalı ve bilinçlendirilmelidir. Ancak burada okullarımızın eksikliği söz konusudur. Okullarımızda yetişkinlere yönelik sadece okuma yazma kursları ile bazı teknik kurslar verilmekte bunlar da boş zaman değerlendirme amacından çok meslek edindirme amacını gütmektedir. Okullar sadece okul saatleri içinde öğrencilere öğretim veren yerler olmaktan çıkmalı okul saatleri dışında da bulunduğu bölgedeki topluluğa hizmet edecek, özellikle boş zaman eğitimine ağırlık verecek eğitim merkezleri haline gelmelidir.

Ülkemizde okulların okul saatleri dışında da açık tutulmasının nedenleri değerlendirildiğinde, yetersiz yararlanma ilk neden olarak ortaya çıkmaktadır. Okullardan eğitim dönemleri dikkate alındığında gündüz saatlerinin ancak %30'u civarında yararlanılmaktadır. Okullar akşam vakitleri hizmete açılmadığı gibi hafta sonları da tümüyle kapalıdır. Okulların okul saatleri dışında yararlanılması

gerektiğinin ikinci nedeni ise çoğu yerleşim merkezinde okul binalarının ve bahçelerinin tek ve en büyük ortak kullanım alanı olmaları, halka hizmet üretebilecek bu büyüklükte başka fiziki kapasitenin olmamasıdır. Diğer bir neden ise bilgi toplumunda toplumsal hizmetlere dönük talep artışıdır. Bu nedenler dikkate alınarak ülkemizde bu konudaki çalışmalar başlatılmıştır (Protokol, 2012).

Ülkemizde okul merkezli toplum anlayışına geçiş çalışmaları Milli Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanan "Okullar Hayat Olsun Projesi" ile başlamıştır. Proje ile okullar sadece öğretim verilen yer olmaktan kurtarılıp halkın da boş zamanlarını değerlendirebileceği ve eğitim alabileceği yerler haline getirilecektir. Bu uygulama esnasında belediyeler ve bölgenin diğer kuruluşlarının da desteği alınarak mahalleler geliştirilecektir.

8.1 Okullar Hayat Olsun Projesi

Türkiye'de ilk defa Konya ilinde uygulamaya başlanacak olan Okullar Hayat Olsun Projesi, Milli Eğitim Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Türkiye Belediyeler Birliği ve katılımcı (gönüllü belediyeler) tarafından hazırlanmıştır. Protokol 13 Aralık 2011 tarihinde katılımcılar tarafından imzalanarak hayata geçirilmiştir. Protokol 12.01.1961 tarihli ve 10705 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 31.05.2005 tarihli ve 25831 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Okul Aile Birliği Yönetmeliği, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu, 4122 sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberliği ve 2007/28 Ağaçlandırma Seferberliği Başbakanlık Genelgesine dayanılarak hazırlanmıştır. Ülkemizde projeye duyulan ihtiyaç imzalanan protokolle şu şekilde ifade edilmiştir.

- Büyükşehirlerde mahallenin öğrenme, eğlenme ve dinlenme aktiviteleri için okul bahçeleri dışında alanların olmaması,
- Belediyelerin toplumun ekonomik, sosyal ve fiziki kalkınmasından sorumlu belediyeçilik anlayışı gereği eğitimden sağlığa, spor aktivitelerinden zararlı alışkanlıklarla mücadeleye kadar birçok alanda toplumsal sorumluluk gereği hizmet üretmekte oluşları
- Belediye hizmetlerinin yerellik prensibi gereğince sunulması gerektiği,
- Gelişmiş birçok ülkede okullardan okul saatleri dışında da yararlanılması,

- Okulların sadece yetişkinlere değil okul çevresindeki mahallelerde yaşayan halka da hizmet vermesi gerekliliği,
- Okulların çevresiyle bütünleşen “Öğrenme Merkezleri, Açık Okul” haline getirilmesi gerekliliği,

Gelişmiş ülkelerde uygulanan ve faydaları görülen okul saatleri dışında da okulların kullanılmasına yönelik uygulamanın, bizim ülkemiz de de hayat bulmasına duyulan ihtiyaç yukarıda sayılan nedenlerle açık halde ifade edilmiştir.

Projenin amacı hazırlanan protokolde şu şekilde ifade edilmiştir:

1. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı faaliyet gösteren tüm okulların eğitim-öğretim saatleri dışında, hafta sonlarında ve yaz aylarında, dersliklerinin, kütüphanelerinin, bilgi teknolojileri sınıflarının, çok amaçlı salonlarının, konferans salonlarının, spor salonlarının ve okul bahçelerinin belediyelerle işbirliği yapılarak velilerin, mahallenin ve çevrenin hizmetine açılması. Okulların öğrenciler ve yetişkinler için birer “hayat boyu öğrenme merkezi” eğlenme ve dinlenme aktivitelerine imkân veren “ yaşıyan güvenli alanlar” haline dönüştürülmesi amaçlanmaktadır.
2. Okul bahçelerinin fiziki yapılarına uygun projelere göre yeniden düzenlenerek Orman ve Su İşleri Bakanlığı, belediyeler ve ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde peyzaj ve tasarımının yapılması, ekolojik okul bahçelerinin oluşturularak çevrenin yararlanabileceği alanlar haline getirilmesi hedeflenmektedir.
3. Böylece; okul bina ve bahçelerinden yeterince yararlanılması, okul aile ilişkisinin güçlenmesi, halkın sosyal kültürel hizmet talebinin karşılanması, hayat boyu öğrenmenin yaygınlaştırılması, ülke kaynaklarının etkin kullanılması, fiziki kapasitesinin okul alanlarıyla sınırlı olduğu çoğu il ve ilçede hizmet üretme potansiyelinin ortaya çıkarılması, belediyelerin okul bina ve bahçelerini okul saatleri dışında kullanarak hizmet üretmeleri, kamu birimleri arasında işbirliğinin kurumsallaşmasına katkı sağlanması, belediye hizmetlerinin yaygınlaştırılması, toplumun öğrenme imkânlarının geliştirilmesi fırsatları sağlanmış olacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığının projedeki görev ve sorumluluğu, uygun okullar ve işbirliği alanını belirleyerek proje çerçevesinde yer alan okulları belediyeye hazır halde

sunulmasını sağlamak, bunu sağlarken okulun fiziki imkânlarını uygun hale getirmek ve denetlemesini halk eğitim aracılığı ile yapmaktır.

Projede belediyelerin yükümlülükleri ise yapılacak hizmetler için yeterli insan kaynağı ve bütçe sağlamak, okulda mevcut bulunmaması halinde işbirliğinde kullanılacak alanların ve tesisin giderilmesine yönelik harcamaları yapmak, hizmet verilen alanların güvenliğini sağlamak, hizmet sonrasında okulları örgün eğitime hazır halde bırakmak olarak belirlenmiştir.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın projedeki öncelikli görevi ise okul bahçelerinin ağaçlandırılmasının sağlayarak üç yıl süre ile denetimini ve bakımını üstlenmektir.

Projeye ilişkin görüşünü bildiren Milli eğitim Bakanı Dinçer eğitimin küresel anlamda hem niteliğinin hem niceliğinin geliştirilmesi gerekliliğini vurgulayarak, projenin ülkemizdeki toplumun her kesimine eğitim verme çabasının bir ismi ve okul çağındaki çocukların eğitiminin geliştirilmesinin adı olarak ifade etmiştir. Eğitimin sadece çocuklar için değil aileler için de önemini vurgulayan Bakan Dinçer, proje kapsamında ailelere de çocuk gelişimi, karı koca ilişkisi, vatandaşlık bilgisi gibi çeşitli konularda eğitim verileceğini belirtmiştir. (MEB, 2012).

9. DİĞER ÜLKELERDE OKUL DIŞI ZAMANLARI DEĞERLENDİRME

Günümüzde gelişmiş ülkeler, eğitim-öğretim hizmetinin yalnız sınıfta yapılamayacağını anlamışlar ve öğrencilerin okul dışı zamanlarını da kontrol etmek amacıyla okulun fiziksel olanaklarını arttırmışlardır. Bunun yanı sıra, eğitim kurumları, okul, rehber ve danışmanları, program geliştirme, özel eğitim, sağlık, spor, ölçme ve değerlendirme servislerinde görev alan personelin azami düzeye çıkarmanın yollarını aramakta ve her türlü çalışma ve araştırmaları yürütmektedirler (Demirtaş, 1988: 57).

Japonya'da her öğrenci ilköğretim 4.sınıftan itibaren en az bir okul dışı etkinlik seçmek zorundadır. Bunun yanında bütün öğrenciler formal dersler bittikten sonra günlük iki saat seçtiği etkinlikte çalışmak zorundadır (Güvenç, 1992: 294). Ayrıca Avrupa ülkelerinde herhangi bir öğretim kademesinde alınan okul dışı etkinliklerle ilgili sertifika bir üst kademe için önemli bir ölçüt olmaktadır (Köse, 2004). Okul dışı

etkinlikler Amerika'da yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Özellikle özel okullar bu tür etkinliklerle reklam yapmaktadır (Köse, 2004). ABD, Fransa ve Belçika'da okul dışı faaliyetler bilim kulüpleri tarafından organize edilmektedir. Bu kulüpler öğrencilerin kişisel yetenek ve eğilimlerinin ortaya çıkmasına yardım etmekte, öğrencilerin fen ve bilimsel faaliyetlere karşı ilgilerini arttırmaktadır. ABD'de her türlü etkinliğe katılımı ön şart akademik başarıdır. Bu ön şart bütün eğitim kademelerinde geçerlidir. 1918'li yıllarda ABD Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanan ve sonradan yasalaşan bir rapor doğrultusunda boş zamanların değerlendirilmesine yönelik ve ikinci eğitim olarak adlandırılan "Rekreasyon Eğitimi" müfredat programına dâhil edilmiştir (Kırkpınar, 2004: 18).

ABD'de 1920-1940 arasında birçok federe devletlerin eğitim örgütleri, okulun boş zaman değerlendirme işlevini hukuksallaştırdılar. Boş zaman eğitimine sadece öğrenciler açısından değil toplum merkezli bir yaklaşım sergileyerek okulları her yaşa ve çeşitli ilgilere olanak verecek, günün her saati hizmet edecek şekilde hazırladılar. 1920 yılının ortalarında bütün ülkedeki kamu, boş zaman değerlendirme programlarının yaklaşık üçte biri okullarca sağlanıyordu (Tezcan, 1992).

II. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, ülkemizde serbest zaman değerlendirme eğilimleriyle ilgili araştırmalar ele alınmıştır. Araştırmalar çocuk, genç, yetişkin, yaşlı gibi toplumun değişik kesimlerinin serbest zamanlarını değerlendirme eğilimlerini içermekte olup; ilköğretim okulları, ortaöğretim okulları, yükseköğretim okulları, gençlik merkezleri, halk eğitim merkezleri ve öğrenci yurtları gibi kurumların boş zaman değerlendirme hizmetlerini ne ölçüde karşılayabildiğine yönelik bulgular içermektedir.

1. DOKTORA TEZLERİ

Demiray (1986)'ın "Açık Öğretim Fakültesi Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Eğilimleri" adlı doktora tez çalışmasının örneklemini 9949 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda:

1. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun günde bir iki saatten az boş zamanları olduğu,
2. Boş zamanlarının önemli bir bölümünü kitle iletişim araçları karşısında harcadığı,
3. Sanattan çok spora eğilimli olduğu,
4. Bilgi ve beceri kazanmaya yönelik faaliyetlere ilgisiz kalmadıkları,
5. Öğrencilerin, boş zaman faaliyetlerinde bulunabilecekleri kültür eğitim merkezinin kurulmasını istedikleri,
6. Öğrencilerin genellikle aktif boş zaman etkinliklerine katılmayı istedikleri bulgularına ulaşılmıştır.

Seçgin (1996)'in "Ortaöğretim Kurumlarında Eğitsel Kol Çalışmalarının Boş Zaman Değerlendirmesine Katkıları" adlı doktora tez çalışmasının örneklemini İzmir Anakent Belediye sınırları içinde bulunan anadolu, özel ve endüstri meslek liseleri okullarında 1995-1996 öğretim yılında okuyan öğrencilerden 547'si, eğitsel kollarda öğrencilere rehberlik eden eğitsel kol rehberlik öğretmenlerinden 155'i

oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak öğrencilere ve eğitsel kol rehber öğretmenlerine yönelik bir anket uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre:

1. Farklı okul türlerinde uygulanan eğitsel kol çalışmalarının boş zaman değerlendirmesine genellikle az düzeyde katkı yaptığı,
2. Öğrencilerin boş zamanlarının yeterli olduğu, ancak boş zamanı kullanabilme özelliklerinin yeterince gelişmediği,
3. Eğitsel kolların beklentilere yanıt verecek şekilde yeniden yapılandırılması gerekliliği,
4. Okullarda uygun ortamların yaratılması gerekliliği,
5. Araç gereçlerin yeterli ve nitelikli olması gerekliliği,
6. Rehber öğretmenlerin yeterli ilgiyi göstermesi gerekliliği,
7. Okul yönetimlerinin desteğinin daha fazla olması gerekliliği, bulgularına ulaşılmıştır.

Alantar (1996)'ın "Video Oyunu Oynayan ve Oynamayan Ergenlerin Bazı Kişilik Özellikleri ve Serbest Zaman Değerlendirme Etkinliklerinin Karşılaştırılması" adlı doktora tez çalışmasının örneğini 301 kişi oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak kişisel bilgi anketi, video oyunu ve serbest zaman etkinlikleri anketi, nowicki-strickland çocuklar için denetim odağı ölçeği, sıfat listesi, Minnesota danışma envanteri kısaltılmış formu, pierharris çocuklar için öz- kavram ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda:

1. Video oyunu oynama ile denetim odağı, sosyal ilişkiler ve aile ilişkileri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı,
2. Video oyunu oynayanların sinemaya, video oyunu oynamayanlardan daha sık gittikleri,
3. Serbest zaman faaliyetlerine katılıma sıklığının video oyunu oynamaya göre farklılık göstermediği, bulgularına ulaşılmıştır.

Kaya (2003)'ün "Yetiştirme Yurdunda Kalan Gençlerin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimi ve Etkinliklerin Sosyalleşmeye Etkisi" adlı doktora tez çalışmasının evrenini Türkiye genelindeki yetiştirme yurtlarında kalan 13-18 yaşlarında kız ve erkekler oluşturmaktadır. Örneğini ise bölgelerdeki illerden rastgele tabakalı yöntemle

seçilmiş 257 kız ve 563 erkek öğrenciden oluşan toplam 820 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak üç bölüm ve 54 sorudan oluşan anket kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre:

1. Korunmaya muhtaç kalarak, yetiştirme yurtlarında toplumsal koruma kapsamına alınan gençlerin boş zaman etkinliklerine eğilimin yoğun olduğu
2. İlginin yoğun olmasına rağmen, boş zaman etkinliklerine katılımın düşük olduğu,
3. Çocukların boş zaman etkinliklerine genelde yurt tesislerinde katıldıkları,
4. Etkinliklere katılmanın insanlarla iletişim kurmaya, kaynaşmaya ve arkadaş edinmeye yardımcı olduğu,
5. Etkinliklere katılmanın sorumluluk duygusunu ve kendine olan güveni arttırdığı ve fiziksel rahatlama sağladığı,
6. Erkeklerin daha çok sportif etkinliklere katılırken; kızların pasif etkinliklere katıldıkları,
7. Boş zaman değerlendirme etkinliklerine katılanların, katılmayanlara göre sosyalleşme değerinin daha yüksek olduğu, bulgularına ulaşılmıştır.

Yetiş (2008)'in "Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimleri (Ankara İli Örneği)" adlı doktora tez çalışmasının evrenini 2007-2008 yılında Ankara merkez ilçelerindeki devlet okullarında öğrenim gören ortaöğretim öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 31 ortaöğretim kurumunda okuyan 740 kız ve 827 erkek olmak üzere 1567 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan ve 43 sorudan oluşan anket kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre:

1. Öğrenci ailelerinin yarısının orta gelir grubunda olduğu, kız öğrencilerin harçlıklarını giyecek, erkek öğrencilerin ise sportif faaliyetlere harcadıkları,
2. Dershaneye giden öğrencilerin boş zamanlarının yeterli olmadığı,
3. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre sigara kullanımına daha olumlu baktığı ve fazla kullandığı,

4. Okuldaki araç gereçlerin yetersiz ve niteliksiz oluşu, buna karşı meslek lisesi öğrencilerinin araç gereçlerden daha fazla faydalandıkları,
5. Hazırlık ve son sınıf öğrencilerinin ders yükünün fazla oluşu, son sınıf öğrencilerinin üniversiteye hazırlanmalarından dolayı boş zaman etkinliklerine fazla vakit ayıramadıkları,
6. Boş zaman değerlendirme etkinliklerine meslek lisesi yöneticilerinin daha olumlu baktıkları, bulgularına ulaşılmıştır.

Akgül (2010)'ün "Farklı Kültürlerdeki Bireylerin Boş Zaman Aktivitelerine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi: Ankara-Londra Örneği" adlı doktora tez çalışmasının örneklemini Londra'da öğrenim gören 221 devlet üniversitesi öğrencisi ile Ankara'da öğrenim gören 462 devlet üniversitesi öğrencisinin bulunduğu 683 katılımcı oluşturmaktadır. Veri toplama aracı iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde katılımcıların demografik bilgilerini belirlemeye yönelik ifadeler, ikinci bölümde Türkçe 'ye uyarlanmış Boş Zaman Tutum Ölçeği bulunmaktadır. Araştırma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Ankara'da ki bireylerin boş zaman tutumları genel olarak cinsiyete göre anlamlı bir fark gösterirken; yaşa, boş zaman yeterliliğine, gelir durumuna, yaşam yeri ve inanç etkisine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Londra'da ise boş zaman tutumu yaşa göre anlamlı bir fark göstermekte olup diğer değişkenlere göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
2. Öğrencilerin boş zamanlarda yapılan etkinlikler içerisinde en çok tercih edilen fiziksel etkinliklere ve diğer etkinliklere nerede katıldıkları iki şehir arasında farklılık gösterirken; sosyal, kültürel, sanatsal, turistik etkinliklerde iki kentte de aynı etkinlikler seçilmiştir.
3. Londra'da ki öğrencilerin boş zaman etkinliklerine katılımında, Ankara'da ki öğrencilerden daha aktif oldukları gözlenmiştir.

2. YÜKSEK LİSANS TEZLERİ

Dikici (1994)'ün "Adana İli Lise Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları" adlı yüksek lisans tez çalışmasının örneklemini, sosyo-ekonomik

düzeyi farklı beş liseden tesadüfi olarak seçilen 288 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

1. Lise öğrencilerinin büyük bir kısmının boş zamanlarını değerlendirmediği,
2. Boş zamanlarını değerlendirenlerde evde televizyon seyrederek geçirenlerin çoğunlukla olduğu,
3. En fazla tercih edilen etkinliklerin oyun ve spor olduğu,
4. Uygun ortam olmaması ve derslerin yoğunluğunun boş zaman değerlendirmede önemli etken olduğu,
5. Boş zaman etkinliklerine katılanların çoğunlukla dinlenmek, spor yapmak ve ortam değiştirmek amacıyla oldukları,
6. Etkinliklere katılmada kimseden etkilenmeyen ve seçimlerini kendileri yapanların büyük çoğunlukta olduğu,
7. Etkinliklerin dersleri olumsuz etkilemediği aksine zihinsel dinlenme sağlaması ve kendine güveni arttırması nedeniyle olumlu etkilediği,
8. Katıldıkları etkinliklerin günlük yaşantıyı olumsuz etkilemediği,
9. Ailelerin etkinliklere yönlendirici görev yapmadıkları,
10. Okullarda etkinliklerin, tesis ve malzemenin eksikliği ve yöneticilerin ilgisizliğinin ön planda olduğu,
11. Öğrencilerin okullarında genellikle spor, gezi ve tiyatro gibi etkinliklerin düzenlenmesini istedikleri
12. Erkek öğrenciler çoğunlukla spor yaparken, kızlarda televizyon izlemenin ilk sırada olduğu,
13. Etkinliklere katılımı arttırmak için çeşitlerin arttırılması ve yararlarının anlatılması gerektiği,
14. Anne babanın mesleği ve eğitimi ile ailenin boş zaman değerlendirme konusuna yaklaşımı arasında anlamlı bağlılık bulunmadığı ancak ekonomik durumunun önemli rol oynadığı

15. Dersleri iyi olan öğrencilerin boş zamanlarını yeterince değerlendirdiği, dersleri iyi olamayan öğrencilerin yeterince değerlendirmedeği ortaya çıkmıştır.

Gülbağçe (1996)'nin “Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları (Türkiye Örneği)” adlı yüksek lisans tez çalışmasında toplumun değişik kesimlerinin boş zaman değerlendirme alışkanlıklarına yönelik bilgileri ortaya koymayı amaçlayan bir literatür taraması yapmış, bilgi toplama yöntemini kullanarak konuya teorik açıdan yaklaşmıştır. Araştırma sonucu ulaşılan sonuçlar şöyledir:

1. Ailelerin boş zamanların değerlendirilmesi konusunda bilinçlendirilmesi ve eğitilmesi; aileleri bu konuda eğitirken, eğitim ve öğretim kurumlarından, kitle iletişim araçlarından, konuyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından yardım alınması gerekmektedir.
2. Eğitim öğretimin her kademesinde konuya yeterince önemin öğretmenlerce verilmesi; bu nedenle öğretmenlerin çok yönlü yetiştirilip boş zamanları değerlendirme konusunda öğrencilere rehberlik yapabilecek seviyeye getirilmeleri gerekmektedir.
3. Boş zamanları değerlendirmek amacıyla yapılan faaliyetlerin genç kuşaklara faydalarını ortaya koyan araştırma sonuçları yayın organları yoluyla duyurulmalı, böylece gençliğin her kesimi bilinçli bir şekilde yönlendirilmelidir.
4. Okullarda boş zamanların değerlendirilmesi konularında öğrencilere hizmet vermek üzere rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerini hem teorik hem de uygulamalı çalışmalarla öğrencilere yol göstermesi sağlanmalıdır. Bu etkinliklerin önemi özellikle velilere paneller, toplantılar, konferanslar ile anlatılmalıdır.

Coşkun (1996)'un “Orta Dereceli Okullarda Ders Geçme ve Kredi Sisteminin Öğrencilerin Başarısı ve Boş Zamanları Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışması Malatya il merkezinde sekiz değişik lise türünde 1368 öğrenci, 144 öğretmen ve 12 okul yöneticisinin katılımıyla yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırma sonucu şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Liselerde Ders Geçme ve Kredi Sistemi'nin uygulanmasıyla birlikte, öğrencilerin okul başarılarını artırma ve boş zamanlarını iyi bir şekilde

değerlendirmeleri açısından Sınıf Sistemi'ne göre olumlu yönde bir farklılık olmamıştır.

2. Bu sistemin öğrencilerin başarıları ve boş zaman etkinlikleri devam ettikleri okul türüne göre değişmektedir. Özel statülü resmi liseler, diğer liselere göre okul başarısını artırma ve boş zamanları değerlendirme de daha başarılıdır.
3. Okulların mevcut alt yapı olanakları öğrencilerin başarısını artırma ve boş zaman değerlendirmeleri açısından yeterli değildir.

Arslan (1996)'ın "Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu'na Bağlı Yurtlarda Kalan Bayan Öğrencilerin Rekreasyon Sorunları Üzerine Bir Araştırma (Ankara İli Örneği)" adlı yüksek lisans tez çalışmasında Kredi ve Yurtlar Kurumu'na bağlı beş kız öğrenci yurdunda kalan 650 öğrenciye araştırmacı tarafından geliştirilen anket uygulanmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini bütün yurtlarda kalan 9324 kız öğrenci oluşturmaktadır. Ulaşılan bulgular şöyledir:

1. Yurtlarda kalan öğrencilere yeterli rekreatif ortamların sunulmadığı,
2. Personelin boş zamanlar konusunda ilgisiz kaldığı, bu nedenle öğrencilerin yurt dışındaki ortamlara yöneldiği,
3. Rekreasyon ihtiyacının genelde özel sektör tarafından giderildiği tespit edilmiştir.

Özdağ (1996)'ın "Yerel Yönetimlerde (Belediyelerde) Rekreatif Etkinliklerin Yeri ve Önemi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında Türkiye'de bütün büyükşehir, şehir ve ilçe belediyelerinden örnekleme yöntemi ile seçilen 250 belediyeye 250 anket formu gönderilmiş 95 tanesi değerlendirmeye alınmıştır. Araştırma sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Belediye idarecilerinin boş zamanlarını değerlendirme bakımından en çok sosyal faaliyetlere katıldıkları, kitap ve gazete okudukları, mesire ve kır gezisi yaptıkları,
2. Belediye idarecilerin büyük çoğunlukla boş zamanlarının yetersiz olduğu,
3. Boş zaman imkânları açısından belediye imkânlarının yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

4. Belediye idarecilerinin boş zaman faaliyetlerinin gerekli olduğunu düşündükleri,
5. Belediye idarecilerinin Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın boş zaman faaliyetlerini düzenlemesi gerektiğini düşündükleri tespit edilmiştir.

Özmaden (1997)'in “Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu'nda İkamet Eden Öğrencilerin Boş Zaman Faaliyetlerini Değerlendirme Sorunları Üzerine Bir Araştırma (Çanakkale İli Örneği)” adlı yüksek lisans tez çalışmasının evrenini bütün yurtlarda kalan 1222 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerden tesadüfi yöntemle 303 öğrenci örneklem olarak belirlenmiştir. Veri toplama aracı olarak literatür taraması ve anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular şunlardır:

1. Yurtlarda ikamet eden gençliğin istediği rekreatif ortamın verilmediği,
2. Kurumda görev yapan personelin boş zaman faaliyetleri konusuna ilgisiz kaldığı,
3. Boş zamanların değerlendirilmesi konusunda kurumda tesis ve malzeme yetersizliğinin bulunduğu ve bu konuda eğitimli personele ihtiyaç duyulduğu sonuçları ortaya çıkmıştır.

Ekici (1997)'nin “Yükseköğretim Gençliğinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları ve Turizme Katılımları Üzerine Bir Araştırma (Muğla İli Örneği)” adlı yüksek lisans tez çalışmasının araştırma evrenini Muğla Üniversitesi 2., 3. ve 4.sınıflarında öğrenim gören 2263 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerden tesadüfi yöntem ile belirlenen 450 öğrenciye araştırmacı tarafından geliştirilen anket uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre:

1. Muğla Üniversitesi öğrencilerine yeterli rekreatif ortamların sunulmadığı,
2. Yönetimin bu konuda ilgisiz kaldığı,
3. Okul tesislerinin yetersiz olduğu ve öğrencilerin çoğunu rekreasyon ihtiyacının giderilmediği tespit edilmiştir.

Süzer (1997)'in “Üniversite Öğrencilerinin Sosyal ve Ekonomik Özelliklerine Göre Boş Zaman Faaliyetlerini Değerlendirme Biçimleri (Pamukkale Üniversitesi Örneği)” adlı yüksek lisans tez çalışmasında araştırma, Mayıs 1996 ile Temmuz

1996 tarihleri arasında Pamukkale Üniversitesi'ne bağlı dört fakültenin öğrencilerinden oluşan 401 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlar şöyledir:

1. Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını daha çok pasif faaliyetlerle değerlendirdikleri ortaya çıkmıştır.
2. Öğrencilerin birinci sırada tercih ettikleri faaliyet türü kitap okumak, ikinci sırada ise müzik dinlemektir.
3. Öğrencilerin spora katılımları daha çok izleyici düzeyindedir.
4. Öğrencilerin aile öğrenim durumları yükseldikçe, gençlerin boş zamanlarını değerlendirme eğilimlerinin arttığı saptanmıştır.
5. Ailelerin öğrencilere karşı tutumlarında cinsiyetler arası farklılık bulunduğu ortaya çıkmıştır.

Çakıroğlu (1998)'nin "Rekreasyon; Beden Eğitimi Dersi ve Diğer Dersler Açısından Okullarda Ders Dışı Faaliyetlerin Durumu ve Fonksiyonları" adlı yüksek lisans tez çalışmasında veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Eğitici kol faaliyetlerinin okul dışında boş zaman değerlendirme fonksiyonlarına herhangi bir katkısı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
2. Bunun nedeni olarak da okulların fiziki imkânsızlıklarının yanında malzeme yetersizliği, eğitici kollar arasında koordinasyonun eksik olması, rehber öğretmenlerin bilgi yetersizliği, eğitici çalışmaların bir formalite olarak kabul edilip geçiştirilmesi gibi sonuçlarına ulaşılmıştır.
3. Öğrencilerin yaşı büyüdükçe rekreatif faaliyetlere yöneldikleri ancak bu faaliyetlerin daha çok negatif eğilimli faaliyetler olduğu tespit edilmiştir.

Tuncel (1999)'in "Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıklarında Sporun Yeri (İzmir İli Örneği)" adlı yüksek lisans tez çalışmasında araştırmacının evrenini Türkiye'de akademik ve özel liselerde görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Çalışma evrenini ise İzmir merkez ilde 112 akademik ve özel lisede, çeşitli branşlarda görev yapan 4862 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise araştırma evreninden tesadüfi yolla belirlenmiş olan 15 lise ve bu liselerde görev yapan 311 öğretmenden

oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda:

1. Öğretmenlerin boş zaman etkinliklerine kendi istekleri ile yöneldikleri,
2. Katıldıkları etkinliklerin daha çok pasif etkinlikler olduğu,
3. Boş zaman etkinliklerine katılan öğretmenlerin bu etkinliklerden sonra rahatlama ve doyum hissi duydukları,
4. Öğretmenlerin kent yaşamının sunduğu boş zaman etkinliklerini yeterli buldukları bulgularına ulaşılmıştır.

Kartal (1999)'ın "Değişik Yaş Grubundaki Ergenlerin Kimlik Gelişimi Sırasında Okula-İş Yaşantısına ve Boş Zamanlarını Değerlendirmeye İlişkin Görüşlerindeki Farklılıklar" adlı yüksek lisans tez çalışmasının örneklemini; 1997-1998 öğretim yılında Bursa İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı çeşitli liselerin (devlet, özel ve meslek lisesi) hazırlık, lise bir ve lise son sınıf öğrencilerinden tesadüfi örneklem yoluyla seçilmiş 80 kız ve 80 erkek olmak üzere 160 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Groningen Kimlik Gelişimi Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Okul iş yaşantısı boş zamanları değerlendirme alanında erkek ergenlerin kararlarında yaşa bağlı farklılık olduğu,
2. Yaş ve cinsiyet değişkenlerinin her ikisinde de erkek ergenlerin karar puanı farklılıkları tespit edilmiştir. Bu sonuç erkek ergenlerin, ergenliğin başlarında karar sürecini kız ergenlerden daha fazla yaşadıklarını göstermiştir.

Özçalıkuşu (1999)'nun "Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Okuyan Öğrencilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme ve Spor Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma (Hatay İli Örneği)" adlı yüksek lisans tez çalışmasının araştırma örneklemini 6. 7. ve 8. sınıflara devam eden 540 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmacı veri toplama aracı olarak anket kullanmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular şunlardır:

1. Okullardaki boş zamanları değerlendirme çalışmaları çoğunlukla okuma salonu, spor ve televizyon olduğu,
2. Boş zaman değerlendirme çalışmalarına katılmama nedeni olarak okullardaki araç gereç ve malzemenin yeterli olmaması ve tesis yetersizliğinin tespit edilmiştir.

Saygın (1999)'nın "Halk Eğitim Merkezlerinde Boş Zaman Değerlendirme" adlı yüksek lisans çalışmasında veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından iki anket geliştirilmiştir. Anketlerden birincisi ile Halk Eğitimi kurslarına boş zamanlarını değerlendirmek için katılan kursiyerleri belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Diğer anket belirlenen kursiyerlerden örneklem olarak seçilen 231 kişiye uygulanmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular şöyledir:

1. Halk Eğitimi kurslarına boş zamanlarını değerlendirmek için katılan kursiyerlerin genellikle Halk Eğitimi açısından hedef kitleye dahil kişiler olmadıkları görülmüştür.
2. Kursiyerlerin boş zaman değerlendirme konusunda yoksun oldukları ve genelde boş zamanlarını ev işleri yaparak, el işi yaparak, televizyon izleyerek, arkadaş ve aile toplantılarına katılarak değerlendirdikleri ortaya çıkmıştır.
3. Kursiyerlerin Halk Eğitim merkezlerinde boş zamanlarını yeterince değerlendiremedikleri ortaya çıkmıştır.
4. Halk Eğitim kurslarında daha çok meslek kursları bulunurken, kursiyerlerin beklentileri sosyal kültürel kurslar ve etkinlikler yönündedir.

Uysal (2001)'in "İlköğretim Öğrencilerinin Boş Zamanlar ile İlgili Uygulamalarının Halk Bilimsel Değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasının örneklemini 6. 7. ve 8. sınıfta okuyan 438 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak gözlem ve görüşme teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Okullarda boş zaman eğitimiyle ilgili uygulamalara tam olarak geçilemediği görülmüştür.
2. Kültürün aktarılması ve geliştirilmesi yönünden boş zaman eğitiminin önemli olduğu, sözlü kültür ürünlerinin ve çocuk oyunlarının yaşanılan çevrenin sosyal ekonomik yapısına göre farklılık gösterdiği görülmüştür.

Yılmaz (2002)'in "Kütahya İli Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Serbest Zaman Faaliyetlerinin Dağılımı ve Değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasının örneklemini Kütahya ilinde bulunan belli ortaöğretim kurumlarındaki kız ve erkek öğrencilerden oluşan 4567 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Aile fertlerinin sosyal etkinliğe katılmadıkları, bunun sebebi olarak da ailenin ekonomik durumu ve fertlerin tamamının çalışması olarak tespit edilmiştir.
2. Ailelerin yarısına yakını hiçbir sportif faaliyetle uğraşmamaktadır. Uğraşanlar ise büyük oranda öğrencilerin ağabey ve kardeşleridir.
3. Öğrencilerin büyük bir kısmının okul dışında kalan vakitlerini evde ya da dışarda arkadaşlarıyla oynayarak geçirdiği tespitine ulaşılmıştır.

Murakami (2003)'nin "Çocuk Kültüründe Boş Zaman Olgusunu Belirleyen Toplumsal Değerler: Türk Kültürü ve Japon Kültürü Arasında Bir Karşılaştırma" adlı yüksek lisans tez çalışmasında araştırmanın örneklemini Türkiye'de 9-16 yaşları arasındaki 466, Japonya'da 9-15 yaşları arasındaki 822 kişi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Türkiye'de anne babaları, Japon anne babalara göre daha çok çocuklarıyla ilgilenmekte ve çocukların ise anne babalara itaatkar olduğu,
2. Japon çocuklarının Türk çocuklarına oranla daha az yönlendirildiği ve davranışlarında kararsız ve kendine güvensiz olduğu saptanmaktadır.
3. Türkiye'de Japonlara oranla öğretmenlerin önerilerine daha çok önem verildiği,
4. Japon çocukların daha çok arkadaşlarından etkilendikleri,
5. Türk çocuklarının boş zamanlarda yapmak istedikleri şeyler olduğu halde yapamamalarını ders yoğunluğunun fazlalığı olarak gösterdikleri saptanmıştır.
6. Anne ve babanın etkisi ile yönlendirilen çocukların oranı ve anne babanın sosyo-ekonomik düzeyi ile çocuğun yönlendirildiği etkinlikler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Kırkpınar (2004)'in "Lise Son Sınıftaki Öğrencilerin Boş Zaman Faaliyetlerine Katılım Biçimlerinin Araştırılması (Muğla İli Örneği)" adlı yüksek lisans tez çalışmasında araştırmanın örneklemini Muğla il merkezi ve dokuz ilçesindeki liselerin son sınıfında okuyan 300 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak

araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Lise son sınıf öğrencilerinin boş zamanlarını yeterince ve uygun bir şekilde değerlendiremedikleri,
2. Boş zaman faaliyetlerine katılım biçimlerinin pasif olduğu, boş zamanlarını evlerde dinlenerek ve televizyon izleyerek geçirdikleri,
3. Gelir düzeyinin orta olması nedeniyle aktif faaliyetlerine katılmadıkları anlaşılmıştır.

Yavaş Karataş (2006)'ın "Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Okuyan Öğrencilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları (Bingöl İli Örneği)" adlı yüksek lisans tez çalışmasında araştırmanın örneklemini Bingöl il merkezine bağlı dört yatılı ilköğretim bölge okulu oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Yaş düzeyi arttıka boş zaman değerlendirme etkinliklerine ayrılan zamanın azaldığı,
2. Öğrencilerin boş zaman etkinliğinin seçiminde arkadaşlarından etkilendikleri,
3. Öğrencilerin boş zaman değerlendirememesinde derslerin yoğunluğunun en önemli sebep olarak gösterildiği saptanmıştır.
4. Öğrenciler boş zaman değerlendirme etkinliklerinin derslerine olumlu katkı sađladđını ve güven duygusunu arttırdđını düşünmektedir.

Binarbaşı (2006)'nın "Kütahya İlinde İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıklarının Tespiti ve İncelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında araştırmanın evrenini Kütahya il merkezinde ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Örneklemini ise 336 bayan, 353 erkek toplam 689 öğretmen oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarında Ulaşılan bulgular şöyledir:

1. Öğretmenlerin tercih ettikleri faaliyetlerin kitap okumak, gazete okumak, müzik dinlemek, televizyon seyretmek gibi pasif etkinlikler olduğu görölmektedir.

2. Öğretmenleri boş zaman değerlendirmeye yönlendirmeye sebep olan en önemli etkenin yazılı ve görsel basın olduğu görülmektedir.
3. Öğretmenlerin boş zaman değerlendirmeye yönelik imkânlarının yeterli olmadığını düşünmektedir.
4. Öğretmenlerin boş zaman etkinliklerine katılamama nedenleri ise çoğunlukla ekonomik durum olarak tespit edilmiştir.

Gökalp (2007)'in "Gençliğin Boş Zamanlarını Değerlendirmesinde Spor Faaliyetlerinin Yeri ve Önemi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında araştırma evrenini Tunceli İli ve ilçelerinde ikamet eden 15-25 yaşlarındaki gençler oluşturmaktadır. Örneklemi ise bu gençler arasından basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiş 1533 genç oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Tunceli'de yaşayan gençler illerinde bulunan boş zaman etkinliklerini yetersiz bulmuşlardır.
2. Gençlerin boş zamanlarında televizyon seyretme alışkanlıkları spor yapma alışkanlıklarından önde gelmektedir.

Özkaptan (2007)'in "Okullardaki Sosyal Kulüp Etkinliklerinin Rekreatif Açısından Değerlendirilmesi (Adapazarı Ortaöğretim Kurumları Örneği)" adlı yüksek lisans tez çalışmasında araştırmanın evrenini Sakarya ili Adapazarı Merkez İlçesindeki ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemi ise 2006-2007 Öğretim Yılında Adapazarı şehir merkezindeki ortaöğretim okullarının 9, 10 ve 11. sınıflarında öğrenim gören 13-18 yaşlarındaki 583 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular şunlardır:

1. Sosyal kulüp çalışmalarının devlet okullarında hedeflerine ulaşmadığını, özel okullarda ise uygulamaların büyük çoğunlukla öğrenci istek ve beklentilerine ve dolayısıyla sosyal kulüpler yönetmeliğinde hedeflenen amaçlara uyduğunu ortaya koymuştur.
2. Boş zamanları değerlendirme konusunda özel okullar ile devlet okulları arasında anlamlı farklar görülmektedir.

Saföz (2008)'ün "Boş Zamanların Değerlendirilmesine Yönelik Hazırlanan Grup Rehberliği Programının Öğrencilerin Saldırgan Davranışları Üzerinde Etkisi" adlı

yüksek lisans tez çalışmasının çalışma grubu Mimar Sinan İlköğretim Okulu 2007-2008 Eğitim-Öğretim yılında 4. ve 5. sınıflarda öğrenimine devam eden 10-11 yaşlarındaki 220 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda; deney grubuna uygulanan, boş zaman değerlendirmeye yönelik grup rehberliği programının, öğrencilerin saldırganlık düzeylerini azaltmada etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Gül (2008)'ün "Okuduğunu Anlama ve Okumaya Yönelik Tutumlar Üzerindeki Etkililiği" adlı yüksek lisans tez çalışmasında araştırmanın örneklemini Dokuz Eylül Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu İngilizce Hazırlık programına devam eden orta düzey lisans öğrencileri arasından oranlı örnekleme yöntemiyle 306 öğrenci seçilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Boş Zaman Etkinlikleri Anketi, İngilizce Okuduğunu Anlama Testi, İngilizce Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Boş zaman etkinliklerinden kitap okuyan, sanatsal etkinliklerle ilgilenen, İngilizce yayın yapan televizyon programlarını izleyen öğrencilerin İngilizceyi okumaya yönelik tutumları diğerlerinden daha yüksek bulunmuştur.
2. Kahvehaneye gitmediğini belirten öğrencilerin hem İngilizce okumaya yönelik tutumlarının hem de okuduğunu anlama başarılarının diğerlerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Akkaya (2008)'nin "Üniversite Öğrencilerinin Popüler Kültür Etkinlikleri ve Boş Zaman Alışkanlıkları" adlı yüksek lisans tez çalışması sonucunda popüler kültür etkinliklerini olumsuz olarak değerlendiren birçok öğrencinin popüler kültürden etkilendikleri ve günlük yaşamları içinde bir şekilde bu etkinliklerin içinde yer aldıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Diğer bulgular ise şunlardır:

1. Popüler kültür üniversite öğrencilerinin boş zamanlarında ne yapacağını belirleyen önemli bir olgudur.
2. Boş zaman değerlendirmesinde kitle iletişim araçları diğer boş zaman etkinliklerine göre yaygın bir şekilde tüketilmektedir.

Eminoğlu (2011)'nin "Boş Zamanların Değerlendirilmesinde İlköğretim Okullarındaki Öğrenci Kulüplerinin Yeri" adlı yüksek lisans tez çalışmasında araştırma pilot ve asıl uygulama olmak üzere iki basamakta gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama 2009-2010 Eğitim-Öğretim yılı bahar döneminde taşra ilçe merkezlerinde

bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim okullarının 6, 7 ve 8. Sınıflarında öğrenim görmekte olan 81 öğrencinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Asıl uygulama ise 2010-2011 Eğitim Öğretim yılı bahar döneminde Ankara ilinin belirlenen ilçelerinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim okullarının 6., 7. ve 8. sınıflarında öğrenim görmekte olan 1058 öğrencinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırma bulguları şunlardır:

1. İlköğretim okullarındaki fiziki olanakların öğrenci kulüplerinin ihtiyaçlarını iyi düzeyde karşılayabildiği,
2. Yönetici ve öğretmenlerin öğrenci kulübü etkinliklerinin amacına uygun olarak gerçekleşmesine özen gösterdiğini,
3. Öğrenci kulübü etkinlikleri hakkında ailenin ve çevrenin olumlu görüş içerisinde olduğu,
4. Öğrenci kulübü etkinliklerinin boş zaman değerlendirilmesinde olumlu yönde rol oynadığı tespit edilmiştir.

3. YURT DIŞINDA YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Bu bölümde, boş zamanların değerlendirilmesi ve okul sonrası saatlerin verimli planlanması ile ilgili yurt dışında yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

Brown (1999)'un "Ders Dışı Etkinliklerin Gençlerin (Madde Kullanımı ve Devamsızlık Gibi) Problem Davranışları Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi" adlı doktora tez çalışmasının örneğini 1756 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda; hem ders dışı etkinliklere katılımın hem de okula olan bağlılığın öğrencilerin problem davranışlarının azalmasında etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Milus (1998)'un "Boş Zaman Etkinlikleri Eğitimde Nasıl Bir Rol Oynar?" adlı yüksek lisans tez çalışması sonucunda;

1. Boş zaman etkinliklerine katılımı fazla olan öğrencilerin devam durumlarının yüksekokulu bırakma oranlarının düşük olduğu,

2. Daha az sayıda disiplin problemi yarattıkları,
3. Gelecekleriyle ilgili daha yüksek hedefleri olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Bartko (2005)'nin "Okul Dışı Zaman Programlarıyla Meşguliyetin ABC'si" adlı çalışmasında ebeveynlerin, çocukların, gençlerin okul dışı zamanlarını geçirebilmesi için okul sonrası uygulanabilecek programlar üzerine araştırma yapılmıştır. Çocukları ve gençleri bu programlara çekebilmek için nasıl çalışmalıyız sorusu cevaplanmaya çalışılmıştır. Araştırma sonuçları şöyledir:

1. Çocuk ve gençleri bu programlara çekebilmek için gençlere ve ailelere sosyal yardımda bulunmalıdır.
2. Program, aktivite ortamı, uygulayıcıları hakkında bilgilendirme çalışması yapılmalıdır.
3. Ait olma duygusunun programlara sürekli katılım için önemli olduğu ve yakın arkadaşların varlığı katılımların devamlılığı için önemlidir.

Parsad ve Lewis (2009)'ın "Resmi İlköğretim Okullarının Okul Sonrası Programlarına İlk Bakış" adlı çalışmalarının sonucunda resmi okul sonrası programları gündüz bakım programları, akademik eğitim/ders programları, 21.yy Toplum Eğitim Merkezleri dâhil ve kulüp veya okul destekli müfredat dışı faaliyetler olarak sunulmakta olduğu görülmüştür. Çalışmanın bulgularına göre:

1. Okulların çoğunda ücret bazlı gündüz bakım programları ile akademik eğitim programları bulunmaktadır.
2. Okul sonrası programının olduğunu belirten okulların bir kısmı iki veya daha fazla programı uyguladığını belirtirken; okulların bir kısmında ise hiçbir okul sonrası programı bulunmamaktadır.
3. Okul sonrası programa katılan öğrencilerin program sonrasında eve ulaşmalarının sağlandığı görülmüştür.

The Wallace Foundation (2011)'in araştırma raporlarında yer alan "Çocukların Okul Zili Çaldıktan Sonra Büyümelerine ve Öğrenmelerine Yardımcı Olabilmek İçin Yapılabilecekler" adlı çalışmanın sonucunda; tembellik ve can sıkıntısıyla dolu uzun saatlerin kötü ve riskli davranışları beraberinde getirdiği görülmüştür. Öğrencilerin ihtiyaçlarının okul sonrası saatlere odaklanılıp çocuklara sanattan spora, yoksul çocuklara ise ek ders yardımları ile öğrenme fırsatları ile sağlıklı deneyimler oluşturulması olduğu tespit edilmiştir. Kısacası okulların zil çaldıktan sonra da

kullanılabilir hale getirilmesi gerektiği ancak bunun için okulların tesis olarak yeterli olması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Afterschool Alliance (2011) dergisinin yapmış olduğu “Okul Müfredatı ile Uyumlu Olan Okul Sonrası Programları” adlı makale çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır:

1. Okul müfredatı ile uyumlu olan okul sonrası programları öğrencilerin sınıfta heyecanla bulunmalarını sağlayarak öğrenmelerin güçlenmesini desteklemektedir.
2. Okullar genişletilmiş eğitim programları öğrencilere ile topluma daha uyumlu ve toplumla işbirliği içerisinde geliştirici öğrenme ortamları yakalama fırsatı sunmaktadır.
3. Okul sonrası programların başarıyla uygulanması için okullara ilave personel fon gerekmektedir.
4. Okul sonrası programlar ülkede birçok engelle rağmen ilerleme kaydetmiş ve okul sonrası programların okul programları ile ilintili hale getirilmesi sonucu çocuklar sosyal, duygusal ve akademik faydalar elde etmiştir.

4. ALAN YAZIN TARAMASININ SONUCU

Alan yazın taramasının sonuçları doğrultusunda, ülkemizde boş zamanların değerlendirilmesiyle ilgili her yaştan ve her meslekten bireyleri kapsayan büyük eksiklikler göze çarpmaktadır. Çocukların boş zamanlarını değerlendirme konusunda eğitim alabileceği aileler boş zamanlarını pasif etkinliklerle değerlendirmekte; okullar tesis ve imkân yetersizliği nedeniyle ilköğretimden üniversiteye kadar öğrencilerin okul sonrası saatlerinde kalan boşlukları dolduramamaktadır. Bu boş zamanların pasif değerlendirilmesi sorunu sadece öğrencilerle kalmayıp tüm bireylerin sorunu haline gelmiştir. Boş zamanların değerlendirilmesi eğitimi, ülkemizde zaruri bir ihtiyaç olmakla birlikte bu eğitimin başlangıcı ve sağlanması ancak okulların bu konuda yeterli hale getirilmesi ve diğer kurumlarla işbirliğine girebilmesi ile sağlanabilecektir.

Yurt dışında yapılan araştırmaların sonuçlarını ele aldığımız da, araştırmaların ABD’nde yapılmış olduğu da göz önüne alınarak, ülkede okul sonrası saatlerin

değerlendirilmesiyle ilgili kamu okullarında farklı program uygulamalarının olduğu ancak bunlarında daha başarılı olabilmesi için geliştirici çalışmaların devam ettiği söylenebilmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama aracı ve verilerin analizi hakkında bilgiler yer almaktadır.

1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu çalışmada, araştırma yöntemi olarak, çeşitleme yöntemi (triangulation technique) kullanılmıştır. Çeşitleme, sosyal olguların çalışılmasında birden fazla yöntem ya da veri kaynağını gerektirir (Bryman, 2001: 274). Çeşitleme yöntemi insan davranışlarına yönelik çalışmalarda iki ya da daha fazla veri toplama yöntemini kullanır. Sosyal bilimlerde çeşitleme yöntemi çeşitli ve karmaşık insan davranışlarının nicel ve nitel verilerden yararlanılarak haritasını çıkartma ya da tam olarak açıklamaya çalışma şeklinde ifade edilebilir (Cohen & Manion, 1998: 233).

Araştırmada, nicel veri toplama yöntemi olarak, genel tarama modelinden kesitsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. (Karasar, 2007: 77).

Araştırmada, nitel veri toplama yöntemi olarak “standartlaştırılmış açık uçlu görüşme” tekniği kullanılmıştır. Standartlaştırılmış açık uçlu görüşme görüşme tekniği, dikkatlice yazılmış ve belirli bir sıraya konmuş bir sizi sorudan oluşur. Her

görüŖülen bireye bu sorular aynı tarzda ve sırada sorulur. Bu yaklaşım bazı insanlardan daha yoğun ve çok, bazı insanlardan daha az sistematik ve yüzeysel bilgi edinilmesine yol açabilecek olan görüşmeci yanlılığını ve öznelliğini azaltır. Bu anlamda yaklaşım, birden fazla görüşmecinin kullanılacağı durumlarda etkili bir biçimde kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 121). Bu araştırmada öğrencilere 3 adet açık uçlu soru yazılı olarak verilmiş ve yazılı olarak görüşlerini bildirmeleri istenmiştir.

2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evreni, Kocaeli ilinde bulunan toplam 344 ilköğretim okulu ve bu okulların 5. sınıflarında öğrenim gören 26.622 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini okulun bulunduğu bölgenin ekonomik düzeyi temel alınarak, tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilmiş düşük, orta ve yüksek olanaklara sahip 42 okul ve bu okullardan da oranlı örnekleme yolu ile seçilmiş, %99 güven aralığında, %3 hata payı ile yaklaşık olarak 1512 öğrenci ile çalışılması planlanmıştır. Fakat uygulanan anketlerden amaca uygun olarak doldurulmayanlar düşölerek, 1485 anket üzerinde işlem yapılmıştır.

3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada veriler iki farklı yöntemle ve iki farklı kaynaktan elde edilmiştir. Öğrencilerin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirme şekilleri ve değerlendirme şekillerini etkileyen faktörleri belirlemeye dönük nicel veriler toplamak için, Tutkun, Arısoy (araştırmacı) ve Okay tarafından oluşturulan “Öğrencilerin Okul Dışı Zamanlarını Değerlendirme Şekilleri ve Bunları etkileyen Faktörler Anketi” (EK 1) kullanılmıştır. Veri toplama aracının oluşturulması aşamaları şöyledir:

1- Araştırmacılar tarafından hazırlanan açık uçlu sorular bir grup öğrenciye yöneltilerek yazılı olarak görüşleri alınmıştır. Bu sorular şunlardır: a- Okul saatleri dışında kalan zamanlarınızda neler yapıyorsunuz? b- Okul saatleri dışında kalan

zamanlarınızı değerlendirirken kimlerden yardım ve destek alıyorsunuz? c- Okul saatleri dışında kalan zamanlarınızı değerlendirmeniz için okulunuzda ve mahallenizde ne gibi olanaklar var?

2- Açık uçlu sorular yoluyla alınan öğrenci görüşleri temele alınarak ankette yer alabilecek olası maddelerden oluşan bir anket formu oluşturulmuştur. Oluşturulan bu form önce bir grup doktora öğrencisine okutulmuş ve dönüt alınmıştır. Bu dönütlerle yapılan düzeltmelere göre yeniden yapılandırılan form, bir grup öğretim elamanına incelenerek, görüşleri alınmıştır. Bu görüşler sonrası ankette yer alacak maddeler ve bölümlerin son şekli elde edilmiştir.

3- Daha sonra bu maddeler kendi ilgililik alanlarına göre sınıflanmış ve bu sınıflama ile 5 bölümden oluşan bir anket oluşturulmuştur. 1. Bölüm kişisel bilgileri içermektedir. 2. bölüm “Okul saatleri dışında kalan zamanlarınızda aşağıdaki etkinlikleri ne sıklıkla yaparsınız” sorusunu içermektedir. Bu bölümde öğrencilere günlük hayatlarında yapabilecekleri veya yaptıkları 29 etkinlik verilmiş olup bu etkinlikleri yapma sıklıkları “her zaman- ara sıra-hiçbir zaman- ilgi duymuyorum” olarak derecelendirilmiştir. 3. bölüm “Yukarıda belirttiğiniz etkinlikleri yapmaya en çok kim tarafından yönlendiriliyorsunuz?” sorusunu içermektedir. Bu bölümde 29 etkinlik verilmiştir. Bu etkinlikler, yönlendiren kişilere göre “ailem-arkadaşlarım-okulum-kendim- ilgilenmiyorum” olarak sınıflanmıştır. 4. bölüm “Okul saatleri dışında kalan zamanlarınızı değerlendirmek için okulunuzda bulunan imkânlardan ne sıklıkta faydalanıyorsunuz?” sorusunu içermektedir. Bu bölümde 22 durum verilmiş ve bu durumlar “her zaman, ara sıra, okulunda yok- ilgilenmiyorum” seçenekleri ile derecelendirilmiştir. 5. bölümde herhangi bir sosyal etkinliğe katılmayan öğrencilerin katılmama nedenleri, verilen 7 durumdan öğrenciye uygun olanının işaretlenmesi istenmiştir.

Son olarak 6. bölümde, nitel verileri toplamayı amaçlayan ve öğrencilerin kendilerini yazılı olarak ifade etmesini sağlayan 3 açık uçlu soruya yer verilmiştir. Bu sorularda öğrencilere okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirebilmeleri için okul, aile ve mahallerinden ne tür beklenti ve imkânların olmasına ilişkin düşüncelerini yazmaları istenmiştir.

Veri toplama aracı Bölüm 2, Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı ölçeğinin güvenilirliği 0,853 olarak yüksek bulunmuştur. Bölüm 4, Okul Saatleri Dışında

Okuldan Faydalanma Sıklığı ölçeğinin güvenilirliği 0,881 olarak yüksek bulunmuştur. Anketin Bölüm 3 ve Bölüm 5 boyutları sınıflama olduğu için güvenilirlik çalışması yapılmamıştır.

Nitel veriler ise, öğrencilere yöneltilen ve yazılı olarak görüşlerini yazmaları istenen 3 adet açık uçlu soru aracılığıyla toplanmıştır. Bu sorular şunlardır: 1- Okul saatleri dışında kalan boş zamanlarınızda okulunuzda ne gibi etkinlikler düzenlenmesini beklersiniz? 2- Okul saatleri dışında kalan boş zamanlarınızı değerlendirebilmeniz için mahallenizde ne tür imkânların olmasını istersiniz? 3- Okul saatleri dışında kalan boş zamanlarınızı değerlendirebilmeniz için ailenizin neler yapmasını beklersiniz?

4. VERİLERİN TOPLANMASI

Bu araştırma Kocaeli ili merkez ilçe ve diğer 11 ilçesindeki okullara elden ve posta yoluyla ulaştırılarak ve bu okullardaki okul müdürlerinin ve ders öğretmenlerinin yardımı ile öğrencilere uygulanmıştır. Uygulama sonuçlarının yine elden ve posta yolu kullanılarak tarafıma ulaşması sağlanmıştır.

5. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada nicel veriler İstatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır.

Nicel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı t-testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Tek yönlü (One way) Anova testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Scheffe, Tukey testi kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkiyi Pearson korelasyon ile test edilmiştir. Ölçekler arasındaki korelasyon ilişkileri aşağıdaki kriterlere göre değerlendirilmiştir (Kalaycı, 2006, s.116);

R	İlişki
0,00-0,25	Çok Zayıf
0,26-0,49	Zayıf
0,50-0,69	Orta
0,70-0,89	Yüksek
0,90-1,00	Çok Yüksek

Elde edilen bulgular %95 güven aralığında %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Nitel veriler ise “betimsel analiz yöntemi” ile analiz edilmiştir. Önceden beklenen belli başlı kategorilere (yanıtlara) göre öğrencilerin yazılı olarak belirttikleri görüşler sınıflanmıştır.

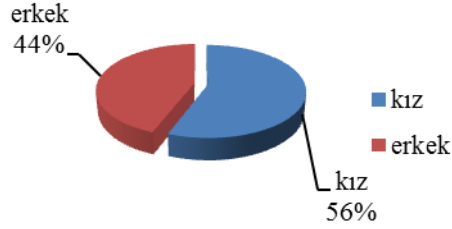
BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma örnekleme, araştırma problemi ve alt problemlerine ilişkin elde edilen bulgular verilmiştir.

1. ARAŞTIRMA ÖRNEKLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR

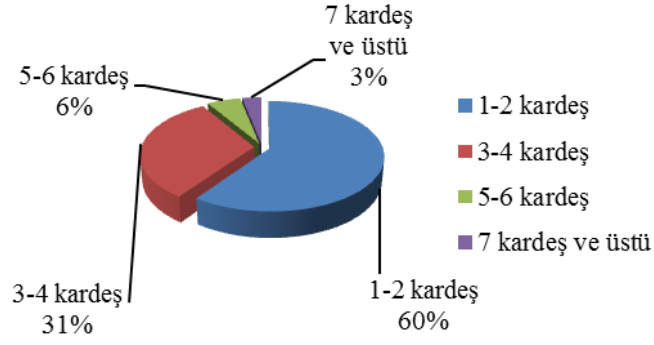
Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre dağılımı Şekil 3'te verilmiştir.

Şekil 3. Örneklem Grubunun Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Örneklem grubunun cinsiyetlerine göre dağılımı Şekil 3'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 830'u (% 55,9) kız, 655'i (% 44,1) erkektir.

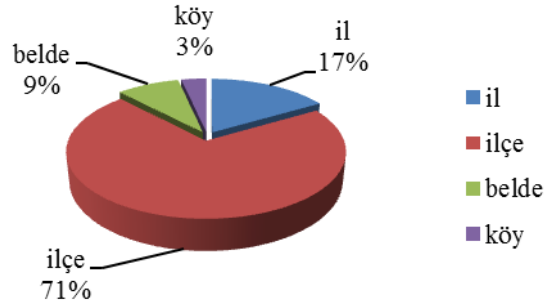
Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin kardeş sayısına göre dağılımı Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4. Örneklem Grubunun Kardeş Sayısına Göre Dağılımı

Örneklem grubunun kardeş sayısına göre dağılımı Şekil 4'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 888'inin (% 59,8) 1-2, 468'inin (% 31,5) 3-4, 82'sinin (% 5,5) 5-6, 47'sinin (% 3,2) 7 ve üstü kardeş sahibi olduğu görülmektedir.

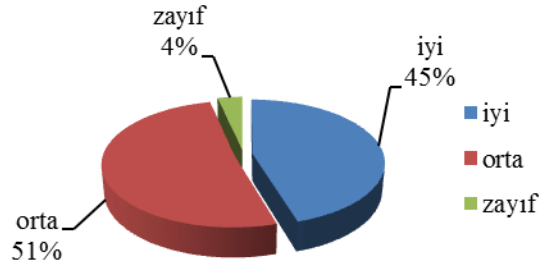
Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin ailesinin yaşadığı yerleşim birimine göre dağılımı Şekil 5'te verilmiştir.

Şekil 5. Örneklem Grubunun Ailesinin Yaşadığı Yerleşim Birimine Göre Dağılımı

Örneklem grubunun ailesinin yaşadığı yerleşim birimine göre dağılımı Şekil 5'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 247'sinin (% 16,6) ailesinin il, 1057'sinin (% 71,2) ailesinin ilçe, 129'unun (% 8,7) ailesinin belde, 52'sinin (% 3,5) ailesinin köyde yaşadığı görülmektedir.

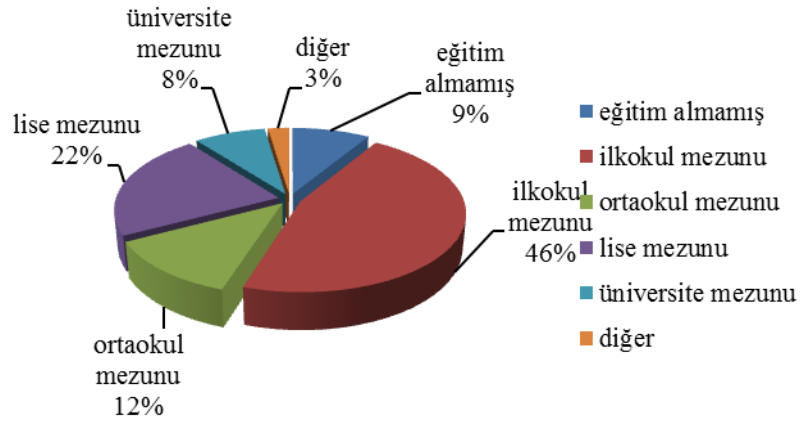
Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin ailesinin ekonomik durumuna göre dağılımı Şekil 6'da verilmiştir.

Şekil 6. Örneklem Grubunun Ailesinin Ekonomik Durumuna Göre Dağılımı

Örneklem grubunun ailesinin ekonomik durumuna göre dağılımı Şekil 6'da incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 673'ünün (% 45,3) ailesinin ekonomik durumunun iyi, 760'ının (% 51,2) orta, 52'sinin (% 3,5) zayıf olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin annesinin eğitim durumuna göre dağılımı Şekil 7'de verilmiştir.

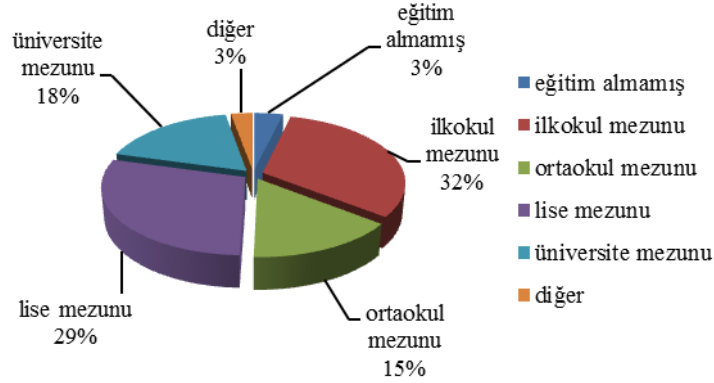

Şekil 7. Örneklem Grubunun Annesinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Örneklem grubunun annesinin eğitim durumuna göre dağılımı Şekil 7'de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 131'inin (% 8,8) annesinin eğitim almadığı, 686'sının (% 46,2) annesinin ilkokul mezunu, 183'ünün (% 12,3) annesinin ortaokul mezunu, 328'inin (% 22,1) annesinin lise mezunu, 121'inin (% 8,1) annesinin üniversite mezunu, 36'sının (% 2,4) annesinin başka eğitim durumu olduğu görülmektedir.

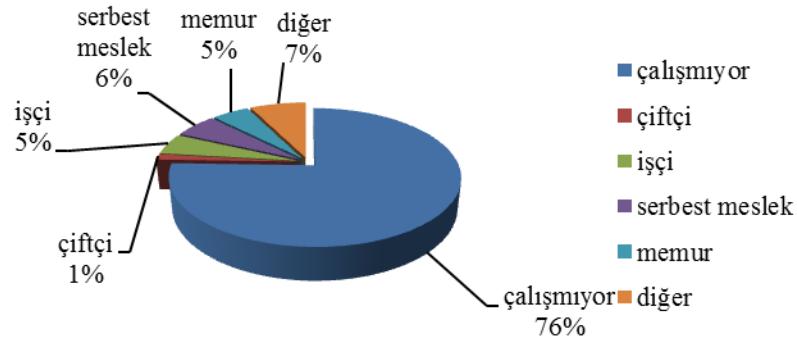
Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin babasının eğitim durumuna göre dağılımı Şekil 8’de verilmiştir.

Şekil 8. Örneklem Grubunun Babasının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Örneklem grubunun babasının eğitim durumuna göre dağılımı Şekil 8’de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 56’sının (% 3,8) babasının eğitim almadığı, 472’sinin (% 31,8) babasının ilkökul mezunu, 221’inin (% 14,9) babasının ortaokul mezunu, 429’unun (% 28,9) babasının lise mezunu, 265’inin (% 17,8) babasının üniversite mezunu, 42’sinin (% 2,8) babasının başka eğitim durumu olduğu görülmektedir.

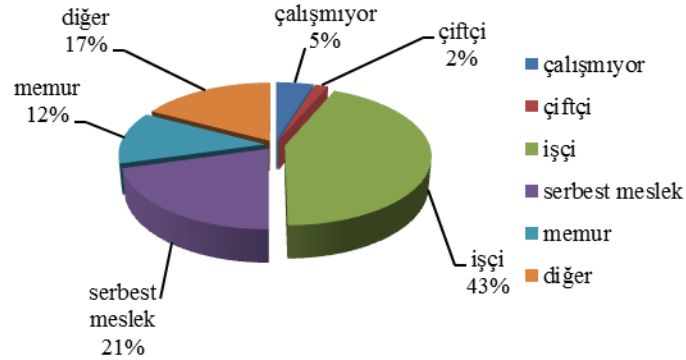
Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin annesinin meslek durumuna göre dağılımı Şekil 9’da verilmiştir.

Şekil 9. Örneklem Grubunun Annesinin Meslek Durumuna Göre Dağılımı

Örneklem grubunun annesinin meslek durumuna göre dağılımı Şekil 9’da incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 1121’inin (% 75,5) çalışmadığı, 20’sinin (% 1,3) çiftçi, 74’ünün (% 5,0) işçi, 85’inin (% 5,7) serbest meslek, 74’ünün (% 5,0) memur, 111’inin (% 7,5) diğer mesleklerden olduğu görülmektedir.

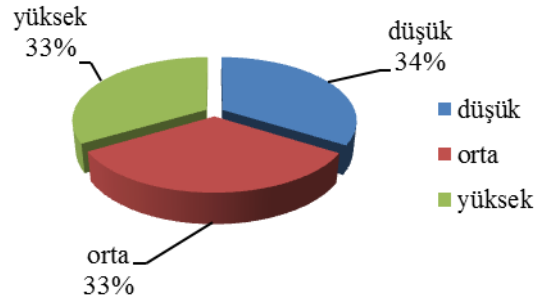
Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin babasının meslek durumuna göre dağılımı Şekil 10’da verilmiştir.

Şekil 10. Örneklem Grubunun Babasının Meslek Durumu Göre Dağılımı

Örneklem grubunun babasının meslek durumu göre dağılımı Şekil 10’da incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 71’inin (% 4,8) çalışmadığı, 25’inin (% 1,7) çiftçi, 645’inin (% 43,4) işçi, 307’sinin (% 20,7) serbest meslek, 182’sinin (% 12,3) memur, 255’inin (% 17,2) diğer mesleklerden olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesine göre dağılımı Şekil 11’de verilmiştir.

Şekil 11. Örneklem Grubunun Öğrenim Gördüğü Okulun Ekonomik Seviyesine Göre Dağılımı

Örneklem grubunun öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesine göre dağılımı Şekil 11’de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 503’ünün (% 33,9) öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesinin düşük, 485’inin (% 32,7) orta, 497’sinin (% 33,5) yüksek seviyede olduğu görülmektedir.

2. ARAŞTIRMA PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR

2.1 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Hangi Etkinlikler İle Değerlendirmektedirler?

Araştırmaya katılan İlköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda etkinliklere katılma sıklıkları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı

	N	Ort.	S.s	Min.	Max.
Okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı	1485	2,151	0,293	1,000	2,931

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı düzeylerinin ortalamaları incelendiğinde; okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı ortalaması $2,151 \pm 0,293$ olarak bulunmuştur.

Araştırmaya katılan İlköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda okul dışı etkinlikleri yapma sıklığı maddelerine verdiği cevapların ortalamaları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Maddelerine Verdiği Cevapların Ortalamaları

	N	Ort.	S.s	Min.	Max.
Ders çalışırım	1485	2,690	0,506	1,000	3,000
Ödevlerimi yaparım	1485	2,876	0,396	1,000	3,000
Etüt, özel ders veya dershaneye giderim	1485	1,644	0,820	1,000	3,000
Spor, müzik, dans vb. herhangi bir kursa giderim	1485	1,703	0,861	1,000	3,000
Satranç oynarım	1485	1,967	0,733	1,000	3,000
Kitap okurum	1485	2,648	0,527	1,000	3,000
Resim yaparım	1485	2,405	0,592	1,000	3,000
Bulmaca çözerim	1485	2,292	0,634	1,000	3,000
Müzik aleti çalarım	1485	1,873	0,780	1,000	3,000
Müzik dinlerim	1485	2,504	0,604	1,000	3,000
Televizyon seyrederim	1485	2,436	0,562	1,000	3,000
Top oynarım	1485	2,250	0,661	1,000	3,000
Kuş, balık, kedi gibi evcil hayvan beslerim	1485	1,734	0,864	1,000	3,000
El sanatları(takı tasarımı, örgü vb.) yaparım	1485	1,532	0,716	1,000	3,000
Spor yaparım	1485	2,374	0,641	1,000	3,000
İnternette vakit geçiririm	1485	1,990	0,627	1,000	3,000
Kütüphanede vakit geçiririm	1485	1,761	0,653	1,000	3,000
Arkadaşlarımla dışarıda oyun oynarım	1485	2,308	0,580	1,000	3,000
Evde ailemle vakit geçiririm.	1485	2,797	0,483	1,000	3,000
Ailemle sinema, tiyatro vb. giderim.	1485	1,947	0,697	1,000	3,000
Ailemle birlikte komşu, akraba ziyaretlerine giderim.	1485	2,431	0,574	1,000	3,000
Ailemle pikniğe giderim.	1485	2,216	0,580	1,000	3,000
Kardeşlerimin bakımına yardım ederim.	1485	2,096	0,842	1,000	3,000
Aileme ev işlerinde yardım ederim.	1485	2,504	0,604	1,000	3,000
Para kazandığım herhangi bir işte çalışırım.	1485	1,075	0,326	1,000	3,000
Eğitsel kulübümle ilgili projelerde görev alırım.	1485	2,041	0,750	1,000	3,000
Çeşitli yarışmalara(bilgi, spor, resim, şiir vb.) katılırım.	1485	2,038	0,746	1,000	3,000
Okul gezilerine katılırım.	1485	2,325	0,800	1,000	3,000
Alt sınıflara derslerinde yardım ederim.	1485	1,931	0,740	1,000	3,000

Tablo 3'e göre, araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı maddelerine verdiği cevapların ortalamaları incelendiğinde; “*Ders çalışırım*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,690 \pm 0,506$; “*Ödevlerimi yaparım*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,876 \pm 0,396$; “*Etüt, özel ders veya dershaneye giderim*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,644 \pm 0,820$; “*Spor, müzik, dans vb. herhangi bir kursa giderim*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,703 \pm 0,861$; “*Satranç oynarım*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,967 \pm 0,733$; “*Kitap okurum*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,648 \pm 0,527$; “*Resim yaparım*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,405 \pm 0,592$; “*Bulmaca çözerim*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,292 \pm 0,634$; “*Müzik aleti çalarım*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,873 \pm 0,780$; “*Müzik dinlerim*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,504 \pm 0,604$; “*Televizyon seyredirim*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,436 \pm 0,562$; “*Top oynarım*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,250 \pm 0,661$; “*Kuş, balık, kedi gibi evcil hayvan beslerim*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,734 \pm 0,864$; “*El sanatları(takı tasarımı, örgü vb.) yaparım*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,532 \pm 0,716$; “*Spor yaparım*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,374 \pm 0,641$; “*İnternette vakit geçiririm*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,990 \pm 0,627$; “*Kütüphanede vakit geçiririm*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,761 \pm 0,653$; “*Arkadaşlarımla dışarıda oyun oynarım*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,308 \pm 0,580$; “*Evde ailemle vakit geçiririm.*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,797 \pm 0,483$; “*Ailemle sinema, tiyatro vb. giderim.*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,947 \pm 0,697$; “*Ailemle birlikte komşu, akraba ziyaretlerine giderim.*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,431 \pm 0,574$; “*Ailemle pikniğe giderim.*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,216 \pm 0,580$; “*Kardeşlerimin bakımına yardım ederim.*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,096 \pm 0,842$; “*Aileme ev işlerinde yardım ederim.*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,504 \pm 0,604$; “*Para kazandığım herhangi bir işte çalışırım.*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,075 \pm 0,326$; “*Eğitsel kulübümle ilgili projelerde görev alırım.*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,041 \pm 0,750$; “*Çeşitli yarışmalara(bilgi, spor, resim, şiir vb.) katılırım.*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,038 \pm 0,746$; “*Okul gezilerine katılırım.*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,325 \pm 0,800$; “*Alt sınıflara derslerinde yardım ederim.*” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,931 \pm 0,740$; “olarak bulunmuştur.

2.2 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirme Sıklıkları Cinsiyet, Kardeş Sayısı, Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi, Ailenin Ekonomik Durumu, Annenin Eğitim Durumu, Babanın Eğitim Durumu, Annenin Meslek Durumu, Babanın Meslek Durumu Değişkenlerine Göre Nasıldır?

2.2.1 Cinsiyet değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre dağılımı Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	t	P
Okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı	Kız	830	2,160	0,290	1,307	0,191
	Erkek	655	2,140	0,297		

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($t=1,307$; $p=0,191>0,05$).

2.2.2 Kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı düzeylerinin kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşması Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Düzeylerinin Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	P
Okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı	1-2 kardeş	888	2,196	0,285	1484	23,618	0,000
	3-4 kardeş	468	2,109	0,283			
	5-6 kardeş	82	1,985	0,298			
	7 kardeş ve üstü	47	2,012	0,326			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F(3, 1481) = 23,61; p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, 1-2 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı, 3-4 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığından yüksek bulunmuştur. 1-2 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı, 5-6 yaş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığından yüksek bulunmuştur. 1-2 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı, 7 kardeş ve üstünün okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığından yüksek bulunmuştur. 3-4 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı, 5-6 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığından yüksek bulunmuştur.

2.2.3 Ailenin yaşadığı yerleşim yeri değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarında okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı düzeylerinin ailesinin yaşadığı yerleşim yeri değişkenine göre farklılaşması Tablo 6’da verilmiştir

Tablo 6. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Düzeylerinin Ailesinin Yaşadığı Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	p
Okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı	İl	247	2,186	0,313	1484	6,416	0,000
	İlçe	1057	2,149	0,279			
	Belde	129	2,164	0,319			
	Köy	52	1,993	0,355			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları ortalamalarının ailesinin yaşadığı yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark

istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(3, 1481) = 6,41; p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, ailesi ilde yaşayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, ailesi köyde yaşayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Ailesi ilçede yaşayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, ailesi köyde yaşayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Ailesi beldede yaşayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, ailesi köyde yaşayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur.

2.2.4 Ailenin ekonomik durumu değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı düzeylerinin ailesinin ekonomik durumu değişkenine göre farklılaşması Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Düzeylerinin Ailesinin Ekonomik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	p
Okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı	İyi	673	2,198	0,281	1484	24,032	0,000
	Orta	760	2,123	0,283			
	Zayıf	52	1,959	0,432			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları ortalamalarının ailesinin ekonomik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 24,03; p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, ailesinin ekonomik durumu iyi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, ailesinin ekonomik durumu orta düzeyde olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Ailesinin ekonomik durumu iyi olan

ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, ailesinin ekonomik durumu zayıf olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Ailesinin ekonomik durumu orta düzeyde olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, ailesinin ekonomik durumu zayıf olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur.

2.2.5 Annesinin eğitim durumu değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı düzeylerinin annesinin eğitim durumu değişkenine göre farklılaşması Tablo 8’de verilmiştir

Tablo 8. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Düzeylerinin Annesinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	p
Okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı	Eğitim almamış	131	1,992	0,299	1484	17,979	0,000
	İlkokul mezunu	686	2,126	0,270			
	Ortaokul mezunu	183	2,186	0,294			
	Lise mezunu	328	2,215	0,290			
	Üniversite mezunu	121	2,268	0,308			
	Diğer	36	2,057	0,336			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları ortalamalarının annesinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(5, 1479) = 17,97; p=0,000 < 0,05$). Annesi eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, annesinin eğitimi ilkokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesi eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, annesinin eğitimi ortaokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesi eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, annesinin eğitimi

lise mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesi eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, annesinin eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesinin eğitimi ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, annesinin eğitimi lise mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesinin eğitimi ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, annesinin eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesinin eğitimi lise mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, annesi diğer eğitimlere sahip ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Annesinin eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, annesi diğer eğitimlere sahip ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur.

2.2.6 Babasının eğitim durumu değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı düzeylerinin babasının eğitim durumu değişkenine göre farklılaşması Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Düzeylerinin Babasının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	p
Okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı	Eğitim almamış	56	1,998	0,366	1484	15,098	0,000
	İlkokul mezunu	472	2,102	0,284			
	Ortaokul mezunu	221	2,121	0,298			
	Lise mezunu	429	2,189	0,258			
	Üniversite mezunu	265	2,250	0,291			
	Diğer	42	2,060	0,371			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları ortalamalarının babasının eğitim durumu değişkenine göre

anlamli bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(5, 1479) = 15,09; p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, babası eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, babasının eğitimi ortaokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babası eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, babasının eğitimi lise mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babası eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, babasının eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babasının eğitimi ilkokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, babasının eğitimi lise mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babasının eğitimi ilkokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, babasının eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babasının eğitimi ortaokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, babasının eğitimi lise mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babasının eğitimi ilkokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, babasının eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babasının eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, diğerin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur.

2.2.7 Annesinin meslek durumu değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı düzeylerinin annesinin meslek durumu değişkenine göre farklılaşması Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Düzeylerinin Annesinin Mesleği Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	p
Okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı	Çalışmıyor	1121	2,144	0,276	1484	19,931	0,000
	Çiftçi	20	1,626	0,584			
	İşçi	74	2,243	0,271			
	Serbest meslek	85	2,108	0,286			
	Memur	74	2,284	0,291			
	Diğer	111	2,208	0,285			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları ortalamalarının annesinin mesleği değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(5, 1479) = 19,93; p = 0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, annesi çalışmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, annesi çiftçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Annesi çalışmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, annesi işçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesi çalışmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, annesinin mesleği memur olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesi çiftçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, annesi işçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesi çiftçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, annesi serbest meslek sahibi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesi çiftçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, annesinin mesleği memur olan ilköğretim 5.sınıf

öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesi çiftçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, annesi diğer meslek sahibi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesi işçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, annesi serbest meslek sahibi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Annesi serbest meslek sahibi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, annesinin mesleği memur olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur.

2.2.8 Babasının meslek durumu değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı düzeylerinin babasının meslek durumu değişkenine göre farklılaşması Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Düzeylerinin Babasının Mesleği Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	P
Okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı	Çalışmıyor	71	2,067	0,292	1484	17,557	0,000
	Çiftçi	25	1,742	0,589			
	İşçi	645	2,150	0,266			
	Serbest meslek	307	2,115	0,282			
	Memur	182	2,241	0,279			
	Diğer	255	2,199	0,293			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları ortalamalarının babasının mesleği değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(5, 1479) = 17,55; p = 0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, babası çalışmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, babası çiftçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Babası çalışmayan

ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, babası memur olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babası çalışmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, babası diğer meslek sahibi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babası çiftçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, babası işçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babası çiftçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, babası serbest meslek sahibi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babası çiftçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, babası memur olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babası çiftçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, babası diğer meslek sahibi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babası işçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, babası memur olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babası serbest meslek sahibi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, babası memur olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babası serbest meslek sahibi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanları, babası diğer meslek sahibi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul dışındaki etkinlikleri yapma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur.

2.3 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirme Etkinliklerine En Çok Kim Tarafından Yönlendirilmektedirler?

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında katıldıkları etkinliklere yönlendirilme sıklık düzeylerinin ortalamaları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Ortalamaları

	N	Ort.	S.s	Min.	Max.
Ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı	1409	6,776	3,356	1,000	28,000
Arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı	1104	4,044	2,956	1,000	22,000
Okulunda yaptığı etkinlik sıklığı	762	2,451	1,945	1,000	19,000
Kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı	1464	12,449	5,566	1,000	29,000

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin etkinlik yapma sıklık düzeylerinin ortalamaları incelendiğinde; ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı ortalaması $6,776 \pm 3,356$; arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı ortalaması $4,044 \pm 2,956$; okulunda yaptığı etkinlik sıklığı ortalaması $2,451 \pm 1,945$; kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı ortalaması $12,449 \pm 5,566$ olarak bulunmuştur.

Şekil 12. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Ortalamaları

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında katıldıkları etkinliklerin yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Etkinlik Yapmasına Yönlendirenlere Göre Dağılımı

		n	%
Ders çalışırım	Ailem	343	23,4
	Arkadaşlarım	42	2,9
	Okulum	90	6,2
	Kendim	988	67,5
Ödevlerimi yaparım	Ailem	218	14,9
	Arkadaşlarım	37	2,5
	Okulum	81	5,5
	Kendim	1127	77
Etüt, özel ders veya dershaneye giderim	Ailem	261	30,9
	Arkadaşlarım	112	13,3
	Okulum	160	18,9
	Kendim	312	36,9
Spor, müzik, dans vb. herhangi bir kursa giderim	Ailem	184	21,1
	Arkadaşlarım	148	17
	Okulum	114	13,1
	Kendim	427	48,9

Tablo 13. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Etkinlik Yapmasına Yönlendirenlere Göre Dağılımı Devamı

	Ailem	228	19,5
Satranç oynarım	Arkadaşlarım	438	37,5
	Okulum	81	6,9
	Kendim	420	36
Kitap okurum	Ailem	179	12,3
	Arkadaşlarım	58	4
	Okulum	68	4,7
	Kendim	1148	79
Resim yaparım	Ailem	95	6,7
	Arkadaşlarım	90	6,3
	Okulum	110	7,7
	Kendim	1130	79,3
Bulmaca çözerim	Ailem	246	17,9
	Arkadaşlarım	91	6,6
	Okulum	26	1,9
	Kendim	1009	73,5
Müzik aleti çalarım	Ailem	104	9,7
	Arkadaşlarım	114	10,7
	Okulum	99	9,3
	Kendim	752	70,3
Müzik dinlerim	Ailem	162	11,8
	Arkadaşlarım	100	7,3
	Okulum	16	1,2
	Kendim	1100	79,8
Televizyon seyredirim	Ailem	649	45,4
	Arkadaşlarım	39	2,7
	Okulum	8	0,6
	Kendim	734	51,3
Top oynarım	Ailem	61	4,5
	Arkadaşlarım	734	54,5
	Okulum	25	1,9
	Kendim	528	39,2
Kuş, balık, kedi gibi evcil hayvan beslerim	Ailem	365	42,5
	Arkadaşlarım	91	10,6
	Okulum	11	1,3
	Kendim	391	45,6
El sanatları(takı tasarımı, örgü vb.) yaparım	Ailem	206	25,9
	Arkadaşlarım	128	16,1
	Okulum	49	6,2
	Kendim	413	51,9
Spor yaparım	Ailem	204	15,1
	Arkadaşlarım	240	17,8
	Okulum	48	3,6
	Kendim	857	63,5
İnternette vakit geçiririm	Ailem	113	9
	Arkadaşlarım	167	13,3
	Okulum	31	2,5
	Kendim	943	75,2
Kütüphanede vakit geçiririm	Ailem	92	8,8
	Arkadaşlarım	315	30
	Okulum	144	13,7
	Kendim	498	47,5
Arkadaşlarımla dışarıda oyun oynarım	Ailem	58	4,1
	Arkadaşlarım	859	61,3
	Okulum	15	1,1
	Kendim	469	33,5
Evde ailemle vakit geçiririm.	Ailem	972	68,5
	Arkadaşlarım	18	1,3
	Okulum	4	0,3
	Kendim	426	30
Ailemle sinema, tiyatro vb. giderim.	Ailem	850	74,4
	Arkadaşlarım	38	3,3
	Okulum	36	3,1
	Kendim	219	19,2
Ailemle birlikte komşu, akraba ziyaretlerine giderim.	Ailem	1234	86,8
	Arkadaşlarım	8	0,6
	Okulum	6	0,4
	Kendim	174	12,2

Tablo 13. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Etkinlik Yapmasına Yönlendirenlere Göre Dağılımı Devamı

	Ailem	1120	82,6
Ailemle pikniğe giderim.	Arkadaşlarım	17	1,3
	Okulum	10	0,7
	Kendim	209	15,4
Kardeşlerimin bakımına yardım ederim.	Ailem	487	45,4
	Arkadaşlarım	20	1,9
	Okulum	6	0,6
	Kendim	559	52,1
Aileme ev işlerinde yardım ederim.	Ailem	642	46,7
	Arkadaşlarım	9	0,7
	Okulum	3	0,2
	Kendim	721	52,4
Para kazandığım herhangi bir işte çalışırım.	Ailem	90	26,9
	Arkadaşlarım	36	10,8
	Okulum	20	6
	Kendim	188	56,3
Eğitsel kulübümle ilgili projelerde görev alırım.	Ailem	60	5,3
	Arkadaşlarım	202	18
	Okulum	245	21,8
	Kendim	618	54,9
Çeşitli yarışmalara(bilgi, spor, resim, şiir vb.) katılırım.	Ailem	103	8,9
	Arkadaşlarım	183	15,9
	Okulum	195	16,9
	Kendim	672	58,3
Okul gezilerine katılırım.	Ailem	178	13,7
	Arkadaşlarım	229	17,6
	Okulum	369	28,4
	Kendim	525	40,4
Alt sınıflara derslerinde yardım ederim.	Ailem	45	4,4
	Arkadaşlarım	204	19,9
	Okulum	105	10,3
	Kendim	670	65,4

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden “*Ders çalışırım*” maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13’te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 343’ünün (% 23,4) ailesinin, 42’sinin (% 2,9) arkadaşlarının, 90’ının (% 6,2) okulunun, 988’inin (% 67,5) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden “*Ödevlerimi yaparım*” maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13’te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 218’inin (% 14,9) ailesinin, 37’sinin (% 2,5) arkadaşlarının, 81’inin (% 5,5) okulunun, 1127’sinin (% 77,0) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden “*Etüt, özel ders veya dershaneye giderim*” maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13’te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 261’inin (% 30,9) ailesinin,

112'sinin (% 13,3) arkadaşlarının, 160'ının (% 18,9) okulunun, 312'sinin (% 36,9) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden “*Spor, müzik, dans vb. herhangi bir kursa giderim*” maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 184'ünün (% 21,1) ailesinin, 148'inin (% 17,0) arkadaşlarının, 114'ünün (% 13,1) okulunun, 427'sinin (% 48,9) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden “*Satranç oynarım*” maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 228'inin (% 19,5) ailesinin, 438'inin (% 37,5) arkadaşlarının, 81'inin (% 6,9) okulunun, 420'sinin (% 36,0) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden “*Kitap okurum*” maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 179'unun (% 12,3) ailesinin, 58'inin (% 4,0) arkadaşlarının, 68'inin (% 4,7) okulunun, 1148'inin (% 79,0) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden “*Resim yaparım*” maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 95'inin (% 6,7) ailesinin, 90'ının (% 6,3) arkadaşlarının, 110'unun (% 7,7) okulunun, 1130'unun (% 79,3) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden “*Bulmaca çözerim*” maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 246'sının (% 17,9) ailesinin, 91'inin (% 6,6) arkadaşlarının, 26'sının (% 1,9) okulunun, 1009'unun (% 73,5) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden “*Müzik aleti çalarım*” maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13’te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 104’ünün (% 9,7) ailesinin, 114’ünün (% 10,7) arkadaşlarının, 99’unun (% 9,3) okulunun, 752’sinin (% 70,3) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden “*Müzik dinlerim*” maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13’te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 162’sinin (% 11,8) ailesinin, 100’inin (% 7,3) arkadaşlarının, 16’sının (% 1,2) okulunun, 1100’inin (% 79,8) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden “*Televizyon seyredirim*” maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13’te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 649’unun (% 45,4) ailesinin, 39’unun (% 2,7) arkadaşlarının, 8’inin (% 0,6) okulunun, 734’ünün (% 51,3) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden “*Top oynarım*” maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13’te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 61’inin (% 4,5) ailesinin, 734’ünün (% 54,5) arkadaşlarının, 25’inin (% 1,9) okulunun, 528’inin (% 39,2) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerini okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden “*Kuş, balık, kedi gibi evcil hayvan beslerim*” maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13’te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 365’inin (% 42,5) ailesinin, 91’inin (% 10,6) arkadaşlarının, 11’inin (% 1,3) okulunun, 391’inin (% 45,6) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerini okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden “*El sanatları(takı tasarımı, örgü vb.) yaparım*” maddesine cevap verenlerin etkinlik

yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 206'sının (% 25,9) ailesinin, 128'inin (% 16,1) arkadaşlarının, 49'unun (% 6,2) okulunun, 413'ünün (% 51,9) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden "*Spor yaparım*" maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 204'ünün (% 15,1) ailesinin, 240'ının (% 17,8) arkadaşlarının, 48'inin (% 3,6) okulunun, 857'sinin (% 63,5) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden "*İnternette vakit geçiririm*" maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 113'ünün (% 9,0) ailesinin, 167'sinin (% 13,3) arkadaşlarının, 31'inin (% 2,5) okulunun, 943'ünün (% 75,2) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden "*Kütüphanede vakit geçiririm*" maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 92'sinin (% 8,8) ailesinin, 315'inin (% 30,0) arkadaşlarının, 144'ünün (% 13,7) okulunun, 498'inin (% 47,5) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden "*Arkadaşlarımla dışarıda oyun oynarım*" maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 58'inin (% 4,1) ailesinin, 859'unun (% 61,3) arkadaşlarının, 15'inin (% 1,1) okulunun, 469'unun (% 33,5) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Örneklem grubunun okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden "*Evde ailemle vakit geçiririm.*" maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 972'sinin (% 68,5) ailesinin, 18'inin (% 1,3) arkadaşlarının, 4'ünün

(% 0,3) okulunun, 426'sının (% 30,0) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden "*Ailemle sinema, tiyatro vb. giderim.*" maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 850'sinin (% 74,4) ailesinin, 38'inin (% 3,3) arkadaşlarının, 36'sının (% 3,1) okulunun, 219'unun (% 19,2) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden "*Ailemle birlikte komşu, akraba ziyaretlerine giderim.*" maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 1234'ünün (% 86,8) ailesinin, 8'inin (% 0,6) arkadaşlarının, 6'sının (% 0,4) okulunun, 174'ünün (% 12,2) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden "*Ailemle pikniğe giderim.*" maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 1120'sinin (% 82,6) ailesinin, 17'sinin (% 1,3) arkadaşlarının, 10'unun (% 0,7) okulunun, 209'unun (% 15,4) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden "*Kardeşlerimin bakımına yardım ederim.*" maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 487'sinin (% 45,4) ailesinin, 20'sinin (% 1,9) arkadaşlarının, 6'sının (% 0,6) okulunun, 559'unun (% 52,1) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden "*Aileme ev işlerinde yardım ederim.*" maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna

göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 642'sinin (% 46,7) ailesinin, 9'unun (% 0,7) arkadaşlarının, 3'ünün (% 0,2) okulunun, 721'inin (% 52,4) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden “*Para kazandığım herhangi bir işte çalışırım.*” maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 90'mın (% 26,9) ailesinin, 36'sının (% 10,8) arkadaşlarının, 20'sinin (% 6,0) okulunun, 188'inin (% 56,3) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden “*Eğitsel kulübümle ilgili projelerde görev alırım.*” maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 60'mın (% 5,3) ailesinin, 202'sinin (% 18,0) arkadaşlarının, 245'inin (% 21,8) okulunun, 618'inin (% 54,9) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden “*Çeşitli yarışmalara(bilgi, spor, resim, şiir vb.) katılırım.*” maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 103'ünün (% 8,9) ailesinin, 183'ünün (% 15,9) arkadaşlarının, 195'inin (% 16,9) okulunun, 672'sinin (% 58,3) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden “*Okul gezilerine katılırım.*” maddesine cevap verenlerin etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 178'inin (% 13,7) ailesinin, 229'unun (% 17,6) arkadaşlarının, 369'unun (% 28,4) okulunun, 525'inin (% 40,4) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında yaptığı etkinliklerden “*Alt sınıflara derslerinde yardım ederim.*” maddesine cevap verenlerin

etkinlik yapmasına yönlendirenlere göre dağılımı Tablo 13'te incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 45'inin (% 4,4) ailesinin, 204'ünün (% 19,9) arkadaşlarının, 105'inin (% 10,3) okulunun, 670'inin (% 65,4) kendisinin yönlendirmesiyle okul saatleri dışında etkinlik yaptığı görülmektedir.

2.4 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirme Etkinliklerine Yönlendirilmeleri Cinsiyet, Kardeş Sayısı, Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi, Ailenin Ekonomik Durumu, Annenin Eğitim Durumu, Babanın Eğitim Durumu, Annenin Meslek Durumu, Babanın Meslek Durumu Değişkenlerine Göre Nasıldır?

2.4.1 Cinsiyet değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan etkinliklere yönlendirilme sıklık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşması Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	t	P
Ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı	Kız	788	6,844	3,397	0,850	0,395
	Erkek	621	6,691	3,305		
Arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı	Kız	617	3,812	2,682	-2,886	0,004
	Erkek	487	4,339	3,248		
Okulunda yaptığı etkinlik sıklığı	Kız	431	2,387	1,947	-1,036	0,300
	Erkek	331	2,535	1,942		
Kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı	Kız	819	12,512	5,533	0,481	0,630
	Erkek	645	12,371	5,611		

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($t=0,850$; $p=0,395>0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($t=-2,89$; $p=0,004<0,05$). Ortalamalar arasındaki farka göre, erkeklerin arkadaşlarıyla yaptığı

etkinlik sıklığı puanları ($x=4,339$), kızın arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından ($x=3,812$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okulunda yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($t=-1,036$; $p=0,300>0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($t=0,481$; $p=0,630>0,05$).

2.4.2 Kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan etkinliklere yönlendirilme sıklık düzeylerinin kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşması Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	p
Ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı	1-2 kardeş	830	6,813	3,408	1408	0,859	0,462
	3-4 kardeş	456	6,825	3,301			
	5-6 kardeş	78	6,205	2,774			
	7 kardeş ve üstü	45	6,600	3,852			
Arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı	1-2 kardeş	655	3,802	2,762	1103	3,748	0,011
	3-4 kardeş	364	4,363	3,253			
	5-6 kardeş	55	4,564	2,767			
	7 kardeş ve üstü	30	4,533	3,192			
Okulunda yaptığı etkinlik sıklığı	1-2 kardeş	445	2,288	1,592	761	5,484	0,001
	3-4 kardeş	252	2,520	2,046			
	5-6 kardeş	41	3,366	3,520			
	7 kardeş ve üstü	24	3,208	2,519			
Kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı	1-2 kardeş	874	13,100	5,702	1463	10,651	0,000
	3-4 kardeş	466	11,592	5,295			
	5-6 kardeş	79	11,456	4,851			
	7 kardeş ve üstü	45	10,444	4,993			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(3, 1405) =0,85$; $p=0,462>0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(3, 1100) = 3,74; p=0,011 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, 1-2 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı, 3-4 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığından düşük bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okulunda yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(3, 758) = 5,48; p=0,001 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, 1-2 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okulunda yaptığı etkinlik sıklığı, 5-6 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okulunda yaptığı etkinlik sıklığından düşük bulunmuştur. 3-4 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okulunda yaptığı etkinlik sıklığı, 5-6 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okulunda yaptığı etkinlik sıklığından düşük bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(3, 1460) = 10,65; p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, 1-2 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı, 3-4 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığından yüksek bulunmuştur. 1-2 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı, 7 kardeş ve üstünün kendisinin yaptığı etkinlik sıklığından yüksek bulunmuştur.

2.4.3 Ailenin yaşadığı yerleşim birimi değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan etkinliklere yönlendirilme sıklık düzeylerinin ailesinin yaşadığı yerleşim yeri değişkenine göre farklılaşması Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Ailesinin Yaşadığı Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	P
Ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı	İl	227	6,877	4,054	1408	2,843	0,037
	İlçe	1012	6,755	3,214			
	Belde	123	7,228	3,211			
	Köy	47	5,574	2,764			
Arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı	İl	169	3,604	2,633	1103	2,057	0,104
	İlçe	800	4,075	2,999			
	Belde	100	4,350	3,147			
	Köy	35	4,600	2,714			
Okulunda yaptığı etkinlik sıklığı	İl	125	2,328	1,698	761	1,244	0,293
	İlçe	530	2,419	1,861			
	Belde	81	2,827	2,692			
	Köy	26	2,538	1,944			
Kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı	İl	242	12,909	5,338	1463	1,854	0,136
	İlçe	1047	12,475	5,636			
	Belde	126	11,825	5,319			
	Köy	49	11,245	5,618			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının ailesinin yaşadığı yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(3, 1405) = 2,84; p = 0,037 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, ailesi beldede yaşayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı puanları, ailesi köyde yaşayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının ailesinin yaşadığı yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(3, 1100) = 2,05; p = 0,104 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okulunda yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının ailesinin yaşadığı yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı bir

farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(3, 758) = 1,24; p = 0,293 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının ailesinin yaşadığı yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(3, 1460) = 1,85; p = 0,136 > 0,05$).

2.4.4 Ailesinin ekonomik durumu değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan etkinliklere yönlendirilme sıklık düzeylerinin ailesinin ekonomik durumu değişkenine göre farklılaşması Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Ailesinin Ekonomik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	P
Ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı	İyi	641	7,070	3,422	1408	4,663	0,010
	Orta	722	6,547	3,278			
	Zayıf	46	6,283	3,377			
Arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı	İyi	502	4,008	2,756	1103	3,055	0,048
	Orta	567	4,002	3,072			
	Zayıf	35	5,257	3,567			
Okulunda yaptığı etkinlik sıklığı	İyi	337	2,415	2,056	761	0,105	0,901
	Orta	401	2,479	1,859			
	Zayıf	24	2,500	1,818			
Kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı	İyi	662	12,687	5,758	1463	3,721	0,024
	Orta	756	12,364	5,377			
	Zayıf	46	10,435	5,472			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının ailesinin ekonomik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1406) = 4,66; p = 0,010 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, ailesinin ekonomik durumu iyi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı puanları, ailesinin ekonomik durumu orta düzeyde olan ilköğretim

5.sınıf öğrencilerinin ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının ailesinin ekonomik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1101) = 3,05$; $p=0,048 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, ailesinin ekonomik durumu iyi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanları, ailesinin ekonomik durumu zayıf olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Ailesinin ekonomik durumu orta düzeyde olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanları, ailesinin ekonomik durumu zayıf olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okulunda yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının ailesinin ekonomik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(2, 759) = 0,10$; $p=0,901 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının ailesinin ekonomik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1461) = 3,721$; $p=0,024 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, ailesinin ekonomik durumu iyi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanları, ailesinin ekonomik durumu zayıf olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur.

2.4.5 Annesinin eğitim durumu değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan etkinliklere yönlendirilme sıklık düzeylerinin annesinin eğitim durumu değişkenine göre farklılaşması Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Annesinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	P
Ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı	Eğitim almamış	124	6,565	3,153	1408	1,770	0,116
	İlkokul mezunu	656	6,732	3,101			
	Ortaokul mezunu	176	6,994	3,968			
	Lise mezunu	306	7,092	3,473			
	Üniversite mezunu	113	6,389	3,617			
	Diğer	34	5,735	3,222			
Arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı	Eğitim almamış	104	5,144	3,386	1103	3,710	0,002
	İlkokul mezunu	534	3,985	2,664			
	Ortaokul mezunu	137	4,044	3,430			
	Lise mezunu	238	3,824	3,076			
	Üniversite mezunu	67	3,507	2,648			
	Diğer	24	4,292	2,985			
Okulunda yaptığı etkinlik sıklığı	Eğitim almamış	71	3,324	2,446	761	4,908	0,000
	İlkokul mezunu	364	2,500	2,125			
	Ortaokul mezunu	101	2,505	1,701			
	Lise mezunu	160	2,069	1,284			
	Üniversite mezunu	49	1,959	1,443			
	Diğer	17	2,471	2,125			
Kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı	Eğitim almamış	127	10,559	4,936	1463	10,207	0,000
	İlkokul mezunu	678	12,170	5,161			
	Ortaokul mezunu	180	12,039	5,791			
	Lise mezunu	325	12,905	5,926			
	Üniversite mezunu	119	15,210	5,829			
	Diğer	35	13,229	6,184			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının annesinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(5, 1403) = 1,77; p = 0,116 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının annesinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(5, 1098) = 3,71; p = 0,002 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, annesi eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı

etkinlik sıklığı puanları, annesinin eğitimi ilkokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Annesi eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanları, annesinin eğitimi ortaokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Annesi eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanları, annesinin eğitimi lise mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Annesi eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanları, annesinin eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okulunda yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının annesinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(5, 756) = 4,90; p = 0,000 < 0,05$). Annesi eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okulunda yaptığı etkinlik sıklığı puanları, annesinin eğitimi ilkokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okulunda yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Annesi eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okulunda yaptığı etkinlik sıklığı puanları, annesinin eğitimi lise mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okulunda yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Annesi eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okulunda yaptığı etkinlik sıklığı puanları, annesinin eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okulunda yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının annesinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(5, 1458) = 10,20; p = 0,000 < 0,05$). Annesi eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanları, annesinin eğitimi ilkokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin

yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesi eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanları, annesinin eğitimi lise mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesi eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanları, annesinin eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesinin eğitimi ilkokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanları, annesinin eğitimi üniversite mezunu olan öğrencilerin yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesinin eğitimi ortaokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanları, annesinin eğitimi üniversite mezunu olan öğrencilerin yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesinin eğitimi lise mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanları, annesinin eğitimi üniversite mezunu olan öğrencilerin yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur.

2.4.6 Babasının eğitim durumu değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan etkinliklere yönlendirilme sıklık düzeylerinin babasının eğitim durumu değişkenine göre farklılaşması Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Babasının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	P
Ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı	Eğitim almamış	51	6,922	2,841	1408	1,508	0,184
	İlkokul mezunu	451	6,590	3,119			
	Ortaokul mezunu	208	6,606	3,496			
	Lise mezunu	408	6,939	3,246			
	Üniversite mezunu	250	7,092	3,895			
	Diğer	41	5,976	3,158			
Arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı	Eğitim almamış	40	5,925	3,640	1103	5,674	0,000
	İlkokul mezunu	359	4,262	2,986			
	Ortaokul mezunu	166	3,982	2,955			
	Lise mezunu	329	3,809	2,826			
	Üniversite mezunu	180	3,544	2,704			
	Diğer	30	4,867	3,298			
Okulunda yaptığı etkinlik sıklığı	Eğitim almamış	31	2,968	2,373	761	2,150	0,058
	İlkokul mezunu	240	2,608	2,236			
	Ortaokul mezunu	127	2,457	1,708			
	Lise mezunu	216	2,454	1,902			
	Üniversite mezunu	127	2,000	1,458			
	Diğer	21	2,571	1,748			

Tablo 19. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Babasının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması devamı

Kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı	Eğitim almamış	53	10,038	5,543	1463	6,823	0,000
	İlkokul mezunu	466	11,955	5,174			
	Ortaokul mezunu	217	12,147	5,701			
	Lise mezunu	425	12,642	5,457			
	Üniversite mezunu	262	13,893	5,964			
	Diğer	41	11,561	5,710			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının babasının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(5, 1403) = 1,50; p = 0,184 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının babasının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F(5, 1098) = 5,67; p = 0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, babası eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanları, babasının eğitimi ilkokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Babası eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanları, babasının eğitimi ortaokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Babası eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanları, babasının eğitimi lise mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Babası eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanları, babasının eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okulunda yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının babasının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir

farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(5, 756) = 2,15; p = 0,058 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanları ortalamalarının babasının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(5, 1458) = 6,82; p = 0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, babası eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanları, babasının eğitimi lise mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babası eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanları, babasının eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babasının eğitimi ilkokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanları, babasının eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babasının eğitimi ortaokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanları, babasının eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babasının eğitimi lise mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanları, babasının eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur.

2.4.7 Annesinin meslek durumu değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan etkinliklere yönlendirilme sıklık düzeylerinin annesinin meslek durumu değişkenine göre farklılaşması Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Annesinin Mesleği Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p
Ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı	Çalışmıyor	1071	6,763	3,367	1,050	0,958
	Çiftçi	12	6,333	2,309		
	İşçi	69	7,043	3,591		
	Serbest meslek	82	6,890	3,197		
	Memur	70	6,643	2,983		
	Diğer	105	6,790	3,589		
Arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı	Çalışmıyor	851	4,043	2,992	13,868	0,016
	Çiftçi	7	3,571	2,760		
	İşçi	60	4,350	3,085		
	Serbest meslek	68	4,735	3,006		
	Memur	45	4,067	2,416		
	Diğer	73	3,192	2,531		
Okulunda yaptığı etkinlik sıklığı	Çalışmıyor	590	2,429	1,881	8,698	0,122
	Çiftçi	5	1,600	0,548		
	İşçi	37	2,676	1,547		
	Serbest meslek	52	3,154	3,256		
	Memur	29	1,759	0,951		
	Diğer	49	2,306	1,402		
Kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı	Çalışmıyor	1109	12,372	5,526	18,229	0,003
	Çiftçi	12	11,167	6,177		
	İşçi	73	12,274	5,394		
	Serbest meslek	85	11,012	5,100		
	Memur	74	14,622	5,861		
	Diğer	111	13,126	5,786		

Araştırmaya katılanların ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı puanı ortalamalarının anne mesleği değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan kruskal wallis h-testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. (kw=1,050; p=0,958>0,05).

Araştırmaya katılanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanı ortalamalarının anne mesleği değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan kruskal wallis h-testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. (kw=13,868; p=0,016<0,05). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere mann whitney u testi uygulanmıştır. Buna göre; mesleği serbest meslek olanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanı, mesleği çalışmıyor olanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanından yüksek bulunmuştur. (mann whitney u=24192,500; p=0,023<0,05). Mesleği çalışmıyor olanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanı, mesleği diğer olanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanından yüksek bulunmuştur. (mann whitney u=25609,500; p=0,012<0,05). Mesleği işçi olanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanı, mesleği diğer olanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanından yüksek bulunmuştur. (mann whitney u=1691,500; p=0,022<0,05). Mesleği serbest meslek olanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanı, mesleği diğer olanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanından yüksek bulunmuştur. (mann whitney

$u=1619,000$; $p=0,000<0,05$). Mesleği memur olanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanı, mesleği diğer olanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanından yüksek bulunmuştur. (mann whitney $u=1227,000$; $p=0,020<0,05$).

Araştırmaya katılanların okulunda yaptığı etkinlik sıklığı puanı ortalamalarının anne mesleği değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan kruskal wallis h-testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. ($kw=8,698$; $p=0,122>0,05$).

Araştırmaya katılanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanı ortalamalarının anne mesleği değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan kruskal wallis h-testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. ($kw=18,229$; $p=0,003<0,05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere mann whitney u testi uygulanmıştır. Buna göre; mesleği çalışmıyor olanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanı, mesleği serbest meslek olanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanından yüksek bulunmuştur. (mann whitney $u=40033,500$; $p=0,020<0,05$). Mesleği memur olanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanı, mesleği çalışmıyor olanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanından yüksek bulunmuştur. (mann whitney $u=32285,500$; $p=0,002<0,05$). Mesleği memur olanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanı, mesleği işçi olanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanından yüksek bulunmuştur. (mann whitney $u=2043,500$; $p=0,011<0,05$). Mesleği memur olanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanı, mesleği serbest meslek olanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanından yüksek bulunmuştur. (mann whitney $u=2035,500$; $p=0,000<0,05$). Mesleği diğer olanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanı, mesleği serbest meslek olanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanından yüksek bulunmuştur. (mann whitney $u=3745,000$; $p=0,013<0,05$).

2.4.8 Babanın meslek durumu değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan etkinliklere yönlendirilme sıklık düzeylerinin babanın meslek durumu değişkenine göre farklılaşması Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. Örneklem Grubunun Etkinliklere Yönlendirilme Sıklık Düzeylerinin Babasının Mesleği Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p
Ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı	Çalışmıyor	68	7,088	3,721	9,571	0,088
	Çiftçi	17	5,059	2,512		
	İşçi	618	6,909	3,232		
	Serbest meslek	292	6,534	3,503		
	Memur	176	6,716	3,085		
	Diğer	238	6,807	3,596		
Arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı	Çalışmıyor	54	4,370	2,790	8,227	0,144
	Çiftçi	10	4,900	4,095		
	İşçi	516	4,167	2,954		
	Serbest meslek	225	4,107	3,040		
	Memur	130	3,662	3,041		
	Diğer	169	3,728	2,736		
Okulunda yaptığı etkinlik sıklığı	Çalışmıyor	35	2,771	1,926	13,169	0,022
	Çiftçi	10	1,300	0,483		
	İşçi	347	2,530	2,193		
	Serbest meslek	138	2,594	1,839		
	Memur	103	2,087	1,449		
	Diğer	129	2,380	1,706		
Kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı	Çalışmıyor	70	10,943	5,659	17,656	0,003
	Çiftçi	17	12,118	5,622		
	İşçi	640	12,058	5,156		
	Serbest meslek	303	12,479	5,735		
	Memur	182	13,731	5,860		
	Diğer	252	12,925	5,940		

Araştırmaya katılanların ailesiyle yaptığı etkinlik sıklığı puanı ortalamalarının anne mesleği değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan kruskal wallis h-testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. (kw=1,050; p=0,958>0,05).

Araştırmaya katılanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanı ortalamalarının anne mesleği değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan kruskal wallis h-testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. (kw=13,868; p=0,016<0,05). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere mann whitney u testi uygulanmıştır. Buna göre; mesleği serbest meslek olanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanı, mesleği çalışmıyor olanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanından yüksek bulunmuştur. (mann whitney u=24192,500; p=0,023<0,05). Mesleği çalışmıyor olanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanı, mesleği diğer olanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanından yüksek bulunmuştur. (mann whitney u=25609,500; p=0,012<0,05). Mesleği işçi olanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanı, mesleği diğer olanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanından yüksek bulunmuştur. (mann whitney u=1691,500; p=0,022<0,05). Mesleği serbest meslek olanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanı, mesleği diğer olanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanından yüksek bulunmuştur. (mann whitney

$u=1619,000$; $p=0,000<0,05$). Mesleği memur olanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanı, mesleği diğer olanların arkadaşlarıyla yaptığı etkinlik sıklığı puanından yüksek bulunmuştur. (mann whitney $u=1227,000$; $p=0,020<0,05$).

Araştırmaya katılanların okulunda yaptığı etkinlik sıklığı puanı ortalamalarının anne mesleği değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan kruskal wallis h-testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. ($kw=8,698$; $p=0,122>0,05$).

Araştırmaya katılanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanı ortalamalarının anne mesleği değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan kruskal wallis h-testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. ($kw=18,229$; $p=0,003<0,05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere mann whitney u testi uygulanmıştır. Buna göre; mesleği çalışmıyor olanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanı, mesleği serbest meslek olanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanından yüksek bulunmuştur. (mann whitney $u=40033,500$; $p=0,020<0,05$). Mesleği memur olanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanı, mesleği çalışmıyor olanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanından yüksek bulunmuştur. (mann whitney $u=32285,500$; $p=0,002<0,05$). Mesleği memur olanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanı, mesleği işçi olanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanından yüksek bulunmuştur. (mann whitney $u=2043,500$; $p=0,011<0,05$). Mesleği memur olanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanı, mesleği serbest meslek olanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanından yüksek bulunmuştur. (mann whitney $u=2035,500$; $p=0,000<0,05$). Mesleği diğer olanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanı, mesleği serbest meslek olanların kendisinin yaptığı etkinlik sıklığı puanından yüksek bulunmuştur. (mann whitney $u=3745,000$; $p=0,013<0,05$).

2.5 İlköğretim 5.Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirmede Okullarının İmkânlarından Ne Düzeyde Yararlanmaktadırlar?

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıflarının öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı düzeylerinin ortalamaları Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Düzeylerinin Ortalamaları

	N	Ort.	S.s	Min.	Max.
Okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı	1485	1,868	0,381	1,000	3,000

Okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı düzeylerinin ortalaması $1,868 \pm 0,381$ olarak bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okuldan faydalanma sıklığı maddelerine verdikleri cevapların ortalamaları Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Maddelerine Verdiği Cevapların Ortalamaları

	N	Ort.	S.s	Min.	Max.
Okulun bahçesinden faydalanırım.	1485	2,527	0,576	1,000	3,000
Okulun basketbol sahasından faydalanırım.	1485	2,193	0,657	1,000	3,000
Okulun futbol sahasından faydalanırım.	1485	1,848	0,769	1,000	3,000
Okulun bilgisayar laboratuvarından faydalanırım.	1485	1,925	0,692	1,000	3,000
Okulun kütüphanesinden faydalanırım.	1485	1,990	0,675	1,000	3,000
Okulun müzik salonu ve müzik aletlerinden faydalanırım.	1485	1,445	0,689	1,000	3,000
Okulun resim atölyesinden faydalanırım.	1485	1,498	0,727	1,000	3,000
Okulun tiyatro salonundan faydalanırım.	1485	1,866	0,716	1,000	3,000
Okulun sinema izleme faaliyetlerinden faydalanırım.	1485	1,832	0,801	1,000	3,000
Okulun spor salonundan faydalanırım.	1485	1,894	0,848	1,000	3,000
Okulun satranç oyunu odasından faydalanırım.	1485	1,504	0,681	1,000	3,000
Okul saatleri dışında verilen satranç, drama, spor, halk oyunu vb. okul kurslarından faydalanırım.	1485	1,972	0,759	1,000	4,000
Okul saatleri dışında verilen derslere yardımcı okul kurslarından faydalanırım.	1485	1,776	0,760	1,000	3,000
Okul kantininden veya kafeteryasından faydalanırım.	1485	2,430	0,682	1,000	3,000
Okulun gezi faaliyetlerinden faydalanırım.	1485	2,287	0,701	1,000	3,000
Okul gazete ve dergisinden faydalanırım.	1485	1,607	0,768	1,000	3,000
Okulun gazete ve dergi faaliyetlerinde görev alırım.	1485	1,418	0,621	1,000	3,000
Okulun eğitsel kol projelerinde görev alırım.	1485	1,739	0,736	1,000	3,000
Okulun düzenlediği spor müsabakalarına katılırım.	1485	1,790	0,721	1,000	3,000
Okulun düzenlediği yarışmalara katılırım.	1485	1,989	0,639	1,000	3,000
Okulun düzenlediği sosyal hizmet projelerine katılırım.	1485	1,752	0,673	1,000	3,000
Okul takımında görev alırım.	1485	1,809	0,727	1,000	3,000

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı maddelerine verdiği cevapların ortalamaları incelendiğinde; “Okulun bahçesinden faydalanırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,527 \pm 0,576$; “Okulun basketbol sahasından faydalanırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,193 \pm 0,657$; “Okulun futbol sahasından faydalanırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,848 \pm 0,769$; “Okulun bilgisayar laboratuvarından faydalanırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,925 \pm 0,692$; “Okulun kütüphanesinden faydalanırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,990 \pm 0,675$; “Okulun müzik salonu ve müzik aletlerinden faydalanırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,445 \pm 0,689$; “Okulun resim atölyesinden faydalanırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,498 \pm 0,727$; “Okulun tiyatro salonundan faydalanırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,866 \pm 0,716$; “Okulun sinema izleme faaliyetlerinden faydalanırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,832 \pm 0,801$; “Okulun spor salonundan faydalanırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,894 \pm 0,848$; “Okulun satranç oyunu odasından faydalanırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,504 \pm 0,681$; “Okul saatleri dışında verilen satranç, drama, spor, halk oyunu vb. okul kurslarından faydalanırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,972 \pm 0,759$; “Okul saatleri dışında verilen derslere yardımcı okul kurslarından faydalanırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,776 \pm 0,760$; “Okul kantininden veya kafeteryasından faydalanırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,430 \pm 0,682$; “Okulun gezi faaliyetlerinden faydalanırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $2,287 \pm 0,701$; “Okul gazete ve dergisinden faydalanırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,607 \pm 0,768$; “Okulun gazete ve dergi faaliyetlerinde görev alırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,418 \pm 0,621$; “Okulun eğitsel kol projelerinde görev alırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,739 \pm 0,736$; “Okulun düzenlediği spor müsabakalarına katılırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,790 \pm 0,721$; “Okulun düzenlediği yarışmalara katılırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,989 \pm 0,639$; “Okulun düzenlediği sosyal hizmet projelerine katılırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,752 \pm 0,673$; “Okul takımında görev alırım.” maddesine verdiği cevapların ortalaması $1,809 \pm 0,727$ olarak bulunmuştur.

2.6 İlköğretim 5.Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarının Değerlendirmede Okullarının İmkânlarından Yararlanma Düzeyleri Cinsiyet, Kardeş Sayısı, Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi, Ailenin Ekonomik Durumu, Annenin Eğitim Durumu, Babanın Eğitim Durumu, Annenin Meslek Durumu, Babanın Meslek Durum Değişkenlerine Göre Nasıldır?

2.6.1 Cinsiyet değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşması Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	t	P
Okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı	Kız	830	1,847	0,367	-2,316	0,021
	Erkek	655	1,894	0,396		

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($t=-2,32$; $p=0,021<0,05$). Ortalamalar arasındaki farka göre, erkek öğrencilerin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları ($x=1,894$), kız öğrencilerin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından ($x=1,847$) yüksek bulunmuştur.

2.6.2 Kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan öğrencilerin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı düzeylerinin kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşması Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Düzeylerinin Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	p
Okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı	1-2 kardeş	888	1,930	0,385	1484	24,592	0,000
	3-4 kardeş	468	1,801	0,355			
	5-6 kardeş	82	1,667	0,299			
	7 kardeş ve üstü	47	1,697	0,396			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F(3, 1481) = 24,59; p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey testi sonucunda, 1-2 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı, 3-4 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığından yüksek bulunmuştur. 1-2 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı, 5-6 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığından yüksek bulunmuştur. 1-2 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı, 7 kardeş ve üstünün okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığından yüksek bulunmuştur. 3-4 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı, 5-6 kardeş aralığındaki ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığından yüksek bulunmuştur.

2.6.3 Ailenin yaşadığı yerleşim yeri değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı düzeylerinin ailenin yaşadığı yerleşim birimi değişkenine göre farklılaşması Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Düzeylerinin Ailesinin Yaşadığı Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	p
Okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı	İl	247	1,951	0,391	1484	10,841	0,000
	İlçe	1057	1,853	0,378			
	Belde	129	1,914	0,356			
	Köy	52	1,652	0,348			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları ortalamalarının ailesinin yaşadığı yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla

yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(3, 1481) = 10,84; p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, ailesi ilde yaşayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, ailesi ilçede yaşayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Ailesi ilde yaşayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, ailesi köyde yaşayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Ailesi ilçede yaşayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, ailesi köyde yaşayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Ailesi beldede yaşayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, ailesi köyde yaşayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur.

2.6.4 Ailenin ekonomik durumu değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı düzeylerinin ailesinin ekonomik durumu değişkenine göre farklılaşması Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Düzeylerinin Ailesinin Ekonomik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	p
Okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı	İyi	673	1,909	0,389	1484	7,658	0,000
	Orta	760	1,837	0,361			
	Zayıf	52	1,789	0,493			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları ortalamalarının ailesinin ekonomik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 7,65; p=0,000 < 0,05$).

Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, ailesinin ekonomik durumu iyi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, ailesinin ekonomik durumu orta düzeyde olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur.

2.6.5 Annenin eğitim durumu değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı düzeylerinin annesinin eğitim durumu değişkenine göre farklılaşması Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Düzeylerinin Annesinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	p
Okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı	Eğitim almamış	131	1,719	0,363	1484	13,863	0,000
	İlkokul mezunu	686	1,824	0,347			
	Ortaokul mezunu	183	1,900	0,353			
	Lise mezunu	328	1,943	0,411			
	Üniversite mezunu	121	2,034	0,418			
	Diğer	36	1,835	0,450			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları ortalamalarının annesinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F(5, 1479) = 13,86; p = 0,000 < 0,05$). Annesi eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, annesinin eğitimi ilkokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesi eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, annesinin eğitimi ortaokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesi eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, annesinin eğitimi lise mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesi

eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, annesinin eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesinin eğitimi ilkokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, annesinin eğitimi lise mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesinin eğitimi ilkokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, annesinin eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesinin eğitimi ortaokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, annesinin eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur.

2.6.6 Babasının eğitim durumu değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı düzeylerinin babasının eğitim durumu değişkenine göre farklılaşması Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Düzeylerinin Babasının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	p
Okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı	Eğitim almamış	56	1,720	0,401	1484	14,491	0,000
	İlkokul mezunu	472	1,789	0,349			
	Ortaokul mezunu	221	1,819	0,382			
	Lise mezunu	429	1,915	0,367			
	Üniversite mezunu	265	1,996	0,386			
	Diğer	42	1,915	0,485			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları ortalamalarının babasının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F(5, 1479) = 14,49; p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd

yöntemi “run” testi sonucunda, babası eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, babasının eğitimi lise mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babası eğitim almamış olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, babasının eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babasının eğitimi ilkokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, babasının eğitimi lise mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babasının eğitimi ilkokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, babasının eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babasının eğitimi ortaokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, babasının eğitimi lise mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babasının eğitimi ortaokul mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, babasının eğitimi üniversite mezunu olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur.

2.6.7 Annesinin meslek durumu değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı düzeylerinin annesinin meslek durumu değişkenine göre farklılaşması Tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Düzeylerinin Annesinin Mesleği Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	p
Okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı	Çalışmıyor	1121	1,861	0,370	1484	8,710	0,000
	Çiftçi	20	1,425	0,473			
	İşçi	74	1,916	0,397			
	Serbest meslek	85	1,847	0,326			
	Memur	74	2,028	0,416			
	Diğer	111	1,894	0,405			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları ortalamalarının annesinin mesleği değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F(5, 1479) = 8,71; p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, annesi çalışmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, annesi çiftçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Annesi çalışmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, annesinin mesleği memur olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesi çiftçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, annesi işçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesi çiftçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, annesi serbest meslek sahibi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesi çiftçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, annesinin mesleği memur olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesi çiftçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, annesi diğer meslek sahibi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Annesi serbest meslek sahibi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, annesinin mesleği memur olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur.

2.6.8 Babasının meslek durumu değişkenine göre farklılaşması

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı düzeylerinin babasının meslek durumu değişkenine göre farklılaşması Tablo 31’de verilmiştir.

Tablo 31. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Düzeylerinin Babasının Mesleği Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	p
Okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı	Çalışmıyor	71	1,772	0,362	1484	13,626	0,000
	Çiftçi	25	1,493	0,472			
	İşçi	645	1,868	0,362			
	Serbest meslek	307	1,802	0,369			
	Memur	182	2,007	0,364			
	Diğer	255	1,910	0,401			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları ortalamalarının babasının mesleği değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F(5, 1479) = 13,62; p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, babası çalışmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, babası çiftçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından yüksek bulunmuştur. Babası çalışmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, babası memur olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babası çiftçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, babası işçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babası çiftçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, babası serbest meslek sahibi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babası çiftçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, babası memur olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babası çiftçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, babası diğer meslek sahibi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babası işçi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, babası memur olan ilköğretim 5.sınıf

öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babası serbest meslek sahibi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, babası memur olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur. Babası serbest meslek sahibi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanları, babası diğer meslek sahibi olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklığı puanlarından düşük bulunmuştur.

2.7 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Herhangi Bir Etkinlikle Değerlendirememe Nedenleri Nelerdir?

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirememe nedenleri sıklığı maddelerine verdiği cevapların ortalamaları Tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32. Örneklem Grubunun Okul Saatleri Dışında Zamanlarını Değerlendirememe Nedenleri Sıklığı Maddelerine Verdiği Cevapların Ortalamaları

		n	%
Yeterli vaktim yok	Evet	686	46,2
	Hayır	799	53,8
Ailem izin vermiyor	Evet	265	17,8
	Hayır	1220	82,2
Ailemin parası yeterli değil	Evet	174	11,7
	Hayır	1311	88,3
Okulumda etkinlik düzenlenmiyor	Evet	269	18,1
	Hayır	1216	81,9
Derslerimdeki başarımla düşüyor	Evet	297	20,0
	Hayır	1188	80,0
Öğretmenlerim tarafından bilgi verilmiyor	Evet	75	5,1
	Hayır	1410	94,9
Okul tarafından bilgi verilmiyor.	Evet	147	9,9
	Hayır	1338	90,1

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını herhangi bir etkinlikle değerlendirememe nedeni olarak “*Yeterli vaktim yok*” cevabı verenlerin dağılımı Tablo 32’de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların 686’sı (% 46,2) Evet, 799’u (% 53,8) Hayırdır.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını herhangi bir etkinlikle değerlendirememe nedeni olarak “*Ailem izin vermiyor*” cevabı verenlerin dağılımı Tablo 32’de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların 265’i (% 17,8) Evet, 1220’si (% 82,2) Hayırdır.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını herhangi bir etkinlikle değerlendirememesi nedeni olarak “*Ailemin parası yeterli değil*” cevabı verenlerin dağılımı Tablo 32’de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların 174’ü (% 11,7) Evet, 1311’i (% 88,3) Hayırdır.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını herhangi bir etkinlikle değerlendirememesi nedeni olarak “*Okulumda etkinlik düzenlenmiyor*” cevabı verenlerin dağılımı Tablo 32’de incelenmiştir.. Buna göre araştırmaya katılanların 269’u (% 18,1) Evet, 1216’sı (% 81,9) Hayırdır.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını herhangi bir etkinlikle değerlendirememesi nedeni olarak “*Derslerimdeki başarımla düşüyor*” cevabı verenlerin dağılımı Tablo 32’de incelenmiştir.. Buna göre araştırmaya katılanların 297’si (% 20,0) Evet, 1188’i (% 80,0) Hayırdır.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını herhangi bir etkinlikle değerlendirememesi nedeni olarak “*Öğretmenlerim tarafından bilgi verilmiyor*” cevabı verenlerin dağılımı Tablo 32’de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların 75’i (% 5,1) Evet, 1410’u (% 94,9) Hayırdır.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını herhangi bir etkinlikle değerlendirememesi nedeni olarak “*Okul tarafından bilgi verilmiyor*” cevabı verenlerin dağılımı Tablo 32’de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların 147’si (% 9,9) Evet, 1338’i (% 90,1) Hayırdır.

2.8 İlköğretim 5.Sınıf Öğrencilerinin Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Herhangi Bir Etkinlikle Değerlendirememesi Nedenleri Cinsiyet, Kardeş Sayısı, Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi, Ailenin Ekonomik Durumu, Annenin Eğitim Durumu, Babanın Eğitim Durumu, Annenin Meslek Durumu, Babanın Meslek Durumu Değişkenlerine Göre Nasıldır?

2.8.1 “Yeterli Vaktim Yok” Nedeninin Değişkenlere Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirememesi nedenlerinden “*Yeterli vaktim yok*” nedeninin demografik özelliklere göre dağılımı Tablo 33’te verilmiştir.

Tablo 33. “Yeterli vaktim yok” Nedeninin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı

		Yeterli vaktim yok			
		Evet		Hayır	
		n	%	n	%
Cinsiyet	Kız	379	% 55,2	451	% 56,4
	Erkek	307	% 44,8	348	% 43,6
Kardeş sayısı	1-2 kardeş	401	% 58,5	487	% 61,0
	3-4 kardeş	221	% 32,2	247	% 30,9
	5-6 kardeş	44	% 6,4	38	% 4,8
	7 kardeş ve üstü	20	% 2,9	27	% 3,4
Yerleşim birimi	İl	116	% 16,9	131	% 16,4
	İlçe	497	% 72,4	560	% 70,1
	Belde	53	% 7,7	76	% 9,5
	Köy	20	% 2,9	32	% 4,0
Ailenin ekonomik durumu	İyi	312	% 45,5	361	% 45,2
	Orta	358	% 52,2	402	% 50,3
	Zayıf	16	% 2,3	36	% 4,5
Annenin eğitim durumu	Eğitim almamış	57	% 8,3	74	% 9,3
	İlkokul mezunu	299	% 43,6	387	% 48,4
	Ortaokul mezunu	91	% 13,3	92	% 11,5
	Lise mezunu	162	% 23,6	166	% 20,8
	Üniversite mezunu	59	% 8,6	62	% 7,8
	Diğer	18	% 2,6	18	% 2,3
Babanın eğitim durumu	Eğitim almamış	30	% 4,4	26	% 3,3
	İlkokul mezunu	208	% 30,3	264	% 33,0
	Ortaokul mezunu	102	% 14,9	119	% 14,9
	Lise mezunu	190	% 27,7	239	% 29,9
	Üniversite mezunu	136	% 19,8	129	% 16,1
Annenin meslek durumu	Diğer	20	% 2,9	22	% 2,8
	Çalışmıyor	513	% 74,8	608	% 76,1
	Çiftçi	8	% 1,2	12	% 1,5
	İşçi	37	% 5,4	37	% 4,6
	Serbest meslek	41	% 6,0	44	% 5,5
	Memur	33	% 4,8	41	% 5,1
Babanın meslek durumu	Diğer	54	% 7,9	57	% 7,1
	Çalışmıyor	35	% 5,1	36	% 4,5
	Çiftçi	6	% 0,9	19	% 2,4
	İşçi	312	% 45,5	333	% 41,7
	Serbest meslek	131	% 19,1	176	% 22,0
	Memur	90	% 13,1	92	% 11,5
	Diğer	112	% 16,3	143	% 17,9

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe yeterli vakti olmadığından katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 379’unun (%55,2) kız, 307’sinin (%44,8) erkek olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe yeterli vakti olmadığından katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 401’inin (%58,5) 1-2 kardeş, 221’inin (%32,2) 3-4 kardeş, 44’ünün (%6,4) 5-6 kardeş, 20’sinin (%2,9) 7 ve daha fazla kardeşinin olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe yeterli vakti olmadığından katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 116’sının (%16,9)

ailesinin ilde, 497'sinin (%72,4) ilçede, 53'ünün (%7,7) beldede, 20'sinin (%2,9) köyde yaşadığı görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe yeterli vakti olmadığından katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 312'sinin (%45,5) ailesinin ekonomik düzeyinin iyi, 358'inin (%52,2) orta düzeyde, 16'sının (%2,3) zayıf olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe yeterli vakti olmadığından katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin annesinin eğitim durumu incelendiğinde, 57'sinin (%8,3) annesinin eğitim almamış, 299'unun (%43,6) ilkokul mezunu, 91'inin (%13,3) ortaokul mezunu, 162'sinin (%23,6) lise mezunu, 59'unun (%8,6) üniversite mezunu, 18'inin (%2,6) annesinin diğer eğitim durumu olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe yeterli vakti olmadığından katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin babasının eğitim durumu incelendiğinde, 30'unun (%4,4) babasının eğitim almamış, 208'inin (%30,3) babasının ilkokul mezunu, 102'sinin (%14,9) babasının ortaokul mezunu, 190'ının (%27,7) babasının lise mezunu, 136'sının (%19,8) babasının üniversite mezunu, 20'sinin (%2,9) babasının diğer eğitim durumu olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe yeterli vakti olmadığından katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin annesinin mesleği incelendiğinde, 513'ünün (%74,8) annesinin bir işte çalışmadığı, 8'inin (%1,2) annesinin çiftçi, 37'sinin (%5,4) annesinin işçi, 41'inin (%6,0) annesinin serbest meslek, 33'ünün (%4,8) annesinin memur, 54'ünün (%7,9) annesinin başka meslek sahibi olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe yeterli vakti olmadığından katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin babasının mesleği incelendiğinde, 35'inin (%5,1) babasının bir işte çalışmadığı, 6'sının (%0,9) babasının çiftçi, 312'sinin (%45,5) babasının işçi, 131'inin (%19,1) babasının serbest meslek, 90'ının (%13,1) babasının memur, 112'sinin (%16,3) babasının başka meslek sahibi olduğu görülmektedir.

2.8.2 “Ailem İzin Vermiyor” Nedeninin Değişkenlere Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirememeye nedenlerinden “Ailem izin vermiyor” nedeninin demografik özelliklere göre dağılımı Tablo 34’te verilmiştir.

Tablo 34. “Ailem izin vermiyor” Nedeninin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı

		Ailem izin vermiyor.			
		Evet		Hayır	
		n	%	n	%
Cinsiyet	Kız	149	% 56,2	681	% 55,8
	Erkek	116	% 43,8	539	% 44,2
Kardeş sayısı	1-2 kardeş	143	% 54,0	745	% 61,1
	3-4 kardeş	92	% 34,7	376	% 30,8
	5-6 kardeş	14	% 5,3	68	% 5,6
	7 kardeş ve üstü	16	% 6,0	31	% 2,5
Yerleşim birimi	İl	44	% 16,6	203	% 16,6
	İlçe	183	% 69,1	874	% 71,6
	Belde	21	% 7,9	108	% 8,9
Ailenin ekonomik durumu	Köy	17	% 6,4	35	% 2,9
	İyi	97	% 36,6	576	% 47,2
	Orta	156	% 58,9	604	% 49,5
	Zayıf	12	% 4,5	40	% 3,3
Annenin eğitim durumu	Eğitim almamış	37	% 14,0	94	% 7,7
	İlkokul mezunu	133	% 50,2	553	% 45,3
	Ortaokul mezunu	18	% 6,8	165	% 13,5
	Lise mezunu	49	% 18,5	279	% 22,9
	Üniversite mezunu	15	% 5,7	106	% 8,7
Babanın eğitim durumu	Diğer	13	% 4,9	23	% 1,9
	Eğitim almamış	14	% 5,3	42	% 3,4
	İlkokul mezunu	89	% 33,6	383	% 31,4
	Ortaokul mezunu	42	% 15,8	179	% 14,7
	Lise mezunu	72	% 27,2	357	% 29,3
Annenin meslek durumu	Üniversite mezunu	37	% 14,0	228	% 18,7
	Diğer	11	% 4,2	31	% 2,5
	Çalışmıyor	199	% 75,1	922	% 75,6
	Çiftçi	3	% 1,1	17	% 1,4
	İşçi	13	% 4,9	61	% 5,0
Babanın meslek durumu	Serbest meslek	18	% 6,8	67	% 5,5
	Memur	7	% 2,6	67	% 5,5
	Diğer	25	% 9,4	86	% 7,0
	Çalışmıyor	14	% 5,3	57	% 4,7
	Çiftçi	3	% 1,1	22	% 1,8
Annenin meslek durumu	İşçi	114	% 43,0	531	% 43,5
	Serbest meslek	65	% 24,5	242	% 19,8
	Memur	22	% 8,3	160	% 13,1
	Diğer	47	% 17,7	208	% 17,0

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe ailesi izin vermediğinden katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 149’unun (%56,2) kız, 116’sının (%43,8) erkek cinsiyettir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe ailesi izin vermediğinden katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 143’ünün (%54,0) 1-2 kardeş, 92’sinin (%34,7) 3-4 kardeş, 14’ünün (%5,3) 5-6 kardeş, 16’sının (%6,0) 7 ve daha fazla kardeşinin olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe ailesi izin vermediğinden katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 44'ünün (%16,6) ailesinin ilde, 183'ünün (%69,1) ilçede, 21'inin (%7,9) beldede, 17'sinin (%6,4) köyde yaşadığı görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe ailesi izin vermediğinden katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 97'sinin (%36,6) ailesinin ekonomik düzeyinin iyi, 156'sının (%58,9) orta düzeyde, 12'sinin (%4,5) zayıf olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe ailesi izin vermediğinden katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin annesinin eğitim durumu incelendiğinde, 37'sinin (%14,0) annesinin eğitim almamış, 133'ünün (%50,2) annesinin ilkokul mezunu, 18'inin (%6,8) annesinin ortaokul mezunu, 49'unun (%18,5) annesinin lise mezunu, 15'inin (%5,7) annesinin üniversite mezunu, 13'ünün (%4,9) annesinin diğer eğitim durumu olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe ailesi izin vermediğinden katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin babasının eğitim durumu incelendiğinde, 14'ünün (%5,3) babasının eğitim almamış, 89'unun (%33,6) babasının ilkokul mezunu, 42'sinin (%15,8) babasının ortaokul mezunu, 72'sinin (%27,2) babasının lise mezunu, 37'sinin (%14,0) babasının üniversite mezunu, 11'inin (%4,2) babasının diğer eğitim durumu olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe ailesi izin vermediğinden katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin annesinin mesleği incelendiğinde, 199'unun (%75,1) annesinin bir işte çalışmadığı, 3'ünün (%1,1) annesinin çiftçi, 13'ünün (%4,9) annesinin işçi, 18'inin (%6,8) annesinin serbest meslek, 7'sinin (%2,6) annesinin memur, 25'inin (%9,4) annesinin başka meslek sahibi olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe ailesi izin vermediğinden katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin babasının mesleği incelendiğinde, 14'ünün (%5,3) babasının bir işte çalışmadığı, 3'ünün (%1,1) babasının çiftçi, 114'ünün (%43,0) babasının işçi, 65'inin (%24,5) babasının serbest meslek, 22'sinin (%8,3) babasının memur, 47'sinin (%17,7) babasının başka meslek sahibi olduğu görülmektedir.

2.8.3 “Ailemin Parası Yeterli Değil” Nedeninin Değişkenlere Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirememesi nedenlerinden “Ailemin parası yeterli değil” nedeninin demografik özelliklere göre dağılımı Tablo 35’te verilmiştir.

Tablo 35. “Ailemin parası yeterli değil” Nedeninin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı

		Ailemin parası yeterli değil.			
		Evet		Hayır	
		n	%	n	%
Cinsiyet	Kız	90	% 51,7	740	% 56,4
	Erkek	84	% 48,3	571	% 43,6
Kardeş sayısı	1-2 kardeş	74	% 42,5	814	% 62,1
	3-4 kardeş	80	% 46,0	388	% 29,6
	5-6 kardeş	11	% 6,3	71	% 5,4
	7 kardeş ve üstü	9	% 5,2	38	% 2,9
Yerleşim birimi	İl	27	% 15,5	220	% 16,8
	İlçe	125	% 71,8	932	% 71,1
	Belde	16	% 9,2	113	% 8,6
	Köy	6	% 3,4	46	% 3,5
Ailenin ekonomik durumu	İyi	30	% 17,2	643	% 49,0
	Orta	121	% 69,5	639	% 48,7
	Zayıf	23	% 13,2	29	% 2,2
Annenin eğitim durumu	Eğitim almamış	17	% 9,8	114	% 8,7
	İlkokul mezunu	98	% 56,3	588	% 44,9
	Ortaokul mezunu	19	% 10,9	164	% 12,5
	Lise mezunu	26	% 14,9	302	% 23,0
	Üniversite mezunu	5	% 2,9	116	% 8,8
	Diğer	9	% 5,2	27	% 2,1
Babanın eğitim durumu	Eğitim almamış	12	% 6,9	44	% 3,4
	İlkokul mezunu	72	% 41,4	400	% 30,5
	Ortaokul mezunu	29	% 16,7	192	% 14,6
	Lise mezunu	40	% 23,0	389	% 29,7
	Üniversite mezunu	12	% 6,9	253	% 19,3
Annenin meslek durumu	Diğer	9	% 5,2	33	% 2,5
	Çalışmıyor	126	% 72,4	995	% 75,9
	Çiftçi	3	% 1,7	17	% 1,3
	İşçi	13	% 7,5	61	% 4,7
	Serbest meslek	17	% 9,8	68	% 5,2
	Memur	2	% 1,1	72	% 5,5
	Diğer	13	% 7,5	98	% 7,5
Babanın meslek durumu	Çalışmıyor	15	% 8,6	56	% 4,3
	Çiftçi	2	% 1,1	23	% 1,8
	İşçi	95	% 54,6	550	% 42,0
	Serbest meslek	37	% 21,3	270	% 20,6
	Memur	9	% 5,2	173	% 13,2
	Diğer	16	% 9,2	239	% 18,2

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe ailesinin parası yeterli olmadığından katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 90’ının (%51,7) kız, 84’ünün (%48,3) erkek cinsiyettir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe ailesinin parası yeterli olmadığından katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 74’ünün (%42,5) 1-2 kardeş, 80’inin (%46,0) 3-4 kardeş, 11’inin (%6,3) 5-6 kardeş, 9’unun (%5,2) 7 ve daha fazla kardeşinin olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe ailesinin parası yeterli olmadığından katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 27'sinin (%15,5) ailesinin ilde, 125'inin (%71,8) ilçede, 16'sının (%9,2) beldede, 6'sının (%3,4) köyde yaşadığı görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe ailesinin parası yeterli olmadığından katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 30'unun (%17,2) ailesinin ekonomik düzeyinin iyi, 121'inin (%69,5) orta düzeyde, 23'ünün (%13,2) zayıf olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe ailesinin parası yeterli olmadığından katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin annesinin eğitim durumu incelendiğinde, 17'sinin (%9,8) annesinin eğitim almamış, 98'inin (%56,3) annesinin ilkokul mezunu, 19'unun (%10,9) annesinin ortaokul mezunu, 26'sının (%14,9) annesinin lise mezunu, 5'inin (%2,9) annesinin üniversite mezunu, 9'unun (%5,2) annesinin diğer eğitim durumu olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe ailesinin parası yeterli olmadığından katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin babasının eğitim durumu incelendiğinde, 12'sinin (%6,9) babasının eğitim almamış, 72'sinin (%41,4) babasının ilkokul mezunu, 29'unun (%16,7) babasının ortaokul mezunu, 40'ının (%23,0) babasının lise mezunu, 12'sinin (%6,9) babasının üniversite mezunu, 9'unun (%5,2) babasının diğer eğitim durumu olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe ailesinin parası yeterli olmadığından katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin annesinin mesleği incelendiğinde, 126'sının (%72,4) annesinin bir işte çalışmadığı, 3'ünün (%1,7) annesinin çiftçi, 13'ünün (%7,5) annesinin işçi, 17'sinin (%9,8) annesinin serbest meslek, 2'sinin (%1,1) annesinin memur, 13'ünün (%7,5) annesinin başka meslek sahibi olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe ailesinin parası yeterli olmadığından katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin babasının mesleği incelendiğinde, 15'inin (%8,6) babasının bir işte çalışmadığı, 2'sinin (%1,1) babasının çiftçi, 95'inin (%54,6) babasının işçi, 37'sinin (%21,3) babasının serbest meslek, 9'unun (%5,2) babasının memur, 16'sının (%9,2) babasının başka meslek sahibi olduğu görülmektedir.

2.8.4 “Okulumda Etkinlik Düzenlenmiyor” Nedeninin Değişkenlere Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirememenin nedenlerinden “Okulumda etkinlik düzenlenmiyor” nedeninin demografik özelliklere göre dağılımı Tablo 36’da verilmiştir.

Tablo 36. “Okulumda etkinlik düzenlenmiyor” Nedeninin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı

		Okulumda etkinlik düzenlenmiyor.				
		Evet		Hayır		
		n	%	n	%	
Cinsiyet	Kız	161	% 59,9	669	% 55,0	
	Erkek	108	% 40,1	547	% 45,0	
Kardeş sayısı	1-2 kardeş	144	% 53,5	744	% 61,2	
	3-4 kardeş	96	% 35,7	372	% 30,6	
	5-6 kardeş	12	% 4,5	70	% 5,8	
	7 kardeş ve üstü	17	% 6,3	30	% 2,5	
Yerleşim birimi	İl	33	% 12,3	214	% 17,6	
	İlçe	209	% 77,7	848	% 69,7	
	Belde	18	% 6,7	111	% 9,1	
Ailenin ekonomik durumu	Köy	9	% 3,3	43	% 3,5	
	İyi	121	% 45,0	552	% 45,4	
	Orta	141	% 52,4	619	% 50,9	
Zayıf		7	% 2,6	45	% 3,7	
	Annenin eğitim durumu	Eğitim almamış	28	% 10,4	103	% 8,5
		İlkokul mezunu	138	% 51,3	548	% 45,1
Ortaokul mezunu		36	% 13,4	147	% 12,1	
Lise mezunu		48	% 17,8	280	% 23,0	
	Üniversite mezunu	10	% 3,7	111	% 9,1	
	Diğer	9	% 3,3	27	% 2,2	
Babanın eğitim durumu	Eğitim almamış	7	% 2,6	49	% 4,0	
	İlkokul mezunu	94	% 34,9	378	% 31,1	
	Ortaokul mezunu	50	% 18,6	171	% 14,1	
Lise mezunu		75	% 27,9	354	% 29,1	
	Üniversite mezunu	34	% 12,6	231	% 19,0	
	Diğer	9	% 3,3	33	% 2,7	
Annenin meslek durumu	Çalışmıyor	212	% 78,8	909	% 74,8	
	Çiftçi	2	% 0,7	18	% 1,5	
	İşçi	15	% 5,6	59	% 4,9	
Serbest meslek		18	% 6,7	67	% 5,5	
	Memur	6	% 2,2	68	% 5,6	
	Diğer	16	% 5,9	95	% 7,8	
Babanın meslek durumu	Çalışmıyor	9	% 3,3	62	% 5,1	
	Çiftçi	4	% 1,5	21	% 1,7	
	İşçi	131	% 48,7	514	% 42,3	
Serbest meslek		62	% 23,0	245	% 20,1	
	Memur	24	% 8,9	158	% 13,0	
	Diğer	39	% 14,5	216	% 17,8	

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe okulunda etkinlik düzenlenmediği için katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 161’inin (%59,9) kız, 108’inin (%40,1) erkek cinsiyettir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe okulunda etkinlik düzenlenmediği için katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 144’ünün (%53,5) 1-2 kardeş, 96’sının (%35,7) 3-4 kardeş, 12’sinin (%4,5) 5-6 kardeş, 17’sinin (%6,3) 7 ve daha fazla kardeşinin olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe okulunda etkinlik düzenlenmediği için katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 33'ünün (%12,3) ailesinin ilde, 209'unun (%77,7) ilçede, 18'inin (%6,7) beldede, 9'unun (%3,3) köyde yaşadığı görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe okulunda etkinlik düzenlenmediği için katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 121'inin (%45,0) ailesinin ekonomik düzeyinin iyi, 141'inin (%52,4) orta düzeyde, 7'sinin (%2,6) zayıf olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe okulunda etkinlik düzenlenmediği için katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin annesinin eğitim durumu incelendiğinde, 28'inin (%10,4) annesinin eğitim almamış, 138'inin (%51,3) annesinin ilkokul mezunu, 36'sının (%13,4) annesinin ortaokul mezunu, 48'inin (%17,8) annesinin lise mezunu, 10'unun (%3,7) annesinin üniversite mezunu, 9'unun (%3,3) annesinin diğer eğitim durumu olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe okulunda etkinlik düzenlenmediği için katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin babasının eğitim durumu incelendiğinde, 7'sinin (%2,6) babasının eğitim almamış, 94'ünün (%34,9) babasının ilkokul mezunu, 50'sinin (%18,6) babasının ortaokul mezunu, 75'inin (%27,9) babasının lise mezunu, 34'ünün (%12,6) babasının üniversite mezunu, 9'unun (%3,3) babasının diğer eğitim durumu olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe okulunda etkinlik düzenlenmediği için katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin annesinin mesleği incelendiğinde, 212'sinin (%78,8) annesinin bir işte çalışmadığı, 2'sinin (%0,7) annesinin çiftçi, 15'inin (%5,6) annesinin işçi, 18'inin (%6,7) annesinin serbest meslek, 6'sının (%2,2) annesinin memur, 16'sının (%5,9) annesinin başka meslek sahibi olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe okulunda etkinlik düzenlenmediği için katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin babasının mesleği incelendiğinde, 9'unun (%3,3) babasının bir işte çalışmadığı, 4'ünün (%1,5) babasının çiftçi, 131'inin (%48,7) babasının işçi, 62'sinin (%23,0) babasının serbest meslek, 24'ünün (%8,9) babasının memur, 39'unun (%14,5) babasının başka meslek sahibi olduğu görülmektedir.

2.8.5 “Derslerimdeki Başarım Düşüyor” Nedeninin Değişkenlere Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirememeye nedenlerinden “Derslerimdeki başarım düşüyor” nedeninin demografik özelliklere göre dağılımı Tablo 37’de verilmiştir.

Tablo 37. “Derslerimdeki başarım düşüyor” Nedeninin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı

		Derslerimdeki başarım düşüyor.			
		Evet		Hayır	
		n	%	n	%
Cinsiyet	Kız	157	% 52,9	673	% 56,6
	Erkek	140	% 47,1	515	% 43,4
Kardeş sayısı	1-2 kardeş	145	% 48,8	743	% 62,5
	3-4 kardeş	121	% 40,7	347	% 29,2
	5-6 kardeş	18	% 6,1	64	% 5,4
	7 kardeş ve üstü	13	% 4,4	34	% 2,9
Yerleşim birimi	İl	46	% 15,5	201	% 16,9
	İlçe	214	% 72,1	843	% 71,0
	Belde	19	% 6,4	110	% 9,3
Ailenin ekonomik durumu	Köy	18	% 6,1	34	% 2,9
	İyi	101	% 34,0	572	% 48,1
	Orta	185	% 62,3	575	% 48,4
Annenin eğitim durumu	Zayıf	11	% 3,7	41	% 3,5
	Eğitim almamış	38	% 12,8	93	% 7,8
	İlkokul mezunu	142	% 47,8	544	% 45,8
Babanın eğitim durumu	Ortaokul mezunu	44	% 14,8	139	% 11,7
	Lise mezunu	50	% 16,8	278	% 23,4
	Üniversite mezunu	12	% 4,0	109	% 9,2
	Diğer	11	% 3,7	25	% 2,1
	Eğitim almamış	19	% 6,4	37	% 3,1
Annenin meslek durumu	İlkokul mezunu	111	% 37,4	361	% 30,4
	Ortaokul mezunu	51	% 17,2	170	% 14,3
	Lise mezunu	72	% 24,2	357	% 30,1
	Üniversite mezunu	31	% 10,4	234	% 19,7
	Diğer	13	% 4,4	29	% 2,4
Babanın meslek durumu	Çalışmıyor	227	% 76,4	894	% 75,3
	Çiftçi	2	% 0,7	18	% 1,5
	İşçi	23	% 7,7	51	% 4,3
	Serbest meslek	16	% 5,4	69	% 5,8
	Memur	5	% 1,7	69	% 5,8
Annenin meslek durumu	Diğer	24	% 8,1	87	% 7,3
	Çalışmıyor	19	% 6,4	52	% 4,4
	Çiftçi	7	% 2,4	18	% 1,5
	İşçi	151	% 50,8	494	% 41,6
	Serbest meslek	51	% 17,2	256	% 21,5
Babanın meslek durumu	Memur	25	% 8,4	157	% 13,2
	Diğer	44	% 14,8	211	% 17,8

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe derslerindeki başarı düştüğünden dolayı katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 157’sinin (%52,9) kız, 140’inin (%47,1) erkek cinsiyettir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe derslerindeki başarı düştüğünden dolayı katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 145’inin (%48,8) 1-2 kardeş, 121’inin (%40,7) 3-4 kardeş, 18’inin (%6,1) 5-6 kardeş, 13’ünün (%4,4) 7 ve daha fazla kardeşinin olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe derslerindeki başarı düştüğünden dolayı katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 46'sının (%15,5) ailesinin ilde, 214'ünün (%72,1) ilçede, 19'unun (%6,4) beldede, 18'inin (%6,1) köyde yaşadığı görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe derslerindeki başarı düştüğünden dolayı katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 101'inin (%34,0) ailesinin ekonomik düzeyinin iyi, 185'inin (%62,3) orta düzeyde, 11'inin (%3,7) zayıf olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe derslerindeki başarı düştüğünden dolayı katılamayan öğrencilerin annesinin eğitim durumu incelendiğinde, 38'inin (%12,8) annesinin eğitim almamış, 142'sinin (%47,8) ilkokul mezunu, 44'ünün (%14,8) ortaokul mezunu, 50'sinin (%16,8) lise mezunu, 12'sinin (%4,0) üniversite mezunu, 11'inin (%3,7) diğer annenin eğitim durumudur.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe derslerindeki başarı düştüğünden dolayı katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin babasının eğitim durumu incelendiğinde, 19'unun (%6,4) babasının eğitim almamış, 111'inin (%37,4) babasının ilkokul mezunu, 51'inin (%17,2) babasının ortaokul mezunu, 72'sinin (%24,2) babasının lise mezunu, 31'inin (%10,4) babasının üniversite mezunu, 13'ünün (%4,4) babasının diğer eğitim durumu olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe derslerindeki başarı düştüğünden dolayı katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin annesinin mesleği incelendiğinde, 227'sinin (%76,4) annesinin bir işte çalışmadığı, 2'sinin (%0,7) annesinin çiftçi, 23'ünün (%7,7) annesinin işçi, 16'sının (%5,4) annesinin serbest meslek, 5'inin (%1,7) annesinin memur, 24'ünün (%8,1) annesinin başka meslek sahibi olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe derslerindeki başarı düştüğünden dolayı katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin babasının mesleği incelendiğinde, 19'unun (%6,4) babasının bir işte çalışmadığı, 7'sinin (%2,4) babasının çiftçi, 151'inin (%50,8) babasının işçi, 51'inin (%17,2) babasının serbest meslek, 25'inin (%8,4) babasının memur, 44'ünün (%14,8) babasının başka meslek sahibi olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe derslerindeki başarı düştüğünden dolayı katılamayan öğrencilerin öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi incelendiğinde, 151'inin (%50,8) düşük, 79'unun (%26,6) orta düzeyde, 67'sinin (%22,6) yüksek ekonomik seviyesine sahip okulda öğrenim gördüğü görülmektedir.

2.8.6 “Öğretmenlerim Tarafından Bilgi Verilmiyor” Nedenin değişkenlere göre dağılımı

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirememeye nedenlerinden “Öğretmenlerim tarafından bilgi verilmiyor” nedeninin demografik özelliklere göre dağılımı Tablo 38’de verilmiştir.

Tablo 38. “Öğretmenlerim tarafından bilgi verilmiyor” Nedeninin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı

		Öğretmenlerim tarafından bilgi verilmiyor.			
		Evet		Hayır	
		n	%	n	%
Cinsiyet	Kız	35	% 46,7	795	% 56,4
	Erkek	40	% 53,3	615	% 43,6
Kardeş sayısı	1-2 kardeş	35	% 46,7	853	% 60,5
	3-4 kardeş	35	% 46,7	433	% 30,7
	5-6 kardeş	3	% 4,0	79	% 5,6
	7 kardeş ve üstü	2	% 2,7	45	% 3,2
Yerleşim birimi	İl	8	% 10,7	239	% 17,0
	İlçe	60	% 80,0	997	% 70,7
	Belde	4	% 5,3	125	% 8,9
Ailenin ekonomik durumu	Köy	3	% 4,0	49	% 3,5
	İyi	31	% 41,3	642	% 45,5
	Orta	40	% 53,3	720	% 51,1
Annenin eğitim durumu	Zayıf	4	% 5,3	48	% 3,4
	Eğitim almamış	10	% 13,3	121	% 8,6
	İlkokul mezunu	29	% 38,7	657	% 46,6
	Ortaokul mezunu	9	% 12,0	174	% 12,3
	Lise mezunu	16	% 21,3	312	% 22,1
	Üniversite mezunu	6	% 8,0	115	% 8,2
Babanın eğitim durumu	Diğer	5	% 6,7	31	% 2,2
	Eğitim almamış	7	% 9,3	49	% 3,5
	İlkokul mezunu	20	% 26,7	452	% 32,1
	Ortaokul mezunu	14	% 18,7	207	% 14,7
	Lise mezunu	16	% 21,3	413	% 29,3
Annenin meslek durumu	Üniversite mezunu	13	% 17,3	252	% 17,9
	Diğer	5	% 6,7	37	% 2,6
	Çalışmıyor	55	% 73,3	1066	% 75,6
	Çiftçi	1	% 1,3	19	% 1,3
	İşçi	6	% 8,0	68	% 4,8
	Serbest meslek	5	% 6,7	80	% 5,7
Babanın meslek durumu	Memur	3	% 4,0	71	% 5,0
	Diğer	5	% 6,7	106	% 7,5
	Çalışmıyor	6	% 8,0	65	% 4,6
	Çiftçi	4	% 5,3	21	% 1,5
	İşçi	37	% 49,3	608	% 43,1
Serbest meslek	Memur	4	% 5,3	178	% 12,6
	Diğer	14	% 18,7	241	% 17,1

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe öğretmenleri tarafından bilgi verilmediğinden dolayı katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 35'inin (%46,7) kız, 40'ının (%53,3) erkek cinsiyettir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe öğretmenleri tarafından bilgi verilmediğinden dolayı katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 35'inin (%46,7) 1-2 kardeş, 35'inin (%46,7) 3-4 kardeş, 3'ünün (%4,0) 5-6 kardeş, 2'sinin (%2,7) 7 ve daha fazla kardeşinin olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe öğretmenleri tarafından bilgi verilmediğinden dolayı katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 8'inin (%10,7) ailesinin ilde, 60'ının (%80,0) ilçede, 4'ünün (%5,3) beldede, 3'ünün (%4,0) köyde yaşadığı görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe öğretmenleri tarafından bilgi verilmediğinden dolayı katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 31'inin (%41,3) ailesinin ekonomik düzeyinin iyi, 40'ının (%53,3) orta düzeyde, 4'ünün (%5,3) zayıf olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe öğretmenleri tarafından bilgi verilmediğinden dolayı katılamayan öğrencilerin annesinin eğitim durumu incelendiğinde, 10'unun (%13,3) annesinin eğitim almamış, 29'unun (%38,7) ilkokul mezunu, 9'unun (%12,0) ortaokul mezunu, 16'sının (%21,3) lise mezunu, 6'sının (%8,0) üniversite mezunu, 5'inin (%6,7) diğer annenin eğitim durumudur.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe öğretmenleri tarafından bilgi verilmediğinden dolayı katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin babasının eğitim durumu incelendiğinde, 7'sinin (%9,3) babasının eğitim almamış, 20'sinin (%26,7) babasının ilkokul mezunu, 14'ünün (%18,7) babasının ortaokul mezunu, 16'sının (%21,3) babasının lise mezunu, 13'ünün (%17,3) babasının üniversite mezunu, 5'inin (%6,7) babasının diğer eğitim durumu olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe öğretmenleri tarafından bilgi verilmediğinden dolayı katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin annesinin mesleği incelendiğinde, 55'inin (%73,3) annesinin bir işte çalışmadığı, 1'inin (%1,3) annesinin çiftçi, 6'sının (%8,0) annesinin işçi, 5'inin (%6,7) annesinin serbest meslek, 3'ünün (%4,0) annesinin memur, 5'inin (%6,7) annesinin başka meslek sahibi olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe öğretmenleri tarafından bilgi verilmediğinden dolayı katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin babasının mesleği incelendiğinde, 6'sının (%8,0) babasının bir işte çalışmadığı, 4'ünün (%5,3) babasının çiftçi, 37'sinin (%49,3) babasının işçi, 10'unun (%13,3) babasının serbest meslek, 4'ünün (%5,3) babasının memur, 14'ünün (%18,7) babasının başka meslek sahibi olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe öğretmenleri tarafından bilgi verilmediğinden dolayı katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi incelendiğinde, 32'sinin (%42,7) düşük, 18'inin (%24,0) orta düzeyde, 25'inin (%33,3) yüksek ekonomik seviyesine sahip okulda öğrenim gördüğü görülmektedir.

2.8.7 “Okulum Tarafından Bilgi Verilmiyor” Nedeninin Değişkenlere Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirememen nedenlerinden “Okulum tarafından bilgi verilmiyor” nedeninin demografik özelliklere göre dağılımı Tablo 39’da verilmiştir.

Tablo 39. “Okulum tarafından bilgi verilmiyor” Nedeninin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı

		Okul tarafından bilgi verilmiyor				
		Evet		Hayır		
		n	%	n	%	
Cinsiyet	Kız	78	% 53,1	752	% 56,2	
	Erkek	69	% 46,9	586	% 43,8	
Kardeş sayısı	1-2 kardeş	83	% 56,5	805	% 60,2	
	3-4 kardeş	56	% 38,1	412	% 30,8	
	5-6 kardeş	3	% 2,0	79	% 5,9	
	7 kardeş ve üstü	5	% 3,4	42	% 3,1	
Yerleşim birimi	İl	20	% 13,6	227	% 17,0	
	İlçe	111	% 75,5	946	% 70,7	
	Belde	11	% 7,5	118	% 8,8	
Ailenin ekonomik durumu	Köy	5	% 3,4	47	% 3,5	
	İyi	63	% 42,9	610	% 45,6	
	Orta	76	% 51,7	684	% 51,1	
Zayıf		8	% 5,4	44	% 3,3	
	Annenin eğitim durumu	Eğitim almamış	17	% 11,6	114	% 8,5
		İlkokul mezunu	70	% 47,6	616	% 46,0
Ortaokul mezunu		18	% 12,2	165	% 12,3	
Lise mezunu		27	% 18,4	301	% 22,5	
	Üniversite mezunu	8	% 5,4	113	% 8,4	
	Diğer	7	% 4,8	29	% 2,2	
Babanın eğitim durumu	Eğitim almamış	9	% 6,1	47	% 3,5	
	İlkokul mezunu	45	% 30,6	427	% 31,9	
	Ortaokul mezunu	31	% 21,1	190	% 14,2	
	Lise mezunu	36	% 24,5	393	% 29,4	
	Üniversite mezunu	18	% 12,2	247	% 18,5	
Diğer	8	% 5,4	34	% 2,5		

Tablo 39. “Okul tarafından bilgi verilmiyor” Nedeninin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı Devamı

Annenin meslek durumu	Çalışmıyor	108	% 73,5	1013	% 75,7
	Çiftçi	1	% 0,7	19	% 1,4
	İşçi	13	% 8,8	61	% 4,6
	Serbest meslek	13	% 8,8	72	% 5,4
	Memur	5	% 3,4	69	% 5,2
	Diğer	7	% 4,8	104	% 7,8
Babanın meslek durumu	Çalışmıyor	8	% 5,4	63	% 4,7
	Çiftçi	3	% 2,0	22	% 1,6
	İşçi	69	% 46,9	576	% 43,0
	Serbest meslek	33	% 22,4	274	% 20,5
	Memur	12	% 8,2	170	% 12,7

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe okul tarafından bilgi verilmediğinden dolayı katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 78’inin (%53,1) kız, 69’unun (%46,9) erkek cinsiyettir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe okul tarafından bilgi verilmediğinden dolayı katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 83’ünün (%56,5) 1-2 kardeş, 56’sının (%38,1) 3-4 kardeş, 3’ünün (%2,0) 5-6 kardeş, 5’inin (%3,4) 7 ve daha fazla kardeşinin olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe okul tarafından bilgi verilmediğinden dolayı katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 20’sinin (%13,6) ailesinin ilde, 111’inin (%75,5) ilçede, 11’inin (%7,5) beldede, 5’inin (%3,4) köyde yaşadığı görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe okul tarafından bilgi verilmediğinden dolayı katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin 63’ünün (%42,9) ailesinin ekonomik düzeyinin iyi, 76’sının (%51,7) orta düzeyde, 8’inin (%5,4) zayıf olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe okul tarafından bilgi verilmediğinden dolayı katılmayan öğrencilerin annesinin eğitim durumu incelendiğinde, 17’sinin (%11,6) annesinin eğitim almamış, 70’inin (%47,6) ilkokul mezunu, 18’inin (%12,2) ortaokul mezunu, 27’sinin (%18,4) lise mezunu, 8’inin (%5,4) üniversite mezunu, 7’sinin (%4,8) diğer annenin eğitim durumudur.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe okul tarafından bilgi verilmediğinden dolayı katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin babasının eğitim durumu incelendiğinde, 9’unun (%6,1) babasının eğitim almamış, 45’inin (%30,6) babasının ilkokul mezunu, 31’inin (%21,1) babasının ortaokul mezunu,

36'sının (%24,5) babasının lise mezunu, 18'inin (%12,2) babasının üniversite mezunu, 8'inin (%5,4) babasının diğer eğitim durumu olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe okul tarafından bilgi verilmediğinden dolayı katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin annesinin mesleği incelendiğinde, 108'inin (%73,5) annesinin bir işte çalışmadığı, 1'inin (%0,7) annesinin çiftçi, 13'ünün (%8,8) annesinin işçi, 13'ünün (%8,8) annesinin serbest meslek, 5'inin (%3,4) annesinin memur, 7'sinin (%4,8) annesinin başka meslek sahibi olduğu görülmektedir.

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe okul tarafından bilgi verilmediğinden dolayı katılmayan öğrencilerin babasının mesleği incelendiğinde, 8'inin (%5,4) babasının bir işte çalışmadığı, 3'ünün (%2,0) babasının çiftçi, 69'unun (%46,9) babasının işçi, 33'ünün (%22,4) babasının serbest meslek, 12'sinin (%8,2) babasının memur, 22'sinin (%15,0) babasının başka meslekte olduğu görülmektedir.

2.9. Okul Türlerine (düşük, orta, yüksek) Göre, İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Hangi Etkinlikler İle Değerlendirmektedirler?

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında etkinliklere katılma sıklığı maddelerinin öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesine göre dağılımı Tablo 40'da verilmiştir.

Tablo 40. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Maddelerinin Öğrenim Gördüğü Okulun Ekonomik Seviyesine Göre Dağılımı

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	P
Ders çalışırım	Düşük	503	2,736	0,476	1484	4,532	0,011
	Orta	485	2,695	0,491			
	Yüksek	497	2,640	0,544			
Ödevlerimi yaparım	Düşük	503	2,871	0,401	1484	2,533	0,080
	Orta	485	2,907	0,330			
	Yüksek	497	2,851	0,447			
Etüt, özel ders veya dershaneye giderim	Düşük	503	1,541	0,726	1484	6,041	0,002
	Orta	485	1,695	0,849			
	Yüksek	497	1,698	0,872			
Spor, müzik, dans vb. herhangi bir kursa giderim	Düşük	503	1,451	0,731	1484	40,788	0,000
	Orta	485	1,930	0,911			
	Yüksek	497	1,736	0,867			
Satranç oynarım	Düşük	503	1,946	0,749	1484	1,653	0,192
	Orta	485	2,016	0,730			
	Yüksek	497	1,940	0,719			
Kitap okurum	Düşük	503	2,678	0,512	1484	2,019	0,133
	Orta	485	2,654	0,510			
	Yüksek	497	2,612	0,557			

Tablo 40. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinlikleri Yapma Sıklığı Maddelerinin Öğrenim Gördüğü Okulun Ekonomik Seviyesine Göre Dağılımı devamı

Resim yaparım	Düşük	503	2,469	0,581	1484	7,585	0,001
	Orta	485	2,419	0,579			
	Yüksek	497	2,326	0,608			
Bulmaca çözerim	Düşük	503	2,306	0,651	1484	4,543	0,011
	Orta	485	2,344	0,632			
	Yüksek	497	2,225	0,614			
Müzik aleti çalarım	Düşük	503	1,763	0,761	1484	15,952	0,000
	Orta	485	2,031	0,785			
	Yüksek	497	1,831	0,770			
Müzik dinlerim	Düşük	503	2,467	0,607	1484	1,464	0,232
	Orta	485	2,530	0,576			
	Yüksek	497	2,515	0,626			
Televizyon seyredirim	Düşük	503	2,457	0,566	1484	0,660	0,517
	Orta	485	2,416	0,553			
	Yüksek	497	2,433	0,568			
Top oynarım	Düşük	503	2,268	0,651	1484	0,438	0,646
	Orta	485	2,252	0,682			
	Yüksek	497	2,229	0,650			
Kuş, balık, kedi gibi evcil hayvan beslerim	Düşük	503	1,612	0,822	1484	7,778	0,000
	Orta	485	1,812	0,884			
	Yüksek	497	1,781	0,874			
El sanatları(takı tasarımı, örgü vb.) yaparım	Düşük	503	1,419	0,657	1484	13,681	0,000
	Orta	485	1,656	0,752			
	Yüksek	497	1,525	0,721			
Spor yaparım	Düşük	503	2,332	0,667	1484	2,949	0,053
	Orta	485	2,429	0,615			
	Yüksek	497	2,362	0,636			
İnternette vakit geçiririm	Düşük	503	1,954	0,650	1484	1,275	0,280
	Orta	485	2,002	0,608			
	Yüksek	497	2,014	0,620			
Kütüphanede vakit geçiririm	Düşük	503	1,759	0,671	1484	3,650	0,026
	Orta	485	1,819	0,646			
	Yüksek	497	1,706	0,637			
Arkadaşlarımla dışarıda oyun oynarım	Düşük	503	2,350	0,565	1484	4,513	0,011
	Orta	485	2,328	0,555			
	Yüksek	497	2,245	0,612			
Evde ailemle vakit geçiririm.	Düşük	503	2,767	0,524	1484	4,594	0,010
	Orta	485	2,852	0,389			
	Yüksek	497	2,775	0,517			
Ailemle sinema, tiyatro vb. giderim.	Düşük	503	1,789	0,685	1484	21,470	0,000
	Orta	485	2,066	0,683			
	Yüksek	497	1,990	0,694			
Ailemle birlikte komşu, akraba ziyaretlerine giderim.	Düşük	503	2,410	0,581	1484	6,787	0,001
	Orta	485	2,507	0,555			
	Yüksek	497	2,378	0,577			
Ailemle pikniğe giderim.	Düşük	503	2,185	0,592	1484	5,680	0,003
	Orta	485	2,289	0,574			
	Yüksek	497	2,177	0,569			
Kardeşlerimin bakımına yardım ederim.	Düşük	503	2,165	0,817	1484	5,396	0,005
	Orta	485	2,126	0,830			
	Yüksek	497	1,998	0,870			
Aileme ev işlerinde yardım ederim.	Düşük	503	2,509	0,611	1484	1,546	0,213
	Orta	485	2,536	0,572			
	Yüksek	497	2,469	0,625			
Para kazandığım herhangi bir işte çalışırım.	Düşük	503	1,083	0,335	1484	0,360	0,697
	Orta	485	1,066	0,308			
	Yüksek	497	1,076	0,333			
Eğitsel kulübümle ilgili projelerde görev alırım.	Düşük	503	1,992	0,752	1484	9,361	0,000
	Orta	485	2,161	0,724			
	Yüksek	497	1,974	0,760			
Çeşitli yarışmalara(bilgi, spor, resim, şiir vb.) katılırım.	Düşük	503	1,996	0,765	1484	10,075	0,000
	Orta	485	2,161	0,721			
	Yüksek	497	1,962	0,738			
Okul gezilerine katılırım.	Düşük	503	2,187	0,742	1484	15,546	0,000
	Orta	485	2,468	0,780			
	Yüksek	497	2,326	0,851			
Alt sınıflara derslerinde yardım ederim.	Düşük	503	1,917	0,739	1484	1,181	0,307
	Orta	485	1,973	0,748			
	Yüksek	497	1,905	0,733			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Ders çalışırım*” etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 4,53; p=0,011 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Ders çalışırım*” etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Ders çalışırım*” etkinliğini yapma sıklığından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Ödevlerimi yaparım*” etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(2, 1482) = 2,53; p=0,080 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Etüt, özel ders veya dershaneye giderim*” etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 6,04; p=0,002 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Etüt, özel ders veya dershaneye giderim*” etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Etüt, özel ders veya dershaneye giderim*” etkinliğini yapma sıklığından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Etüt, özel ders veya dershaneye giderim*” etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf

öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Etüt, özel ders veya dershaneye giderim*” etkinliğini yapma sıklığından düşük bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Spor, müzik, dans vb. Herhangi bir kursa giderim*” etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 40,78; p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Spor, müzik, dans vb. Herhangi bir kursa giderim*” etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Spor, müzik, dans vb. Herhangi bir kursa giderim*” etkinliğini yapma sıklığından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Spor, müzik, dans vb. Herhangi bir kursa giderim*” etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Spor, müzik, dans vb. Herhangi bir kursa giderim*” etkinliğini yapma sıklığından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Spor, müzik, dans vb. Herhangi bir kursa giderim*” etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Spor, müzik, dans vb. Herhangi bir kursa giderim*” etkinliğini yapma sıklığından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Satranç oynarım*” etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(2, 1482) = 1,65; p=0,192 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Kitap okurum*” etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip

göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(2, 1482) = 2,01; p = 0,133 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Resim yaparım*” etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 7,58; p = 0,001 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Resim yaparım*” etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Resim yaparım*” etkinliğini yapma sıklığından yüksek bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Resim yaparım*” etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Resim yaparım*” etkinliğini yapma sıklığından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Bulmaca çözerim*” etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 4,54; p = 0,011 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Bulmaca çözerim*” etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Bulmaca çözerim*” etkinliğini yapma sıklığından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Müzik aleti çalarım*” etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip

göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 15,95; p = 0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Müzik aleti çalarım*” etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Müzik aleti çalarım*” etkinliğini yapma sıklığından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Müzik aleti çalarım*” etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Müzik aleti çalarım*” etkinliğini yapma sıklığından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Müzik dinlerim*” etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(2, 1482) = 1,46; p = 0,232 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Televizyon seyredirim*” etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(2, 1482) = 0,66; p = 0,517 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Top oynarım*” etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(2, 1482) = 0,43; p = 0,646 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Kuş, balık, kedi gibi evcil hayvan beslerim*” etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 7,77; p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Kuş, balık, kedi gibi evcil hayvan beslerim*” etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Kuş, balık, kedi gibi evcil hayvan beslerim*” etkinliğini yapma sıklığından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Kuş, balık, kedi gibi evcil hayvan beslerim*” etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Kuş, balık, kedi gibi evcil hayvan beslerim*” etkinliğini yapma sıklığından düşük bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*El sanatları(takı tasarımı, örgü vb.) Yaparım*” etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 13,61; p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*El sanatları(takı tasarımı, örgü vb.) Yaparım*” etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*El sanatları(takı tasarımı, örgü vb.) Yaparım*” etkinliğini yapma sıklığından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*El sanatları(takı tasarımı, örgü vb.) Yaparım*” etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*El sanatları(takı tasarımı, örgü vb.) Yaparım*”

etkinliğini yapma sıklığından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*El sanatları(takı tasarımı, örgü vb.) Yaparım*” etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*El sanatları(takı tasarımı, örgü vb.) Yaparım*” etkinliğini yapma sıklığından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Spor yaparım*” etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(2, 1482) = 2,94; p=0,053 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*İnternette vakit geçiririm*” etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(2, 1482) = 1,27; p=0,280 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Kütüphanede vakit geçiririm*” etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 3,65; p=0,026 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Kütüphanede vakit geçiririm*” etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Kütüphanede vakit geçiririm*” etkinliğini yapma sıklığından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Arkadaşlarımla dışarıda oyun oynarım*” etkinliğini yapma sıklığı

ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 4,51; p=0,011 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Arkadaşlarımla dışarıda oyun oynarım*” etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Arkadaşlarımla dışarıda oyun oynarım*” etkinliğini yapma sıklığından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Evde ailemle vakit geçiririm.*” Etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 4,59; p=0,010 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Evde ailemle vakit geçiririm.*” Etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Evde ailemle vakit geçiririm.*” Etkinliğini yapma sıklığından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Evde ailemle vakit geçiririm.*” Etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Evde ailemle vakit geçiririm.*” Etkinliğini yapma sıklığından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Ailemle sinema, tiyatro vb. Giderim.*” Etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 21,47; p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda,

öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Ailemle sinema, tiyatro vb. Giderim.*” Etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Ailemle sinema, tiyatro vb. Giderim.*” Etkinliğini yapma sıklığından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Ailemle sinema, tiyatro vb. Giderim.*” Etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Ailemle sinema, tiyatro vb. Giderim.*” Etkinliğini yapma sıklığından düşük bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Ailemle birlikte komşu, akraba ziyaretlerine giderim.*” Etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 6,78; p=0,001 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Ailemle birlikte komşu, akraba ziyaretlerine giderim.*” Etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Ailemle birlikte komşu, akraba ziyaretlerine giderim.*” Etkinliğini yapma sıklığından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Ailemle birlikte komşu, akraba ziyaretlerine giderim.*” Etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Ailemle birlikte komşu, akraba ziyaretlerine giderim.*” Etkinliğini yapma sıklığından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Ailemle pikniğe giderim.*” Etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı

bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 5,68; p=0,003 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Ailemle pikniğe giderim.*” Etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Ailemle pikniğe giderim.*” Etkinliğini yapma sıklığından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Ailemle pikniğe giderim.*” Etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Ailemle pikniğe giderim.*” Etkinliğini yapma sıklığından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Kardeşlerimin bakımına yardım ederim.*” Etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 5,39; p=0,005 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Kardeşlerimin bakımına yardım ederim.*” Etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Kardeşlerimin bakımına yardım ederim.*” Etkinliğini yapma sıklığından yüksek bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Kardeşlerimin bakımına yardım ederim.*” Etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Kardeşlerimin bakımına yardım ederim.*” Etkinliğini yapma sıklığından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Aileme ev işlerinde yardım ederim.*” Etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans

analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(2, 1482) = 1,54; p = 0,213 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Para kazandığım herhangi bir işte çalışırım.*” Etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(2, 1482) = 0,36; p = 0,697 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Eğitsel kulübümle ilgili projelerde görev alırım.*” Etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 9,36; p = 0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Eğitsel kulübümle ilgili projelerde görev alırım.*” Etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Eğitsel kulübümle ilgili projelerde görev alırım.*” Etkinliğini yapma sıklığından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Eğitsel kulübümle ilgili projelerde görev alırım.*” Etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Eğitsel kulübümle ilgili projelerde görev alırım.*” Etkinliğini yapma sıklığından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Çeşitli yarışmalara(bilgi, spor, resim, şiir vb.) Katılırım.*” Etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 10,07; p = 0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd

yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Çeşitli yarışmalara(bilgi, spor, resim, şiir vb.) Katılırim.*” Etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Çeşitli yarışmalara(bilgi, spor, resim, şiir vb.) Katılırim.*” Etkinliğini yapma sıklığından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Çeşitli yarışmalara(bilgi, spor, resim, şiir vb.) Katılırim.*” Etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Çeşitli yarışmalara (bilgi, spor, resim, şiir vb.) Katılırim.*” Etkinliğini yapma sıklığından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Okul gezilerine katılırim.*” Etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 15,54; p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Okul gezilerine katılırim.*” Etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Okul gezilerine katılırim.*” Etkinliğini yapma sıklığından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Okul gezilerine katılırim.*” Etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Okul gezilerine katılırim.*” Etkinliğini yapma sıklığından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Okul gezilerine katılırim.*” Etkinliğini yapma sıklığı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında “*Okul gezilerine katılırim.*” Etkinliğini yapma sıklığından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarda “*Alt sınıflara derslerinde yardım ederim.*” Etkinliğini yapma sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(2, 1482) = 1,18; p=0,307 > 0,05$).

2.10 Okul türlerine (düşük, orta, yüksek) göre, İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarının Değerlendirmede Okullarının İmkânlarından Ne Düzeyde Yararlanmaktadırlar?

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarında okuldan faydalanma sıklığı maddelerinin öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesine göre dağılımı Tablo 41’de verilmiştir.

Tablo 41. Örneklem Grubunun Okul Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Maddelerinin Öğrenim Gördüğü Okulun Ekonomik Seviyesine Göre Dağılımı

	Grup	N	Ort	Ss	SD	F	p
Okulun bahçesinden faydalanırım.	Düşük	503	2,535	0,580	1484	1,474	0,229
	Orta	485	2,555	0,564			
	Yüksek	497	2,493	0,582			
Okulun basketbol sahasından faydalanırım.	Düşük	503	2,185	0,656	1484	3,819	0,022
	Orta	485	2,256	0,647			
	Yüksek	497	2,141	0,666			
Okulun futbol sahasından faydalanırım.	Düşük	503	1,819	0,789	1484	21,351	0,000
	Orta	485	2,021	0,735			
	Yüksek	497	1,708	0,750			
Okulun bilgisayar laboratuvarından faydalanırım.	Düşük	503	1,952	0,713	1484	14,649	0,000
	Orta	485	2,029	0,683			
	Yüksek	497	1,797	0,661			
Okulun kütüphanesinden faydalanırım.	Düşük	503	1,996	0,717	1484	5,354	0,005
	Orta	485	2,058	0,653			
	Yüksek	497	1,918	0,647			
Okulun müzik salonu ve müzik aletlerinden faydalanırım.	Düşük	503	1,272	0,568	1484	28,060	0,000
	Orta	485	1,590	0,743			
	Yüksek	497	1,479	0,710			
Okulun resim atölyesinden faydalanırım.	Düşük	503	1,221	0,506	1484	60,108	0,000
	Orta	485	1,658	0,802			
	Yüksek	497	1,624	0,760			
Okulun tiyatro salonundan faydalanırım.	Düşük	503	1,837	0,695	1484	0,682	0,506
	Orta	485	1,889	0,744			
	Yüksek	497	1,873	0,709			
Okulun sinema izleme faaliyetlerinden faydalanırım.	Düşük	503	1,744	0,781	1484	11,411	0,000
	Orta	485	1,971	0,810			
	Yüksek	497	1,785	0,796			
Okulun spor salonundan faydalanırım.	Düşük	503	1,757	0,821	1484	10,043	0,000
	Orta	485	1,969	0,846			
	Yüksek	497	1,960	0,860			
Okulun satranç oyunu odasından faydalanırım.	Düşük	503	1,412	0,650	1484	8,786	0,000
	Orta	485	1,592	0,697			
	Yüksek	497	1,513	0,687			

Tablo 41. Örneklem Grubunun Okul Dışında Okuldan Faydalanma Sıklığı Maddelerinin Öğrenim Gördüğü Okulun Ekonomik Seviyesine Göre Dağılımı devamı

Okul saatleri dışında verilen satranç, drama, spor, halk oyunu vb. okul kurslarından faydalanırım.	Düşük	503	1,855	0,753	1484	13,746	0,000
	Orta	485	2,105	0,724			
	Yüksek	497	1,962	0,778			
Okul saatleri dışında verilen derslere yardımcı okul kurslarından faydalanırım.	Düşük	503	1,732	0,718	1484	2,928	0,054
	Orta	485	1,843	0,780			
	Yüksek	497	1,757	0,780			
Okul kantininden veya kafeteryasından faydalanırım.	Düşük	503	2,416	0,683	1484	0,183	0,833
	Orta	485	2,441	0,677			
	Yüksek	497	2,433	0,687			
Okulun gezi faaliyetlerinden faydalanırım.	Düşük	503	2,141	0,724	1484	20,861	0,000
	Orta	485	2,425	0,627			
	Yüksek	497	2,300	0,719			
Okul gazete ve dergisinden faydalanırım.	Düşük	503	1,525	0,724	1484	4,528	0,011
	Orta	485	1,664	0,798			
	Yüksek	497	1,634	0,777			
Okulun gazete ve dergi faaliyetlerinde görev alırım.	Düşük	503	1,392	0,621	1484	1,094	0,335
	Orta	485	1,449	0,646			
	Yüksek	497	1,412	0,596			
Okulun eğitsel kol projelerinde görev alırım.	Düşük	503	1,662	0,737	1484	6,651	0,001
	Orta	485	1,831	0,704			
	Yüksek	497	1,726	0,758			
Okulun düzenlediği spor müsabakalarına katılıyorum.	Düşük	503	1,682	0,713	1484	16,822	0,000
	Orta	485	1,938	0,704			
	Yüksek	497	1,755	0,724			
Okulun düzenlediği yarışmalara katılıyorum.	Düşük	503	1,968	0,664	1484	5,237	0,005
	Orta	485	2,064	0,577			
	Yüksek	497	1,938	0,665			
Okulun düzenlediği sosyal hizmet projelerine katılıyorum.	Düşük	503	1,724	0,672	1484	3,758	0,024
	Orta	485	1,821	0,651			
	Yüksek	497	1,714	0,692			
Okul takımında görev alırım.	Düşük	503	1,718	0,711	1484	7,163	0,001
	Orta	485	1,891	0,685			
	Yüksek	497	1,821	0,771			

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkânlardan “Okulun bahçesinden faydalanma” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(2, 1482) = 1,47; p = 0,229 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkânlardan “Okulun basketbol sahasından faydalanma” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 3,81; p = 0,022 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı

Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun basketbol sahasından faydalanma” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun basketbol sahasından faydalanma” sıklık puanından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkânlardan “Okulun futbol sahasından faydalanma” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 21,35$; $p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun futbol sahasından faydalanma” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun futbol sahasından faydalanma” sıklık puanından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun futbol sahasından faydalanma” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun futbol sahasından faydalanma” sıklık puanından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkânlardan “Okulun bilgisayar laboratuvarından faydalanma” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 14,64$; $p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan

tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun bilgisayar laboratuvarından faydalanma” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun bilgisayar laboratuvarından faydalanma” sıklık puanından yüksek bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun bilgisayar laboratuvarından faydalanma” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun bilgisayar laboratuvarından faydalanma” sıklık puanından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkânlardan “Okulun kütüphanesinden faydalanma” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 5,35; p=0,005 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun kütüphanesinden faydalanma” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun kütüphanesinden faydalanma” sıklık puanından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkanlardan “Okulun müzik salonu ve müzik aletlerinden faydalanma” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 28,06; p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun

ekonomik seviyesi düşük seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun müzik salonu ve müzik aletlerinden faydalanma” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun müzik salonu ve müzik aletlerinden faydalanma” sıklık puanından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun müzik salonu ve müzik aletlerinden faydalanma” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun müzik salonu ve müzik aletlerinden faydalanma” sıklık puanından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun müzik salonu ve müzik aletlerinden faydalanma” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun müzik salonu ve müzik aletlerinden faydalanma” sıklık puanından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkânlardan “Okulun resim atölyesinden faydalanma” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 60,10; p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun resim atölyesinden faydalanma” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun resim atölyesinden faydalanma” sıklık puanından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun

resim atölyesinden faydalanma” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “*Okulun resim atölyesinden faydalanma*” sıklık puanından düşük bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkânlardan “*Okulun tiyatro salonundan faydalanma*” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(2, 1482) = 0,68$; $p=0,506 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkânlardan “*Okulun sinema izleme faaliyetlerinden faydalanma*” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 11,41$; $p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “*Okulun sinema izleme faaliyetlerinden faydalanma*” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “*Okulun sinema izleme faaliyetlerinden faydalanma*” sıklık puanından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan öğrencilerin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “*Okulun sinema izleme faaliyetlerinden faydalanma*” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “*Okulun sinema izleme faaliyetlerinden faydalanma*” sıklık puanından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkânlardan “*Okulun spor salonundan faydalanma*” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik

seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 10,04$; $p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun spor salonundan faydalanma” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun spor salonundan faydalanma” sıklık puanından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun spor salonundan faydalanma” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun spor salonundan faydalanma” sıklık puanından düşük bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkanlardan “Okulun satranç oyunu odasından faydalanma” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 8,76$; $p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun satranç oyunu odasından faydalanma” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun satranç oyunu odasından faydalanma” sıklık puanından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun satranç oyunu odasından faydalanma” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek seviyede olan ilköğretim 5.sınıf

öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun satranç oyunu odasından faydalanma” sıklık puanından düşük bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkânlardan “Okul saatleri dışında verilen satranç, drama, spor, halk oyunu vb. okul kurslarından faydalanma” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 13,74; p = 0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okul saatleri dışında verilen satranç, drama, spor, halk oyunu vb. Okul kurslarından faydalanma” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okul saatleri dışında verilen satranç, drama, spor, halk oyunu vb. Okul kurslarından faydalanma” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okul saatleri dışında verilen satranç, drama, spor, halk oyunu vb. Okul kurslarından faydalanma” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkanlardan “Okul saatleri dışında verilen derslere yardımcı okul kurslarından faydalanma” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(2, 1482) = 2,92; p = 0,054 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkânlardan “Okul kantininden

veya *kafeteryasından faydalanma*” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(2, 1482) = 0,18; p=0,833 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkânlardan “*Okulun gezi faaliyetlerinden faydalanma*” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 20,86; p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “*Okulun gezi faaliyetlerinden faydalanma*” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “*Okulun gezi faaliyetlerinden faydalanma*” sıklık puanından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “*Okulun gezi faaliyetlerinden faydalanma*” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “*Okulun gezi faaliyetlerinden faydalanma*” sıklık puanından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “*Okulun gezi faaliyetlerinden faydalanma*” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “*Okulun gezi faaliyetlerinden faydalanma*” sıklık puanından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkânlardan “*Okul gazete ve dergisinden faydalanma*” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik

seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 4,52$; $p=0,011 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okul gazete ve dergisinden faydalanma” sıklık puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okul gazete ve dergisinden faydalanma” sıklık puanından düşük bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkânlardan “Okulun gazete ve dergi faaliyetlerinde görev alma” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F(2, 1482) = 1,09$; $p=0,335 > 0,05$).

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkânlardan “Okulun eğitsel kol projelerinde görev alma” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 6,65$; $p=0,001 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük seviyede olan öğrencilerin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun eğitsel kol projelerinde görev alma” sıklığı puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun eğitsel kol projelerinde görev alma” sıklığı puanından düşük bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkânlardan “Okulun düzenlediği spor müsabakalarına katılma” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun

ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 16,82; p=0,000 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun düzenlediği spor müsabakalarına katılma” sıklığı puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun düzenlediği spor müsabakalarına katılma” sıklığı puanından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun düzenlediği spor müsabakalarına katılma” sıklığı puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun düzenlediği spor müsabakalarına katılma” sıklığı puanından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkânlardan “Okulun düzenlediği yarışmalara katılma” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 5,23; p=0,005 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun düzenlediği yarışmalara katılma” sıklığı puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun düzenlediği yarışmalara katılma” sıklığı puanından düşük bulunmuştur. Öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun düzenlediği yarışmalara katılma” sıklığı puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik

seviyesi yüksek seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun düzenlediği yarışmalara katılma” sıklığı puanından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkanlardan “Okulun düzenlediği sosyal hizmet projelerine katılıyorum.” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 3,75; p=0,024 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun düzenlediği sosyal hizmet projelerine katılma” sıklığı puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi yüksek seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okulun düzenlediği sosyal hizmet projelerine katılma” sıklığı puanından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için okulunda bulunan imkânlardan “Okul takımında görev alma” sıklığı ortalamalarının öğrenim görülen okulun ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F(2, 1482) = 7,16; p=0,001 < 0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı Tukey hsd yöntemi “run” testi sonucunda, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi düşük seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okul takımında görev alma” sıklığı puanı, öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi orta seviyede olan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirmek için “Okul takımında görev alma” sıklığı puanından düşük bulunmuştur.

2.11 Okul türlerine (düşük, orta, yüksek) göre, İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Herhangi Bir Etkinlikle Değerlendirememeye Nedenleri Nelerdir?

2.11.1 “Yeterli Vaktim Yok” Nedeninin okul türlerine göre dağılımı

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirememeye nedenlerinden “*Yeterli vaktim yok*” nedeninin öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesine göre dağılımı Tablo 42’de verilmiştir.

Tablo 42. “*Yeterli vaktim yok*” Nedeninin Okul türlerine Göre Dağılımı

		Yeterli vaktim yok			
		Evet		Hayır	
		n	%	n	%
Okul ekonomik seviyesi	Düşük	252	% 36,7	251	% 31,4
	Orta	227	% 33,1	258	% 32,3
	Yüksek	207	% 30,2	290	% 36,3

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe yeterli vakti olmadığından katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi incelendiğinde, 252’sinin (%36,7) düşük, 227’sinin (%33,1) orta düzeyde, 207’sinin (%30,2) yüksek ekonomik seviyesine sahip okulda öğrenim gördüğü görülmektedir. Buna göre çoğunlukla düşük ekonomik seviyedeki öğrenciler okul saatleri dışında kalan zamanlarda etkinliklere katılmak için yeterli vakit bulamamaktadır.

2.11.2 “Ailem İzin Vermiyor” Nedeninin okul türlerine göre dağılımı

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirememeye nedenlerinden “*Ailem izin vermiyor*” nedeninin öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesine göre dağılımı Tablo 43’te verilmiştir.

Tablo 43. “*Ailem izin vermiyor*” Nedeninin Okul Türlerine Göre Dağılımı

		Ailem izin vermiyor.			
		Evet		Hayır	
		n	%	n	%
Okul ekonomik seviyesi	Düşük	97	% 36,6	406	% 33,3
	Orta	95	% 35,8	390	% 32,0
	Yüksek	73	% 27,5	424	% 34,8

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe ailesi izin vermediğinden katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi incelendiğinde, 97'sinin (%36,6) düşük, 95'inin (%35,8) orta düzeyde, 73'ünün (%27,5) yüksek ekonomik seviyesine sahip okulda öğrenim gördüğü görülmektedir. Buna göre okul saatleri dışında herhangi bir etkinliğe ailesi izin vermediği için katılamayan öğrenciler çoğunlukla düşük ekonomik seviyede olan okulların öğrencileridir.

2.11.3 “Ailemin Parası Yeterli Değil” Nedeninin okul türlerine göre dağılımı

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirememenedenlerinden “*Ailemin parası yeterli değil*” nedeninin öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesine göre dağılımı Tablo 44'te verilmiştir.

Tablo 44. “*Ailemin parası yeterli değil*” Nedeninin Okul Türlerine Göre Dağılımı

		Ailemin parası yeterli değil.			
		Evet		Hayır	
		n	%	n	%
Okul ekonomik seviyesi	Düşük	95	% 54,6	408	% 31,1
	Orta	44	% 25,3	441	% 33,6
	Yüksek	35	% 20,1	462	% 35,2

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe ailesinin parası yeterli olmadığından katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi incelendiğinde, 95'inin (%54,6) düşük, 44'ünün (%25,3) orta düzeyde, 35'inin (%20,1) yüksek ekonomik seviyesine sahip okulda öğrenim gördüğü görülmektedir. Buna göre çoğunlukla düşük ekonomik düzeyde olan okullarda öğrenciler ailesinin parası yeterli olmadığı için okul saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katılamamaktadır.

2.11.4 “Okulumda Etkinlik Düzenlenmiyor” Nedeninin okul türlerine göre dağılımı

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirememenedenlerinden “*Okulumda etkinlik düzenlenmiyor*”

nedeninin öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesine göre dağılımı Tablo 45’te verilmiştir.

Tablo 45. “Okulumda etkinlik düzenlenmiyor” Nedeninin Okul Türlerine Göre Dağılımı

		Okulumda etkinlik düzenlenmiyor.			
		Evet		Hayır	
		n	%	n	%
Okul ekonomik seviyesi	Düşük	105	% 39,0	398	% 32,7
	Orta	65	% 24,2	420	% 34,5
	Yüksek	99	% 36,8	398	% 32,7

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe okulunda etkinlik düzenlenmediği için katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi incelendiğinde, 105’inin (%39,0) düşük, 65’inin (%24,2) orta düzeyde, 99’unun (%36,8) yüksek ekonomik seviyesine sahip okulda öğrenim gördüğü görülmektedir. Buna göre okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe okulunda etkinlik düzenlenmediği için katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi çoğunlukla düşük ekonomik düzey okullardır.

2.11.5 “Derslerimdeki Başarım Düşüyor” Nedenin okul türlerine göre dağılımı

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirememenin nedenlerinden “Derslerimdeki başarımla düşüyor” nedeninin öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesine göre dağılımı Tablo 46’da verilmiştir.

Tablo 46. “Derslerimdeki başarımla düşüyor” Nedeninin Okul Türlerine Göre Dağılımı

		Derslerimdeki başarımla düşüyor.			
		Evet		Hayır	
		n	%	n	%
Okul ekonomik seviyesi	Düşük	151	% 50,8	352	% 29,6
	Orta	79	% 26,6	406	% 34,2
	Yüksek	67	% 22,6	430	% 36,2

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe derslerindeki başarımla düşüğünden dolayı katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi incelendiğinde, 151’inin (%50,8) düşük, 79’unun (%26,6)

orta düzeyde, 67'sinin (%22,6) yüksek ekonomik seviyesine sahip okulda öğrenim gördüğü görülmektedir. Buna göre derslerindeki başarısını düşürdüğünü nedeniyle etkinliklere katılmayan öğrenciler genellikle düşük gelir düzeyindeki okullardadır.

2.11.6 “Öğretmenlerim Tarafından Bilgi Verilmiyor” Nedeninin okul türlerine göre dağılımı

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirememeye nedenlerinden “*Öğretmenlerim tarafından bilgi verilmiyor*” nedeninin öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesine göre dağılımı Tablo 47’de verilmiştir.

Tablo 47. “*Öğretmenlerim tarafından bilgi verilmiyor*” Nedeninin Okul Türlerine Göre Dağılımı

		Öğretmenlerim tarafından bilgi verilmiyor.			
		Evet		Hayır	
		n	%	n	%
Okul ekonomik seviyesi	Düşük	32	% 42,7	471	% 33,4
	Orta	18	% 24,0	467	% 33,1
	Yüksek	25	% 33,3	472	% 33,5

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe öğretmenleri tarafından bilgi verilmediğinden dolayı katılmayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi incelendiğinde, 32'sinin (%42,7) düşük, 18'inin (%24,0) orta düzeyde, 25'inin (%33,3) yüksek ekonomik seviyesine sahip okulda öğrenim gördüğü görülmektedir. Buna göre çoğunlukla düşük ekonomik seviyedeki okullarda öğrencilerin öğretmenler tarafından bilgi verilmediğini nedeniyle etkinliklere katılmadığı görülmektedir.

2.11.7 “Okul Tarafından Bilgi Verilmiyor” Nedeninin okul türlerine göre dağılımı

Araştırmaya katılan öğrencilerin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirememeye nedenlerinden “*Okul tarafından bilgi verilmiyor*” nedeninin öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesine göre dağılımı Tablo 48’de verilmiştir.

Tablo 48. “Okul tarafından bilgi verilmiyor” Nedeninin Okul Türlerine Göre Dağılımı

		Okul tarafından bilgi verilmiyor			
		Evet		Hayır	
		n	%	n	%
Okul ekonomik seviyesi	Düşük	71	% 48,3	432	% 32,3
	Orta	31	% 21,1	454	% 33,9
	Yüksek	45	% 30,6	452	% 33,8

Okul saatleri dışında kalan zamanlarda herhangi bir etkinliğe okul tarafından bilgi verilmediğinden dolayı katılamayan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin öğrenim gördüğü okulun ekonomik seviyesi incelendiğinde, 71’inin (%48,3) düşük, 31’inin (%21,1) orta düzeyde, 45’inin (%30,6) yüksek ekonomik seviyesine sahip okulda öğrenim gördüğü görülmektedir. . Buna göre çoğunlukla düşük ekonomik seviyedeki okullarda öğrencilerin Okul tarafından bilgi verilmediğini nedeniyle etkinliklere katılamadığı görülmektedir.

2.12 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarının Değerlendirmede Okullarının Ne Tür Etkinlikler Düzenlemesini Beklemektedirler?

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirebilmek etkinliklerin düzenlenmesinde okuldan beklentileri cevaplarının dağılımı Tablo 49’da verilmiştir.

Tablo 49. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinliklerin Düzenlenmesinde Okuldan Beklentileri Cevaplarının Dağılımı

	N	Frekans	%
Sportif Faaliyetler	1485	312	21,01
Çeşitli Kurslar	1485	194	13,06
Çeşitli Yarışmalar	1485	163	10,97
Etüt ve Ek ders Faaliyetleri	1485	131	8,82
Kültürel Faaliyetler	1485	119	8,01
Gezi Faaliyetleri	1485	111	7,48
Sanatsal Etkinlikler	1485	83	5,59
Oyunlar	1485	36	2,43
Kütüphane	1485	27	1,82
Diğer	1485	54	3,64
Boş	1485	255	17,17

İlköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirmek için okullarında düzenlenmesini bekledikleri etkinlikler % 21,01

oranında sportif etkinlikler, % 13,06 oranında çeşitli kurslar, % 10,97 oranında çeşitli yarışmalar, % 8,82 oranında etüt ve ek ders faaliyetleri, %8,01 oranında kültürel faaliyetler, % 7,48 oranında gezi faaliyetleri, % 5,59 oranında sanatsal etkinlikler, % 2,43 oranında oyunlar, % 1,82 oranında kütüphane ve % 3,64 oranında diğer faaliyetler olarak bulunmuştur. Öğrencilerin %17,7'si bu maddeyi cevaplamamıştır. Buna göre öğrenciler okullarından, okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirmek için çoğunlukla *sportif faaliyetler ve çeşitli kurslar* düzenlemesini beklemektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirmek için okullardan beklentileri arasında düşük oranda “*atıkların toplanması (%0,14)*”, “*yardım kampanyaları düzenlenmesi (%0,07)*” gibi etkinlikler de yer almaktadır.

2.13 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarının Değerlendirmede Mahallelerinde Ne Tür Etkinlikler Olmasını Beklemektedirler?

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirebilmek etkinliklerin düzenlenmesinde mahallelerinden beklentileri cevaplarının dağılımı Tablo 50’de verilmiştir.

Tablo 50. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Etkinliklerin Düzenlenesinde Mahallelerinden Beklentileri Cevaplarının Dağılımı

	N	Frekans	%
Park ve Oyun Alanları	1485	349	23,5
Basketbol ve Futbol Sahaları	1485	255	17,17
Spor Salonları	1485	168	11,31
Kurslar ve Etüt Merkezi	1485	66	4,45
Kütüphane	1485	65	4,38
Eğlence ve Alışveriş Merkezleri	1485	59	3,97
Diğer	1485	173	11,65
Boş	1485	350	23,57

İlköğretim 5.sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirmek için mahallelerinde olmasını bekledikleri imkânlar % 23,5 oranında park ve oyun alanları, % 17,17 oranında basketbol ve futbol sahaları, % 11,31 oranında spor salonları, % 4,45 oranında kurslar ve etüt merkezleri, % 4,38 oranında kütüphane, % 3,97 oranında eğlence ve alışveriş merkezleri ve % 11,6 oranında diğer faaliyetler olarak bulunmuştur. Öğrencilerin % 11,65’i bu maddeyi

cevaplamamıştır. Buna göre öğrenciler mahallelerinde okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirmek için çoğunlukla park ve oyun alanları olmasını beklemektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirmek için mahallelerinde olmasını bekledikleri imkânlar arasında düşük oranda “trafiğe kapatılması (%0,14)” cevabı da yer almaktadır.

2.14 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarının Değerlendirmede Ailelerinden Ne Yapmasını Beklemektedirler?

Araştırmaya katılan ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirebilmek etkinliklerin düzenlenmesinde ailelerinden beklentileri cevaplarının dağılımı Tablo 51’de verilmiştir.

Tablo 51. Örneklem Grubunun Okul Dışındaki Zamanlarını Değerlendirmelerinde Ailelerinden Beklentileri Cevaplarının Dağılımı

	N	Frekans	%
Sinema ve Tiyatroya Götürmeleri	1485	171	11,51
Geziye Götürmeleri	1485	156	10,51
Birlikte Vakit Geçirme	1485	134	9,02
Pikniğe Götürmeleri	1485	100	6,73
Faaliyetlerine İzin Vermeleri	1485	81	5,45
Diğer	1485	284	4,11
Boş	1485	498	19,13

İlköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirmek için ailelerinden bekledikleri % 11,51 oranında sinemaya ve tiyatroya götürmeleri, % 10,51 oranında geziye götürmeleri, % 9,02 oranında birlikte vakit geçirmeleri, % 6,73 oranında pikniğe götürmeleri, % 5,45 oranında faaliyetlerine izin vermeleri ve % 4,11 oranında diğer olarak bulunmuştur. Öğrencilerin % 19,9’u bu maddeyi cevaplamamıştır. Buna göre öğrenciler ailelerinden çoğunlukla, kendilerini *sinema ve tiyatroya götürmesini* istemektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde bulgulara ilişkin sonuç ve tartışmalar ile araştırma sonuçlarına dayalı önerilere yer verilmiştir.

1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırma İlköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirme şekillerini ve bu şekillerde etkili faktörleri tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

1.1 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Hangi Etkinlikler İle Değerlendirmektedirler?

Alt problemine ilişkin bulgulara göre, öğrencilerin verdiği “hiçbir zaman, ara sıra, her zaman” cevaplarına “1-2-3” değerleri verilmiş olup bu değerlerden okul saatleri dışında yaptıkları etkinliklere katılım düzeylerine ilişkin bir sıklık ortalamasına ulaşılmıştır. Ulaşılan değere bakıldığında uygulamaya katılan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katılımının ortalama düzeyde olduğu görülmüştür. Bu katılımların çoğunlukla “ders çalışma ve ödev yapma”, “aileyle vakit geçirme ve aileye ev işlerinde yardım etme”, “kitap okuma”, “müzik dinleme ve TV seyretme” etkinlikleri çevresinde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin en az katıldığı etkinlikleri ise “para kazanılan bir işte çalışma”, “el sanatları ile ilgilenme”, “dershaneye gitme” etkinlikleri oluşturmaktadır. Alan yazın taramasına baktığımızda bireylerin rol almadıkları,

seyirci olarak katıldıkları boş zaman etkinlikleri pasif etkinlikler olarak tanımlanmıştır (Hacıoğlu ve arkadaşları, 2003). Buna göre üniversite ve lise öğrencileri ile öğretmenler gibi farklı düzeylerde yapılan araştırmalarda ülkemizde boş zaman etkinliklerine katılımın pasif düzeyde kaldığı görülmektedir. Süzer (1997)'in üniversite öğrencileri, Yılmaz (2002)'in ortaöğretim öğrencileri ve Binarbaşı (2006)'nın ilköğretimde görev yapan öğretmenler üzerindeki araştırmalarında boş zaman faaliyetlerine katılımın evde televizyon seyretmek, müzik dinlemek, aile veya arkadaşlarla vakit geçirmek gibi pasif etkinliklerden oluştuğu sonuçlarına ulaşılmıştır. İlköğretim düzeyinde gerçekleşen bu araştırmanın sonucu da diğer düzeylerde gerçekleştirilen araştırmaların sonuçlarıyla örtüşmektedir. Buradan hareketle boş zaman değerlendirmenin önemi henüz ilköğretim düzeyindeyken öğrencilere yeterince kavratılmadığı için ileri zamanlarda alışkanlık haline getirilememekte ve sonuç olarak ülkemizde her düzeyde boş zaman değerlendirme anlayışı pasif etkinliklerle sınırlı kalmaktadır.

1.2 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirme Sıklıkları Cinsiyet, Kardeş Sayısı, Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi, Ailenin Ekonomik Durumu, Annenin Eğitim Durumu, Babanın Eğitim Durumu, Annenin Meslek Durumu, Babanın Meslek Durumu Değişkenlerine Göre Nasıldır?

Alt problemine ilişkin bulgular incelendiğinde, ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirme sıklıklarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır ($0,191 > p$). Gökalp (2007)'in Tunceli ilindeki gençlerin boş zaman değerlendirme alışkanlıkları üzerine yaptığı araştırmada gençlerin aktif boş zaman etkinliklerinden olan spor yapma alışkanlığının cinsiyete göre anlamlı bir fark oluşturduğu görülmüştür. Dikici (1994)'nin Adana ili lise öğrencilerinin boş zaman değerlendirme alışkanlıkları üzerine yaptığı çalışmada ise erkek öğrencilerin spor yapma gibi aktif etkinliklere katılırken kız öğrencilerin televizyon seyretmek ve evde zaman geçirmek gibi pasif etkinliklere katıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre araştırmanın, bulgusu diğer araştırmaların bulgusuyla çelişmektedir. Bunun nedeni, diğer araştırmaların ergenlik çağındaki öğrenciler üzerinde yapılmış olması olarak düşünülebilir. Ergenlik çağı çocuklar arasındaki cinsiyet farklılıklarının en belirgin olarak yaşandığı dönemdir.

Bu dönemde kız çocukları daha evsel etkinliklere yönelirken, erkek çocukları arkadaşlarıyla sportif faaliyetlere katılmayı tercih eder. Ancak ilköğretim birinci kademe öğrencilerinde bu farklılık henüz bu denli belirgin görülmemektedir. Bu bağlamda, çocukluk çağında bireyler henüz cinsiyet ayırımına ulaşmadıkları için etkinliklere katılımında kız ve erkek öğrenciler arasında farklılık görülmemektedir.

İlköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirme sıklıklarının kardeş sayısı değişkenine göre fark anlamlı bulunmuştur ($p>0,000$). Buna göre kardeş sayısı arttıkça öğrencilerin etkinliğe katılma sıklıkları azalmaktadır. Bu bulguya ilişkin alan yazında herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Ancak ailede çocuk sayısının artması ile ailede çocuğa olan ilgi ve yönlendirmenin azaldığı buna bağlı olarak öğrencilerin etkinliklere katılma sıklığının azaldığı söylenebilir.

Öğrencilerin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirme sıklıkları ile ailenin yaşadığı yerleşim birimi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş olup, ailenin yaşadığı yerleşim birimi büyüdükçe okul dışı etkinliklere katılım artmıştır ($p=0,000<0,05$). Buna göre kentlerde yaşayan öğrenciler etkinliklere daha fazla katılırken köylerde yaşayan öğrenciler daha az katılmaktadır. Gülbahçe (1996) araştırmasında kırsal kesimde yaşayan gençlerin çok fazla boş zamana sahip olmadıklarını, olan boş zamanlarını da çoğunlukla kahvehanelerde sohbet ederek ya da evlerinde televizyon seyrederek geçirdiklerini ifade etmiştir. Tezcan (1979) araştırmasında kentlerde nüfus artışı ve düzensiz kentleşme sonucu yeterli boş alan bulunmadığını ve çocukların oyun oynayacağı alanların sınırlandığını bu nedenle evsel etkinliklerin çoğunlukta olduğunu ifade etmiştir. Tezcan (1997) ise “Gençlik Sosyolojisi Yazıları” adlı eserinde bu konuyu şu şekilde ifade etmiştir: “Kırsal kesim gençliği boş zamanlarını rastlantısal olarak değerlendirmektedir ve boş zaman eğitimi informal şekilde olur. Kentsel kesim gençliği ise gerek formal gerekse informal yönden boş zaman eğitiminden daha fazla faydalanır.” Alan yazındaki sonuçlar bu anlamda çalışmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Öğrencilerin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirme sıklıkları ile ailenin ekonomik durumu arasındaki ilişki incelenmiş ve sonuç olarak ailelerin ekonomik durumu yükseldikçe etkinliklere katılımın arttığı gözlemlenmiştir ($p=0,000<0,05$). Bu konuda Dikici (1994)’nin lise öğrencilerinin boş zaman değerlendirme alışkanlıkları üzerine yaptığı tez çalışmasında ailenin ekonomik

durumunun boş zaman etkinliklere katılımında büyük etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Binarbaşı (2006)'nın öğretmenlerin boş zaman değerlendirme alışkanlıklarını araştırdığı çalışmasında öğretmenlerin boş zamanlarını etkin değerlendirememelerinden birinin de ekonomik yetersizlik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlköğretim düzeyinden meslek düzeyine kadar her yaşta boş zaman değerlendirme aktivitelerine katılım ülkemizde ekonomik durumla oldukça alakalıdır. Bu durum gösteriyor ki ülkemizde boş zaman aktivitelerine katılım anlayışı üst gelir seviyesine sahip bireylerin yapabildiği lüks bir yaşam tarzı olarak algılanmaktadır.

Öğrencilerin okul saatleri dışında kalan zamanlarında etkinliklere katılımları ile anne ve babanın eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş olup, anne ve babanın eğitim durumu yükseldikçe aktivitelere katılım oranının arttığı gözlemlenmiştir ($p=0,000<0,05$; $p=0,000<0,05$). Süzer (1997)'in "Üniversite öğrencilerinin sosyal ve ekonomik özelliklerine göre boş zaman değerlendirme alışkanlıklarını" araştırdığı tez çalışmasında ailelerin eğitim durumu yükseldikçe boş zaman değerlendirme eğilimlerinde artış olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca bu konuda Gülbahçe (1996) çalışmasında, ailelerin boş zaman değerlendirme alışkanlığı kazanmış bireyler yetiştirebilmeleri için bu konuda eğitilmesi gerektiği ve eğitilirken kitle iletişim araçları ve kamu kuruluşlarından yararlanılmasının önemi üzerine görüş belirtmiştir. Bu çalışmanın sonucundan ve alan yazındaki diğer çalışmaların da sonuçlarından hareketle ailelerin eğitim seviyesinin yükselmesinin öğrencilerin boş zaman değerlendirme alışkanlığına sahip bireyler olabilmeleri için önemli bir etken olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin okul saatleri dışında etkinliklere katılım sıklığı ile anne ve babanın meslek durumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonucunda çiftçi olan ve serbest meslekle uğraşan ailelerin çocuklarının etkinliklere katılımı diğer meslek gruplarına göre daha düşük çıkarken, anne ve babanın memur olduğu ailelerin çocuklarının etkinliklere katılımının diğer meslek gruplarına göre daha yüksek çıktığı görülmüştür ($p=0,000<0,05$; $p=0,000<0,05$). Tezcan (1979) çalışan anne ve babaların çocuklarının okuldan sonra gün içinde bakımlarının da yapılabileceği okul ya da çeşitli kuruluşlara yönlendirildiğini ifade etmiştir. Buradan hareketle çalışan anne ve babalar çocuklarının bakım ihtiyaçlarının da karşılanması için sosyal kuruluşlara

başvurmakta ve çocuklar bu şekilde okuldan sonra da sosyalleşme fırsatı bularak boş zaman değerlendirme alışkanlığı kazanmaktadır.

1.3 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirme Etkinliklerine En Çok Kim Tarafından Yönlendirilmektedirler?

Alt problemine ilişkin bulgular incelendiğinde öğrencilerin katıldığı etkinlikleri en çok kendi başlarına yaptıkları etkinlikler oldukları gözlemlenirken, en az katıldıkları etkinliklerin okulun yönlendirdiği etkinlikler oldukları gözlemlenmiştir. Öğrencilerin herhangi bir yönlendirme olmadan kendi başlarına yaptıkları etkinlikler büyük oranda “müzik dinleme, resim yapma, kitap okuma, ödev yapma ve bulmaca çözme” etkinlikleri etrafında toplanmıştır.

Ailelerin yönlendirmesiyle veya aile ile birlikte yapılan etkinlikler çoğunlukla “komşu, ziyaretleri, aileyle pikniğe gitme, sinema, tiyatroya gitme, evde aileyle vakit geçirme” etkinlikleri çevresinde toplanmıştır.

Öğrencilerin arkadaşlarının yönlendirmeleriyle veya arkadaşlarıyla birlikte yaptıkları etkinlikler ise daha çok “dışarıda oyun oynama, top oynama, satranç oynama” etkinlikleri olduğu gözlemlenmiştir.

Öğrencinin okulun yönlendirmesiyle yaptıkları etkinlikler veya okulda yaptıkları etkinlikler diğer gruplarla yapılan etkinliklere oranla çok düşük düzeyde kalmakta olup okulun yönlendirmesiyle yapılan etkinliğin çoğunlukla “okul gezilerine katılmak” etkinliğinden ibaret olduğu gözlemlenmiştir.

Bu alt problemin sonucuna dayanarak ülkemizde okul saatleri dışında öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmelerinde okulların oldukça yetersiz kaldığı ve okullarda bu konuyla ilgili öğrenciye yeterli eğitim, yönlendirme ve imkânların sağlanamadığı söylenebilmektedir. Aileyle yapılan etkinliklere bakıldığında ise çoğunlukla pasif etkinlikler olduğu söylenebilir. Ayrıca bu etkinliklerin rastlantısal olarak gerçekleştirilen ve boş zaman eğitimi amacı içermeyen etkinlikler olduğu da görülmektedir. Gülbahçe (1996) çalışmasında ailelerin çocukları çoğunlukla ders çalışmaları veya ödev yapmaları konusunda yönlendirdikleri, spor yapmak veya arkadaşlarla birlikte vakit geçirmek gibi etkinlikleri aylıklık olarak gördüklerini tespit etmiştir. Bizim çalışmamızda da öğrencilerin okul saatleri dışında yaptıkları etkinliklerin başında “ders çalışma” etkinliği geldiği sonucuna ulaşıldığı göz önünde

bulundurulursa ailelerin bu konudaki yönlendirmelerinin çocuklar üzerindeki etkisi göze çarpmaktadır. Dikici (1994)'nin lise öğrencileri üzerine yaptığı tez çalışmasında öğrencilerin kimsenin etkisinde kalmadan kendi başlarına yaptıkları etkinliklerin çoğunlukta olduğu, ailelerin ise etkinliklerde yönlendirici görev yapmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yavaş Karataş (2006)'ın yatılı ilköğretim bölge okullarında boş zaman değerlendirme üzerine yaptığı çalışmada ise öğrencilerin boş zaman etkinliklerini seçimlerinde arkadaş yönlendirmesinin çoğunlukta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda yapılan diğer çalışmaların sonuçlarından da yola çıkılarak, öğrencilerin boş zaman etkinliklerini seçmelerinde yönlendirici faktörlerin buldukları okulun türüne, öğrencinin yaşına ve cinsiyetine göre değiştiğini söylemek mümkündür.

1.4 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirme Etkinliklerine Yönlendirilmeleri Cinsiyet, Kardeş Sayısı, Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi, Ailenin Ekonomik Durumu, Annenin Eğitim Durumu, Babanın Eğitim Durumu, Annenin Meslek Durumu, Babanın Meslek Durumu Değişkenlerine Göre Nasıldır?

Alt problemine ilişkin bulgular incelendiğinde ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında aile yönlendirmesinin, okul yönlendirmesinin ve kendi yöneliminin cinsiyet değişkeni ile ilişkisinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Arkadaş yönlendirmesiyle anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre erkek öğrenciler etkinliklere yönelmede kız öğrencilere göre arkadaşlarının etkisinde daha fazla kalmaktadır. Süzer (1997)'in tez çalışmasında ailenin etkinliklere yönlendirme konusundaki tutumunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmanın sonucu bizim çalışmamızda ki kız öğrencilerin aileyle yapılan etkinlikleri daha fazla tercih ettikleri sonucuyla paralellik göstermektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin katıldıkları etkinliklere yönlendirilmelerinde kardeş sayısı değişkeninin etkilerine bakıldığında ailenin yönlendirmesi ile kardeş sayısı arasında anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır. Ancak okulun yönlendirmesi, arkadaş yönlendirmesi ve kendi yönelimi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Ailesinin yönlendirmesinin de kardeş sayısı 1-2 ve 3-4 kardeşe sahip olanlarda yönlendirme oranı daha fazladır. Arkadaşların yönlendirmesiyle

yapılan etkinliklerde 5-6 kardeş ve 3-4 kardeşe sahip olanların yönlendirilme oranı daha fazladır. Okulların yaptığı yönlendirmenin kardeş sayısı ile ilişkisine bakıldığında 5-6 kardeş ve 7 ve üstü kardeşe sahip olanlarda yönlendirmenin daha fazla olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yönlendirme olmadan kendileri yaptıkları etkinliklerle kardeş sayısı ilişkisine baktığımızda 1-2 kardeş ve 3-4 kardeşe sahip olanların daha fazla etkinliğe katıldığı gözlemlenmektedir. Bu sonuçtan hareketle kardeş sayısının az olması ile çocuğun ailenin yönlendirmesiyle ve kendi başına yaptığı etkinliklere daha fazla katıldığı anlamı çıkarılabilir. Kardeş sayısı fazla olan çocukların arkadaş ve okulun yönlendirmesiyle etkinliklere katıldığı sonucuna ulaşılabilir. Bunun nedeni ise ailelerin çocuk sayılarının artması sonucu çocuklara gösterilen ilginin azalması ve ailedeki çocuk sayısının artmasıyla ilişkili olarak çocukların ev işlerine veya eve yardım amaçlı para getiren işlere yönlendirilmesi ile boş zamanlarının azalması olarak gösterilebilir. Bunun yanı sıra çocuk sayısı az olan aileler çocuklarını yönlendirmede bilinçli davranırken, çocuk sayısı çok olan ailelerde çocuklar arkadaşlarının etkisine kapılabilmektedir. İngiltere’de yapılan bir araştırmada çocuk suçluluğunun çocuk sayısı fazla olan ailelerde daha fazla görüldüğü tespit edilmiştir (Tezcan, 1979). Ayrıca bu konuda Tezcan (1979) çocuk sayısı fazla olan ailelerde çocukların eğitiminin yeterli derecede sağlanmadığı, iki veya üç çocuklu ailelerde anne ve babaların çocukların eğitimine daha fazla önem verdiğini ifade etmiştir.

Öğrencilerin okul saatleri dışında yaptıkları etkinliklere yönlendirilmelerinin ailenin yaşadığı yerleşim birimiyle ilişkisi incelendiğinde ailenin yönlendirdiği etkinliklere katılım, yaşadığı yerleşim birimine göre anlamlı bir değişiklik gösterirken, arkadaşların, okulun veya kendisinin yönlendirmesiyle yaptığı etkinliklere katılım, anlamlı bir fark oluşturmamıştır. Arkadaş yönlendirmesiyle ve kendi başına yaptığı etkinliklerde anlamlı bir fark oluşmamasının nedeni çocukların oyunsal etkinlikleri daha fazla yapmaları ve bu etkinliklerin yerleşim yerine göre değişmediği olarak düşünülebilir. Ailenin yaşadığı yerleşim birimi büyüdükçe ailelerin öğrencileri etkinliklere yönlendirme sıklığı artmıştır. Ancak okulların yerleşim birimi büyükte olsa küçük te olsa yönlendirme konusunda yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Kentlerde etkinliklere yönlendirilmenin daha fazla oluşunun nedeni kentlerin bu konudaki imkânlarının daha fazla oluşuyla açıklanabilir. Gülbahçe (1996) ailelerin çocuklara boş zaman alışkanlığı kazandırmalarında kentsel ailelerin, gecekondu

ailesine veya kırsal aileye göre imkânlarının daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Bu anlamda Gülbahçe (1996)'nin ifadesi çalışmanın sonucu ile paralellik göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin okul saatleri dışında herhangi bir etkinliğe yönlendirilmelerinin ailenin ekonomik durumu değişkeniyle ilişkisi incelendiğinde ailelerin öğrencileri herhangi bir etkinliğe yönlendirme ($p=0,010<0,05$), arkadaşların yönlendirme ($p=0,048<0,05$) ve öğrencilerin kendilerini yönlendirme ($p=0,024<0,05$) sıklıkları ile ekonomik durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ancak ailenin ekonomik durumu ile okulların yönlendirme sıklıkları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p=0,901>0,05$). Bunun nedeni devlet okullarının çoğunluğunun öğrencileri okul sonrası etkinliklere yönlendirme konusunda yetersiz kalmaları, ailenin ekonomik durumunun okulların imkânlarına etki etmiyor olması olabilir. Dikici (1994)'nin lise öğrencilerinin boş zaman alışkanlıklarını araştırdığı tez çalışmasında öğrencilerin boş zaman etkinliklerine katılımlarında ailelerin ekonomik durumlarının önemli bir etken olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Yılmaz (2002)'in “Kütahya ili ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin serbest zaman faaliyetlerinin dağılımı ve değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında ise aile fertlerinin boş zaman değerlendirme faaliyetlerine katılmadıkları ve bunun nedeni olarak da ekonomik yetersizlikten dolayı sürekli çalışmak zorunda kaldıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Dikici (1994) ve Yılmaz (2002)'in çalışmalarının sonuçları bizim çalışmamızın ailenin ekonomik durumunun ailenin yönlendirmesine etkisini etkilediği sonucu ile paralellik göstermektedir.

Öğrencilerin okul dışı saatlerini herhangi bir etkinlikle değerlendirmeye yönlendirilme sıklıklarıyla annenin ve babanın eğitim durumu arasındaki ilişkiye bakıldığında annenin ve babanın eğitim durumuyla ailenin yönlendirmesi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p=0,184>0,05$). Bu bulgu Süzer (1997)'in üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme durumlarına ilişkin araştırmasında öğrencilerin anne-babalarının öğrenim durumları yükseldikçe, gençlerin boş zamanlarını değerlendirmeye yönlendirmelerinin arttığını saptadığı bulguyla tezatlık göstermektedir. Bu konuda alan yazındaki araştırmalar ailenin eğitim durumunun öğrencinin boş zaman değerlendirme etkinliklerine yönlendirilmesinde önemli bir etken olduğunu göstermiştir. Gülbahçe (1996) çalışmasında ailelerin eğitim durumu arttıkça bilinç düzeyinin arttığını ve çocuklarını

yeteneklerine uygun etkinliklere yönlendirdiklerini ifade etmiştir. Öğrencilerin okul dışı etkinliklere yönlendirilmelerinde arkadaş, okul ve kendi faktörlerinin etkileri anne ve babanın eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermiştir. Buna göre anne ve babanın eğitim almadıkları durumlarda öğrencinin katıldığı etkinliklere arkadaşlarının, okulun yönlendirmesinde artış görülmüştür. Öğrencilerin kendi yönelimleri ile etkinliklere katılımlarında, anne ve babanın eğitim seviyesi yükseldikçe artış görülmüştür. Bunun nedeni olarak ailelerin yönlendirme konusunda eksik kaldığı durumlarda öğrencilerin öncelikle arkadaşlarının daha sonra okullarının etkisiyle etkinliklere yöneldikleri gösterilebilir. Okulların ise yönlendirme konusunda eksik kaldıkları göz önünde bulundurulursa öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmelerinde yanlış arkadaşlıklara yönelmeleri beraberinde kötü alışkanlıkları getirmektedir. Saföz (2008) araştırmasında boş zamanlarını doğru şekilde değerlendirmemenin öğrencilerin olumsuz davranışlar içine girmelerine ve saldırganlık düzeylerinde artışa neden olduğunu tespit etmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin okul saatleri dışındaki etkinliklere yönlendirilmeleri ile anne ve babanın meslek durumları arasındaki ilişki incelenmiş ve annenin mesleği ile arkadaşların yönlendirmesi ($p=0,016<0,05$) ve kendi yönelimleri ($p=0,003<0,05$) arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Babanın mesleği ile okulun yönlendirmesi ($p=0,022<0,05$) ve kendi yönelimleri ($p=0,003<0,05$) arasında anlamlı fark bulunmuştur. Buna göre anne ve babası çalışmayan öğrencilerin etkinliklere kendi tercihleri ile katılma sıklığı düşük oranda iken, babası memur ve işçi olan öğrencilerin etkinliklere kendi tercihleri ile katılma sıklığı yüksek orandadır. Dikici (1994)'nin çalışmasında öğrencilerin ailelerin meslek durumları ve eğitim durumları ile yönlendirme arasında anlamlı bir fark bulunmazken ekonomik durumları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu bulgu bizim çalışmamızda ulaşılan bulguyla paralellik göstermektedir.

1.5 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirmede Okullarının İmkânlarından Ne Düzeyde Yararlanmaktadırlar?

Alt problemine ilişkin soruya verdikleri “her zaman, ara sıra, okulunda yok, ilgilenmiyorum” cevaplarına 1 ile 3 arasında değer verilmiş olup sıklık

ortalamalarına bakılmıştır. Buna göre öğrencilerin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklık ortalama puanlarının ortalama düzeyde olduğu görülmüştür. Öğrenciler okulun imkânlarından yararlanmaktadır. Ancak bu durum düşük oranda denilebilecek kadar azdır.

Öğrenciler çoğunlukla okulun bahçesinden, kantininden ve gezi faaliyetlerinden yararlanırken, en az müzik salonu ve müzik aletlerinden, resim atölyesinden ve gazete, dergi çıkarma faaliyetlerinden yararlanmaktadır. Buna göre öğrencilerin okul saatleri dışında okulun imkânlarından informal ve rastlantısal olarak faydalandıkları, boş zaman eğitimi alabilecekleri ve alışkanlığı kazanabilecekleri planlı etkinliklere katılmadıkları, okulların bu konuda yetersiz kaldıkları sonucuna ulaşılabılır. Tezcan (1976) Ülkemizde okullarda bilinçli ve ayrı bir boş zaman eğitiminden söz etmenin mümkün olmadığını, okullarda yapılan eğitsel kol faaliyetlerinin de okul dışına taşımamakta olduğunu ve okul dışı zamanlarda etkin bir boş zaman değerlendirme görülemediğini ifade etmiştir.

Araştırmadaki “eğitsel kol projelerinde görev alırım” sorusuna yönelik ulaşılan sıklık puanında ortalama değerın sınırında olması sonucu ulaşılan bulgu Tezcan (1976)’nın ifadesi tarafından desteklenmektedir. Seçgin (1996)’in “Ortaöğretim Kurumlarında Eğitsel Kol Çalışmalarının Boş Zaman Değerlendirmesine Katkıları” adlı doktora tez çalışmasında farklı okul türlerinde uygulanan eğitsel kol çalışmalarının boş zaman değerlendirmesine genellikle az düzeyde katkı yaptığı, okullarda boş zaman değerlendirme etkinlikleri için uygun ortamların yaratılması, araç gereçlerin yeterli ve nitelikli olması, rehber öğretmenlerin ve okul yönetiminin yeterli ilgiyi ve desteği göstermesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Alan yazında yapılan diğer çalışmalara bakıldığında ülkemizde okul saatleri dışında okulların aktif olmadığı, okulların alt yapılarının öğrencilerin okul saatleri dışında kalan zamanlarını planlı geçirebilecekleri düzeyde olmadığı, okullarda öğretmenlerin ve yöneticilerin boş zaman eğitimi konusuna ilgisiz kaldıkları ve bu durumun ilköğretimden yükseköğretime hatta öğrenci yurtlarına kadar her düzeyde var olduğu tespit edilmiştir (Yetiş, 2008; Uysal, 2001; Özmaden, 1997; Ekici, 1997; Arslan, 1996; Coşkun, 1996, Dikici, 1994). Araştırmada elde edilen bulgu alan yazındaki diğer bulgularla örtüşmektedir.

1.6 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirmede Okullarının İmkânlarından Yararlanma Düzeyleri Cinsiyet, Kardeş Sayısı, Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi, Ailenin Ekonomik Durumu, Annenin Eğitim Durumu, Babanın Eğitim Durumu, Annenin Meslek Durumu, Babanın Meslek Durum Değişkenlerine Göre Nasıldır?

Alt problemine ilişkin bulgular incelendiğinde okul saatleri dışında okulun imkânlarından faydalanma sıklığı cinsiyet değişkenine göre anlamlı bulunmuştur ($p=0,021<0,05$). Buna göre okulun imkânlarından erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre daha fazla faydalanmaktadır. Bu sonuç Kaya (2003)'ün "Yetiştirme yurdunda kalan gençlerin boş zaman değerlendirme eğilimi ve etkinliklerin sosyalleşmeye etkisi" adlı doktora tez çalışmasında ulaştığı erkek öğrencilerin daha çok sportif etkinliklerle, kız öğrencilerin pasif etkinliklerle ilgilendiği bulgusuyla paralellik göstermektedir. Araştırmadan elde edilen, kız öğrencilerin aile ile yapılan etkinliklere, erkek öğrencilerin ise okuldan faydalanarak yaptığı etkinliklere katılımının yüksek olduğu bulgusu da göz önüne alındığında, kız öğrencilerin ailenin etkisiyle evsel etkinlikleri tercih ederken, erkek öğrencilerin okulun bahçesi ve kantininde arkadaşlarıyla oyun oynamayı tercih ettikleri yorumuna ulaşılabilir.

Öğrencilerin okulun imkânlarından faydalanma sıklığının, kardeş sayısı değişkeniyle ilişkisi incelendiğinde sonuç anlamlı bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). Buna göre kardeş sayısı azaldıkça öğrencilerin okuldan imkânlarından faydalanma oranları artmaktadır. Bu bulguyla ilgili bir bulguya rastlanamamakla birlikte alan yazında yapılan çalışmaların diğer bulgularından ve konuyla ilgili otoritelerin ifadelerinden yola çıkarak ailelerdeki çocuk sayısının fazlalaşması ile çocuğa düşen sorumlulukların artması sonucu kardeş sayısı fazla olan öğrencilerin okul dışında zamanlarını değerlendirememekte olduğu yorumu yapılabilir. Ayrıca bu konuda Tezcan (1979) çocuk sayısı fazla olan ailelerde çocukların eğitiminin yeterli derecede sağlanamadığı, iki veya üç çocuklu ailelerde anne ve babaların çocukların eğitimine daha fazla önem verdiğini ifade etmiştir.

Öğrencilerin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklık puanları ile ailenin yaşadığı yerleşim birimi değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde sonuç anlamlı bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). Buna göre ailenin yaşadığı yerleşim birimi büyüdükçe öğrencinin okulun imkânlarından faydalanma sıklığı artmaktadır. Tezcan (1979) bu durumu "Modern kent ailesinde ailenin boş zaman değerlendirme eğitim ve

fonksiyonu başka kurumlara kaymıştır. Okul veya başka ticari kurumlar ailenin bu işlevini üstlenmiştir.” Şeklinde ifade etmiştir.

Öğrencilerin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklık puanları ile ailenin ekonomik durumu arasındaki ilişki incelendiğinde sonuç anlamlı bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). Buna göre ailenin ekonomik durumu yükseldikçe öğrencilerin okuldan faydalanma sıklıkları artmaktadır. Özçalıkuşu (1999) “Yatılı ilköğretim bölge okullarında okuyan öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme ve spor alışkanlıkları” üzerine yaptığı yüksek lisans tez çalışmasında öğrencilerin yapılan etkinliklere katılamama nedenlerinden biri olarak ailelerin ekonomik yetersizliklerini gösterdikleri bulgusuna ulaşmıştır. Bu bulgu araştırmanın bulgusunu destekler niteliktedir.

Öğrencilerin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklık puanları ile anne ve babanın eğitim durumu arasındaki ilişki incelendiğinde sonuç anlamlı bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). Buna göre anne ve babanın eğitim seviyesi yükseldikçe, öğrencilerin okuldan faydalanma sıklıkları artmaktadır. Süzer (1997) çalışmasında öğrencilerin aile öğrenim durumları yükseldikçe, boş zamanlarını değerlendirme eğilimlerinin arttığı saptamıştır. Yetiş (2008) ise çalışmasında öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmelerinde ailelerinin ne oranda destek olduğuna ilişkin görüşleriyle annenin ve babanın eğitim durumu arasında anlamlı ilişki bulmuştur. Bu bulgular araştırmanın bulgusunu destekler niteliktedir. Bu durumda ailelerin eğitim ve bilinç düzeyi yükseldikçe çocuklarının boş zamanlarına verdikleri önem artmakta ve okulda yapılan okul dışı planlı etkinliklere çocuklarını yönlendirmektedirler.

Öğrencilerin okul saatleri dışında okuldan faydalanma sıklık puanları ile anne ve babanın meslek durumu arasındaki ilişki incelenmiş olup sonuç anlamlı bulunmuştur. Buna göre anne ve babası çiftçi olan öğrenciler okul saatleri dışında okulun imkanlarından en az oranda faydalanmakta iken, anne ve babası memur olan öğrencileri okul saatleri dışında okulun imkanlarından en fazla oranda faydalanmaktadır. Gülbahçe (1996) çalışmasında kırsal alanda gençlerin özellikle yaz aylarında pek fazla boş zamana sahip olmadıklarını, bütün gün tarla işleriyle uğraşan gençlerin boş zamanlarını dinlenerek, uyuyarak değerlendirdiklerini ifade etmiştir. Bu ifadeden de yola çıkarak anne ve babanın çiftçilikle uğraştığı durumlarda, çocukların boş zamanlarını çoğunlukla tarlada anne ve babasına yardım

ederek geçirdikleri ve bu nedenle okul sonrası okuldan faydalanmayı tercih etmedikleri söylenebilir.

1.7 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Herhangi Bir Etkinlikle Değerlendirememeye Nedenleri Nelerdir?

Alt probleminde öğrencilere okul saatleri dışında zamanlarını herhangi bir etkinlikle değerlendirememeye nedenleri sorulmuş ve alınan cevapların dağılımına bakıldığında öğrencilerin en çok “yeterli vaktim yok” cevabını, ikinci sırada ise “derslerimdeki başarıyı düşürüyor” cevabını verdikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Yavaş Karataş (2006) yatılı ilköğretim bölge okullarında yaptığı araştırmasında öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirememeye nedenleri olarak ilk sırada derslerin yoğunluğu, ikinci sırada yatılı okullardaki araç, gereç ve imkânların yetersizliği nedeniyle uygun ortam bulamadıkları bulgusuna ulaşmıştır. Kılbaş (1994) çalışmasında, Ankara ilinde Çankaya ve Yenimahalle ilçelerinde bulunan gençlik merkezleri üyeleri üzerinde yaptığı araştırmada üyelerin çoğunluğunun yüksek gelir düzeyine sahip olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Ulaşılan bulgular ile araştırmanın bulgusu, öğrencilerin derslerindeki yoğunluk nedeniyle vakitlerinin olmadığı yönünden örtüşürken diğer yönlerden anlamlı bir ilişki göstermemektedir. Buna göre yaşanan toplumda boş zaman eğitiminin önemi henüz anlaşılammış ve bu konuda yeterli bilinç sağlanmamıştır. Öğrenciler ve aileler okul sonrası etkinliklere katılmayı boş uğraşlar olarak değerlendirmekte ve aileler öğrencileri boş zamanlarında dahi ders çalışmaya yönlendirmektedir. Gülbahçe (1996) çalışmasında, ailelerin çocukları çoğunlukla ders çalışmaları veya ödev yapmaları konusunda yönlendirdikleri, spor yapmak veya arkadaşlarla birlikte vakit geçirmek gibi etkinlikleri aylıklık olarak gördüklerini tespit etmiştir. Araştırmanın bulgusu da Gülbahçe'nin tespitini destekler niteliktedir.

1.8 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Herhangi Bir Etkinlikle Değerlendirememeye Nedenleri Cinsiyet, Kardeş Sayısı, Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi, Ailenin Ekonomik Durumu, Annenin Eğitim Durumu, Babanın Eğitim Durumu, Annenin Meslek Durumu, Babanın Meslek Durumu Değişkenlerine Göre Nasıldır?

Araştırmaya katılan öğrencilerden okul saatleri dışında kalan zamanlarını herhangi bir etkinlikle değerlendirememeye nedenleri incelendiğinde tüm nedenlere evet cevabı veren öğrencilerin çoğunluğunun kız öğrenciler olduğu göze çarpmaktadır. Yavaş Karataş (2006) araştırmasında kız öğrencilerin etkinliklere erkeklere oranla daha az katıldıkları; kız öğrencilerin yaşadıkları toplumun kültür yapısının onlar üzerinde kurduğu baskı nedeniyle uygun ortam bulamadıklarından dolayı boş zamanlarını değerlendiremedikleri ve daha çok zamanlarını ders çalışmaya ayırdıkları bulgusuna ulaşmıştır. Bu doğrultuda Yavaş Karataş'ın bulgusu araştırmanın bulgusunu destekler niteliktedir.

Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerden okul saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katılamama nedenlerine evet cevabı verenlerin çoğunluğu ilçelerde yaşayan orta ekonomik gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarıdır. Çoğunlukla ailenin eğitim durumu ilköğretim düzeyinde olmakla birlikte annesi ev hanımı ve babası işçi olan öğrenciler herhangi bir etkinliğe katılmadığını belirtmiştir. Ancak burada çıkan 1-2 kardeşe sahip öğrencilerin çoğunlukla etkinliklere katılmadığı bulgusu, araştırmanın diğer bulgularıyla çelişmektedir. Araştırmanın diğer bulgularına göre kardeş sayısı arttıkça öğrencilerin etkinliklere katılma sıklığının düştüğü görülmüştü. Buna bağlı olarak kardeş sayısı etkinliklere katılamama da önemli bir faktör olarak göze çarpmaktayken, bu bulguda kardeş sayısı az olanlar genellikle “vaktim yok, ailem izin vermiyor, okuluma etkinlik düzenlenmiyor, derslerimdeki başarımla düşüyor, öğretmenlerim ve okulum bilgi vermiyor” nedenleri çevresinde toplanmıştır. Bunun nedeni ailelerin boş zaman eğitimi konusunda bilinçsiz olması ve boş zaman etkinliklerini derslerdeki başarıyı düşüren, vakit öldüren bir uğraş olarak görmeleri olabilir.

1.9 Okul Türlerine (düşük, orta, yüksek) Göre, İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Hangi Etkinlikler İle Değerlendirmektedirler?

Alt problemine ilişkin bulgular incelendiğinde; orta ekonomik seviyede bulunan okullarda okuyan öğrencilerin katıldıkları etkinlikler, diğer ekonomik düzeylerde bulunan okullardaki öğrencilerin katılımlarına oranla daha fazla bulunmuştur. Her üç ekonomik düzeyde de en fazla katılım “ödevlerimi yaparım” etkinliğine, en az katılım ise “para kazandığım bir işte çalışırım” etkinliğinedir. Yüksek ekonomik düzeydeki okullarda okuyan öğrenciler “etüt, özel ders ve dershaneye giderim” ve “internette vakit geçiririm” etkinliklerine diğerlerine oranla daha fazla katılmaktadırlar. Düşük ekonomik düzeyde bulunan okullarda okuyan öğrenciler ise “ders çalışırım”, “kitap okurum” ve “televizyon seyredirim” etkinliklerini diğer gruplara oranla daha fazla yapmaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin, ailelerinin ve okullarının ekonomik düzeyi ne olursa olsun pasif ve evsel etkinlikleri tercih ettikleri görülmektedir. En fazla tercih edilen etkinliklerin ise ders çalışma ve ödev yapma yönünde olması, ülkemizde öğrencilerin boş zamanlarında dahi ders çalışmaya yönlendirildiği ve kişilik gelişiminde önemli olan sosyal faaliyetlerin gereksiz uğraş olarak algılandığı gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Araştırmanın bu bulgusuna ilişkin alan yazında bulguya rastlanamamıştır.

1.10 Okul Türlerine (düşük, orta, yüksek) Göre, İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirmede Okullarının İmkânlarından Ne Düzeyde Yararlanmaktadırlar?

Öğrencilerin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirmelerinde okulların imkânlarından yararlanma düzeylerinin okulun gelir seviyesine göre ilişkisi incelendiğinde, orta gelir düzeyindeki okullarda etkinliklere katılımın, yüksek ve düşük gelir düzeyindeki okullara oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Orta gelir seviyesindeki okullarda tüm etkinliklere katılım diğer gruplara göre daha yüksek olduğu için, katılınan etkinlikleri, düşük ve yüksek gelir seviyesine sahip okullar çerçevesinde yorumlamak daha doğru olacaktır. Buna göre düşük gelir düzeyinde bulunan okullarda; “okulun bahçesi, sahaları, bilgisayar laboratuvarı, kütüphanesi,

düzenlenen yarışmaları ve sosyal hizmet projelerine” katılım yüksek gelir seviyesinde bulunan okullara oranla daha yüksek bulunmuştur.

Yüksek gelir seviyesinde bulunan okullarda; “okulun müzik salonundan, resim atölyesinden, sinema izleme faaliyetinden, spor salonundan, satranç oyunu odasından, okul dışında düzenlenen spor, dans vs. kurslarından, gezi faaliyetlerinden, gazete ve dergi çıkarma faaliyetlerinden, eğitsel kol projelerinden, spor müsabakalarından ve okul takımlarından” faydalanma oranı düşük gelir seviyesinde olan okullardan daha yüksek bulunmuştur.

Buna göre denilebilir ki yüksek gelir seviyesinde olan okullar çeşitli aktiviteler düzenleyecek imkânlarla sahipken, düşük gelir seviyesinde olan okullarda bu imkânlar okulun bahçesi, kütüphanesi ve bilgisayar laboratuvarlarıyla sınırlı kalmaktadır. Ancak orta gelir seviyesinde olan okullarda etkinliklere katılımın her iki gruptan daha fazla olması göze çarpan bir sonuçtur. Bu sonucun nedeni düşük gelir düzeyindeki okullarda imkân yetersizliği nedeniyle öğrencilerin okuldan yeterince faydalanamaması, yüksek gelir düzeyindeki okullarda ise öğrencilerin okul sonrası zamanlarını çoğunlukla okul dışındaki dersane, kurs gibi ticari kurumlar ile değerlendirmeleri nedeniyle okuldan faydalanmamaları olarak düşünülebilir. Bu bulgu 9. problemin bulgusuyla paralellik göstermektedir. Ancak bu bulguya ilişkin alan yazında bir bulguya rastlanmamıştır.

1.11 Okul Türlerine (düşük, orta, yüksek) Göre, İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Herhangi Bir Etkinlikle Değerlendirememeye Nedenleri Nelerdir?

Araştırmaya katılan öğrencilerin okul saatleri dışında kalan zamanlarını herhangi bir etkinlikle değerlendirememeye nedeni, düşük, orta ve yüksek ekonomik seviyedeki tüm okullar için “yeterli vaktim yok” olarak bulunmuştur. Bunun yanı sıra düşük gelir düzeyine sahip okullarda okuyan öğrencilerde tüm nedenlere katılım diğerlerine oranla daha yüksektir. Bu bağlamda öğrencilerin okul dışı aktiviteleri gereksiz uğraş olarak algıladıkları bu nedenle yeterli vakit ayıramadıkları söylenebilir.

1.12 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirmede Okullarının Ne Tür Etkinlikler Düzenlemesini Beklemektedirler?

Araştırmaya katılan öğrencilere okul saatleri dışında okullarında ne gibi etkinlikler düzenlenmesini bekledikleri sorusu yöneltilmiş ve bu soruya en çok alınan cevap ilk sırada “Sportif faaliyetler düzenlenmesi”, ikinci sırada “Çeşitli kurslar düzenlenmesi” olmuştur. Öğrencilerin okullarından beklentileri arasında düşük oranda da olsa, “yardım kampanyaları düzenlenmesi” cevabı verilmiştir. Öğrencilerin beklentilerinden anlaşılıyor ki, okullarımız, okul dışı zamanlarda öğrencilerin spor yapmasına dahi imkân verecek olanaklar sahip değildir.

1.13 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirmede Mahallerde Ne Tür Etkinlikler Olmasını Beklemektedirler?

Araştırmaya katılan öğrencilere okul saatleri dışında kalan zamanlarında mahallelerinde ne tür etkinlikler olmasını bekledikleri sorulduğunda alınan cevap ilk sırada “park ve oyun alanları”, ikinci sırada ise “basketbol ve futbol sahası” olmuştur. Öğrencilerin beklentileri arasında düşük sayıda da olsa “mahallenin trafiğe kapatılması” gibi cevaplara rastlanmıştır. Görülüyor ki, öğrencilerin okul saatleri dışında kalan zamanlarını en fazla geçirdikleri yerlerden biri olan mahalleler, oyun oynamaya imkân tanımamaktadır. Henüz oyun çağında olan çocuklar, basit bir futbol sahası ya da parka dahi ulaşamamakta, bunun yerine evlerinin önlerinde oyun oynayarak zaman geçirmeye çalışmaktadır. Ancak bu durumda da mahallerin araç trafiğine açık olması, evlerin önlerine araçların park edilmesi sorunu ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak çocuklar, evlerinde pasif etkinlikler yapmaya mecbur kalmaktadır.

1.14 İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri Okul Saatleri Dışında Kalan Zamanlarını Değerlendirmede Ailelerinden Ne Yapmasını Beklemektedirler?

Araştırmaya katılan öğrenciler, okul saatleri dışında kalan zamanlarında, ailelerinden çoğunlukla “sinemaya ve tiyatroya götürmelerini”, “geziye götürmelerini” beklemektedirler. Öğrenciler, herhangi bir kimse ya da kurum tarafından yönlendirilmeseler de, buldukları toplumun kültürünü alırlar. Bu sonuçta

görülüyor ki, öğrencilerin ailelerinden beklentileri, pasif etkinlik düzeyinde kalmaktadır. Dolayısıyla çocukların ailelerinden beklentileri, toplumumuzun boş zaman değerlendirme anlayışına ayna tutmaktadır.

Sonuç olarak, araştırmanın bütününe dayanarak, ülkemizde ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını yeterli ve doğru değerlendiremediklerini görmekteyiz.

Alan yazındaki araştırmaların bulguları bu sonucu desteklemektedir. Bu durum, aynı zamanda başka bir gerçeği de vurgulamaktadır. Bu gerçek ülkemizdeki bireylerin her yaşta ve düzeyde boş zaman değerlendirme konusunda bilinçsiz olduğudur. İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul sonrası zamanlarını değerlendirmelerinde çoğunlukla pasif katılım gerektiren etkinlikleri tercih ettikleri görülmüştür. Bu etkinliklerin başında ise “ders çalışma” ve “ödev yapma” etkinlikleri gelmektedir. Bu bulgu, toplumumuzda boş zamanların değerlendirilmesi için faydalı aktivitelere katılmanın gereksiz bir vakit kaybı olduğu anlayışının hakim olduğunu; bunun yerine öğrencilerin, hem okullar hem de aileler tarafından sürekli ders çalışmaya yönlendirildiğini göstermektedir. Bu bağlamda, okulların ve ailelerin okul sonrası aktivitelere katılıma yönlendirme hakkında bilinçsiz kaldıkları söylenebilir. Etkinliklere katılımın oranları incelendiğinde, erkek öğrencilerle kız öğrenciler arasında farklılıklar olduğu görülmüştür. Erkek öğrenciler sportif etkinlikleri tercih ederken; toplum baskısı sonucu kız öğrenciler, evsel etkinlikler ile sınırlı kalmıştır.

Yapılan araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin eğitim durumları incelendiğinde anne ve babaların çoğunlukla ilkokul mezunu oldukları göze çarpmaktadır. Bu durum göz önüne alındığında okul dışı zamanların değerlendirilememesinde ki en önemli değişkenin ailelerin eğitim düzeyleri olduğu sonucuna ulaşılır. Ulaşılan bulgular, sonuçlar ve alan yazındaki diğer araştırmalardan elde edilen bilgiler ışığında, Toplumların üretken bir yapıya kavuşabilmesi için öncelikle toplumu oluşturan en küçük birim olan ailenin boş zamanlarını etkin ve verimli değerlendirmesi konusunda eğitilmesi gerekir. Eğitim seviyesi yükseldikçe, aileler çocuklarını yetenekleri doğrultusunda, daha bilinçli yönlendirebilmektedir. Ancak öğrencilerin eğitiminde olduğu kadar ailelerin de eğitiminde, okullar temel unsurlardır. Okullar ders saatleri dışında da aileleri geliştirecek seminerler düzenlemeli, öğrencilerin de boş zaman değerlendirme alışkanlık ve tutumunu kazanabilecekleri etkinlikler yapmalıdır. Bunun yanı sıra okullar, çevre, aile ve

öğrenci arasında köprü durumundadır. Bu köprü çevre olanaklarını da yetkili kurumlarla işbirliği yaparak geliştirmeli; öğrencilere okul saatleri dışında, kendi mahallerinde zaman geçirebilecekleri oyun alanları, öğrenci merkezleri, gezici kütüphaneler ve benzeri hizmetleri ulaştırmaya yardımcı olmalıdır.

2. ÖNERİLER

2.1 Bulgulara Dönük Öneriler

- Araştırmanın bulgularına göre öğrenciler okul dışı zamanlarını en çok ödev yapma ve ders çalışma etkinliği ile değerlendirmektedir. Bu bağlamda henüz ilköğretim düzeyindeyken öğrencilere boş zaman değerlendirme eğitimi verilmesine yönelik çalışmalar programlama düzeyinde yapılmalıdır.
- Öğrencilerin okul dışı aktivitelere yönlendirilmesinde okulların etkisi oldukça düşük düzeyde bulunmuştur. Okullar, okul saatleri dışında da açık kalarak öğrencilerin boş zamanlarını verimli değerlendirebileceği yerler olmalı, okul yönetimi ve eğitim kadrosu bu konuda bilgilendirilmelidir.
- Öğrenciler okul dışı zamanlarda okulların en fazla bahçesi ve sahalarından faydalanmaktadır. Öğrenciler okul dışı zamanlarında, okulların her türlü imkânından faydalanabilmelidir. Bunun için okulların tüm birimleri okul saatleri bitiminde de açık olmalı, öğrenciler rehberlik öğretmenleri eşliğinde yetenekleri doğrultusunda etkinliklere yönlendirilmeliler.
- Ailelerin eğitim düzeyi öğrencilerin okul dışı zamanlarını değerlendirme durumlarında oldukça etkilidir. Bu nedenle aileler, öğrencilerin okul dışı zamanlarının değerlendirilmesi konusunda okullar, halk eğitim merkezleri ve gençlik merkezleri işbirliği ile bilinçlendirilmelidir.
- Öğrenciler okullarından okul dışı zamanlarda en fazla sportif faaliyetler düzenlenmesini beklemektedirler. Öğrencilerin beklentileri doğrultusunda okullarda okul dışı zamanlarda da öğrencilerin sağlıklı kişilik ve beden gelişimini sağlayıcı sportif etkinlikler düzenlenebilir.
- Öğrenciler mahallelerinin en çok park ve oyun alanı imkânlarına sahip olmasını beklemektedir. Bu bağlamda öğrencilerin oyun oynayabilecekleri alanlar belediyeler tarafından her mahalleye sağlanabilir.

2. 2 Uygulamalara İlişkin Öneriler

- Okullarda öğrencilerin okul saatleri dışında da zamanlarını değerlendirebilecekleri etkinlikler düzenlenmeli, sosyal aktivitelere önem verilmelidir.
- Bu konuda okullarda ve mahallelerde, gerekli alt yapı çalışmaları yapılmalı, araç-gereç yetersizliği giderilmeli, okul yönetimi ve öğretmenleri konuyla ilgili bilgilendirilmelidir.
- Okul sonrası aktivitelere öğrencilerin yönlendirilmesinde büyük etkiye sahip olan aileler, toplumun eğitim kurumları olan okullar ve halk eğitim merkezlerinin işbirliği ile boş zaman değerlendirme konusunda bilinçlendirilmelidir.
- Okullarda boş zamanların değerlendirilmesi konusunda öğrencilere psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmenleri tarafından düzenli olarak seminerler verilmeli ve yol gösterilmeli. Bu şekilde öğrenciler, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda okul dışı aktivitelere daha sağlıklı bir şekilde yönlendirilmelidir.
- Öğrencilerin aktif katılımını sağlayacak etkinlik alanları, oyun parkları ve öğrenci merkezleri belediyeler tarafından mahallelere sağlanmalıdır.

2. 3 Gelecek Araştırmalara İlişkin Öneriler

- Araştırma ilköğretim 5. sınıflar düzeyinde ve Kocaeli ilinde yapılmıştır. Diğer sınıflar, okul düzeylerinde ve farklı illerde uygulanabilir.
- Araştırma devlet okulları ile sınırlı tutulmuştur. Farklı bir araştırmada devlet okulları ile özel okullarda okuyan öğrenciler arasında, okul saatleri dışında kalan zamanları değerlendirme şekilleri incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Ada, Ş., Baysal Z., N. (2009). *Eğitim Yapıları Ve Yönetimleri Açısından Çeşitli Ülkelere Bir Bakış*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Addington, Ö. R. (1994). *% 100 Düşünme Gücü*. (Çev. B. Çetinkaya). İstanbul: Akasa Yayınları.
- Afterschool Alliance. (2011). Aligning Afterschool With The Regular School Day: The Perfect Complement. *Metlife Foundation Afterschool Alert*, 50, 1-8.
WEB: http://www.afterschoolalliance.org/issue_50_schoolDay.cfm
adresinden erişildi.
- Akesen, A. (1984). Açık Hava Rekreasyonunda Bazı Temel Kavramlar Ve Özellikleri. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 34 (B-1), 140-149.
- Akgül, B. M. (2010). *Farklı kültürlerdeki bireylerin boş zaman aktivitelerine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi: Ankara-Londra örneği*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Akkaya, S. (2008). *Üniversiteli Öğrencilerinin Popüler Kültür Etkinlikleri Ve Boş Zaman Alışkanlıkları*. Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Aksu, T, (Konya: 6-8 Kasım-1986), Gençlik ve Sosyal Bunalımlar, *Selçuk Üniversitesi 2. Milli Gençlik Kongresi Tebliğleri*. Selçuk Üniversitesi Yayınları, 45-48
- Aktay, S. (2005). *İlköğretimin Eğitim Ve Öğretim İlkelerinin Gerçekleşme Düzeyi*. Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Akyüz, Y. (2004). *Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000- M.S. 2004*. (9. Baskı). Ankara: PegemA Yayınları.
- Akyüz, Y. (2001). *Başlangıçtan 2001'e Türk Eğitim Tarihi*. (Geliştirilmiş 8. Baskı). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Alantar, M. (1996). *Video Oyunu Oynayan ve Oynamayan Ergenlerin Bazı Kişilik Özellikleri Ve Serbest Zaman Değerlendirme Etkinliklerinin*

- Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Altunkaya, N. (2003). *Anayasa Hukuku Açısından Türkiye’de Eğitim Ve Öğretim Hakkı*. Milli Eğitim Basımevi: İstanbul.
- Ana Britannica. (1989). *Genel Kültür Ansiklopedisi*. İstanbul: Anı Yayıncılık.
- Aristoteles. (1975). *Politika*. (Çev. M. Tuncay). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Arslan, S. (1996). *Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna Bağlı Yurtlarda Kalan Bayan Öğrencilerin Rekreasyon Sorunları Üzerine Bir Araştırma (Ankara İli Örneği)*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aslanargun, E. (2007). Okul Aile İşbirliği ve Öğrenci Başarısı Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 19-135.
- Aslanargun, E., Avcı, H., Avcu, A., Dönmez, S. A., İpek, K. ve Nair, E. (2004). Velilerin Okula Yönelik İlgisi Yetersizliklerinin Sebepleri. *Bilecik: Pazaryeri İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Yayınları*.
- Atalay, A. (2004). *Spor, Medya ve Serbest Zaman*. (1. Baskı). İstanbul: Besa Yayım Dağıtım.
- Aydın, M. (2002). *Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Yönetici Atama Ders Notları*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı
- Aydın, M. (2000). *Eğitim Yönetimi*. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- Bacanlı, F. (2000). Günlük Yaşam Bilgi ve Becerileri Öğretimi. *İlköğretimde Rehberlik*. Y. Kungu (Editör). (2. Baskı). s. 237-256. Ankara: Nobel Yayım Dağıtım.
- Bakır, M. (1993). *Rekreasyon*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu: İstanbul.
- Balkar, B. (2009) Okul Aile İşbirliği Sürecine İlişkin Veli Öğretmen Görüşleri Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 03(36), 105-123
- Baltaş, A. ve Baltas, Z. (2008). *Stres ve Başa Çıkma Yolları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Bartko, W. T. (2005). The ABC's Of Engagement In Out Of School Time Programs. *New Directions Four Youth Development, 2005* (105), 109-120. DOI: 10.1002/yd.110.
- Başaran, İ. E. (1996). *Türkiye Eğitim Sistemi*. (1. Baskı). Ankara: Gül Yayıncılık.
- Başaran, İ. E. (1994). *Eğitime Giriş*. Ankara: Kadıoğlu Matbaası.
- Bayraktar, M. ve Birol, Y. (2006). *Okul-Çevre İlişkileri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Bayazıt, B., Telci, S., Erenci, T. ve Canerik, Ç. (2007). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Yapılan Rekreatif Etkinliklerin Çocukların Sosyal Gelişimi ile Güven Duygusunun Gelişimine Etkisinin İncelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3, 107-113.
- Bilen, M. (1999). *Plandan Uygulamaya Öğretim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Binarbaşı, S. (2006). *Kütahya İlinde İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıklarının Tespiti ve İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Binbaşıoğlu, C. (1983). *Genel Öğretim Bilgisi*. (3. Basım). Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi.
- Brown, R. A. (1999). *The Influence of extracurricular activity participation upon youth problem behavior: school connection as a mediator*. Yayınlanmamış doktora tezi. California University: California.
- Bryman, A. (2001). *Social research method*. New York: Oxford University Press.
- Bulca, A. (1975). Çalışma Dışı Zamanının Boyutları, *Çalışma ve Çalışma Dışı Zamanının Planlanması Semineri Sonuçları Raporu*. ODTÜ, Ankara: Syf. 21-24
- Bulut, İ. (2006). *Yeni İlköğretim 1. Kademe Programlarının Uygulamadaki Etkililiğinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Elazığ.
- Bursalıoğlu, Z. (2000). *Eğitim, Yönetim, Teori ve Uygulamalar*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Büyükkaragöz, S. ve Çivi, C. (1997). *Genel Öğretim Metotları*. İstanbul: Özeğitim Kitabevi.
- Can, G. (2003). *Bir Kuram ve Bir Sistem Olarak Aile. Anne-Baba Eğitimi*. A. S. Türküm (Editör). s. 1-22. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Canan, T. (1997). *Vakti En İyi Değerlendirme İslam'da Zaman Tanzimi*. İstanbul: Cihan Yayınları.
- Canerik, H. (14-16 Kasım 2005). Sosyal Bilgiler Programı ve Öğretimi. *Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu*. Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Celkan, H. Y. (1993). *Eğitim Sosyolojisi*. (3. Basım). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Basımevi.
- Cırlı, H. H. (1983). *İlköğretim. Cumhuriyet Döneminde Eğitim*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Cohen, L. & Manion, L. (1998). *Research methods in education*. New York: Routledge.
- Coşkun, T. F. (1996). *Orta dereceli okullarda ders geçme ve kredi sisteminin öğrencilerin başarısı ve boş zamanları açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve Davranış Psikolojisinin Temel Kavramları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çakıroğlu, H. (1998). *Beden Eğitimi dersi ve diğer dersler açısından okullarda ders dışı faaliyetlerin durumu eğitsel kollar ve fonksiyonları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çelenk, S. (2003). Okul Başarısının Ön Koşulu: Okul Aile Dayanışması. *İlköğretim Online E- Dergi*, 2(2), 28-34. <http://www.ilkogretim-online.org.tr> adresinden 15.03.2012 tarihinde erişildi.

- Demiray, U. (1986). *Açık Öğretim Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Eğilimleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Eskişehir.
- Demirtaş, A. (1988). Temel Eğitimimizin Temel Sorunları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3, 57.
- Demirel, Ö. (2005). *Plandan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. (7. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (1996). *Karşılaştırmalı Eğitim*. Ankara: USEM Yayıncılık.
- Devlet Planlama Teşkilatı (1995). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme Yayınları ve Genel Müdürlüğü. WEB: <http://www.dpt.gov.tr> adresinden erişilmiştir.
- Dickinson, D. (2001). Education 2050. *New Horizons for Learning*. <http://education.jhu.edu/newhorizons/future/articles/imagine> adresinden 20.04.2012 tarihinde erişildi.
- Dikici, K. (1994). *Adana İli Lise Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Doğan, H. (1975). Program Geliştirmede Sistem Yaklaşımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(14), 36
- Dönmezler, S. (1990). *Sosyoloji*. (10. Basım). İstanbul: Besa Yayım Dağıtım.
- Dumazedier, J. (1990). Boş Zaman ve Kültür. (Çev. E. Topbaş). *Türk Yurdu Dergisi*, 10 (38), 61-63
- Ekici, S., Soyer, F., Özmaden, M., Devocioğlu, S., Pepe, K. ve Acet, M. (26-27 Mayıs 2000). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders Dışı Etkinlikleri Üzerine Bir Araştırma. 1. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimi Kongresi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ekici, S. (1997). *Yüksek Öğretim Gençliğinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları ve Turizme Katılmaları Üzerine Bir Araştırma Muğla İli Örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Ekinci, A. (2006). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Yapılandırmacı Yaklaşım Bağlamında Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Eminoğlu, E. (2011). *Boş Zamanların Değerlendirilmesinde İlköğretim Okullarındaki Öğrenci Kulüplerinin Yeri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erden, M. (2002). Eğitim Toplumsal Temelleri. *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. E. Sözer (Editör). s. 53-68. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ergin, E. (1973). *Çalışma ve Çalışma Dışı Zamanın Planlanması Semine Sonuçlarının Raporu*. ODTÜ, Ankara.
- Erkal, M. (1987). *Sosyoloji*. (3. Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Ertürk, S. (1998). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan A. Ş.
- Fidan, N. (2012). *Okulda Öğrenme Öğretme*. İstanbul: Pegema Yayıncılık.
- Fidan, N. ve Erdem, M. (1998). *Eğitime Giriş*. İstanbul: Alkım Yayıncılık.
- Gazalçı, M. (1997). *Aydınlanma Sürecinde Sekiz Yıllık Eğitim*. Ankara: Özkan Matbaacılık.
- Gedik, N. (1985). Gençliğin Boş Zamanlarını Değerlendirmesi Sorunları. *Türk Hemşireler Dergisi*, 35 (2), 33-37
- Gilman R., Meyers, J. ve Perez, Z. (2004). Structured Extracurricular Activities Among Adolescents: Findings and Implications For School Psychologists. *Psychology In The Schools*, 41 (1), 75-93
- Gökalp, H. (2007). *Gençliğin Boş Zamanlarını Değerlendirmesinde Spor Faaliyetlerinin Yeri ve Önemi (Tunceli İli Örneği)*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ
- Gökçe, E. (2000). Yirmi birinci Yüzyılın Öğretmeni. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 270, 21-26
- Gökçe, B. (1976). Cumhuriyet Döneminde Çocuk ve Gençlere Ait Yasal Düzenlemeler ve Yayınlar. Ankara: Alkım Yayıncılık

- Gökmen, H. Açıklan, A, Koyuncu, N. ve Sadar, Z. (1985). *Yükseköğrenim Öğrencilerinin Serbest Zaman Etkinlikleri ve Kendilerini Gerçekleştirme Düzeyleri*, Ankara: M.E.G.S.B. Yayınları. S.18
- Gül, V. (2008). *Boş Zaman Etkinliklerinin Okuduğunu Anlama Ve Okumaya Yönelik Tutumlar Üzerine Etkililiği*, Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir
- Gülbahçe, Ö. (1996). *Boş Zamanları Değerlendirme Alışkanlıkları Türkiye Örneği*. Yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Gültekin, M. (1999). *Temel Eğitim İkinci Kademe İçin Alternatif Eğitim Modelleri*. (1. Baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Güvenç, B. (1992). *Japon Kültürü*. (4. Baskı). Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Hacıoğlu, N., Gökmen, A., Dinç, Y. (2003). *Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi Örnek Animasyon Uygulamaları*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Hesapçıoğlu, M. (1998). *Eğitim İlke ve Yöntemleri*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Hicter, M. (1968). *Boş Zaman Değerlendirme Politikası. Boş Zaman Değerlendirme Semineri*. İstanbul: HSEK Yayını.
- Himmetoğlu, A.B. (1989). *Rekreasyon Nedir?*, Ankara: Türk Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı.
- İnan, R. (1973). *Köylerde Boş Zaman Değerlendirme, Köyümüzün Kaderi*. BZD Semineri. İstanbul: HESK yayınları.
- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayınevi
- Kalfa, Y. (2006). *Okul Büyüklüğünün Kalite, Verim ve Öğrenci Başarısına Etkileri*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Karaküçük, S. (1999). *Rekreasyon (Boş Zaman Değerlendirme)*. (3. Baskı). Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Karaküçük, S. (1997). *Boş Zamanları Değerlendirmede Kavram Kapsam ve Bir Araştırma*. (2. Baskı). Ankara: Seren Ofset.

- Karaküçük, S. (1995). *Rekreasyon (Boş Zaman Değerlendirme)*. Ankara: Seren Matbaası.
- Karakütük, K. ve Tunç, B. (2004). Okul Büyüklüğü-Sınıf Büyüklüğü. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 1-13
- Kartal, T. (1999). *Değişik Yas Gruplarındaki Ergenlerin Kimlik Gelişimi Sırasında Okula-is Yaşantısına ve Bos Zamanlarını Değerlendirmeye ilişkin Görüşlerindeki Farklılıklar*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa
- Kavak, Y. (1997). *Dünya ve Türkiye 'de İlköğretim*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kaya, S. (2003). *Yetiştirme Yurtlarında Kalan Gençlerin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimi ve Etkinliklerin Sosyalleşmeye Etkisi*, Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Ankara
- Keenan, K. (1996). *Zamanı Doğru Kullanma*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Kılbaş, Ş. (2001). *Rekreasyon Boş Zaman Değerlendirme*. Adana: Anaca yayınları.
- Kıncal, R.Y. (2000). *Ailenin Eğitimsel Fonksiyonları*. (3. Baskı). Erzurum: Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Kıranşal. N. (2007). *İlköğretim Okullarında Okul ve Aile Arasındaki Etkileşim Hangi Düzeyde Gerçekleşmektedir (Kars İli Örneği)*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kars Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars
- Kırkpınar, M. (2004). *Lise Son Sınıftaki Öğrencilerin Boş Zaman Faaliyetlerine Katılım Biçimlerinin Araştırılması (Muğla İli Örneği)*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Muğla
- Kolay, Y. (2004) Okul Aile İşbirliğinin Eğitim Sistemindeki Yeri ve Önemi. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı: 64.
- Köknel, Ö. (1993). *İnsanı Anlamak*. (4. Baskı). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köknel, Ö. (1979). *Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Köksal Eğmez, C.F. (2008). *Okul öncesi Eğitim Kurumlarında Ailenin Eğitime Katılımı (Kocaeli'nde Beş Anaokulunda Yapılan Araştırma)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya

- Köktaş, Ş. K. (2004). *Rekreasyon, Boş Zaman Değerlendirme*. (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Köse, E. (6-9 Temmuz 2004). İlköğretim Öğrencilerinin Ders Dışı Etkinlikleri Tercih Etme Nedenleri. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*. Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Muğla.
- Lewis, L. ve Parsad, B. (2009). After School Programs in Public Elementary School: First Look. *National Center For Education Statistics, 43*, 1-17
- Longuer, R. R. (1991). *Turizm Seyahat Sosyolojisi*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Loockheed, M. E. (1991). *İmproving Primary Education İn Develop Countries*. Washington: Oxford University Press.
- Mangır, M. ve Aktaş, Y. (1992). *Gecekondu Gençliğinde Boş Zaman Etkinlikleri*. Ankara: Ziraat Fakültesi Yayınları.
- Martin, J. , Tett, L. ve Kay, H. (1999). Developing Collaborative Partnership: Limits And Possibilities For Schools, Parents And Community Education. *International Studies in Sociology of Education. 9*(1), 59-74.
- Martin, J. ve Vincent, C. (1999)“*Parental voice: An exploration*, International.” *Studies in Sociology of Education. 9*(2) 133-154
- Milli Eğitim Bakanlığı (2011). *Okullar Hayat Olsun Protokolü*. WEB: <http://www.meb.gov.tr/haberler/2012/okullarhayatolsun/index.html> adresinden erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı-Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2004). *Program Geliştirme Süreci*. WEB: <http://ttkb.meb.gov.tr//programlar//program-giris//program-temel-yaklasim.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2003). *İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*. WEB: <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225> adresinden erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1989). *Ders Dışı Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri Genelgesi*. WEB: <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/930.html> adresinden erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1973). *1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu*. WEB: <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> adresinden erişilmiştir.

- Milli Eğitim Bakanlığı (1961). *222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu*. WEB: <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/24.html> adresinden erişilmiştir
- Milus, B. B. (1998). *Extracurricular Activities: What Role Do They Play In Education*. Unpublished Postgraduate Project. Pacific Lutheran University, Washington (Umi Number: 1391343)
- Morrisey, M. K. ve Werner, J. W. (2005). The Relationship Between Out Of School Activities And Positive Youth Development: An Investigation Of The Influences Of Communities And Family. *Family Therapy*, 32 (2), 75-93
- Murakami, İ. (2003). *Çocuk Kültüründe Bos Zaman Olgusunu Belirleyen Toplumsal Değerler Türk Kültürü ve Japon Kültürü Arasında Bir Karşılaştırma*, Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara
- Oğuzkan, A.F. (1997). *Çağdaş Eğitim*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Oktay, A. ve Ramazan, O. (21-22 Mayıs 1992) “Çeşitli Ülkelerde İlköğretim Uygulamaları.” Türkiye’de ilköğretim Sempozyumu. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 317-320
- Oskay, U.(1982). *XIX. yy’dan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri; Kuramsal Bir Yaklaşım*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Özbaş, M. ve Badavan, Y. (2009). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Okul-Aile İşbirliği Konusunda Yapmaları Gereken ve Yapmakta Olduğu İşler. *Eğitim ve Bilim Dergisi* 34(154), 50-68.
- Özcan, T. (2002), *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Programı Genel Amaçlarının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi “Kilis İlinde Bir Araştırma”*, Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Özçalıkuşu, O. (1999). *Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Okuyan Öğrencilerin Boş Zamanları Değerlendirme ve Spor Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma (Hatay ili Örneği)*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara

- Özdağ, S. (1996). *Yerel Yönetimlerde(Belediyelerde) Reaktif Etkinliklerin Yeri ve Önemi*, Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Özgüç, N. (1994). *Turizm Coğrafyası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik*. (3. Baskı) Ankara: Sistem Ofset
- Özkan, S. (1997). *Türk Eğitim Tarihi*. Niğde: Tolunay Yayıncılık.
- Özkaptan, E. (2007). *Okullardaki Sosyal Kulüp Etkinliklerinin Rekreasyonel Açından Değerlendirilmesi (Adapazarı Ortaöğretim Kurumları Örneği)*, Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya
- Özmaden, M. (1997). *Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu'nda İkamet Eden Öğrencilerin Boş Zaman Faaliyetlerini Değerlendirme Sorunları Üzerine Bir Araştırma (Çanakkale İl Örneği)*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Öztürk, H. (2001). *Belçika'da ve Türkiye'de Zorunlu Eğitim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Pehlivan, İ. (2002). *Alternatif Okullar*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Saföz, P. (2008), *Boş Zamanları Değerlendirmeye Yönelik Hazırlanan Grup Rehberliği Programının Öğrencilerin Saldırgan Davranışları Üzerine Etkisi*. Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin
- Saygın, Ö. (1999). *Halk Eğitimi Merkezlerinde Boş Zaman Değerlendirme*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Sayiner, Ü. (1973). *Boş Zaman ve Boş Zaman Eğitimi*. Ankara: GSM Yayını.
- Seçgin, H. (1996). *Orta Öğretim Kurumlarında Eğitsel Çalışmalarının Boş Zaman Değerlendirmesine Katkıları (İzmir Örneği)*. Doktora tezi, 9 Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İzmir
- Senemoğlu, N. (2004). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi

- Sönmez, V. (1994). *Eğitim Felsefesi*. (4. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Sönmez, V. (1999). *Program Geliştirme Öğretmen El Kitabı*. (8. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözer, E. (2000). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Türk Eğitim Sisteminin Yapısı ve İşleyişi*. (1. Baskı). Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Süzer, M. (1997). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal ve Ekonomik Özelliklerine Göre Boş Zaman Faaliyetlerini Değerlendirme Biçimleri*, Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Taymaz, H. (1978). *Teftiş: Kavramlar, İlkeler, Yöntemler*. Ankara: Takav Yayınevi.
- Tezcan, M. (1994). *Boş Zamanları Değerlendirme Sosyolojisi*. Ankara: Atilla Kitabevi.
- Tezcan, M. (1993). *Boş Zamanların Sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını.
- Tezcan, M. (1991). *Gençlik Sosyolojisi Yazıları*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Tezcan, M. (1991). *Eğitim Sosyolojisi*. (6. Baskı). Ankara: Ankara üniversitesi Basımevi.
- Tezcan, M. (1982). *Sosyolojik Açından Boş Zamanları Değerlendirme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Tezcan, M. (1981). *Eğitim Sosyolojisine Giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- The Wallace Foundation. (2011). Think Outside The Clock: Planners Link After School Programs To Classroom Curriculum. *Journal Of Staff Development*, 32 (2), 46-49. WEB: <http://www.wallacefoundation.org/knowledge-center> adresinden erişildi.
- Tutkun, Ö. F. (2012). Okul. Yaşam Boyu Eğitim Dergisi, 1, 1, 4-8.
- Tutkun, Ö. F. (2005) Çocuğun Okul Dışı Zamanlarını Değerlendirmesinde Anne, Baba ve Okulun sorumlulukları. *Öğretmenin Dünya Dergisi*. Odunpazarı Belediye Yayınları -10, Eğitim Dizisi -3.
- Tutkun, Ö. F. ve Köksal, A. (2000) Okul Aile İşbirliğinde Yeni Yaklaşımlar. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 216-224.

- Tunçel, E. F. (1999). *Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıklarında Sporun Yeri (İzmir İli Örneği)*, Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir
- Uluğ, F. (1995). İlköğretimde Okul-Çevre İlişkileri. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 181-195.
- Uslu, E. (2007) *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Öğretmen ve İdareci Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi (Şırnak İli Örneği)*, Yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi, Eğitim bilimleri Enstitüsü, Niğde
- Uysal, S. (2001). *İlköğretimdeki Öğrencilerin Boş Zamanlar İle ilgili Uygulamalarının Halk Bilimsel Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Ünal, E. (2001), *Okulun Fiziksel ve Sosyal Yeterliliklerinin Akademik ve Sosyal Başarıya Etkisi*, Yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde
- Varış, F. (1994). *Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler*. (5. Baskı). Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Vural, M. (2005). İlköğretim Okulları Ders Programları ve Öğretim Kılavuzları (1-5. Sınıflar). Erzurum: Yakutiye Yayıncılık
- Wuest, B. A. ve Bucher, C. A. (1995). *Foundations Of Physical Education And Sport*. Saint Louis: Mosby Company.
- Yaman, E. Rekreasyon bağlamında öğrenci algılarına göre sosyal kulüplerin işlevselliği. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3). 35-48
- Yavaş Karataş, N. (2006). *Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Okuyan Öğrencilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları Bingöl (İli Örneği)*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bursa
- Yaşar Ş., Ersan, S. ve Gültekin, M. (01-03 Eylül 1999). İlköğretimde Öğrenme-Öğretme Süreci ve Öğretmenin Rolü. *VIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bilimsel Çalışmaları*, Trabzon.

- Yetiş, Ü. (2008). *Orta Öğretim Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimleri (Ankara Örneği)*, Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Ankara
- Yıldırım, M. C. “Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinin Eğitim Sistemleri Yönetim Yapısı.” *Kastamonu Eğitim Dergisi* 18(2). 568-586.
- Yıldızlar, M. (1996). Eğitime Genel Bir Bakış ve Anadil Eğitimi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 225.
- Yılmaz, Z. (2002). *Kütahya İli Orta Öğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Serbest Zaman Faaliyetlerinin Dağılımı ve Değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya
- Zorba, E. (2008) “Türkiye’de Rekreasyona Bakış Açısı ve Gelişimi” Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu. Ankara: *Gazi Haber Dergisi*, Eylül, 2008 s.52-55
- Zorlu, E. (1973). *Boş Zamanlar Sorunu, Gençlik Liderlik El Kitabı*. Ankara: GSB Yayınları.
- URL1: http://www.dorteylul.k12.tr/alman_egitim_sistemi Adresinden 13.03.2012 tarihinde ulaşılmıştır
- URL2: <http://www.aku.edu.tr/finlandiya.ppt> Adresinden 13.03.2012 tarihinde ulaşılmıştır
- URL3: <http://www.aku.edu.tr/hollanda.ppt> Adresinden 13.03.2012 tarihinde ulaşılmıştır
- URL4: <http://www.aku.edu.tr/fransa.ppt> Adresinden 13.03.2012 tarihinde ulaşılmıştır

EKLER

EK 1:

Açıklama:

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma, ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirme durumlarını tespit etmek amacıyla düzenlenmiştir. Vereceğiniz doğru cevaplar sizin okul saatleri dışında kalan zamanlarınızı değerlendirme konusundaki gerçek istek ve ihtiyaçlarınızın belirlenmesini sağlayacaktır. Bu nedenle soruları dikkatle okuyarak, size en uygun seçeneği (x) “çarpı” ile işaretleyerek cevaplayınız.

Soruları cevapladığınız için teşekkür ederim.

Pınar ARISOY
SaÜ Eğitim Bilimleri
Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

I. Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyetiniz nedir?

Kız ( ) Erkek ( )

2. Kardeş sayınız nedir?

1-2 ( ) 3-4 ( ) 5-6 ( ) 7 ve üstü ( )

3. Ailenizin yaşadığı yerleşim birimi hangisidir?

İl ( ) İlçe ( ) Belde ( ) Köy ( )

4. Sizce ailenizin ekonomik durumu nedir?

İyi ( ) Orta ( ) Zayıf ( )

5. Annenizin eğitim durumunu belirtiniz.

Eğitim almamış ( ) İlkokul mezunu ( ) Ortaokul mezunu ( )

Lise mezunu ( ) Üniversite mezunu ( ) Diğer ( )

6. Babanızın eğitim durumunu belirtiniz.

Eğitim almamış ( ) İlkokul mezunu ( ) Ortaokul mezunu ( )

Lise mezunu ( ) Üniversite mezunu ( ) Diğer ( )

7. Annenizin meslek durumunu belirtiniz.

Çalışmıyor ( ) Çiftçi ( ) İşçi ( )
Serbest meslek ( ) Memur ( ) Diğer ( )

8. Babanızın meslek durumunu belirtiniz.

Çalışmıyor ( ) Çiftçi ( ) İşçi ( )
Serbest meslek ( ) Memur ( ) Diğer ( )

II. Okul saatleri dışında kalan zamanlarınızda aşağıdaki etkinlikleri ne sıklıkla yaparsınız?

	Her zaman	Ara sıra	Hiçbir zaman	İlgi duymuyorum
1. Ders çalışırım.				
2. Ödevlerimi yaparım.				
3. Etüt, özel ders veya dershaneye giderim.				
4. Müzik, dans ve benzeri bir kursa giderim.				
5. Satranç oynarım.				
6. Kitap okurum.				
7. Resim yaparım.				
8. Bulmaca çözerim.				
9. Müzik aleti çalarım.				
10. Müzik dinlerim.				
11. Televizyon seyredirim.				
12. Top oynarım.				
13. Kuş, balık, kedi gibi evcil hayvan beslerim.				
14. El sanatları (takı tasarımı, örgü ve benzeri) yaparım.				
15. Spor yaparım.				
16. İnternette vakit geçiririm.				
17. Kütüphanede vakit geçiririm.				
18. Arkadaşlarımla dışarıda oyun oynarım.				
19. Evde ailemle vakit geçiririm.				
20. Ailemle sinema, tiyatro vb. giderim.				
21. Ailemle birlikte komşu, akraba ziyaretlerine giderim.				
22. Ailemle pikniğe giderim.				
23. Kardeşlerimin bakımına yardım ederim.				
24. Aileme ev işlerinde yardım ederim.				
25. Para kazandığım herhangi bir işte çalışırım.				
26. Eğitsel kulübümle ilgili projelerde görev alırım.				
27. Çeşitli yarışmalara (bilgi, spor, resim, şiir vb.) katılırım.				
28. Okul gezilerine katılırım.				
29. Alt sınıflara derslerinde yardım ederim.				

III. Yukarıda belirttiğiniz etkinlikleri yapmaya en çok kim tarafından yönlendiriliyorsunuz?

	Ailem	Arka daşlarım	Okulum	Kendim	İlgi duymu yorum
1. Ders çalışırım.					
2. Ödevlerimi yaparım.					
3. Etüt, özel ders veya dershaneye giderim.					
4. Müzik, dans vb. herhangi bir kursa giderim.					
5. Satranç oynarım.					
6. Kitap okurum.					
7. Resim yaparım.					
8. Bulmaca çözerim.					
9. Müzik aleti çalarım.					
10. Müzik dinlerim.					
11. Televizyon seyredirim.					
12. Top oynarım.					
13. Kuş, balık, kedi vb. evcil hayvan beslerim					
14. El sanatları (takı tasarımı, örgü vb.) yaparım.					
15. Spor yaparım.					
16. İnternette vakit geçiririm.					
17. Kütüphanede vakit geçiririm.					
18. Arkadaşlarımla dışarıda oyun oynarım.					
19. Evde ailemle vakit geçiririm.					
20. Ailemle sinemaya veya tiyatroya giderim.					
21. Ailemle birlikte komşu, akraba ziyaretlerine giderim.					
22. Ailemle pikniğe giderim.					
23. Kardeşlerimin bakımına yardım ederim.					
24. Aileme ev işlerinde yardım ederim.					
25. Para kazandığım bir işte çalışırım.					
26. Eğitsel kulübümle ilgili projelerde görev alırım.					
27. Çeşitli yarışmalara bilgi, spor, resim, şiir vb.) katılırım.					
28. Okul gezilerine katılırım.					
29. Alt sınıflara derslerinde yardım ederim.					

IV. Okul saatleri dışında kalan zamanlarınızı değerlendirmek için okulunuzda bulunan imkânlardan ne sıklıkta faydalanıyorsunuz?

	Her Zaman	Ara Sıra	Okulumda Yok	İlgi duymuyorum
1. Okulun bahçesinden faydalanırım.				
2. Okulun basket sahasından faydalanırım.				
3. Okulun futbol sahasından faydalanırım.				
4. Okulun bilgisayar laboratuvarından faydalanırım.				
5. Okulun kütüphanesinden faydalanırım.				
6. Okulun müzik salonu ve müzik aletlerinden faydalanırım.				
7. Okulun resim atölyesinden faydalanırım.				
8. Okulun tiyatro salonundan faydalanırım.				
9. Okulun sinema izleme faaliyetinden faydalanırım.				
10. Okulun spor salonundan faydalanırım.				
11. Okulun satranç oyunu odasından faydalanırım.				
12. Okul saatleri dışında verilen satranç, drama, spor, halk oyunu vb. okul kurslarından faydalanırım.				
13. Okul saatleri dışında verilen derslere yardımcı okul kurslarından faydalanırım.				
14. Okulun kantininden veya kafeteryasından faydalanırım.				
15. Okulun gezi faaliyetlerinden faydalanırım.				
16. Okul gazete ve dergisinden faydalanırım.				
17. Okulun gazete ve dergi faaliyetlerinde görev alırım.				
18. Okulun eğitsel kol projelerinde görev alırım.				
19. Okulun düzenlediği spor müsabakalarına katılırım.				
20. Okulun düzenlediği yarışmalara katılırım.				
21. Okulun düzenlediği sosyal hizmet projelerine katılırım.				
22. Okul takımında görev alırım.				

- V. Okul saatleri dışında kalan zamanlarınızda herhangi bir etkinliğe katılmıyorsanız, bunun nedenleri aşağıdakilerden hangileri olabilir?

Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz	
1. Yeterli vaktim yok.	
2. Ailem izin vermiyor .	
3. Ailemin parası yeterli değil .	
4. Okulumda etkinlik düzenlenmiyor .	
5. Derslerimdeki başarım düşüyor .	
6. Öğretmenlerim tarafından bilgi verilmiyor .	
7. Okul tarafından bilgi verilmiyor .	

- VI. Lütfen aşağıdaki sorulara yazı olarak kısaca yanıt veriniz.

1- Okul saatleri dışında kalan boş zamanlarınızda okulunuzda ne gibi etkinlikler düzenlenmesini beklersiniz?

2- Okul saatleri dışında kalan boş zamanlarınızı değerlendirebilmeniz için mahallenizde ne tür imkânların olmasını istersiniz?

3- Okul saatleri dışında kalan boş zamanlarınızı değerlendirebilmeniz için ailenizin neler yapmasını beklersiniz?

EK 2:

T.C.
KOCAELİ VALİLİĞİ
İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : B08.4.MEM.0.41.05.02/100.01.01
KONU : Araştırma İzni
(Pınar ARISOY)

12.01.2012* 01070

VALİLİK MAKAMINA
KOCAELİ

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Pınar AKSOY'un, "İlköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul saatleri dışında kalan zamanlarını değerlendirme durumlarını tespit" konulu anket çalışmasını İlimiz özel-resmî İlköğretim Okullarında uygulama talebi, ilgili Üniversitenin 23.12.2011 tarih ve 362 sayılı yazıları ile bildirilmektedir.

Adı geçenin söz konusu çalışmasına esas olmak üzere, ekte sunulan anketleri İlimiz resmî-özel İlköğretim Okullarında uygulama talebi komisyonca uygun görülmüş olup, Müdürlüğümüzce de uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

NEVZAT İSPİRLİ
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
12/01/2012

Abdullah ETİL
Vali a
Vali Yardımcısı

Ömerpaşa Mah. Ankara Cad.
Valilik Binası Kat.2 KOCAELİ
Tel: 331 33 03 Tel: 331 88 98
Tel: 331 07 12 Fax: 331 08 81
www.kocaeli.meb.gov.tr www.kocaeli.meb.gov.tr
0262-3310000

EK 3:

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı soyadı : Pınar ARISOY
Doğum tarihi : 03.01.1986
Doğum yeri : Adana
Medeni hali : Evli
Telefon : 05064783576
e-posta : p.arisoy01@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Eğitim Birimi	Yıl
Yüksek Lisans	Sakarya Üniversitesi/Eğitim Programları ve Öğretimi	2007-
Lisans	Çukurova Üniversitesi/Sınıf Öğretmenliği	2002- 2006
Lise	Adana Şehit Temel Cingöz Lisesi	1999- 2002

İŞ DENEYİMİ

Sınıf Öğretmeni 2006-

YAYINLAR

Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler

Arısoy, P. & Tutkun, Ö.F. (2012). Case about orientation of primary school students to out-of-school time activities. *Procedia-Social and Behavioral Sciences (süreçte)*.

Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan bildiriler

Arısoy, P. ve Tutkun, Ö. F. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin Okul Dışı Zamanlarını Değerlendirme Etkinliklerine Yönlendirilme Durumları. *International Conference On New Horizons In Education*. 5-7 Haziran 2022.